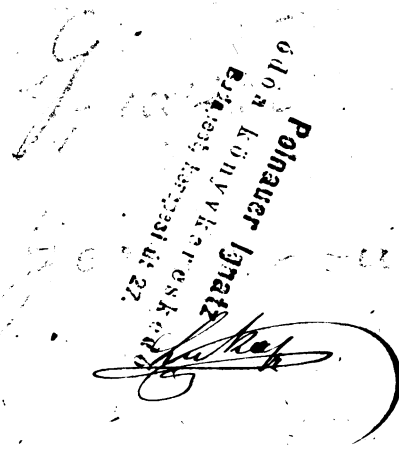
66 F 2606

Národní knihovna ČR
Historické fondy
66 F 266
Národní knihovna
1002296705

Digitized by Google

folgo 12.

a fè Catalogue

Digitized by Google

66 F 206

Digitized by Google

RONTÓ PÁLNAK
egy Magyar lovas Köz-Katonának
ÉS
GRÓF
BENYOVSZKI
MÓRITZNAK
ÉLETEK',

Földön Tengereken álmélkodásra mélto Történettyeiknek, 's véghez vitt Dolgaiknak

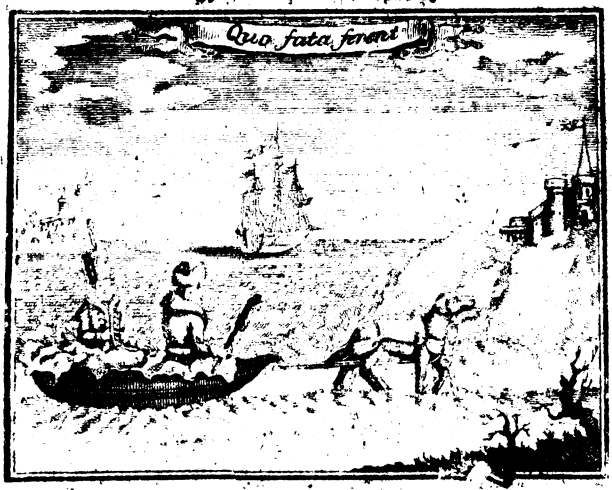
LE-ÍRÁSA,

a' mellyet Hazánk Dámáinak kedvekért

Versekbe foglalt

GRÓF GVADANYI JÓZSEF

Magyar Lovas Generális.

Pozsonban és Komáromban,
Wéber Simon Péter költségével és betüivel,
1793.

Digitized by Google

66 F 266

KNIHOVNA
KUBELÍKOVA
(SZÉLLOVA)

Digitized by Google

AJÁNLÓ LEVÉL.

Magyar Hazánk érdemes Dámáihoz.

Már egyszer le tehetem Nagyságtok kanapéjai előtt álló asztalkáikra, azon Munkámat, a' mellynek, még a' múlt Ország Gyülésének alkalmatosságával Pesten Versekbe való munkálldásdra Nagyságtok kénszeríttettek. De méltóztatnak arra emlékezni, hogy tőlem olly jádzi Munkát kívántak, mint tsekély penndmbúl ki-folyt Falusi Nótáriusnak Útazása. Már én nem tudom: ha ezen Munkám rózsa nyilást példázó szdjotskájokat egy kis mosolygdsnak fogja é hozni? avagy nem? Ha ez meg történik, bizonnydra örömömre fog válni, hogy Nagyságtok kívánságának eleget tettem; mert így tárgyomhoz jutottam; ha pedig nem, tehát gondollyameg Nagyságtok, hogy ez, egy meg-aggott émbernek penndjábúl folyt ki, és hogy az ngságnak inkább a' mordság, mint sem a' jádzó kedv az ő tulajdonsága. Ha ne találntdn ellenkező történné, és a' mosolygds helyet, némelly Verseimnek sorai,

Digitized by Google

egy kevés pityergést találnának okozni; aztat hajnali harmat formájú gyenge szíveiknek méltóztassák tulajdonítani. Én csak attúl tartok, hogy mivel ezen Munkám sok háborúkat, és vér ontásokat foglal magába, ne találtán Nagyságtok ízlése ellen légyen: de ha meg-gondollya Nagyságtok öseink Aszszonyi Neménck tett vitézségeit; reménylem, nem fognak kívánni azoknál alább valók lenni, annyival-is inkább, mivel azok nem voltak annyi tulajdonságokkal, 's nagy, és szép erköltsökkel fel-ruházva, mint Nagyságtak; a' kik a' meg-világosíttatott világba élnek. Nem-is olvastak annyi Román könyveket, a' mellyek tele vannak Bajnokok dolgaival, sem pedig ezeknek vitézségeit szembe tűnő képpen a' Theátrumokon jádzani nem látták; mi több, még csak olly módissan fel öltözni, tántzolni, és magokat festés által iffijítani, 's bé-mázolni sem tudták, hanem azon vas világba, magok együgyű

erköl-

Digitized by Google

erköltseikbe tartották lenni boldogságokat. Óh vakság! De még-is azon fátyolt viselő, és karmazsin tsizsmába járó Dámáknak edgyike, sokdig védelmezte mint egy Semiramis Munkáts Várát; a' másika pedig, meg nem rettent szívvel durrogtatta dgyúit, az ötet ostromlók ellen, Aranyos Medgyesi várából. Hát a' Murányi Vénus, nem de nem mind addig meg-tartotta azon nevű várát-is, miglen Nagyságtok bálványkdja Cupido, szokás szerént aztat meg nem vette. Azért reménylem Nagyságtok gyenge mellyeikbe-is hajonló szív vér, és még méréjszebb, mert az már mint a' Briliant kő, a' meg-világosíttatott Világ által ki vagyan pallérozva. Én ezen példákat nem azért hozom elő, mintha Nagyságtokat a' Márs Theátrumára karon fogva kivánnám vezetni, éppen nem, mert Isten kegyelméből elég férfiaink vannak, a' kik ma-is más nemzetek tsudájára a' mostani véres Frantzia

Digitized by Google

háborúba, mint igaz Magyarok úgy vitézkednek. Meg-nyúgodott elmével méltóztassanak lenni, mert itthon fognak maradni Nagyságtok, nem ugyan a' gusaly mellett, mert ez durva eszköz, hanem a' Mars Theatruma helyet, a' Pestinek, vagy Bétsinek meg-tekintésére. Nè is iszonyodjanak Nagyságtok ezen Munkámba bé-iktatott háborúktól, mert azokat tehetségem szerént igyekeztem mulatságoson ki-tenni. Végtére két kérésemet nyújtom Nagyságtok elibe, az elsö ez, hogy elöl járó beszédemet figyelemmel méltóztassák olvasni, hogy igy Munkámnak foglalatját elöre ki-vehessék. A' második pedig, hogy méltóztassanak malasztjokba meg-tartani

alázatos szolgájokat
A' Ki-adót.

ELÖ

Digitized by Google

ELŐ JÁRÓ BESZÉD.

Az 1791-dik esztendőbe Budán tartatott Ország Gyűlésén magam-is jelen lévén, történt; hogy Pestre egy nagy érdemű Dámának látogatására által menvén, hét más Dámákat szerentsém adatott nála találni; az hármát nem esmértem, de a' négygyét már az előtt sok alkalmatosságokba tiszteltem. Azon három esméretlen Dámák, a' többiektől fülem hallottára (jól lehet sígva akartak szóllani) kérdezték, hogy én volnék-é az; a' ki a' Falusi Nótáriusnak Budára tett útazását munkáltam? Midőn amazok bizonyíttották vólna, mingyárt ez a' három-is meg-esmérkedett velem. Több egymás dolgoknak elő-hozása után, mind a' nyóltz Dámák körül vettek, és kértek, hogy még egy olly forma játékos munkát az ő tekíntetekért adgyak-ki. Eleget szabodtam, 's mentettem magamat, hogy se időm arra nem vólna, sem esztendeimre való nézve,

Digitized by Google

az illyen könnyű munka hozzám már nem illene; sem pedig matériát egy könnyen arra nem találhatnék. De mind ezen mentségeim haszontalanok, és sikeretlenek vóltak, és mind addig únszollani meg sem-is szüntek, míg erre magamat nem ajánlottam. De kinek-is szívét meg nem lágyítaná az illyen Syréneknek éneklése! magát Jupitert-is az égből le huzta egy Asszonyi állat; és így, ámbár nem örömest, le-köteleztem magamat, egy ahoz hasonló munkának ki-adására.

Meg-vallom, sokáig tünödtem magamba, míg alkalmatos matériát találhattam, mivel nem valami mesének, hanem valóságos történetnek világ eleibe való terjesztésén igyekeztem. Végtére az ötlött eszembe, hogy *Rontó Pálnak*, egy Magyar lovas katonának, és *Gróf Benyovszki Móritznak életeket*, földön, tengereken végzett háborúit, vitézségeket, álmélkodásra való történettyeiket adgyam-ki. Azért-is ne tartsa egy érdemes Olvasó-is, ezen munkámat költeményes Románnak, mert valósággal meg-történtek az abba foglaltatott dolgok.

Leg-inkább azért határoztam-meg dolgaiknak ki-adását magamba, mivel Hazánk-

fiai

Digitized by Google

fiai vóltak; mert világos dolog, hogy ha az idegen nemzetek közzűl egy valaki, tsak egy tsekély dolgot, úgymint tsak egy más Országon kereſztűl tett útazást, vagy egy tsekély vitézséget viſz-is véghez, azt mingyárt nagy fittyel ki-trombitáltattyák, kinyomtattattyák; hadd lássa tehát a' Világ, hogy Hazánk-is nemz olly jeles férfiakat, a' mellyeknek viselt dolgai, ſokkal nagyobbak, jelessebbek, mint más ezer idegeneké.

Azon ſe tsudálkozzon ſenki, hogy Rontó Pálnak történeteit, Gróf Benyovſzki történetei elibe téſzem, mert minden érdemes Olvasók által fogják munkámba látni, hogy a' Grófnak történetei tsak akkor kezdődnek, a' midőn Rontó Pál nem meſzſze Krakótúl Lengyel Orſzág Városától, hozzája érkezett, már ez előtt pedig Rontóval ſok dolgok történtek, mert öregebb is vólt ſokkal a' Grófnál.

Mind ezek után ſenki ſe tartsa az én Rontómat azon Rontónak lenni, a' ki Gróf Tökölyi Imrének, ki-is hét ſzáz Magyarokkal, és ſok Tatárokkal 's Oláhokkal, Tölts Várának Passusán, 169odik eſztendőbe Erdélybe a' hadaknak ki-kémlelésére bé-akarván tsapni, kémje vala, és Gróf Heister, és

Digitized by Google

Gróf Teleki Mihály konyhájokba petsenyét forgatott; mert akkor az én Rontóm még e' Világon sem vólt, és azon kém Rontónak a' kereszt neve, nem Pál, hanem István vala. Ki lett legyen az én Rontóm, verseimbe valamint születését, kereszteléset, nevelését, úgy több dolgait-is maga elő adgya.

A' mi Gróf Benyovszki Móritz életét illeti, önnön maga aztat, míg Londonba mulatott, Frantzia nyelven le-írta, és ugyan ottan ki-nyomtattatott; a' melliyet az Anglusok-is, magok nyelvekre által fordítottak, és végtére ezen munkája Németh nyelven-is ki-jött: és így rész szerint, én ezen németh ki adást követem, de még is inkább önnön magok előttem tett beszédgyeiket, 's vallásokat: mert a' mint munkámba bé-iktattam, midőn Gróf Benyovszki Párisbúl Hazánkba meg-tért, Nagyszombatba az Arany Korona Vendég fogadóba velem négy napokat töltött, és mint régi jó Barátom, és távodadrúl való Atyámfia-is, minden történeteit, viszontagságait nékem el-beszelette. Rontó Pál pedig egy Regimentbe vólt velem, és én Fő Strázsa Mestere vóltam, 's hivatalam mellett az akaszsztófa alá-is én vezettem ki, az hét esztendeig folyt Prussus

Digitized by Google

ſus háborúba. 1790-dik eſztendőbe Orſzág Gyűlésén Budán lévén, meg-tudván ő ottan léttemet, fel-keresett, és kilentz napokig el ſem ereſztettem. Ezen alkalmatosſággal, mind a' maga életét, úgy a' Gróffét-is, az vele esett történetekkel el beſzéllette előttem; ſőtt a' mint néki mondottam, mint vólnának némelly dolgaik a' könyvbe ki-téve, ſokat meg-hamisſított, és előttem úgy, a' mint ki tettem, beſzélletto.

El nem halgathatom aztat, hogy a' németh fordításba, a' Grófnak eredete felette nagy hibákkal vagyon ki-téve, nem is gondolom, hogy önnön maga a' Gróf aztat így tette vólna ki, hanem a' ſok fordítók hibája léſzen, mellyre való nézve, én aztat megjobbítottam. Mivel pedig a' Gróf Nyitra Vármegyébe ſzülettetett, hogy a' dolog így légyen, az egéſz Nemes Vármegye bizonyſágom léſzen.

A' Németh fordításba így vagyon eredete ki-téve: hogy ő ſzülettetett vólna Nyitra Vármegyébe Verbói maga örökös Uradalmába; az Attya lett vólna Gróf Benyovſzki Sámuel magyar lovas Generális, az Annya Báró Révai Rózsa, tanúlását pedig a' Bétsi Universitásba végzette vólna; a' midőn már

14 eſzten-

Digitized by Google

14 eſztendőt ért, Generális Simsén gyalog Regimentéhez mint Al-Hadnagy ment vólna, és a' Prussussal hét eſztendeig tartott háborúnak folyása alatt, ő az Attyának egy öreg Báttyától, Lengyel orſzágba hívattatott vólna, hogy tőle az örökös Staroſztaſágot vennéé által, mivel ő már öreg vólna; és ugyan ezen okra való nézve a' Litvániai nagy Hertzegſégbe lévő jóſzágait-is; a' mellyeket tellyesített-is vólna, és a' mi midőn éppen külső Orſzágok meg-tekintésére, különösen nap-keleti Indiába kivánt vólna menni, meghallván, hogy az Attyafiai Magyar Orſzágba lévő jóſzágaiba hatalmasan bé-ſzállottak vólna, viſzſza tért hazájába, és erővel ki-vette vólna kezeikből maga jóſzágait; a' mellyértis azok, mint párt ütőt bé-adták őtet Bétsbe az Udvarnál, mellyre-is kénteleníttetett vólna Lengyel Orſzágba bé-menni, a' hol-is az Orſzágot már tűzbe találta, és az ott való Orſzág Rendgyei, meg-tudván el-érkezését, Varsó Városába hivatták, és a' Conſœdérátiónál leg ottan Generálisſágra fel-is emelték.

Mind ezek ſzórúl ſzóra valótalanſágok, azon az edgyen kívül, hogy ſzülői Benyovſzki Sámuel Úr, és Báro Révai Rózsa valá-

nak,

Digitized by Google

nak, mert elsőben-is egész Nyitra Vármegyébe nintsen Verbói Uradalom, hanem Mező Város Verbó, a' Tsejtei Várrúl neveztetett Tsejtei Uradalomba vagyon, a' mellybe több fő, és jeles Familiák-is birtokosak. Másodszor: az Attya soha sem vólt Generális, hanem bódogúlt Pestvármegyei József lovas Magyar Regementibe, a' kinek-is hitves társa vala Révai Rozsa, Obertser vólt, a' most említett Generális élemedett Úr lévén meg-hala, és özvegyét Báró Révai Rozsát Oberster Benyovszki Sámuel Úr el-vette, és úgy mint Oberster mingyárt resignált-is, és Verbón lakott, és így azután ezektül nemzettetett Gróf Móritz Benyovszki; az Attya Gróf sem vólt, hanem igaz régi, tő gyökeres, Fő Nemes Familiából származott, a' melly nevezetét veszi Nemes Trentsén Varmegyébe feküvő Benyov nevezetű helységrőL. Ezen Fő Familia Hazánkba ma-is virágozik, és valamint a' Politicus, úgy az Egyházi és Hadi rendekbe-is jeles, és Hazánk hasznát szolgáló érdemes tagokkal tündöklik. Gróf Benyovszki Móritz akkor emeltetett-fel Nagy emlékezetű Fejedelem Asszonyunktól Mária Theréziától Grófságra, a' midőn (a' mint alább ki fog tetszeni) Párisbúl Bétsbe érkezett, kit-is mivel már egy-

Digitized by Google

egyſzer Gróffá lett, egéſz munkámba azon nevezettel illetem. Lengyel Orſzágba ſem bírt jóſzágot, hanem a' midőn oskoláit elvégzette vólna, a' Bánya Városokra mene, különösen Selymetzre, ítéletem ſzerént Praxisra. De itten egy olly valami érte, hogy kénteleníttetett Lengyel Orſzágba menni, úttyába lévén, Sepes Vármegyébe meg-betegedett, és egy Hengski nevezetű emberſéges embernek házába feküdvén, ſpasmussai között a' Leányával meg-esmérkedett, és aztat el-is vette. Lengyel Orſzágba érvén, látta, hogy a' háború divattyába vólna, a' Confœderátusokhoz állott, és Krakó Városa táján egy hadi testet állított fel, és éppen akkor érkezett hozzája Rontó Pál is.

Itt kezdődik tehát életének le-írása, a' mellyet én két ſoros Versekbe, mivel a' fent meg írtt Dámák így kivánták, a' Világ eleibe terjeſztem; másképpen nem lett vólna munkám fél-tsipejű, de a' Dámák jobban ſzeretik a' Rytmust, mint a' négy ſoros verselést, mert ennek könnyebb a' Nótája, hanem valamint az igaz Magyar Poësisnak terméſzete hozza magával, négy ſoros lett vólna tsekély munkám.

El-nem

Digitized by Google

El nem mellőzhetek én itt, egy Anecdotumot, melly ebből áll: Minap egy igen kedves Barátom hozzám érkezett, 's panaſzolkodott, egy könyvetskét tartván kezébe, a' mellybe Hunyadi Láſzlónak élete írattatik-le, hogy ennek elő járó beſzédgyébe az Author puskázna ellene azért, mivel ő egy négy ſoros játékos Munkát írván, elő járó Beſzédgyében a' két ſoros Verselés ellen írtt vólna. Mondottam nékie, hogy talán másnak a' munkájárúl ſzóll ezen Author. Óh nem, felelt; mert valámennyi Magyar könyvek eddig ki-jöttek, mind meg vannak nálam, és egy elő-járó beſzédben sints emlékezet a' két ſoros Verſellésrűl, csak az enyimbe. Kérdeztem, hát mit ír jó barátom Uram ellen? felelt: imé, ſzórúl ſzóra ezeket:

„ Előre tudom, hogy léſznek némellyek, „ kik azért munkámat kissebbíteni fogják; „ NB hogy két ſoros versekkel ír. En arról „ nem tehetek, ha azok csak a' négy egy formán hangzó ſzóknak ki-keresésében, és „ nem a' dolgoknak velős, és ſzép le-írásában „ akarják állítani a' magyar Poëſisnak termé„ ſzetét. Az ollyan okoskodások, mellyek a' „ két ſorú Versek ellen egy Könyvnek Elő„ Beſzédében tétettek; bennem ugyan mint „ el-mellőzhetők, leg-kissebet ſem indítottak. „ Azoknak tréfás Írója, úgy gondolom, azt „ tartja, ſzép a' régi ſzokás, ha roſz-is. Inkább akarnék én, az olly két ſorú, de fontos, „ és arany Verseket író magyar Virgíliussal,

„ mint

Digitized by Google

„ mint T. T. Pétzeli József Úr e' dologba hi-
„ bázni, (mint Ciceró mondotta Piátóról,)
„ mint másokkal tartani." Ezek azon Authornak ſzavai.

Kértem annak utánna ezen jó barátomat, hogy maga munkájának Elö-járó-Beſzédgyét-is engedgye nékem olvasni; kezembe-is nyújtotta, és figyelemmel el olvasván, ezeket mondottam nékie:

Kedves Barátom! ezen Authornak ítélete, meg-vallom, ſovány, és mondása üres hang, mert eleint Gyöngyösi Istvánnak, és Horváth Ádám Úrnak négy ſoros munkáit dítséri, mingyárt megint nyomba a' két ſoros verselést égig magaſztallya. Nem arrúl vagyon jó barátom Uram elö járó beſzédgyébe a' ſzó, mintha két ſoros versekkel nem lehetne ſzép munkát tenni; mert lehet, valamint önnön magának ezen Authornak munkája-is dítséretet érdemel, hanem arrúl, hogy mért hagyattatik-el a' régi igaz Magyar Poësisnak módgya, mért nyesik-le ſzépen elterepedett ágait, és mért teſzik ſutának. Nem léſzen több tíz eſztendönél, hogy ezen két ſoros verselés kezdödött gyakoroltatni; de mért? okát igen helyesen adgya jó barátom Uram, hogy restelkednek a' ſzavak fel-keresésében. Valóban gonddal, és munkával-is esik négy hangú ollyas ſzavak' fel-találása, hogy a' jó terméſzetes Poësisnek ízlését magokba foglallyák. Böltsen-is mondgya azon Author, hogy az ollyas okos,

kodá-

Digitized by Google

ELSŐ RÉSZ.

ELSŐ TZIKKELY.

Rontó Pál születése' földjéről szóll; el-beszélli, kik voltak Szülői, mint jött e' Világra, miképpen ment végbe Keresztelése, és az annál tartatott Vendégség.

Ezer hét száz harmintz-negyedik esztendő
Folya nagy áldással, volt mindenbe olly bő,
Hogy az élés-házak mind meg-töltettettek,
Pintzékbe a' hordók egymásra tétettek.
Egy ugar sem marad't Hazánkban hasztalan,
Sem férjével lakó Aszszonyság magtalan.
Abba szült engem' is Anyám e' Világra,
Az Atyám én velem jutott fiú ágra.
Borsod Vármegyének azon kies völgye,
Melyet a' Bajó moss, születésem' földje.

A Er-

Digitized by Google

Erről falum' neve-is Sajó Kereſztur,
Mellyben Gróf Szirmai nemzetſég földes Úr.

Rontó Dávid vala neve az Anyámnak,
Sárkány Judith pedig az édes Atyámnak.

Vagyonja vólt annyi, mint paraſzt gazdának
Szokott lenni; dolga jól folyt az házának.

Vagy Biró, vagy esküdt ember az helyſégbe
Vólt ő; híre nélkül ſemmi ſem ment végbe.

Az egéſz faluba nem vólt olly tanúlt fő;
Írást-is olvasni egy ſem tudott, tsak ő.

Minden currenseket tsak ő olvasott-el,
Computusokra-is Miskóltzra ő járt-fel.

Azért-is az helyſég betsülte, tiſztelte,
Ügye folytatóját mivel benne lelte.

Szent Pál' napja előtt, estve nyóltz órakor,
Éppen imádſágra harangoztak akkor;

Velem édes Anyám terhétől ſzabadúlt,
Történt; éppen akkor egy tsillag-is tiſztúlt.

Az istállóba-is Atyám' Daru lova
El-nyeríté magát, 's felette hinnyoga

Bodri kuvaſzunk-is fogát vigyorgatta,
Örült; uránd ozott, farkát tsavargatta.

Fájdalmai között engem' burokba ſzült,
Mellyen édes Anyám fellete meg-örült.

Bába meg-füröſztvén, mint illik, engemet,
Fötöl talpig nézte az egéſz testemet.

Szívem' eránnyába ő egy jegyre talált, (mált.
Melly vörös vólt, 's ki-vont magyar kardot for-

Ezt látván a' bába, nagyon tsudálkozott,
Bé-pólyázván engem' az Anyámhoz hozott.

Szólt

Szólt hozzá: Asszonyom: ímé fiad vagyon,
Szerentsés Anya vagy; örvendezhetsz nagyon.
Hidd-el; nem más, hanem nagy bajnok leſz ebből;
Ki-tetszik szívére rajzolt hard bélyegből.
Kedves édes Anyám karjaira fel-vett,
Száma nints, mennyi sok tsókokkal illetett.
A' bába itt mindjárt a' szomszédba futott,
Hol Atyám, míg Anyám kínlódott, múlátott;
Néki-is szintén úgy meg-mondotta eztet,
Mellyel olly örömöt szívébe gerjeszttett,
Hogy lélek szakadva mindjárt haza futa,
'S mihent szobájába lebegve bé juta,
Anyám' karja közzül engemet ki-kapott,
Áldotta az Istent, és a' mái napot.
Az istállójába innét engem' bé-vitt,
Darujához így szólt: ímé! lássad, Judit,
A' te gazdaszszonyod ezen kis katonát
Szülte; tartsad eztet úgy, mint magad Urát.
Idővel nyeregbe ő fog reád hágni,
Te hátadról fog ö ellenséget vágni.
Mert tudjad! hogy szívén kard bélyeget visel,
Hogy nagy vitéz lészen, ez egy bizonyos jel.
Mivel engem' tartott a' ló' elejébe,
Abrakos tariſznyát fog vonni fejébe,
Azt vélte; azért-is prüszszögött, hortyogott.
Lábával az hídlást vágta, és dobogott.
Szólt Atyám: no bizony Urára esmére,
Azért prüszszög, dombol, örvend egész véré.
Mától fogva lészen jobb tartása néki,
Tsigás leſz szerszáma, szironyos a' féki.

Digitized by Google

Viſzſza-térvén Atyám, 's menvén az udvarán,
Bodri a' ſzarvason, (a) az az, ganéj halmán
Feküdött, de mihent ötet éſzre vette,
Le-ſzalad't, 's előtte ugrásait tette;
Hol el-futott tőle, hol meg viſzſza fordúlt,
Hol hasára feküdt, hol meg tovább lódúlt,
Hol ſzüköltt, hol pedig néhányſzor böffentett,
Majd böriből ki-bújt, olly nagyon örvendett.
Látván mit nem téſzen az eb, hozzá így ſzóltt,
Mert az Atyám' ſzíve örömmel tele vólt:
Kedves Bodrim! ugyan be nagy a' te eſzed,
Mivel a' mi történt háznál, éſzre veſzed;
Örömmel köſzöntöd, látom, Uratskádat,
Ki tsak most lépett-bé, azon gazdátskádat,
Mond-meg? ki mondta-meg az ő ſzületését,
Az házhoz tsak mostan lett meg-érkezését?
Szavára a' kutya bau! bau! mint böffentett,
Vélte; hogy a' bába néki jelentést tett.
Ha már tudod, úgy mond: ímé Urad itt van,
Hogy nagy vitéz léſzen, az már tsalhatatlan;
E' Világra magyar kard bélyeggel jött ő,
Minden ellenſéggel ſzembe áll, ha fel-nő.
Ezzel a' ſzobába én velem bé-mene,
Az Anyám kevéſſé fel-támad't ellene,
Hogy velem illy kemény, tsikorgó hidegbe,
Kint jár, és nem marad inkább a' melegbe.

Szól-

(a) Az all-foldőn magasra hányattatik a' ganéj, és a' tetején minteggy két ſzarvakra rakattatik, azért-is nevezetik az így rakatott ganéj halom, ſzarvasnak.

Digitized by Google

Szóllott: Felességem! hadd szokjon mindenhez,
Ugy-is katona lesz, hideghez, meleghez;

Ó ha láttad vólna, hogy mit nem mivelték,
A' Daru, a' Bodri, melly örömmel telték;

Mind a' kettő mindjárt rá esmért Urára,
Altalad világra jött kis katonára.

Hidd-el ítélete, Darunak magának,
Nagyobb, mint akármelly Naturálistának;

Mert tegnap, jóllehet kétszer vóltam nála,
Nem nyerített, nem-is dombolt, veszteg álla.

De most kisdedünket karomon sejdítvén,
Dombolt, és víg vala, magát el-nyerítvén.

Nem máson, csak Isten' hatalmán vígadott,
Hogy nékünk semmiből illy szép fiat adott.

A' Naturálista ezt a' természetnek
Tulajdonítani szokta, vagy esetnek;

De a' Daru lónak az az ítélete,
A' természetnek-is, hogy vala kezdete;

Mellyet is egy olly nagy Valami alkotta,
Ki öröktől való, 's ezeket mondotta:

Én vagyok a' kezdet, és én vagyok a' vég,
Tőlem teremtetett föld, tenger, és az ég.

A' Darunak sem vólt addig istállója,
Miglen mester ember nem vólt munkállója.

Nem is első oka annak a' természet,
Hogy annyi sok bolond közttünk el-tenyészett.

Embereknek őket, Isten teremtette,
Naturalistáknak feslett erkölts tette.

Halld Felség azt is, Bodrink mint vígadott,
Hogy a' ganéj dombról hozzám le-szaladott.

Digitized by Google

Természetesebben járta ő a' tántzot,
Mint a' kik viselnek mindenféle rántzot;

Láttam én a' bálba Pesten mint forgottak,
Tollas kalapokba miképpen ugrottak,

Végig a' Szálába tettek Kalupádát, (a)
Sok közzülök jó hogy ki nem törte lábát.

Bodri ugrásait a' mint el-kezdette,
Hidd-el: módossabban náloknál ejtette.

Mind jobbra, mind balra, sokkal szebben forgott,
Mint a bálba szoktak, másra ő nem morgott,

Hol el-futott tőlem, hol pedig vissza tért,
Láttam Kalupádhoz szint'úgy, mint ők, hogy ért.

Pedig tol'ból néki nem vólt bokrétája,
Sem pedig bé festve nem vala ortzája.

Kutya ábrázattyát ő tsak meg-tartotta,
Majom ábrázatra azt nem fordította.

Atyámnak szavain, kevessé nevetett
Az Anyám, 's engemet ágyába fektetett.

Ezek után Atyám egy bundára le-dűlt,
De el nem alhatott, olly felette örült.

Auróra mint lépe Hesperus' nyomába,
Fel-költ, 's mindjárt méne barmai' aklába,

Egy szép hízott ökrét abból ki-vezette,
Mészárost hívatván, vele le-üttette.

Két

(a) A' Kalupáda tántzot nyegédes, de felette ostoba emberek gondolták-ki, mivel eztet tántznak sem lehet mondani, mert a' Sálának egy végétől a' másikig vágtatnak, azért-is inkább fútás ez, nem tántz.

Digitized by Google

Két örült, négy borjút, és nyóltz gyenge bárányt
Által-adott néki, és két hízott ártányt.

Hogy ö mind ezeket ölje egy rakásra,
Nyúzza, perszellye-meg, és ne bízza másra;

Töltse kolbáſzoknak réſzit foghagymával,
Péſzit majoranna ſzagos pelyvályával.

De a' toſzogatott kolbáſzt ki ne hadja,
Egéſz bors ſzemekkel az ízét meg-adja.

Legyenek mind gyöngyös, májos, tüdös hurkák,
Véres gömbötzökbe ſzalonnából kotzkák.

Jól meg-mosva légyen a' patzal föképpen,
Borjú, 's diſznó fejek meg-tiſztítva ſzépen.

Oſztán hat falusi gazda aſſzonyokat,
Sütni, főzni, kik jól tudnak, ollyanokat

Híván; kamaráját mindjárt fel-nyitotta,
Hogy azt ne kéméljék, nékiek mondotta.

Azoknak ketteje a' kaláts ſütéshez
Hozzá fogott; négye pedig a' főzéshez.

Sütöttek az elsők ſzép fejér tzipókat,
Fonott kalátsokat, lángost, vakarékot,

Száma nem vólt a' ſok káposztás rétesnek,
És kapros túróval meg-töltött bélesnek,

Tekenők tőltek-meg mákos kalátsokkal:
Rántott tsöregékkel és lelkes fánkokkal.

Tálakra levélen, ſültek halmaztattak,
Aſztalokra rendel mind alkalmaztattak.

Udvar közepére egy nagy ſzány vólt vonva,
A' mellyet kerített magossan négy ponyva;

Ezen vólt főzéshez nagy tüz pad épitve,
A' ſok fel-vágott fa rakásra kéſzítve.

Digitized by Google

Mint az Atna hegyén, ezen olly tűz égett,
Mert Poſztrikomra (a) hítt Atyám sok vendéget.

A' négy ſzakátsné itt kélt, járt, forgott, fürgött,
A' ſok vagdaló kés 's főző Kanál tsörgött.

Ki lúdat, ki pulykát, ki kappant mellyeſztett,
Ki malatzot ſzúrván, abbúl vért ereſztett;

Két fülü fazékba kápoſzta rotyogott,
Püfögött a' kása, feli le potyogott.

Edgyik a' kappanhoz metélt téſzta laskát,
Más-is azt sikárlott, hogy majd tsinál táskát.

Harmadik bosporba foghagymát aprított,
Negyedik espéknek ſzalonnát hassított,

Mert patzalt, bárány húst, ezzel kéſzíttették,
A' törött lébe-is ugyan eztet tették.

Gyenge báránykákat kéſzíték tárkonnyal,
Az apró tsibéket, mint ſzokás, tzitronnal.

A' diſznó lábakbúl főztek kotsonyákat,
Tálaltak két lapos tálra tarhonyákat.

Eggyike egy fódart vagdaló késével
Fel-darabolt, 's főzte aztat kaſzás lével;

Borjú fő tejfeles, és zsemlye kotzkával
Kéſzült, 's a' Diſznó fő etzetes tormával.

Lúdas kása-is vólt, tsirkék köſzmétével,
Egy pár hízlalt rétze főtt fekete lével.

Minden étel vala jól meg-ſáfrányozva,
Némelly meg-zsályázva, vagy rozmaringozva.

Hin-

(a) Hazánknak némelly Vármegyeibe a' Paraſzt nép, a' Kereſztelőt Poſztriknak ſzokta nevezni.

Digitized by Google

Hintettek azokra bőven borsot, 's gyömbért,
Mivel a' fűszerszám tisztíttya-meg a' vért.
Az ökörnek fejér, 's vese petsenyéje,
Nyárson sült, 's róston annak vetretzéje.
Disznó óldalasnak a' zsírja le-tsorgott.
Malatz, mellyet nyársra vontak, frissen forgott.
Spékeltetett örű hússa foghagymával,
Lúdakat töltötték mind kormos almával.
Pulyka kakasoknak lágy kenyér begyekbe
Tétetett: vad nem vólt, azért-is helyekbe
A' többi sült állott; borjú tzímerekből
Tsináltak katona bélest veséjekből.
Atyám két szekérbe, míg az ebéd készült,
Lovakat fogatván, eggyikébe bé-ült.
Miskóltzra el-mene, a' Minoritákhoz
Szállott, régtül fogva esmérős Atyákhoz.
A' Gvardiántól ő ki-kére egy Pátert,
Ki meg-kereszteltellyen, 's melléje egy Frátert;
Ez mindjárt szívessen Páter Tiburtiust
Rendelte, 's melléje, Fráter Onufriust.
Erre: egy szekérrel, az Avasra fel-ment, (*a*)
Melly hegyen egy nagy szép pintzéje vala fent,
Három hordó ó bort a szekérre fel-tett,
Mellyet a' Tapótza (*b*) híres hegye termett.

(*a*) Miskoltz várossa felett, egy nagy hegy óldal vagyon, melly Avasnak neveztetik, ezen felette sok épült pintzék vannak.

(*b*) Egy szőllő hegy Miskóltzhoz közel, Tapótzának hivattatik, ezen hegy igaz jeles borokat terem-

Digitized by Google

Papokkal, 's borokkal haza mint érkezett;
A' bábával mindjárt arrúl értekezett,
Hogy meg fognak-é mind a' Komák jelenni?
Tizen-egy órára itt fognak-é lenni?
Mert parantsolatot ennek ollyat adott,
Hogy míg Miskóltzra jár, gyűjtsön tizenhatot.
A' bába mondotta, mindjárt itten léſznek,
Tsak a' Papnak magát kell tartani kéſznek.
Nyomba egymás után meg-is jelenének,
Atyámnak, Anyámnak, köſzöntést tevének.
A' bába engemet ſzépen bé-pólyázott,
Mint Pünkösdi Királyt, tarkán pántlikázott.
Tüzes András vala az én Kereſzt-Atyám,
Felesége Atzél Kata, Kereſzt-Anyám.
Többi hét pár Komák, tsak lóggók valának,
De mint Kereſzt-Atyám, ſzint' olly jól iványak.
Egy fejér abroſſzal aſztal teríttetett,
Frátertűl két viaſz gyertya rá tétetett.
A' Komák ſzép renddel mind e' körül áltak,
Tzeremóniához fogjon a' Pap, vártak.
Öltöztek a' Komák mind záſzlós bundába,
Atyám-is azon nap vólt fejér gatyába.
A' Koma Aſſzonyok hoſſzú fátyolokkal,
Zőld rása ſzoknyába, retzés ingvállokkal.
Atzél Kata fel-vett bábától karjára,
Tüzes András Uram állott a' jobbjára.
Mivel Pál estvéjén a' világra lettem,
Azért Pál nevet-is a' ſzent vízzel vettem.
Mihent meg-öntözött a' Pap engem, 's meg-kent,
Kereſzt-anyám velem Anyám ágyához ment.

Sok

Digitized by Google

Sok kívánások közt le-tett az ágyára,
Többi Asszonyok-is körül a' lótzára

Ülvén, az Anyámnak sok köszöntést tettek,
Melly gyönyörü vólnék, arrúl beszélgettek.

Egy szólt: Komám Asszony, a' bizony ollyan szép,
Hogy a' nagy Oltáron sintsen illyen szép kép.

Más mondá, olly bodros fején hajatskája,
Mint Nagyságos Grófnénk' pudli kutyátskája.

Harmadik szólt: nem is mertem jól rá nézni;
Mert féltem, hogy talán meg fognám igézni.

Mivel testetskéje, mint malatzka, kövér,
A' bazsarózsával ortzátskája fel-ér.

Mint a' leg-szebb *Schú vix* feketék szemei,
Fénylenek, mint éjjel rothatt fák redvei.

Mint az ezüst tsákány, horgos orrotskája,
'S mint a' palatsinta vékony szájatskája.

Ezek után a' Pap áldásokat kívánt
Szülöimnek: 's rám-is sok Kereszteket hányt.

Fel-álla végtére a' Komák fejébe
Tüzes András, 's így szólt azoknak nevébe:

Kedves Komám Uram, 's Gazdánk Rontó Dávid!
Hallgasson-meg engem', nagy dolog van ám itt,

Mert olly tsuda történt kelmednek házába,
Mint régenten történt Macedoniába.

A' hol-is Nagy Sándor a' midőn született:
Hogy nagy Bajnok lészen, az így jelentetett.

Az égen üstökös nagy tsillag tetszett-fel,
Három vörös nyílból állott szívén egy jel.

Még akkor kis rsikó volt Butzefalussa,
Tsak kölyök kutyátska vala Czerberussa.

Még-

Még-is Bucefalus ugrott, ágaskodott,
Tzerberus ugatva forgott, nyájaskodott.

E' kis Palyival-is, a' mikor meg-vidúlt
Kelmednek az háza, egy ſzép tsillag tiſztúlt;

Magyar kard jegy vagyon az ő ſzíve iránt,
A' Daru, a' Bodri, örültek egy aránt.

Hiddje ked; mind ezek olly nagy Ferkonyomok'
(Mondani akarta, olly nagy Phenomenok,)

Mellyekbűl éppen mást ki-hozni nem lehett,
Hanem hogy e' kisded ſzint' olly nagyra mehett,

Mint nagy Sándor mene, 's lehet hódítója
Orſzágoknak, és ſok ellenſég rontója.

A' neve-is Rontó, és ſzop ſárkány tejet,
Kard jegy van a' ſzívén, vághatt-is ſok fejet.

Én, és a' több Komák, hogy Isten ſegítse,
Kívánnyuk: karjait, ſzivét erősítse;

Kedves ſzülőinek legyen örömére,
Rontó nemzetſégnek nagy ditsőſégére.

Míg a' Profetziák e' képpen follytattak,
Étkek aſztalokra addig fel-hordattak.

Az aſztali áldást a' Pap el-mondotta,
A' ſok Koma, Ámen! Ámen! kiáltotta.

Kinek hová tetſzett, mindenike le-ült,
Mert már fel-adatott, mind a' ſött, mind a' ſült.

Nagyon víg vólt Atyám, kínálta ſzívessen,
Hogy ha iſznak, eſznek, azt venné kedvessen.

Jól ittak, jól ettek, és úgy örvendeztek,
Hogy ſokan közöttök immár ökrendeztek.

Foghagymás kolbáſznak drága ſzép illattya
Böfögött gyomrokbúl, mert nagy vólt divattya.

Az

Digitized by Google

Az izzadásnak-is kelemetes ſzaga
Bé-tölti a' ſzobát; Atyám pedig maga,
Nagyon tsuklott mézes, 's borsos pályinkától,
Soktól ſavanyú ſzag jött a' kápoſztától.
Koma Aſzſzonyok közt ürültek a' kantsók,
Szebetskéket érte nem egy, hanem több tsók.
A' beteg ágyasnak az egésſégéért,
Ittak a' Gazdáért, értem-is Palyiért.
Eggyik ſzakáts Aſzſzony kezét bé-kötötte,
A' főző kanalát kásával töltötte,
Meg-forróſzta, úgy mond: a' kezét a' kása,
Az aſztal körül járt, hogy azt minden lássa.
Hogy meg-gyógyíthassa, arra kéregetett,
Ki póltrát, ki krajtzárt adott, mint telhetett.
Tapótzai bortól ſok Koma ódalt dült,
Komanék közzül-is; nem tsak egy meg-ſzédült.
Mert ellöl melegen mézelve azt itták,
Kotyogós üvegből végre kotyogtatták.
Az aſztalnál ültek egéſz hat oráig,
Ittak, ettek mindég, napnak el-fogytáig.
Végre terméſzettől kénſzerítettettek
Fel-kelni; azért-is minnyájan fel-keltek.
Ki ólba, ki tsűrbe, ki kertbe tántorgott,
Melly orrára bukkott, káramkodott, morgott.
De mihent minnyájan jól ki-üresültek,
Viſzſza-tértek megint, a' ſzobába gyültek.
A' Komák itt újra ültek aſztalokhoz,
Nyúltak a' kantsókhoz, és a' kalátsokhoz.
A' Paraſztok borból ha jól hörpentenek,
Tudjuk; ſzent Írásból akkor beſzéllenek.

Pá-

Digitized by Google

Páter Tiburtius nagy eſzeléseket
Hallgatván, csak fülelt, mert illy Théseseket
Soha még nem hallott, bár vólt Theologus,
Illyeket ki nem tett Aquinás, sem Scotus.
Az egyike fel-ált, szólt, hogy hallgatnának,
Mert két kérdést tenne itt ő mindnyájának.
Mindjárt-is közöttök nagy tsendesség leve,
A' többi Komák közt illy két kérdést teve:
Getzemani hertbe vallyon hány szál fa vólt,
Tserfa, Bükfa vólt-é? mellyen Júdás meg-hólt?
Mindenike tudós, 's okos akart lenni,
Feleletet kész vólt azért egy így tenni.
A' mennyi fa vagyon ma-is a' Mátrába,
Szint' annyi vólt abba, 's ki kétes szavába,
Mennyen oda, hol is mind meg-olvashattya,
Hogy helyesen felelt, szemével láthattya.
Füzfán fúlt-meg Júdás, szólt, mondani merem,
Azólta a' füzfa gyümöltsöt sem terem.
Könnyű mind ezekre meg-felelni, úgy mond:
De e' kérdésére felelni, lészen gond.
Azon szekér, mellyben Illyés Próféta ült,
Tüzes vólt; hogy lehet, hogy abba meg nem sült?
Vizes spongyiából vólt a' köpönyege,
Szólt más; Tél is vólt, tám nem-is vólt melege.
Harmadik-is fel-ált, egy nagyot köhentett,
Illy kérdést tett, mert már borbúl jól hörpentett.
Ezsaú szőrös vólt, hogy a' szöri közzé
Moly nem esett, attúl magát minként őrzé?

Digitized by Google

Mondá egy: mint lovat, szörit úgy kefélie,
Melly öszve tsomózott, aztat le-metélte.

Már ez bőlts felelet, negyedike mondá,
De a' meg-fejtésre e' kérdését adá.

Frígy szekrénnye előtt, mikor Dávid ugrált,
Tótot-é; avagy-is magyar nótát hárfált?

E' kérdésre senki már nem felelhetett,
Mert az Asszonyoktól nagy zajgás tétetett.

Im így tántzolt Dávid, forgani kedettek,
E' nótát hárfálta, szörnyen éneklettek.

Szegény Onufrius Frátert-is meg-kapták,
Öreg vólt, de még-is forgatták, rángották.

Ezen pajkoslágot mihent Atyám látta,
Meg-szabadította, 's őket meg-dorgálta.

Örült, az udvarra ki-ment, tsak alig fújt,
Többször így ne járjon, a' lúd ólba bé-bújt.

A' lúdak gágogtak, a' Bodri lármázott,
Kegyetlen hideg vólt, az ólba meg-fázott.

Ki-jött, és el-mene a' jó istállóba;
Virradtig kutzorgott a' széna tartóba.

A' nagy dorbézolás folyt egész virradtig.
A' férfi Komák-is ittak egész addig.

Látván a' más napnak fényes virradását,
Mindenike szépen tette bútsúzását.

Atyámtúl Anyámtúl botsánatot kértek,
Ujjongatások közt házaikhoz tértek.

A' Fráter ezt látván, a' széna tartóbúl
Fel-költ: a' szobába jött az istállóbúl.

Egy kotsiba Atyám fogatott azomba,
A' két Minorita vissza ment Klastromba.

Így

Digitized by Google

Igy ment Kereſztſégem, 's az vendégſég végbe,
De annyi könyörgés nem ment fel az Égbe;
A' mennyi bor folyt-bé a' Komák torkába,
Mert két kézre ittak az Atyám borába.

MÁSODIK TZIKKELY.

Rontó Pál gyenge korában való nevelését, és azon eſztendők alatt esett Történettyeit elő beſzélli.

A' gyenge gyermekek; tsak hogy elevenek,
De máskép' magokkal ők tehetetlenek.
Mert testetskéjeknek mind azon nemei,
Mellyeknek organa deákúl nevei;
Míglen tápláltatnak annyok emlőjével,
A' terméſzetnek nem bírnak erejével.
Azért-is ezeknek nintsen ítéletek,
Nints elmélkedések, nints emlékezetek.
Némátskák aluſznak, ſemmit ſem ſzólhatnak,
Hangot-is bajakrúl tsak sírva adhatnak.
Időrűl időre hogy ha nevekednek,
És egyſzer vastagabb étkeket ehetnek,
Meg-erősíttetnek az Orgánumok-is
Ezektűl, mind belső, úgy külső tagok-is.
De még-is míg ollyan időket érhetnek,
Tsaksogva annyoknak hogy hízelkedhetnek,

a'

Digitized by Google

Ó a' ſzégeny Anyák! mennyi fáradſágot,
Szenyvednek mellettek, 's nyúghatatlanſágot.

Soha ők azt nékik meg nem ſzolgálhattyák,
Fáradſágok díjját meg ſem-is adhattyák.

E' nagy ſzeretetnek nem-is lehet ára,
Mert ſzerelemnek ez leg-ſzentebb Óltára.

Olly betses ennél tett Hymen áldozattya, (tya.
Hogy nints kints, melly eztet meg jutalmazhat-

Vajha minden Anya venne olly jutalmat,
Hogy magzattya miatt ne érne ſiralmat.

De a' terméſzetnek mélyſéges dolgába
Nem avatom magam', had follyon magába.

Tsak nevelésemrül fogok hát ſzóllani,
Mik velem történtek, mind elő mondani.

Én ſem tudom, míglen tsetsemőtske vóltam,
Éltem, mozgottam é; avagy-is meg-hóltam.

Miképpen, és honnan jöttem e' világra,
Nem tudtam, gondoltam; mint madár az ágra

Szálni ſzokott, én-is valamelly felyhőbül
Le-ſzáltam; avagy-is bújtam ki erdőbül.

De éleg, hogy mihent futkosni kezdettem,
Hogy világon vagyok, immár éſzre vettem.

Mert ſzülőim nékem felette kedveztek,
Szüntelen Palyika, 's lelkeiském neveztek.

Atyó ez; Atyámra Anyám mutogatott,
Atyám-is ne Anyó; Palyi ſzóllítgatott.

Látván mind a' kettő egymásra mint mutat,
A' belső indúlat, 's vér mutatott útat.

Hogy ők én ſzülőim, ſzívem meg-érzette,
Terméſzet, hogy őket ſzerettem, azt tette.

Digitized by Google

Szerettem-is őket, 's gyakrap meg-mókoltam,
Hol egynek, hol másnak nyakát ált' kótsoltam.

Fogyatkozást nékem szenyvedni nem hagytak,
Valamit tsak kértem, mindjárt mindent adtak.

Nem étettek: inkább hízlalták mint libát,
Soha sem-is láttam valamibe hibát.

Minden nap forralt téj vala flöstökömöm,
Ha látták, jól eszem, vólt már akkor öröm.

Anyám meg kérdezett, hogy ebédre enni
Mit kívánok? annak meg-is kellett lenni.

Kalátsot, gyümöltsöt adott uzsonnára.
A' mit én akartam, fözött vatsorára.

Mint a' Prókátornak, hasam olly nagy vala,
Fel-puffad't, mert a' szám egész napon sala.

Két pofám kövér vólt, mint egy Trombi tásnak,
A' többi gyérmekek nem is hívtak másnak.

Mivel édes Anyám maga-is tiszta vólt,
Tisztán tartott; nem-is vólt ingetskémen fólt.

Söt mind a' két újja vala enek tsipkés,
Pamuttal ki-varva tzifrán minden szegés.

Kétszer mosta meg ő fejemet egy hétbe,
Üstökömet fonta elöl három rétbe,

Fekete galandal, a' végit fodrossan,
Hátrúl bé-font hajhoz kötötte tsínossan.

Fej mosás idejét ha meg-sajdítottam,
Ha lehetett, akkor már el-illantottam.

Ha nyárt vólt, el-bújtam a' sürü dudvába,
Télbe Retirádám vólt kazal szalmába.

Nagy ajánlásokra és ígéretekre,
Bújtam azokból ki, vagy-is kerésekre.

Mert

Digitized by Google

Mert a' midőn fésült, hogy hajamat huzza,
Kiáltottam, mond'tam, bőrömet le-nyúzza.

Sírtam, hánykolódtam, el botsát gondoltam,
Lábammal mérgembe egy helybe domboltam.

Kedves Anyám, hogy már nékem almát rázott,
Mond'ta: hogy szép leszek,'s azzal meg juházott.

Ígérte; hogy ha én fogok imádkozni,
Vásár fiát nékem fog Miskóltzról hozni.

Hamar meg-tanúltam vetni a' Keresztet,
A' Mi Atyánkot-is, és az üdvözletet.

A' kis gyermekekhez illő Katekismust
Jól tudtam, és még egy Karátsonyi Ritmust.

De mivel minden nap regvel, és estvére
Imádkoznom kellett, nem vólt szám ízére.

Ezen szent munkára nagyon reá úntam,
Estve, hogy már alszom, a' szemem bé-húntam.

Regvel pedig, vagy az ágyam alá bújtam,
Vagy a' kementzére másztam, és ott fújtam.

Nem a' Mi Atyánkon, de azon járt eszem,
Hogy ma én mit jádzok, avagy-is mit eszem.

Egyszer édes Atyám Miskóltzi Vásárrúl
Meg-jövén, mivel ott Pestrűl, és Kassárúl

Könyv-árosok vóltak, a. b. c. könyvetskét
Hozott, Báb fütötül kardot, két szívetskét.

A' tsákótskám mellé egy szép bokrétát-is,
Páltzára szúrt lovat, egy kis korbátskát-is.

Szóltt hozzám: Palyika! jöj hozzám Fiatskám,
Ím nézzed! mit hoztam édes alakotskám.

Itt a' ló, itt a' kard, te katona leszel,
Ha jól fogsz tanúlni, többet nyersz, és veszel.

Digitized by Google

Maga édes Atyám engem A B Céré,
Tanított a' betük' meg-esmérésére.

Kevés idő múlva már az A B abot
Mondottam, de tsak úgy, ha valamit adott.

Mohon kaptam mindent, meg is úntam mohon,
Nem tovább, három nap, jártam a' falovon.

A' pajkosságokba kezdettem merülni,
Szülőimnek sok jó intésit kerülni.

Jobb kedvem-is vala a' karikázáshoz,
Tsürökhöz, labdához, mint a' tanúláshoz.

Télbe gyermekekkel jégen kortsolyáztam, (a)
Nyárba az erdőkön velek madaráztam.

Féltett Anyám, hogy vagy le-esek a' fárúl,
Vagy egyszer jég alá tsúszok kortsolyárúl.

Feddett, pirongatott, hogy meg fog vesszőzni,
Mondotta: a' rosszat kívánván előzni.

De fenyegetése vala haszontalan,
Sőtt már lopni kezd'tem, lettem olly tsintalan.

Ezt, több gyermekekkel gyümöltsön kezdettem,
Sokkal nagyobbakkal idővel végzettem.

Atyámnak gyümöltse sok termett, falhattam,
De jobb ízü vólt az, a' mellyet lophattam.

El-mentem többekkel borongós időbe,
Melly az Uraságé vala, olly szőlőbe.

A'

(a) Kortsolyázás olly jégen való veszedelmes parasztí mulatság; hogy lábok alá marha óldal bordáit teszik, egy vastag bot végin szeg vagyon, ezen botot lábok közze teszik, és azzal igen sebessen bajtyák tsúszásokat a' jégen.

Digitized by Google

A' pásztorok minket hamar észre vettek,
R'ánk jöttek; szaladtunk, ök pedig kergettek.

Egy helyt ált' akartam a' gyepün ugrani,
Meg-talált hirtelen a' lábam botlani;

El-veszténi az ugrást, mint az öz a' nyomot,
El-estem: és egy tsösz a' földön meg-nyomott,

Esdektem nékie, kértem eresszen el,
Egy márjást ígértem, de nem botsájtott fel.

Hátra köté kezem, vitt Atyám házához,
Imé tolvajt hozok, szóllott az Anyámhoz.

Gondoltam, hogy Anyám majd meg pirongattya,
Mivel kedves fiát kötél szorongattya;

De még meg-ízetett néki, 's meg-dítsérte,
Másszor-is ezt tegye, ötet arra kérte.

Én nékem pediglen a' nyakamra hágott,
Szint úgy reped't bőröm, veszszővel úgy vágott.

Más nap a' kapunak kötött oszlopához,
Ijesztett, hogy másszor köt a' kalodához.

Szöllő gerézdekkel meg-is koronázott,
Mondá, hogy még meg-ver, veszszö vízbe ázott.

A' többi gyermekek itten körül vettek,
Azok-is, kik velem vóltak, ki nevettek.

Az édes anyámat menyre 's földre kértem,
Hogy soha sem lopok, jó leszek ígértem.

El eresztett, feddett, 's végre szép oktatást
Adott: szóllott, hogy ha nem hagyom a' lopást,

Végtére-is tsak az lészen fizetésem,
Hogy fog Tetü váron lenni temetésem. *(a)*

(a) Miskólcz városa mellet azon hegy; mellyen a' Nemes Varmegye akasztó fája áll, Tetü várnak neveztetik.

Digitized by Google

Mint bárány, olly szelíd vóltam én vagy két nap,
De ha a' juhokra a' farkas egyszer kap.

Bár öt meg kergetik, soha nem meg-állya,
A' ragadást újra hogy meg ne próbállya.

En-is szint' úgy megint fejemet probára
Vetettem, 's ki-mentem újonnan portára.

Egy jól magát bíró Zsidó szomszédunkba
Lakott: jártam hozzá, és ő-is házunkba

Láttam egyszer, hogy ő sok pénzt olvasgatott,
Mellyet Felesége bör gyüszőbe rakott.

Eztet ő egy deszka ládába bé-tette,
Pléhvel 's egy lakattal jól bé-rekesztette.

Történt: hogy ő más nap fel-ült szekerére,
Feleségestül ment a' szőllők hegyére.

Mind a' szoba, mind a' pitvar ajtajára.
Lakatokat vetett, úgy ment el úttyára.

Gondoltam: a' padlást ha fel-szaggathatom,
Majd a' mauksli pénzét jól meg-dézsmálhatom.

Fel-másztam az eresz alatt a' padlásra,
De nem akadtam ott fejszére vagy másra,

Mellyel fel-törhettem vólna én a' padlást,
Hogy el-végezhettem vólna a' dézsmálást.

Régi, szú ette vólt a' padlás deszkája,
Láttam, hogy porhanyú, bár jó gerendája,

Gondoltam, fel-ugrom, és így azt bé töröm,
Nem bánom lábamrúl ha szakad is köröm.

De meg-esett nékem Diószeg vására,
Mert a' mint ugrottam erővel deszkára,

Két deszka is le tört, szoba közepére,
Mint kit menykő meg-üt, estem nyakra före.

Mind

Digitized by Google

Mind orromon, ſzámon, folya nagyon vérem,
Gondoltam, halálom mostan mindjárt érem;
Mert lélekzetet-is tsak alig vehettem.
Mellyért-is a' földrül fel ſem-is kelhettem.

Kegyetlenül fájtak lábaim 's két karom,
Nem ſírtam; de bögtem, valamint a' barom.
A' dézsmálásrúl már nem-is gondolkodtam,
Innét hogy megyek ki, azon tusakodtam.

Végre fel-otsódtam még-is nagy nehezen,
Ablakot nyitottam, hogy ki-megyek ezen;
De erös kereſzt vas vólt falba tsinálva,
Húztam, nem engedett, mert jól vólt munkálva.

Jobb vállamat, és a' fejemet ált' dugtam,
De veſzedelmemnek örvénnyébe buktam.
Mert már ſem bé, ſem ki itten nem mehettem,
Mint madár a' lépen, olly fogollyá lettem.

Hol bé, hol ki, a' mint magamat én húztam,
A' két óldalamrúl börömet le-nyúztam.
Hát egyſzer a' Zsidó bé-hajt udvarára,
Fel-nyitván ajtait 's nézvén ablakára,

Kezét öſzve tsapván; Váj mir! tett kiáltást,
Dupplázta azt, látván a' bé-ſzakadt padlást.
Meg-esmért, Anyámhoz mindjárt futva el-ment,
Mihent a' ſzobába elötte vala bent;

Aſzſzonyom! kiáltott, Aſzſzonyom! ked fia
Tolvaj! tolvaj! bizony tolvaj ked Palyija!
Jöjjön ked ſzaporán! nézze-meg mit tsinál,
Docheſzſze ſzobába, feje utzára áll. (a)

(a) Docheſznek Zsidó nyelven az ember testének hátúlsó réſze neveztetik.

Digitized by Google

Padlásom bé törte, Pside! az nem kis kár,
Arón nem jó ember, hanem tsak tolvaj jár.

El jött vele Anyám 's engemet így látván,
El hűlt nagy szemeket mereztvén 's szát tátván.

Nem szóltt; hamen haza szaladott veszszőért,
Nem késett, és mihent házától viszsza tért,

Le rántá inamrúl frissen a' gatyámat,
Olly keménnyen vágta az alsó pofámat;

Hogy a' Zsidó falát sárgára festettem,
És nagy büdösséget szobájába tettem.

Ezt látván a' Zsidó, mivel péntek vala,
Hogy bé vagyon festve az ő egész fala,

El rántá anyámat, mondván: ked mit tészen?
Közel van az estve, majd Sábessem lészen;

Ezen motskosságot én nem szenvedhetem,
Szobámat tisztának hamar mint tehetem.

Meg szűnt verni, tsak a' Zsidó hánkolódott,
De mint vonnyanak ki, nem láttak más módot;

A' falu végirül egy tzigány kovátsot
Hivattak: hozott ez fogót 's kalapátsot.

Míg a' kereszt vasat ez-is feszegette,
Alkermesem szagát nehezen szenvedte.

Szóllott: Ez a' fiú, deglet halat evett,
Azért botsájt illyen bides sárga levet.

Aszszonyom! ked aztat jól meg-sáfrányozta,
Moyses falát illy jól azért aranyozta.

De tsak hamar engem' ő ki szabadított,
Hogy lábomon áltam, imígyen szóllított;

Palyi! ha még egyszer deglet halat eszel,
Mint a' ló-húnyortúl, sertés vesz, el-veszel.

Ezek

Ezek után Anyám házunkhoz vezetett,
A' dolog mint történtt, mondjam-meg, kérdezett;
Mert ha meg nem mondom, újra meg fog verni,
Féltem: látván, hogy már kötélt kezd tekerni.
Szólltam: Anyám Aſzſzony, házunknak garádjára
Tegnap állván, hallám hogy a' Zsidó' padján
Fiatal verebek tsipognak féſzkekbe,
Fel-máſztam, hogy réſzes légyek én ezekbe.
Padlása' deſzkái vóltak mind rothattak,
Alig léptem rájok, velem bé-roskattak.
Gondoltam, tolvajnak majd fognak mondani,
Kívántam magamat ki-ſzabadítani,
Az ajtó zárva vólt, ablakon ki-bújni
Akartam: de abba vas vala két újjnyi.
Erőlködtem, 's azzal úgy oda rekedtem,
Hogy ſem ki ſem viſzſza, többé nem mehettem.
E' ſzép hazugſágot, tőlem mint hallotta,
Meg-esett a' ſzíve, könyveit ontotta.
Mindjárt is ágyába engem' le-fektetett,
Irós vajjal végtől végig kenegetett.
Míg ezek történtek; Atyám Egerbe járt,
Eleibe futok, mint ſzoktam, arra várt.
Szobába bé-jövén, ſzemét rám vetette.
Mi baja Palyinak? Anyámtól kérdette.
Az, mint én hazudtam, Anyám úgy mondotta
Atyámnak a' dolgot, a' mint azt hallotta.
Szólt Atyám: Fiatskám! Katona dolog ez,
Belőled is nem más, hanem katona leſz.
A' katona gyakran ſzokott esni ſebbe,
De meg gyógyúl, te ſem fogſz meg-halni ebbe.

Digitized by Google

Egy karvas hegedűt hozott nékem most-is,
Imádságos könyvet, és még gyümöltsöt-is.

Jobban örültem én a' hegedűtskének,
Mint az aranyozott tékás könyvetskének.

Nehéz vólt engemet imádságra venni,
Jobb szerettem addig pajkosságot tenni.

A' Zsidónak Atyám kárát meg-fizette,
Mellyel padlását-is fel-építtethette.

Kevés napok múlva én is fel-gyógyúltam,
De hogy majd tanúlni kell, azon búsúltam.

A' tanúlást miként kerülhessem én el.
Illy ál-ortzás módot találtam abba fel.

Lakott egy vak kóldus a' falunknak végén,
Péter vólt a' neve, öreg vólt már szegény:

Bírt egy két kerekű fakó talyigával,
Ennek vonására egy rőtt szamárkával.

De hogy ő falukról falukra járhasson,
És így alamizsnát kérjen, kóldúlhasson,

Egy gyermeket tartott a' szamara mellett;
Ennek egy éneket meg-tanúlni kellett,

Szamárnak is ő vólt úton vezetője,
Az áriának is ő vólt éneklője.

Péter hegedűs vólt, 's hegedűt hordozott,
Mellyel a' gyermeknek accompagnírozott.

Szántt szándékkal mentem az ő gunyhójába,
'S a' mint meg-állottam éppen eránnyába,

Nagyon sóhajtoztam, egyszersmind piszegtem,
Mintha el fáradtam vólna, úgy pihegtem.

Már akkor el-szökött az ő vezetője,
Jól lehet ki nem tölt még az esztendője,

Mert

Digitized by Google

Mert az alamizsna mellett ő éhezett,
Fösvény vala Péter, néki nem kedvezett.

Kérdezte, ki legyek, ki így ſopánkodom,
Es mi bajom vólna, hogy úgy fohászkodom.

Szólltam: Péter Uram! nagy nékem a' bajom,
Majd ki ſem mondhatom ſok fájdalmas jajom;

Mert én Szülőimnek bár mindent mívelek,
Nem tetſzik, nem tudom, mint bánjak már velek.

Minden lépésemre ſzidnak, ütnek, vernek,
Etkem olly, a' minőt ſertésnek kevernek.

El-ſzántam magamat, és meg-válok tűlök,
Útba is vagyok már; ſzolgálni kéſzülök.

Tetſzett néki, 's kérde, hány eſztendős legyek,
Felelem: hogy kilentz, 's tizedikre megyek.

Kapott rajtam, éppen illyen vezetőre
Vólt ſzükſége, a' ki jutott illy időre.

Meg-akarta túdni, mit mondok, igaz-é;
Végig simogatott, hogy kitsiny vagyok-é.

Tagjaimról időm' mindjárt észre vette,
Azért meg-tetſzettem nékie felette.

Szóltt hozzám: Fiatskám, én igen ſajnállak,
Hogy a' Szülőidtől annyit ſzenvedſz, ſzánlak.

Ha tetſzik, állj hozzám, legyél én vezetőm;
Utazásunkba is gyámolóm, őrizőm.

Hiddjed, hogy én nálam nem roſzſz dolgod léſzen,
Mikor éhezni fogſz, ételed leſz kéſzen.

Dolgot mást nem adok, hanem ſzamárkámra
Fogſz vigyázni, mellyen járok talyigámra.

Midőn parantsolom, akkor azt be fogod,
Ő fogja azt húzni, koránt ſem te tolod.

De

Digitized by Google

De zablájáu fogva kelletik vezetned,
A' hol tanyát ütünk, itatnod 's etetned.

Engemet pedigleu mindég fogsz úrazni,
Bár városon, falun, fogunk mi útazni.

Mihent én ezeket tőle meg-értettem,
Leg-ottan ö töle én aztat kérdettem.

Az Úrnak kész vagyok, én szolgálattyára,
Gondom lész szamárra, 's a' bagázsiára;

De kérem, mondja-meg, lesz-é Conventióm?
Minden nap' mennyi lesz oralis portióm?

Az Úr fog-é adni nékem Liberiát?
Vagy rondán vezetem szamárt 's a' talyigát?

Szóltt hozzám: nints rútabb mint a' tzifra kóldus.
Illöbb hogy ha rongyos, teszi magát hogy bús.

Mert így meg-ejtödnek ö rajta a' szívek,
Bövebh alamizsnát adnak-is a' hívek.

Hidd-el ugyan Fiam, mostani Világba,
Sok kóldusok vagynak, kik járnak tzifrákba.

Arannyal himezett sokaknak ruhájok.
Paszományos, rojtos a' liberiájok.

Szép datzos lovakon és hintókon' járnak,
De ajtajok elött Creditorok várnak.

A' kalmárok kérik portékájok' árrát,
Nem akarnák hogy el-veszne, 's látnák kárát.

A' sok mester-ember pénzt kér munkájáért,
Mészárosok jöttek a' húsnak árráért.

Teménytelen szolga el-maradott bérit
Kívánja, érdemlett verejtékes bérit.

A' Capitálissát *Vexler* 's több más kéri,
Ezt már az el-marad't interes fel éri.

Mint.

Digitized by Google

Mint farkast rángatják a' ſok komondorok,
Szint' úgy bánnak vélek az éh Prókátorok.

Szegényeket ezek addig liquidálják,
Míglen rongyokat-is el nem dividálják.

Kóldúlni ſzégyenel mindenike, 's nem mér,
Meſztelen, puſztán áll, mint föröſztött egér.

Nálamnál mind ezek nagyobb kóldusok ám,
Hidd-el édes Fiam, hogy igazat mond ſzám.

Moráliſsa után ſok zatskót mutatott,
Mellyekbe ſok tallért 's aranyokat rakott.

Láſsad, úgy mond, nyertem ezt mind kóldulással,
De nem-is oſztóm-fel, hidd-el, eztet mással;

Hanem hóltom után mind a' tiéd léſzen,
Hogy ha híven ſzolgálſz, ez a' pénz egéſzen.

Mihent én ezeket tőle meg-hallottam,
Tekíntetes Uram! hozzá így ſzóllottam:

Én igen jó leſzek, 's az Úrnak ſzamara
Kövérebb leſz mint a' Tiſzt-tartó' agara.

Erre kezet tsaptunk, 's meg-vólt Conventióm,
Már most tsak azt várom, léſz-é promótióm.

Az is leſz fiatskám, Isten erősítsen,
És ſzolgálatodba tégedet ſegítsen.

De meg kell tanúlnod mindjárt az éneket,
Annak a' nótáját, e' néhány verseket.

Ének.

Hallgassatok engem' minden Kereſztények,
Öregek, iffiak, gazdagok, ſzegények,

Az Itélet'-napja el-érkezett vólna,
Ha Isten kegyelmes mi hozzánk nem vólna.

Mint

Mint Zsodomát tüzzel meg-büntetett vólna,
Ember, föld, és tenger, most már hamu vólna.

Az Izráel népe hogy ha jól élt vólna,
Jeruzsálem most-is még álna, meg-vólna.

Nándor fejér várba most pogány nem vólna,
Önként hogy ha viſzſza azt nem adtuk vólna.

Ha eggyeſség köztünk, 's ſzeretet jobb vólna,
Több alamizsnája a' Lázárnak vólna.

Ha annyi álnokſág, és éh has nem vólna,
Annyi ſok Prókátor ég alatt nem vólna.

Adjatok! adjatok! és adakozzatok,
Fösvényſégtek miatt el ne kárhozzatok.

* * *

Ezen ſzép énekre a' mint meg-tanított,
A' ſok vólna, vólna, majd meg-tántorított.

De még-is tsak hamar aztat meg-tanúltam,
Nótáját danoltam, fütyülve-is fújtam.

Hallván, hogy már tudom, mindjárt *orderezett*,
Al-földre kóldúlni mivel igyekezett.

Még azon nap engem' fel *adjuſztirozott*,
Garderóbéjából illy ſzép köntöst hozott.

Szóllt: a' kólduſoknak fel öltözni így kell,
Fólt, fólton vólt, ollyan nadrágot húztam fel.

Szürke ſzür dolmányt öltöttem magamra,
Két roſz Németh tzipöt vontam fel lábamra.

A' dolmány zöld, ſárga, poſztóvol fóldozva,
Vólt vastag tzérnával eggyüvé tóldozva.

Durva poſztó ſzéllel magam övedzettem,
Fejemre egy ſzennyes vászon sipkát tettem.

Füg-

Digitized by Google

Függeſztettem egy nagy tariſznyát hátamra,
Börbül meg táskákat, jobb 's bal óldalomra.

Majd illy öltözet vólt az Uron-is magán,
Tsak hogy egy nyakas tök függött az óldalán.

Végre a' fejemen hajam tapogatta,
Szóltt, hajad nem jól van, a' mint simogatta.

Fekete liſztbül ő vízzel téſztát habart,
Egy téglárúl erre késsel port-is vakart;

Ezzel bé-mázolta fejemen a' hajat,
Hogy halaváy legyek, kent rám hamus vajat.

Valami rajtam vólt, mind rongy vala és roſz,
A' fejemen pedig látzatott lenni koſz.

Uram öltöztetett illy ritka ruhába,
Alamizsnát tsáló kóldusos gálába.

A' kóldusoknak-is van Politikájok,
Gyakran álnok tsalárd az ő praktikájok,

Sok nem néma, még-is magát annak teſzi,
De magába nevet, mert jó haſznát veſzi.

Más lábát fel-köti, mankón jár és ſántít,
Senki ſem vizsgállya, embereket vakít.

Sok a' földre esik, magát hánnya veti,
Hogy nyavalya töri, magát úgy téteti.

De ha bika tsökkel valaki rá vágna,
Ó mint fel-ugrana 's lábaira hágna.

Mások mesterſéggel bé-feſtik tagokat,
Ők, melly nagy Lázárok, mutattyák azokat.

Illyenek ſokkal több alamizsnát nyernek,
Mint igaz kóldusok, kik porba hevernek.

Az Uram is tudta mind e' mesterſéget,
Gyakorlotta velem e' ſzemfény veſztéget.

Digitized by Google

Jó regvel ſzamarát velem bé-fogatta,
A' talyigájára ringy rongyát rakatta.

De eztet éppen nem engedte meg-kenni,
Szóltt, a' kerekeknek tsikorgást kell tenni.

Mert így az énekłés, az hegedű vonás,
A' kerekek által esendő tsikorgás,

Majd nagy lármát teſznek, emberek ránk néznek,
Száma nem leſz a' ſok adakozó kéznek.

Az Uram fel-űlvén már a' talyigába,
Mentűnk, jól fel-kéſzült kóldus parádába.

Meg-állj, ſzóllott: hogy ha falut fogunk érni,
Mert ott alamizsnát mindjárt fogunk kérni.

A' mint a' ſzamarat az úton vezettem,
Szép *equipázsénkat* magam is nevettem.

Láttam; egy Német-Tiſzt ló háton jön felénk,
Nem tudta, medvék-é, vagy ördögök lennénk.

A' mint hozzánk jutott; óldalt ugrott lova.
Le-is esett a' Tiſzt hátárúl jó tova.

Fel-ugrott haraggal, páltzájához kapott,
Uramnak hátára vagy tizet jót tsapott.

Én reám is nézett; ſzóltt: *Spitzbúb!* 's hallgatott,
Nem bántott: lovára fel-ült 's el-ballagott.

E' *ſurmitzli* után Uram azt mondotta,
Az Isten meg-veri, a' ſzegényt bántotta.

Meg-lásd, mivel engem ütött a' páltzája,
A' kezét meg-marja Rochus kutyátskája.

Innét tovább menvén, egy falut meg-láttam,
A' mint oda értünk, a' végin meg-áltam,

Szóltam: Péter Uram! itten falu vagyon,
Tám temetés van itt, sír ſok Aſzſzony nagyon.

Ó jól

Digitized by Google

Ó jól van Fiatskám, mert ha itt temetnek,
Majd sok alamizsnát talyigámba vetnek.

Készítsd hát torkodat te az énekléshez,
Mindjárt hozzá fogok az hegedüléshez.

Ha egyszer énekelsz, a' szavakat nyújtsad,
Hogy így irgalomra a' szíveket gyújtsad,

Hajtsad bal váladra akkor a' fejedet,
Hogy ök szomorúnak lássanak tégedet.

Uramnak szavait pontra meg fogadtam,
Vólna énekünkhöz torkom igazgattam.

A' mint el-kezdette vonni áriáját,
Én-is húzni kezdém a' melodiáját,

Mi két kerekünk-is taktusra tsuszorgott,
Szép harmoniánktúl a' hasam is korgott.

Jött már a' nép viszsza felénk temetésrül,
A' talyigát körül fogta minden részrül.

Sóhajtoztak, szántak mindenkép' bennünket,
Ditsértek, hogy szépen mondjuk énekünket.

Ki liztet, ki vajat, ki meg tojást hozott,
De leg-több Kraitzárral, 's pénzzel adakozott.

A' halálrúl az Úr egy éneket mondott,
Ötet mint segítsem, adott ez nagy gondott.

Hallám minden versnek, vége így megy ki: ben
Én-is tehát véknyan e' véget húztam, ben.

Mert engemet többre a' vólna éneknél
Nem tanított; azért mást nem tudtam ennél.

Mondták: azon házhoz mennyünk, hol lesz a' tor,
Majd lesz ott ételünk, szénánk, e' mellett bor.

El-is mentünk ahoz mi szép ének szóval,
Vóltak-is mindnyájan mi hozzánk sok jóval.

Digitized by Google

Végtére Péter Úr úgy meg részegedett,
Hogy már nem énekelt, hanem veszekedett.

Szakáts Aszszonyokkal föképpen kotzódott,
Hogy kitsiny minden kontz, melly néki adódott.

De rövid Processust ezek velünk tettek,
Vízzel meg-öntöztek, háztúl el-kergettek.

El-is sompolyodtunk, de nem muzsikáltunk,
Szomszéd falut érvén, mi ottan meg háltunk.

Más nap éneklettük megint énekünket,
Mint eddig folytattuk, mi *manöverünket.*

Öt heti már el-múit, hogy mi így mászkáltunk,
Vásárrúl vásárra, 's falukra szétáltunk.

Annyira gyült immár, ki tsalt alamizsnánk,
Hogy tsak alig bírta szamarunk, 's talyigánk.

Még-is életembe annyit nem éheztem,
Mint miólta ezen Uramhoz férkeztem.

Ezen idő alatt én főttet nem ettem,
Szamarát-is immár nehezen vezettem,

Kérdezvén: meleget egyszer mikor eszünk (szünk.
Mert vagy meg-betegszünk, vagy éppen el-ve-

Nints a' kenyérnél jobb, fiatskám; így felelt,
Boszonkodtam; ezért a' hideg majd ki lelt.

Fel-tettem magamba, hogy ha módját lelem,
Rá szedem; mivel ő így bánik én velem.

Az all-földön-menvén meg-láttam egy dombot,
Alátta egy posványt, abban a' sok zsombot,

A' szamárt vezettem a' domb tetejére,
Ki-fogtam, pányváztam én aztat jó fére.

Talyiga hátrúllya a' posvány felé ált,
Hogy mert állottam-meg, ő azért kiabált.

Nem

Digitized by Google

Nem ſzóltam: hanem a' két rúdját meg-fogtam,
A' dombrúl Urastúl azt le-taſzítottam.

A' ſzélvész köztt égnek az ö villámlása,
Nem ſebessebb, mint vólt ennek le-futása.

A' tojások jobbra, balra hömpölygöttek,
A' rakott tariſznyák dombrúl gömbölygöttek.

Talyiga a' ſáros posványba fel-fordúlt,
Uram hegedűstül a' zsombok közzé húlt.

Szörnyen meg ijedett, nem tudta mi dolog,
Vélte; hogy boſzorkány körülötte forog;

Vagy-is ſárkánnyára ötet itt fel-kapta
Garabontzás Deák, 's e' posványba tsapta.

Felette kiabált, Palyi Fiam! hol vagy?
Segíts édes Fiam! itt mind víz, mind ſár nagy.

Mindjárt belé halok! kérlek húz ki engem',
Én kedves gyermekem, tiéd minden pénzem.

Péter Úr engemet eddig mindétig tsalt,
Éheztetett, maga mindenkor titkon falt;

Azért a' posványba hagytam talyigástúl;
Tudtam ki-húzatik Páſztortúl, vagy mástúl.

Így lett vége ezen ſzép ſzolgálatomnak,
És nékem ajánlott nagy Testámentomnak.

A' miként Urammal mind eddig kóldúltam,
Szintén úgy haza-is kóldúlva indúltam.

Néhány napok múlva, mint falunkat értem,
A' Sajó vizéhez az útból ki tértem;

Meg-fördöttem abba, a' téſztát fejemrül
Le-mostam a' többi motskot-is testemrül.

Liberiámat-is ebbe bé vetettem,
A' nagy tariſznyámat táskákkal temettem.

Digitized by Google

Ha házunkhoz megyek, gyanúsággal éltem,
Tudtam Anyám meg-ver, tőle nagyon féltem.

De az éhség mivel igen meg-szorított,
Ezen is ált esem, azzal bátorított.

Szülőim nem tudták, hogy én hová lettem,
Farkasok ettek meg, vagy meg-ölettettem.

Epedett a' szívek, szűntelen sirattak,
Bánattal estvérül, reggelre virradtak.

Remegve bé-mentem házunk udvarára,
Öröm könyv tsordúla Atyám ortzájára,

Meg-ölelt, meg-tsókolt, a' földről fel-kapott;
Szóltt: nem mégy-el tőlem, ez után egy tapot.

De az Anyám tudta sok pajkosságomat,
Esmérte Atyámnál jobban gazságomat.

Rettegtem, mert láttam, torva szemekkel áll,
Szóllt egyszer: meg-jöttél gyönyörű virág szál?

Pityeregtem, szíttam szavára orromat,
Itt egybe meg-kapta mind az két karomat,

Be-vitt a' szobába, egy kötelet kapott,
A mint érdemlettem, lelkessen meg-rakott.

Jajgatásom hallván Atyám, a' szobába
Bé jött, szóltt; Felelég ne bántsd mert héjába.

Mint szokszor mondottam, ebből katona lesz,
Láthad: hogy mindenkor katona dolgot tesz.

Ekkor a' szobába hirtelen zúgás lett,
Genius repült bé, illyen beszédet tett.

Szülék szeretitek, roszszúl fiatokat,
Tik nem esméritek önnön hibátokat.

Még gyenge korokba szabadság gyeplőjét
Kezekbe adjátok: fenyítek veszszőjét;

Nem

Digitized by Google

Nem is mutatjátok; azért addig futnak,
Mig ſzerentsétlenſég örvénnyébe buknak.

Sőt örvendeztek tik, hogy ha ők pajkosok,
Majd tolvajok léſznek, későbbre gzilkosok.

Tsak a' tsemetéket lehet meg-hajtani,
Vén fákká ha válnak, kell már bárdollani.

Öket-is míg gyengék, addig oktassátok,
Kötelesſégteket el ne múlassátok.

Trágár beſzédeket főkép' ne halljanak,
És botránkoztató példát ne lássanak.

Jádzva lehet öket a' jóra hajtani,
'S mintegy tsepegtetve ſzívekbe óltani.

Mint viaſz, ollyak ők, mindent formálhattok
Belőlök, és erre kötelesek vagytok.

Főkép' hogy van Isten, fejekbe kell verni,
Ez olly jó, hogy mindent lehet töle nyerni.

Ki ötet ſzereti, Menny-orſzágba mégyen,
A' Menny-orſzág pedig melly igen ſzép légyen.

Van ördög, de ez rút, fekete, 's igen roſzſz,
A' gyermeket veri, a' mellyikbe gonoſz.

Pokol is van, és az tiſzta tüzből légyen,
Ki nem imádkozik, az abba bé-mégyen.

Kóldussal, vagy mással nem kell íjeſzteni,
Mert bátorſágokat el-fogják veſzteni.

Artalmas képzelet, és olly roſzſz fel-tétel,
Mint erős méreggel kevertetett étel,

Azt fejekbe verni, ha katonák leſznek,
Hogy akkor hatalmat mindeneken veſznek.

Mert melly ſzerzetnek van erősebb régulája,
Minden dolgaikba ſzorossabb próbája.

Digitized by Google

Mint a' katonának? Es úgy mustráltatik,
Hogy arany a' tűzbe úgy nem próbáltatik.

Káplár páltza üti leg kissebb hibáért,
Sőt fel is akaſztják egy lopott almáért.

Már Fő-Tiſzt, akkor is ha vét ſzemlátomást;
Processust nyér, 's végre otsmány *Caſſirozást.*

Ezek felett kinek kell ſzentebbül élni,
Mint a' katonának, és Istentől félni.

Ő minden órába veſzélyek köztt forog,
Ágyú 's apró fegyver körülötte morog.

Hogy ha roſzſz életü, 's él tsak eb adóba,
Plútóhoz kardosan mégyen *Comándóba.*

Így ſzóllván Genius, ſebessen el-repült,
Mind Atyám, mind Anyám, e' beſzéden el-hült.

Nem ſzólltak: gúnyátskát újra tsináltattak,
Ennem is, innom is, mennyi kellett, adtak.

Negyed' napra Péter Úr is el-érkezett,
Útjába ſzamara ſzegénynek el-veſzett,

Talyigáját húzta más fogadott kóldús,
Diurnuma három poltra vólt, 's fél font hús.

Digitized by Google

HARMADIK TZIKKELY.

Gyenge eſztendeiből fel-ſerdülvén Rontó Pál, elő-adja további nevelését, e' mellett miképpen adattatott Miskoltz várossába oskoláha, és ezen idő alatt meg-esett történettyeit is el-beſzélli.

Folyton folytt az idő, én is nevekedtem,
Zsengémből olly korra fel-is emelkedtem,
Hogy már alkalmatos lettem mindenekre,
Oskolába járni, vagy mesterſégekre.
Génius' ſzavai Szülőim' fejekbe,
Nagy fel-háborodást okoztak ſzívekbe.
Azért is egymással rólam tanakodtak,
Belőlem jó embert tenni iparkodtak.
Szándékjok az vala, hogy én a' pórſágba
Ne maradjak, nyügös 's terhes paraſztſágba.
Azért azt végzették mind ketten felőlem,
Hogy deákos embert tégyenek belőlem;
Mert ſgy Pap, Katona, Polgár-is lehetek,
Bár mellyet válaſztom, én elő-mehetek.
Hallottam egymással, miképpen beſzélltek,
És melly reményſéggel én felőlem éltek.
Szóllt Anyám Atyámhoz: Uram! én bizonyos
Vagyok ábba, Palyi hogy tanúlt leſz, 's okos,
Mert mint az ő feje olly fejet nem láttam,
Bár ſok Aſzſzonyoknak gyermekit vizsgáltam.

Digitized by Google

Nem rég kementzénkröl fejére le-esett,
Sírt ugyan, vérzett-is, de tsak egy keveset.

Meg ijedtem; mivel olly vólt tsattanása,
Mint egy nagy fazéknak tűznél páttanása.

Futottam hozzája, 's fejét meg-vizsgáltam,
Tsak börit kartzolta, feje egész, láttam.

Hiddje ked, nints feje erősbb bár melly kosnak,
Szükségképpen néki lenni kell okosnak,

Nem lyukas, elég nagy, sok fog abba férni,
Főképpen ha esze meg fog egyszer érni.

Ez még mostan gyenge, de sebes mint a' tűz,
Pajkosságaiból látjuk, mellyeket űz.

Szóllott itt Atyám-is: régen tudom én azt,
Hogy a' jó szántó-föld soha sem terem gazt,

Te okos Aszszony vagy, én is egy bölts ember,
Fiúnkból sem lehet bik-fa, vagy vad kender;

Mert fájától meszsze nem esik a' gyümölts,
Ha a' Szülék böltsek, fiok is leszen bölts.

Jól esmérem az ő minden tehetségét,
Fejét, sebes eszét, mindenre készségét.

Köles szem több nem fér falunk' kilájába,
Mennyi Deák szó fér feje' agyájába.

Azért-is kell néki oskolába menni,
Hogy a' Deák szókat tudhassa fel-venni.

Ha egyszer ezeket rakásra gyüjtheti,
Szerentséjét egész Világba teheti.

Ha Szerzetes leszen, ő Gvardiánságra
Fel-mehet, avagy-is Kosta Fráterságra.

Világi Pap leszen, Püspök, vagy Succentor,
Vagy más Plébánusnál lesz Cooperator.

Ha

Digitized by Google

Ha pedig, mint vélem, katona fog lenni,
Akkor az ördög sem fog vele fel-tenni.

Ritka bial borjú erössebb nálánál,
Bár melly nagy gyermeket ha meg-fog hajánál,

A' földhöz úgy vágja, hogy az tsak el-terül,
Jaj annak, a' mellyik ö kezére kerül.

Meg-fogja ö tudni á' bírót zaklatni,
Ha flöstökömökért nem fog meg-alkhatni.

Vacans portióit ö majd mind bé-veszi,
Hogy ha a' hátára kardja' lapját teszi.

A' Daru lovamat már most-is nyargalja,
Agoskodni, szökni, szüntelen sarkalja.

Kevés időt szabok, jöhet méltóságra,
Húsz esztendö múlva léphet káplárságra.

Ezek után pedig tsak kevés ideig
Tartson az háború, hatvan eszendeig:

Már akkor Feld-Marsal, vagy All Hadnagy lészen
Mars Isten borostyánt a' fejére tészen.

Végre a' Civilis Státust ha választa,
Így-is szerentséjét ö el nem szalaszta,

Mert vagy Országnak lesz Cancelláriusa,
Avagy Vármegyénknek harmadik Fiskusa.

Akkor A pro I annyit fog próbálni,
Hogy sok szegény Nemest ki fog allegálni

Jószágából: 's aztat Exceptió nélkül
El-fogja foglalni, 's nem-is tartya vétkül.

Mert azt *via facti* ö nem fogja tenni,
Tsak szép ének szóval fogja azt el-venni.

A' Nemes pénzetlen, a' pörre-is rá unt,
Itt *vigilantibus jura obveniunt.*

Digitized by Google

Szülőim közt így folytt a' nagy tanátskozás,
Mellyet-is követett ezen határozás;

Miskóltzra ment Atyám, hol szállást fogadott
Énnekem: a' mellyre elő-pénzt-is adott.

A' Minoritáknak vólt szomszédságába,
Mert ezekhez jártunk itten oskolába.

A' gazdám kalmár vólt, sok szép portékával
Rakva vólt a' bóltja, mert bírt nagy summával.

Atyám mint egy Úrfit úgy fel-ékesített,
Anyám fejér ruhát eleget készített.

Fel-vitt; az ház' Ura fogadott kedvessen,
Különös szobát-is adott ő szívessen.

Ki-is, mert friss vóltam, én belém szeretett,
Az Aszszony mint lúdat hízlált, és étetett.

Papoknak pár borjút 's bort ajándékozott,
A' Professoromnak keszkenyőket hozott.

Kérte mindnyájokat, hogy szemmel tartsanak,
Gondjok légyen reám, és jól oktassanak.

Praeceptort adjanak, arra őket kéri,
Adtak-is: asztallal húsz forint vólt béri.

Egy nagy kamasz vólt ez; és olly rosszas erkőltsű,
Hogy még az-is rosszas vólt, melly rengette böltsi.

A' gazdának-is vólt egy fel-serdült fia,
Pajkos mint én, szint' olly beste karafia.

Vagy két holnapokig igen jól tanúltam,
A' Papok örültek, hogy illy jól indúltam.

Szülőimnek gyakran ők tudtokra adták,
Hogy melly jól tanúlok, szóval-is mondották.

Ezek az örömtől, hogy mit míveljenek,
Nem tudták; és nékem hogy miket küldjenek.

Kül-

Digitized by Google

Küldött kalátsokba ki ki réſzesedett,
De ſok vólt, rakásra ſok penyéſzesedett.

Nem egy 's két ſzuverent nyert a' Professorom,
Egy pár ſárga tsizsmát, kapott Praeceptorom.

Szóltt Atyám Anyámhoz: meg mondám Feleſég,
Hogy fiúnk fejébe ſzorúl nagy böltsesſég.

Hidd, nints annyi morva mi pelyva tartónkba,
Mennyi már tudomány ſzorúlt mi Palkónkba.

Gondold-meg! hogy most ő, mit kíván munkálni,
Kalendáriumot akar ő tsinálni.

Mert a' kakasoknak esméri ſzóllását,
Mellyből ki-tanúlta, idők' változását.

Tudod, az udvarrúl mi kajla tehenünk
Ha ólba feküdni bé-ment, mondta nékünk,

Holnap esső léſzen, Rétzék-is förödnek,
Diós Győri bikkes bértzek gőzölögnek.

Esett-is, és ezen nagy égi jelekből,
Ki-tanúlta mi húll más nap a' fellegből.

Mivel már fejébe ſok deák ſzó bé-fért,
A' Plánétákhoz-is felette nagyon ért.

Jól tudja a' fias tyúknak a' járását,
Valamint a' Göntző ſzekérnek futását.

Merre igyekeznek a' három kaſzások,
Mit jelentnek az est, 's hajnal tsillagzások.

Metereumoknak esméri nemeit,
Már most mind deákúl mondja-ki neveit.

A' napot ő *Sol*nak, a' hóldot *Luná*nak,
A' tsillagot pedig nevezi *Stellá*nak.

Mondja e' ſzó *Iris:* téſzi, hogy ſzivárvány,
Aer ég, melly lebeg, egy ollyan alkotmány.

Fe-

Digitized by Google

Feleſég tudomány nints ám nagyobb ennél.
Nagyobb ez, az óra-műves mesterſégnél.

Ó melly haſznos léſzen Kalendáriuma!
Mert ki ki meg-tudja, hólnap mi leſz, még ma.

Én ſzegény ſzülőim, illy nagy reményſégbe
Éltek én felőlem, 's nem vóltak kétſégbe.

Nagy reményſégekbe meg-tsalattatnának,
Öröm helyett gyáſzos bánatra jutnának;

Mert Professoromtúl tett ſok ſzép mondásnak,
Olly erőssen hittek, mint a' ſzent Irásnak.

Azomba maga ſem esmért jól engemet,
Nem tudta forlélyos ſok mesterſégemet.

A' Gazdám fiával hogy meg-esmérkedtem,
Leg-ottan kenyeres pajtássa-is lettem.

Antal vólt a' neve, vásott vólt felette,
Hová ſemmit ſem tett, onnat is el-vette.

Attyának bóltyából a' mit tsak lophatott,
Lopott: 's mivel ſokat ő el-nem-dughatott,

Engemet reá vett, hogy legyek Pajtássa,
Lopjak én-is, de úgy, hogy ſenki ſe lássa.

Hajlandó vóltam én ezen mesterſégre,
Nem véltem idővel hogy vinne a' jégre.

Leg jobb módunk nékünk lopáshoz akkor vólt,
A' mikor meg-tőlt a' ſok vévőkkel a' bólt;

Mert akkor mi reánk nem vígyázott Attya,
Sőt hogy mi vígyázunk, a' vólt gondolattya.

Azomba ugyan meg-tömtük két zsebünket
Mindennel, mire tsak tehettük kezünket.

Harmad áron, kinek tetſzett, abból adtunk,
Örültünk, hogy így-is mi pénzhez juthattunk.

Ha

Digitized by Google

Ha egyſzer pénzünk vólt, már fennyen héjáztunk,
Kávé házba mentünk, és ottan kotzkáztunk.

Éſzre vette eztet a' mi Præceptorunk,
Nem ſzóllt: mi jádzottunk, ő meg-itta borunk.

Pántlikákat, tzipőt, ſelyem keſzkenőket
Kért tőlünk L'ányoknak való pár keſztyűket.

Adtunk néki, mivel nem bánta bennünket,
Sőt láttuk, hogy helybe hagyja roſz tettünket.

Hová, 's kinek adta, gondunk nem vólt árra,
Tudtuk; hogy azokat nem rakta Óltárra.

Gazda' Fia pénzt-is Attya erſzénnyébűl
Tsípett, ha tsíphetett, vagy Annya zsebébűl.

Igazán ebbűl-is, ő nékem réſzt oſzta,
Mert a' Kereſztényſég magával így hozta.

* * *

Meg-állok itt: 's arrúl, tán jól elmélkedem,
Olvasóim előtt ha aztat fel-fedem,

Hogy ſok ſzülék vannak, kik tsak úgy nevelik
Fiokat, hogy őket, nyavallyák, 's telelik.

De ügyet nem vetnek azon Mentorokra,
A' mellyeknek bízták, azokat karokra.

Kik oskolán kívűl verzérlik, 's oktattyák,
Nem tudják: jóra-é, vagy roſzra ſzoktattyák.

Gondollyák: elég az, tsak jó Deák légyen,
Mert a' többi, úgymond: majd magátúl mégyen.

Igaz, hogy ſzép dolog, a' fel-vett tudomány,
De jó erkölts nélkúl, el-tunő ragyogvány.

Nints erős talp-köve, hamar el-enyélzik,
Melly jó ſzív lett vólna, abba roſz tenyéſzik.

Ha

Digitized by Google

Ha a' Mentor maga egyszer erköltselen,
Égész vezérlése rosz' lesz, 's gyümöltstelen.

Az iffiú szíve olly mint fejér festék, (kék.
Melly minden színt fel vesz, légyen zöld, sárga,

A' minő Mentora, ollyan lesz belőle,
Mindent jónak ítél, valamit lát tőle.

Ollykor az Iffiú örömest jót tenne,
De Mentor eköltse meg rögzött már benne.

Nem lehet; rosz után, a' más roszszat üzi,
Bár szülöknek végre orrokba megy büzi.

Meg nem jobbíthattyák, ki lesz hát orvossa?
Senki: a' rosz erkölts, fenéje, 's gyilkossa

Ó Atya: melly gyászos lesz fiadnak tora,
De mért? azért; hogy rosz ember vólt Mentora.

Bár Argus szemekkel légyen vizsgálása,
Felette nehéz lesz még-is válaszlása.

Filozofusoknak köve egy jó Mentor,
Mint a' fejér Holló ritka; azért jókor

Szülék vígyázzatok, ezek' erköltsére,
Leg-inkább áll-ortzás színeskedésére:

Mert nem minden arany, melly fénylik a' napon,
Azon palást sem Pap, melly vagyon a' Papon

Az ebből sem válik soha-is szalonna,
Ki egyszer rosz ember, lesz végig sohonna.

De már tovább.

Minden dolgunk jól ment ezen esztendőbe,
Majd alább meg-mondom, mint ment jövendőbe.

El-jövén September, mi minden Tentáment
Olly jól tudtuk, millyen jól tudtuk az Ament

Atyám

Digitized by Google

Atyám értem el-jött, 's vitt vákátzióra,
Szüret', gyümölts-ſzedés, több rekrátzióra.

Kértem gazdám fiát, kérje ki Attyától,
Főképpen, mert nagyon ſzerette, Annyától.

Meg engedték; el-jött ö is tehát velem,
Örültem; mert ö vólt eggyik másik felem.

De előbb a' bóltba mi jól gazdálkodtunk,
Portékákkal mint a' méhek meg-rakodtunk.

A' Zsidó falunkba tőlünk ezt meg-vette,
Hogy pénzhez jutottunk, ezzel aztat tette.

Múlattuk magunkat minden-féle képpen,
Vadáſztunk, madárt-is ſokat fogtunk lépen.

A' ſzüretelést-is víg ſággal végzettük,
A' mustos petsenyét jó ízün meg-ettük.

Történt, hogy ſzent Simon, és Júdásnak napján,
Szikſzón vásár esett, vakátzió fogytán,

Az Atyám-is el-ment, és minket magával
El-vitt; a' Gazda-is bóltos Sátorával

Ott vólt; minket látván, nagyon örvendezett,
Az Atyámmal fogott barátſágos kezet.

Mi kétten fel 's alá mindenkor kóſzáltunk,
Végre a' városi tsap ſzéknél meg-áltunk.

Hol Báró Hallernek verbunkja tántzola,
A' gyült nép bennünket itt előre tola.

Mindjárt-is, mihent ök minket itt meg-láttak,
Nagy kurjongatással 's tántzal körül állitak,

Öleltek bennünket, mindenkép' dítsértek,
Obesterléget-is ök mindjárt ígértek.

Mind új tallérokat nyomkodtak kezünkbe,
Pántlikás tsákókat toltak a' fejünkkbe.

Ez61-

Digitized by Google

Szólltak: a' Korona Királynak fejére,
Nem illik úgy, mint a' tsákó ketekére.

Esküdtek kiáltva, Isten ſzent Háromſág,
Illy két ſzép Gavalért nem látott a' világ.

Az Angyaloknál-is ezek ſokkal ſzebbek,
Még Herkulesnél-is leſznek vitézebbek.

Tsapja rá hát ketek; adják-be kezeket,
Egyébb díb dábſágon ne törjék eſzeket.

Ne hagyják-el ezen alkalmatoſſágot,
Örökké tartandó ſzép nagy Uraſágot.

Lovas katonáknak, mi azokat véltük,
Olly mundirba vóltak, azért jól ítéltük.

Hogy hamarébb minket törbe kerítsenek,
Így ſzólltak, hogy inkább el-is hitessenek.

Ötsém Uraimék, mi tsak iſzunk eſzünk,
A' pénzt fetsérellyük, más dolgot nem teſzünk;

Ha háború vagyon, menünk ellenſégre,
Öljük, vágjuk aztat, nints gondunk egyébre,

Tsak az aranyakat Zsákokra mint töltsük,
Tántzon-é, vagy kotzkán, avagy boron költsük.

Mint látnak bennünket, régen már Fő-Ispány
Lett vólna közzülünk, ſok meg Vitze-Ispány.

Kibül Püspök, kibül Kanonok, 's Apátúr,
Kibül Bétsbe lakó Excellentziás Úr,

De tartsák magoknak ezen Tiſztſégeket,
Nem irígylük az ő nagy ditsőlégeket.

Jobb ſzerettyük édes Hazánkért meg-halni,
Mint a' papirosrúl a' téntát fel-nyalni.

Száz Breviáromért, nem adnánk kardunkat,
Mi nem orémuſztzal ſzolgáljuk Urunkat.

Ha-

Digitized by Google

Hanem fel-áldozzuk érette életünk',
Övéknél nagyobb is a' mi betsületünk;

Kentek Regimentet nyernek még idővel,
Azért katonának nem viſzſzük erővel.

Mert ha mi azt tennénk, 's fő Tiſztek meg-tudnák,
Hidje ketek; azért, hogy nékünk meg-adnák.

Tudjuk eleikbe fognak ketek hágni,
Több elenſéget is, mint ők, fognak vágni.

Mind ezekért tehát ők neheztelnének,
És ſoha jó ſzemmel reánk nem néznének.

De hogy ha magoktól közinkbe állanak,
Majd vállat vonítnak, ſemmit ſem ſzóllanak.

A' Tántz, a' ſok tallér, a' ſok ſzó ámított,
A' ſok nagy ígéret főkép meg-vakított;

Azért a' Káplárnak kezemet bé-adtam,
A' gazdám fiát-is, már most én bíztattam.

Ezt látván, ſzintén ezt ő-is tselekedte,
A' pantlikás tsákót már le ſem-is tette.

Larmával bé vittek minket a' ſzobába,
Öltöztettek mindjárt Splényi mundirjába.

Lodingot, Pantallért reánk függeſztettek,
Oldalunkra kardot, tarsollyal kötöttek.

Hogy mundirba vóltam, 's a' kardomra néztem,
Már ſzépen nem ſzólltam, tsak teremtettéztem.

Hallod-é Tsapláros, adta, ſzedte, vette!
Hozz petsényét, és bort, kiálték felette.

Lopott pénzünk még vólt, aztat ſzórtuk, hánytuk,
Tselekedetünket hamar meg-is bántuk;

Mert hogy azt meg-látták, a' mi ravásunkra
Hordatták mint vizet, a' bort tsak magunkra.

Digitized by Google

De itten a' Káplár mellénk ſompolyodott,
Szóllott: én Tiſzt vagyok, 's illy tanátsot adott.

Vitézek! ha kentek háborúba menni
Fognak egyſzer, akkor ſok pénzek fog lenni.

De mind addig a' pénzt meg-kell kémélleni,
És úgy mint a' polyvát nem jó el-hinteni.

Jobb leſſz ha pénzeket a' kezembe adják,
És a' gazdálkodást mindenkép rám hadják.

Kinek mire, 's mikor, ha ſzükſége léſzen,
Mindenike mindjárt tölem annyit véſzen.

Tetſzett ez az áll hang, 's harmintz tallérokat,
Húſzasokba pedig hetven forintokat,

A' kezébe adtunk; többet nyóltz márjásnál
Mi meg nem tartottunk mind ketten egymásnál.

Atyáink bennünket az ebéddel vártak,
Nem tudták hol vagyunk; kotsissaik jártak,

Hogy fel-találjanak, 's hívjanak ebédre,
Mivel harangoztak immár régen délre.

Egyſzer a' Tsap-ſzékből mi nagy muzsikával
Ki-mentünk, tántzoltunk kegyetlen lármával.

Szórta ſzánk a' Ritmust, kardunkat tsörgettük,
Nagy tarés ſarkantyúnk börgettük, tsörgettük.

Azt gondoltuk miénk egéſz dió fáig,
Így-is folyt a' munkánk, más nap virrattáig.

Atyám vala éppen kalmár ſátorába,
A' midőn ugrálva mentünk eránnyába.

Kalmárral kezeket itten öſzve tsapták,
Mivel ſzép fiokat katonák közt látták.

Verbunk Komendánsa, egy Fő Hadnagy vala,
Fiáért a' Kalmár mivel majd meg-hala.

Békét

Digitized by Google

Békét az Atyámnak mind addig nem hagyott,
Míg vele el nem ment, kérni a' Hadnagyot.

Kérték mennyre földre, eſeſzſzen-el minket,
Mert mint gyermekeket, minket úgy tekinthet.

Katona életre még mi gyengék lennénk,
Néhány eſztendeig ſemmit ſem tehetnénk.

A' Hadnagy keményen erre felelt, és ſzólt,
Hogy mikor katona lett, ő is gyenge vólt.

Szép iffiak, úgymond, és ſzépen indúlnak,
Meg-is erősödnek, ha egyſzer fel-nyúlnak;

Addig városokba fogjuk tsak tartani,
Lassanként fegyverbe fogjuk gyakorlani.

A' kalmár ezt hallván, le-esett lábárúl,
Izzadtſág tseppenként görgött ortzájárúl.

Mint lehetett, Atyám ött' bátorította,
A' Hadnagyot pedig ekkép' ſzóllította:

Hadnagy Uram! öket, hogy ingyen botsássa,
Azt nem kívánhattyuk, de hogy az Úr lássa

Mi emberſégünket: egy két ſzuverendort
Adunk ő érettek, és egy pár hordó bort.

Úgy is még gyermekek, ha egyſzer fel-nönek,
Ez életre kedvek, ha leſz mind kettönek,

El botsájtyuk öket; most Iskolájokat
Hadd végezzék, hogy így a' tudományokat

Magokévá tévén, mind ſzerentséjeket
Jobban meg-tehessék, 's kötelesſégeket.

Mihent ſzuverendor Miska Úrnak nevét
Hallotta az Hadnagy, mutatta jobb kedvét,

Nyóltz ſzuverendorba meg-is alkud't vele,
Az Atyámra jutott tsak a' harmad fele.

Digitized by Google

A' két hordó borral a' többit pótolta,
Ezeket a' Káplár maga ki kóstolta.

Mihelyest a' Hadnagy ki-elégíttetett,
A' mundírbúl mindjárt ki-is vetkeztetett.

Nem esett semmi-is olly nagy szégyenünkre,
Mint mikor a' Káplár illy áldást fejünkre

Adott, ezt et szóllván: szopni lódúllyatok,
Fattyúk illyen atták, és még tanúllyatok.

De még-is Atyánkhoz minket el-vezetett,
Itt van a' két vitéz! ált' adott 's nevetett.

Hallgattunk: és meg is borotvált bennünket,
Meg-tartván, a' mellyet loptunk, mi pénzünket.

Így szokott az ebül gyült szerdék el-veszni,
Nem lehet harmadik ágra azt terjeszt'ni.

Ez így vólt, Atyáink el-váltak egymástúl,
A' kalmár haza ment minden sátorfástúl.

Fiát-is el-vitte, és csak azon örült,
Hogy már nem katona, és hogy haza került.

Mi-is haza mentünk, 's mihent a' szobába
Léptünk: részem mindjárt vólt a' kantsukába.

Atyám földhöz tsapván, a' hajamra hágott,
Míg kedve tartotta, azzal addig vágott.

Szabodtam, ígértem, hogy roszszat nem teszek,
Fogadtam, katona hogy soha sem leszek.

Szóllt hozzám: idővel te katona lehetsz,
Ott-is, ha jó ember lészel, elő mehetsz.

De nem korhely módra kell közikbe állni,
Betsületes módot kell abba találni.

De még most gyermek vagy, gyükfég, hogy ta-
Jó erköltsökben-is hogy elé indúljál. (núljál.

Mert

Digitized by Google

Mert hogy ha nem léſzen néked tanúlásod,
Mindég vagy árkokat, vagy a' ſántzot ásod,
Avagy imitt, 's amott strázsát fogſz állani,
És tele torokkal *Bordót* kiáltani.

A' vakátziónak, immáron vége lett,
Iránt am az Atyám, jó rendelést-is tett.
El vitt oskolábá, régi ſzállásomra, (tomra.
És már most, mint tavaly, nem hagyott po-

Præceptorunk-is most derék Ifiú vólt,
A' más; mint hallottuk, Garam vizébe hólt.
A' kalmár meg-tudta fia' ſok lopását,
Mert a' portékáknak azon vásárlását,
Kívánták ő tőle, mint a' fia adta,
A' vévők: ő pedig ſokkal fellyebb ſzabta.
Azért-is már nékünk a' bóltba bé-menni
Nem vólt ſzabad, meg-ſzünt a' mód lopást tenni.
Mi Præceptorunk-is ſoha ſem tágított,
Kit pántlikák, keſztyük, ſem bor nem vakított.
De Caſtor, és Pollus nagyobb barátſágba
Nem vóltak nálunknál, hívebb pajtáſſágba.
Tsak aztat ſajnáltuk, hogy most nem lophatunk,
Mint tavaly, olly könnyen, pénzhez nem jutha- (tunk.
Antal pajtásomnak ſebes vólt az eſze,
Fejének-is nagy vólt fel-találó nefze.

Hirtelen így ſzóllott: már jól van a' dolog,
Leſz pénzünk! elmémbe egy ſzent dolog forog.
Tudod pajtás! hogy én az Atyám irását,
Úgy tudom követni, 's olly jól írni mássát,
Hogy az írásomat ſaját írásának
Ki-ki tarttya, és nem mondja páriának.

Digitized by Google

Szent Andréba lakik egy gazdag Rátz Tösér, (a)
Olly pénzes, hogy ezzel hét más Rátz fel nem ér.

Ez az én Atyámmal van nagy barátſágba,
Kit-is ſegített ő gyakran egybe másba.

Ennek fogok írni az Atyám nevébe,
'S három ſzáz forintot fel-veſzek fejébe.

Tudom, ád pénzt, sőt még nagy ſzerentséjének
Tartja; hogy eleget tehet kérésének.

Majd azt írom, Atyám, hogy most Lipsiába
Portékákért küldött, mellyért kaſzízájába

Kevés pénz maradott: e' tsekély ſummával,
Tartozik ollynak, ki gorombaſágával

Nem bír; éjjel nappal fut Atyám' nyakára,
Fösvény, kaján ember, rá únt sírására.

Kartabiánkát-is a' levéllel véſzen,
Mellyen önnön neve, és petsétje léſzen.

A' pénzt pedig ezen bíztos emberének,
A' ki-is vivője írott levelének,

Bátran a' kezébe adhattya, mert már ez,
Ezreket vitt tőle ſok más emberekhez.

A' levél írással igen hamar kéſz vólt,
Jöſzte pajtás, halgasd! jól vagyon-é? így ſzólt.

Olvasta; nem vólt itt hiba ſemmi pontban,
Egy Cancellista ſem írta vólna jobban.

Szóltam: a' Szent Lélek ſzálta-meg eſzedet,
És valamelly Angyal vezette kezedet.

De

(a) Némelly réſzén a' Magyar Hazának, a' ſzárvas marhákkal kereskedő embernek Tösér a' neve.

Digitized by Google

De ki leſz bíztosod, a' ki leveledet
El viſzi, hogy meg-ne tsaljon ő tégedet?

Egy kontár Gomb-kötő (*a*) a' városba lakott,
Melly a' mesterſégen már nem igen kapott;

Hanem tsalfaſággal kereste kenyerét,
Ollykor mint varázsló nézte más tenyerét.

Ezen embert hívták Gyöngyvirág Jóskának,
Jobban illett vólna ő büdös rézsának.

Præceptorunk egykor hogy nem vala itthon,
El-hívatá Antal ötet akkor titkon.

Szólt hozzá: halja ked! tud-é ked halgatni?
Titkot meg-tartani; 's azt el-takargatni?

Egy nagy dolgot bíznék ked emberſégére,
És ha azt mint illik, úgy hajtja végére,

Ötven forint léſzen fáradſága' ára,
De a' titok' tartás leg-ſzükſégesebb árra.

Gyöngyvirág meg-hallván e' nagy ígéretet,
Kapott rajta, 's adott illyen feleletet:

Ha egyſzer egy dolgot én magamra veſzek,
'S hogy azt véghez viſzem, igéretet teſzek,

Törik, ſzakad, annak még-is meg-kell lenni,
Meg-mutatom, ez-is hogy véghez fog menni.

Nintsen gyontató Pap nálamnál halgatóbb.
Az igazſágot-is, ha ſzükſég, tagadóbb.

Gyanúſsággal azért felőlem ne éljen,
Meg-tartom a' titkot, engem' úgy-ſegéljen.

(*a*) Kontár mester-embernek neveztetik az, a' ki vagy Tzéhbe nints, vagy mesterſégét nem érti, és tsak alattomba dolgozik.

Digitized by Google

Sok súlyos próbákon által mentem én már,
Mint a' kő halgattam, bár melly nagy vólt a'kár.

Szólt Antal: no tehát, ímé e' levéllel
Szent Andrére menjen ked nagy sietséggel.

Neve, kinek adja, borítékján vagyon,
De arra az egyre kérem kedet nagyon,

Azt mondja: hogy aztat az Atyám küldötte,
Szóval-is hogy kérné baráttyát felette,

Hogy a' pénzt tsak kednek a' kezébe adná,
Aztat kinek adja, hogy immár ked tudná.

Három száz forint leśz a' pénz öszvességgel,
Járjon-el dolgomba, kérem serénységgel.

Ha kérdi, ki légyen azon nagy goromba?
Mondja ked: egy Polgár, 's lakik Esztergomba.

Mert láttya ked, Atyám soha egy krajtzárt-is
Nem ád; sok Deák'nak vagyon arannyok-is;

Múlattyák magokat, én őket tsak nézem,
De szívembe nem kis fájdalmimat érzem.

Szavait Antalnak meg-halván Gyöngyvirág,
Így szólt fej tsóválva: tudja azt a' Világ,

Hogy több fia nintsen kegyelmed Attyának,
És így sucessora minden jószágának.

Valami Attyá-é, az kegyelmedé-is,
A' mi kegyelmedé, az az Attyáé-is.

Igaz; nem köteles, míg él, addig adni
Jószágot, de még-is kedre fog maradni

Mindene; és akkor ki-elégítheti
A' Rátzot, és eztet többször-is teheti.

Ez éppen nem vétek, nem lop, senkit nem tsal,
Az Attya már öreg, nem sokára meg-hal.

Nints

Digitized by Google

Nints oka addig-is hogy miért szenvedne,
És szükséget látni magának engedne.

Nints szája bé-kötve a' nyomtató lónak,
Keze sints kötözve semmi Tiszt-tartónak;

Ha Tiszt-tartó tsíphet Ura' jószágából,
Ked igazán vehet önnön vagyonjából.

Lélek-esméretben, mint kezes, úgy állok,
Végyen azért, mint most, mindenkor szolgálok.

Immár én el-megyek, követem útamat,
Hiddje, hogy én híven, 's jól végzem dolgomat.

Ezen szép gyönyörü Gyöngyvirág Jóskának,
E' vólt morálissa a' díb dáb Selmának.

Tartotta-is Antal szavait helyesnek,
Mint Plátó' mondását szintén olly jelesnek.

Ó melly könnyü egy olly ifjat reá szedni,
Melly az ál-szavaknak tud hamar engedni.

Illy most a' Világnak Filozofiája,
Fullánkos lép-mézzel töltött Zoſizmája.

Ha a' jó erkölts nints szívébe bé-óltva,
Illy szép Systémáktól lelke meg-van fojtva.

Javaslom én minden jó Atya fiának,
Ne hiddjen illy tündér Filozofiának,

Mellyet a' mostani Világ világosnak
Mondja; és a' régit nem tartja okosnak.

Ne hiddjen; mert ennek az ő tsalárd fénnye
Meg-vakíttya, 's léſz ö ördögök' edénnye.

Gyöngyvirág tizedik napon meg érkezett,
A' dologba el-járt, mindent jól végezett.

Mind új aranyokba a' pénzt ö el-hozta,
Hogy olly soká késett, az essö okozta.

Digitized by Google

Mond'ta, a' Rátz a' pénzt hogy mindjárt le-tette,
Mihent a' levelet a' kezéhez vette.

Tartott Antal tőle hogy azt el-ne költse,
Mert sok fortéllyal bírt, roszsz vólt az erköltse.

A' Præceptort éppen akkor hideg törte,
Paroxismussába a' hévség gyötörte.

Az alatt Antalnak a' pénzt által adta,
Az ötven forintját tőle ki-is kapta.

Köszönte, 's ígérte, hogy szolgálattyára.
Éjjel nappal kész lesz, parantsolattyára.

Pajtásom a' pénznek nékem adta felét,
Így mutatta hozzám barátsága' jelét.

Barátok közt, úgy-mond: az egyenlő osztás
Ha meg-esik, nintsen köztök háborodás. (a)

Hogy egyszer pénzünk vólt, bé-tölt mi reményünk,
Örültünk, hogy meg-jött igaz keresményünk.

Véltük, már kezünkbe van nagy uradalom,
Tettzett, hegyen, völgyön vólna lakodalom.

Óhajtva vártuk mi mindég azon napot,
Mellyen Præceptorunk hideg-lelést kapott.

Mert akkor el-mentünk az oskola mellett,
Kávé-ház, és kotzka inkább mint könyv kellett.

Fel-gyógyúlván még-is egyszer Præceptorunk,
Nem tettzett, mivel vólt kínozó ostorunk.

Még-tudta, hogy velünk egy Görög kotzkázott,
Azért mi kettőnket jól meg-rafikázott.

Faggatott mondjuk-meg a' pénzt hogy hol vettük,
Loptuk-é? avagy-is melly móddal szerzettük;
Mert

(a) Aequalis divisio non conturbat fratres.

Digitized by Google

Mert ha meg-nem mondjuk néki ſzép ſzerivel,
Korbátsnak dolga leſz mind kettönk börivel.

Már mi Gyöngy virágnak meg-mondtuk elöre,
Hogy ha mi vétetnénk valahogy kérdöre;

Mondja, hat forintot adott nékünk költsön.
Róka bört magára mi érettünk öltsön.

Præceptor keményen fogta itt a' dolgot,
Két ágú korbáttsal körülöttünk forgott.

Hol vettétek a' pénzt? kérdé nagy mérgesen,
Mondjátok meg; máskép' meg-váglak lelkesen.

Szóltunk; Gyöngyvirágtól mi hat forintokat
Költsön kértünk, 's az mind id' adá azokat.

Mindjárt kávé-házba kotzkázni el-mentünk,
Szerentsések vóltunk, pénzt ſokaktól nyertünk.

Mutassátok nékem az erſzényeteket,
Mennyei van akarom látni pénzeteket.

Mi az aranyokat már régen el-tettük,
És egy odvas fába a' kertbe rejtettük.

A' mi erſzényünkbe tíz tizen egy forint
Vala: meg-olvasván, igy ſzólt hozzánk megint.

Kinek kinek három forinttyát el-véſzem,
Gyöngyvirágnak adom, 's igy pénzét le-téſzem.

El-is ment házához, és ötet kérdette,
Költsön hat forintot hogy nékünk adott-e?

Felelt: egynek egynek három forintokat
Adtam, mert esmérem azoknak Attyokat.

Tudtam, az én pénzem hogy ſoha el-nem véſz,
Mindeniknek Attya fizetni léſzen kéſz.

Itt van a' ked pénze, ſzóllott a' Præceptor,
De tsak egy fillért-is ne adjon ked másſzor.

Digitized by Google

Nem

Nem jót teſz, hogy nékik pénzét költsönözi,
Mert ſok roſzra öket ezzel öſztönözi.

Jól járt itt Gyöngyvirág, mert viſzſza nem kértük.
Örültünk, a' dolgot, hogy éſzſzel fel-értük.

Præceptorunk ellen fort a' méreg bennünk,
El-végzénk, hogy nékünk rajta tsint kell tennünk.

Nyár vólt; és az epert ő igen ſzerette,
De mindenkor titkon, nem előttünk ette.

Bort öntött reája, és nád-mézet vakart,
Melly hogy el-olvadjon, arra más tál't takart.

Antal még jó reggel ment a' Patikába,
Illen két ſpéciest meg-vett hamarjába.

Egy dózsis Tartarus Emeticusból (*a*) ált,
Vett Magiſterium Jalappát (*b*) fél kanált.

Epret ebéd előtt már el-kéſzítette,
Szobánkba egy póltzra aztat fel-is tette,

Ebéd után velem az udvarra ki-ment,
Antal a' ſzobába tsak maga marad't bent.

Frissen az eperbe porait kavarta,
A' tállal, a' mint vólt megint bé-takarta.

Szólt hozzám: hol Antal? híd-ki, laptázzatok,
Avagy a' mit tettzik, ti aztat jádzatok.

Ki hívtam: 's magunkat mi mindjárt múlattuk, (tuk
Egymásra vagdaltunk ſzemmel hogy meg-tsal-

Hogy jádzottunk, aztat ő nem másért tette,
Hanem addig ő a' maga eprét ette.

Hall-

(*a*) Tartarus Emeticus. Erős vomitivum, vagy-is hányásra kénſzerítő orvoſság.

(*b*) Magiſterium Jalappa. Ez-is hasonló erős laxativum, a' melly hamar, és ſokſzor operál.

Digitized by Google

Halljuk! már tsengetnek, mentünk oskolába,
Velünk jött, mert ö-is vólt Retorikába.

Professor a' Trópust kezdé explikálni,
Mindjárt a' két dózsis, kezdett operálni.

Egy Trópus (a) másikát érte gatyájába,
Nem maradhatott-meg egy-is a' gyomrába:

Mert mind alól, felül, eperrel vegyesen
Szórta ö azokat fürün, 's fertelmesen.

A' ſok Deák orrát bé-dugta, nevette,
Professora, hogy ki-mennyen, öt' kergette.

Ki-ment; az útzán-is nadrágba folyása
Meg-nem ſzünt, ſem pedig eper okádása.

Haza ért; de itt is nem ment a' ſzobába,
Hogy illat ne mennyen a' Gazda orrába.

Hanem a' ház meget hányt, és erölködött,
Ki-is ment a' Gazda, mivel igen nyögött.

Kérdezte, mi baja? tsak vállát vonitá,
Folyt a' büdös; allyát bár mikép' ſzorítá.

A' Doktort a' Gazda mindjárt el-hívatta,
Hogy beteg mért vólna, véle vizsgáltatta.

Ez pulzussához nyúlt, kérdezte mit evett? (lett.
Szóltt: hogy egy tál epret, a' mellytül roſzſzúl

A' Doktor azt mondta; az epret meg-járta
Mérges bogár, azért a' néki meg-árta.

Frissen édes tejet egy meſzſzelyt hozatott,
A' mellyet-is véle itten meg-itatott.

Mihent

(a) Trópusok. A' Rhetórica, vagy ékessen ſzólló Tudománnyba 'olly Figúrák, mellyek az ékes ſzóllást ékeſitik. Eztet a' ſzép Nemnek magyarázom.

Digitized by Google

Mihent azt le-nyelte, alig vólt gyomrába,
Ez is, mint az eper, bé-folyt nadrágába.

Adott osztán néki más egyébb szereket,
De szint' úgy ki-adta, a' mint az epreket:

Végre a' tsürbe ment, feküdött szalmára,
Gondolta, mindjárt jut élete fogytára.

De hogy gyomra, 's béle már ki-üresedett,
Hányás, folyás meg-szűnt, és lett tsendesedett.

Gatyáját, nadrágát, éjjel a' Szinyvába (a)
Ki mosta: öltözött reggel más ruhába.

Mivel pedig dolgát nagyon szégyenlette,
Testimoniumát mindjárt ki-is vette, (b)

Bútsút vett, Gyöngyösre, folytatni klassisát,
El-ment, tám nem nyert ott Jalappa dózsisát.

Mi ugyan szép móddal tőle szabadúltunk, (tunk;
De olly roſſz ért, mellybe már nem bóldogúl-

Mert szent János feje vétele napjára,
A' Gazdánk Pestre ment, ennek vásárára.

Szent Andrérúl a' Rátz is oda érkezett,
A' Gazdánál lévén, arrúl értekezett,

Hogy ki vólna azon otsmány, 's embertelen
Ember; ki ötet olly felette szertelen

Három száz forintért annyit búsította,
Tám hogy el-veſztené, aztat állította.

A'

(a) Szinyva kis folyó víz, melly Miskóltz Városán foly keresztül

(b) Testimonium, vagy-is Testimoniális a' Deákok ollyan bizonyság levele, melly nélkül másutt oskolába bé nem vétetnek. Ezt-is Dámák tudásáért,

Digitized by Google

A' Gazdánk a' Rátznak nézett tsak ſzemébe,
Gondolta, álmodoz' így ſzólt hevenyébe:

Nem értem a' dolgot, kérem, világosan
Beſzéllyen kegyelmed, nem olly homályosan.

A' Rátz a' levelet keblébül ki-vette,
Kartabiánkát is levél mellé tette;

Mind a' két darabot a' kezébe adta,
A' mint a' levelet Gazdánk el-olvasta,

Mindjárt meg-esmérte, hogy a' Fia írta,
Szörnyen haraguvék, mérgét alig bírta.

Szólt a' Rátzhoz: Uram! ez a' levél hamis,
Én meg vagyok tsalva, ſzint' úgy kegyelmed-is.

Ezen egéſz dolgot a' Fiam költötte.
Tsak hogy pénzt kaphasson, ez írást küldötte.

A' kegyelmed pénze, ne gondollya, el véſz,
De érte fiamnak ki-jut a' kutya réſz.

Mindjárt-is a' Rátznak pénzét ő le-tette.
Köſzönte felette, hogy meg-emberlette.

Gazdánk meg-érkezvén a' Pesti vásárrúl,
Aſzſzonyával ſzóllott, mit tett Fiok árrúl.

A' Profeſſorunkat mindjárt el-hívatták,
És az egéſz dolgot eleibe adták.

Antal írásának némelly vonásait,
Meg-esmérte tenni ſzokott rántásait.

Mindjárt-is bennünket, kemény kérdésekre
Fogott: tagadással feleltünk ezekre.

Végtére keményen vizsgálta zsebünket,
Mind kettönknek ki-is vette erſzényünket.

Mivel a' Præceptort már mi el-kergettük,
Aranyinkat bátran azokba bé-tettük.

Ki-

Digitized by Google

Ki-vévén ezeket, erőssen faggatott,
Két Deákra, kiknél virgáts volt, mutatott.

Már itten el állott a' víz mi malmunkon,
Mert már segíteni nem tudtunk magunkon.

Azért-is az egész dolgot meg-vallottuk, (tuk.
Gyöngy Virág járt pénzért, azt-is meg-mondot-

A' Tanátsnak Gazdánk mindjárt őt bé-ádta,
Melly-is a' tömlötzbe ötet bé-dugatta;

Engemet pediglen más nap szekerére
Fel-ültetvén, küldött Atyámhoz estvére.

A' kotsis kezébe adott egy levelet,
Mellybe tudtam, hogy ő jól le-írtt engemet.

Antalnak mi baja lett, meg nem tudhattam,
De szívből sajnáltam, hogy ötet el-hagytam.

E' szententzia jött Gyöngy Virág nyakára,
Pillingérnél ötvent vágjanak farára.

És hogy egy hólnapig seperje az útzát,
Vagy a' sárt hordja-ki, tolván a' targonczát.

Mivel Kálvinista volt, azért tsuklyába,
Szégyen kövön állott, az Ekklézsiába.

De bezeg rámára Atyám engem húzott, (zott.
Úgy meg-vert, azt véltem, hogy már meg-is nyú-

Nem volt még az elég, hanem égyetemben
Bé-vetett engemet egy puszta verembe.

Két hétig tartottam ott kontumátziát;
Kenyéren, és vízen, míg nyertem grátziát.

Ki-húzván, akkor-is kaptam egy jó pofont,
Szólott, ha jó nem leszek, porrá tör, öszve ront.

NEGYE-

Digitized by Google

NEGYEDIK TZIKKELY.

Ronté Pál kesereg Pajtás-társától való el-válásán. Egerbe adatik Oskolába, el beszélli ottan esett történetit. Oskolából el-szökvén tsikós bojtárrá leszen, ez élet alatt történt viszontagságait-is valósággal elő adja, mind addig, míglen katonává nem lett.

Szomorún töltöttem most vákátziómat,
Tsendes vóltam; ritkán hallhatták-is szómat.
Szülőim mind eddig, már úgy nem kedveztek,
Minden lépésimre vígyáztak, őriztek;
Hogy nékik ne vétsek, a' magányosságot
Szerettem, 's kerültem minden barátságot.
Hol a' szőllők alá, hol pedig erdőbe
Ki sétaltam, ollykor jártam a' mezőbe.
Titkon fohászkodtam, hol vagy Jonatásom!
Ó hol vagy Antalom! en meg-hitt pajtásom?
Tudóm nálam nélkül élsz nagy gyötrelembe,
Tán mint én sinlődtem, sinlődöl vérembe.
Majd meg-hasad szívem, ha jól meg fontolom,
Hogy te én istápom valál, és gyámolom.
Az valál, melletted nem-is vóltam szegény,
Nem vólt lapos mint most, zsebembe az erszény:

Digitized by Google

Bár édes Atyádat lassanként foſztottad,
Szép Keresményedet velem fel-oſztottad,

Ebbe mint telhetett, én ſegíttettelek,
Mivel buzgó ſzívből mindég ſzerettelek.

Mostan a' bal Fátum meg-foſztott te tüled,
Nem élet, de halál, életem kívüled;

Mert míg e' világon én, én fogok lenni,
Minden lehelletem érted fogom tenni.

Akkor-is, a' midőn Párkák a' siromba
Szállítnak: ſenyvedve léſzek már poromba,

Halaványárnyékom téged fog követni,
Mint éltébe testem kedvelt; fog ſzeretni.

És a' mikor egyſzer te-is élni meg-ſzünſz,
Élők ſzáma közzül, mint a' füst, úgy el-tünſz,

Lelkem a' bóldogok Eliziumába,
Míg tsak te lelkednek nem akad nyomába,

Mind addig keresni fog, és ha fel-talál,
Mivel akkor immár nem árthatt az halál:

Nagy ſzeretetemnek ott ſem léſzen vége,
Úgy fog érted égni, mint e' földön ége,

Látván Anyám, hogy bús vagyok, 's tsak járkálok,
És mint `a' magányos veréb, úgy bújkálok;

Kérdette, mi bajom? talán beteg vólnék,
Hogy ſzokásom felett ſenkivel ſem ſzóllnék?

Szóltt az Atyám, ne hidj néki, mint a' lónak,
Nints fel-metzve nyelve, jobban a' ſzajkónak.

Most azért nem beſzél, mert van boſzſzúſágba,
Mivel érték nem egy, de több latorſágba.

Antal pajtásától el-válását ſzánnya,
Hogy most-is nem lophat vele, aztat bánnya.

De

Digitized by Google

De hiſzen vétetem majd más régulára,
Kapitzánt vettetek ő keme orrára.

Nemzetſégembe még ſoha ſem vólt tolvaj,
De miatta hárúlt már fejemre ſok baj.

Szülőim erántam tanátsot tartottak,
Jó útra hozzanak, azon iparkodtak.

Azt végzék, hogy engem' meſzſzére adjanak,
És a' Jézsuiták' kezekre bízzanak.

Azért Egerbe ment Atyám, 's ſzállást ſzerzett,
Jézsuitákkal-is én felőlem végzett.

A' Tsurgóba (*a*) lakott ſzállásom' gazdája,
Gazdag méſzáros vólt, ſok hízott márhája.

A' városon kívűl vólt egy nagy akolba,
Házánál mindég tíz vágó vólt az ólba.

Ő engemet enńek föképpen ajánlott,
Hogy ne kéméltessen tőlem korbáts ſem bot.

Kérte, ne engedje hogy én éjtſzakázzak,
Nappal-is tétova másokkal tzékázzak.

Mivel pedig maga otthon nem leſz gyakor,
Az Aſzſzonyát kérte; vígyázzon rám akkor.

Szóval; hogy Szülőim helyett ők légyenek,
Velem kedvek ſzerént bánjanak, tegyenek.

Meg-térvén, Szülőim jól ki-kéſzítettek,
Mert bár nem mutatták, de még-is ſzerettek.

Meg-indúltunk más nap, 's értünk éjtſzakára
Egerbe; Szent Imre Hertzegnek napjára.

(*a*) A' Tsurgó Eger Városának egy kis ſzeglet réſze, a' mellyben a' Páter Serviták laknak, ollyan híre vagyon ennek, mint Pozsonyba a' Tzukker-Mandlinak.

Digitized by Google

A' Professoromhoz más nap' reggel kísért,
Vitt néki egyet mást, többeket-is ígért.

Ez magát mindenkép' mindjárt ajánlotta,
Hogy jó Præceptort-is fog adni, mondotta.

Adott-is egy réz-szín abrázatú Rétort,
Rá-nézvén, már tudtam, hogy szereti a' bort.

Ezek meg-történvén, Atyám szép oktatást
Adott nékem, osztán két aranyt, 's rám áldást.

El-bútsúzott, 's korán fel-ült szekerére,
Mivel otthon akart lenni ő estvére.

Más nap' oskolába mindnyájan el-mentünk,
Professorainknak szép köszöntést tettünk.

Poéta vóltam már, e' tudományt tudni
Kedvem vólt, mert úgy-is jól tudtam hazudni.

Nagyon igyekeztem mindenkép' tanúlni,
Társaimat hamar kezd'tem-is fel-múlni.

Professorom látván tanúló kedvemet,
Mindenkép' éleszté igyekezetemet.

Hamis Isteneknek az históriáját,
Jól tudtam, Helicon', 's Pindus' fabuláját,

Múzsáknak, Nymfáknak neveit nevezni
Rendről rendre tudtam, ha kezd'tem versezni.

Virgiliusnak szép Pásztor-énekeit,
Olvastam Názónak szerelmes verseit.

Ezeket idővel tettemmel követtem, (tem.
Mert mind tsikós pásztor vóltam, mind szeret-

Történt; hogy egy kedden rekrátzió napján,
A' Præceptorommal sétálni dél-után.

Ki-

Digitized by Google

Ki-mentünk; 's ballagva értünk Tihamérig, (a)
Tsattogó hideg vólt, a' hó ért majd térdig.

Itt mi a' kortsmába mentünk melegedni,
Szóltam: hogy ha nékem meg fogja engedni.

Egy kolbáſzt ſüttetek, bort-is hozzattatok,
Ehez egy pár fejér zsemlyét adattatok.

Bízvást, úgy mond, a' bor minket meg-melegít,
A' hóban, hogy frissen mehetünk, meg-ſegít.

Kortsmárossal ſzóllván, mindeneket meg-tett,
Egy kis aſztalkára frissen abroſzt vetett,

Gyors ember vólt, ſoká éppen nem motozott,
Mindeneket hamar az aſztalra hozott.

A' kolbáſzból itten én egyedűl ettem,
A' palatzk üres lett, azt éſzre ſem vettem.

A' Kortsmárost újra én meg-ſzóllítottam,
Hogy töltse megint meg, nékie mondottam.

Meg-tölté, és ebből egy pohárral ittam,
De tsak hogy másfelé ſzemem fordítottam,

Már a' Præceptorom ezt-is fel-hajtotta,
Meg rázván a' fejét, be jó bor! mondotta.

Szólltam: *omne trinum*, hogy *perfectum* légyen,
Még egyet igyon meg, mert inni nem ſzégyen.

Azért harmadſzor-is aztat meg-töltettem,
Bíztattam, tsak igyék, eleibe tettem.

Ebből-is ittam én, de tsak egy pohárkát,
Többivel ő mosta torka' ſzáraz árkát.

Meg-fizetvén mindent, mentüuk haza felé,
Az én Præceptorom hol hátra, hol elé.

(a) Tihamer: ez tsak egy kortsma, a' melly Egren alól mintegy fél órányira az út mellett áll.

Tántorgott; szemembe engem' nagyon dítsért,
Valamit kívánok, tenni mindent ígért.

Mihent természetét itten ki-tanúltam,
Mint virág harmattól, szint' úgy meg-újúltam,

Tudtam, hogy Mentora már én fogok lenni,
Csak bort adok néki, mindent fogok tenni.

Mihent haza mentünk, az ágyára le-dült,
Hogy mi vatsoráltunk, az asztalhoz nem ült.

Hol a' Præceptorom? a' gazda kérdezett,
A' feje fáj, mond'tam, már le-is vetkezett.

Verseimet más nap' a' mint ö vizsgálta,
Reszketett a' keze, valamint a' nyár-fa.

Szóllott, hogy ha vólna csak egy meszszely bora,
Jobb vólna, mint bár melly Doktornak a' pora.

Ezt hallván, a' meszszely borért el-futottam,
Hamar viszsza-tértem, kezébe nyújtottam.

Nagy örömmel ö ezt kezemből ki-kapta,
Míg egy szem pillanthat, addig fel-is tsapta.

Hallván édes Atyám, hogy én jól tanúlok,
Az erköltsökben-is hogy nagyon jobbúlok,

Gyakran küldött nékem néhány forintokat,
Mind Præceptoromra költöttem azokat.

Mert rekrátziókra mi az egész télen
A' kortsmákat jártuk, úton és út félen.

Jobban szerette ö ezeknek az úttyát,
Mint Castáliusnak tsergedező kúttyát.

Húsvét innepekre el jött Atyám hozzám,
Melly nagy öröme vólt, ki nem mondhatja szám.

Mert Professoromtúl jó viseletemet
Hallotta, tanúlók közt elsőségemet.

Adott

Digitized by Google

Adott azért nékem ő hat aranyakat,
Kik egy eſztendőbe verettek, ollyákat.

Meg-térvén, Anyámnak felőlem hírt mondott,
Örültek, mondották, viselnek rám gondot,

A' tavaſz jelen vólt, az erdő már zödült,
Mezőre a' ſok nyáj gyenge füre tsödült,

Deákok falukra akkor ſzoktak menni,
Májusi jó fejet, 's édes téj-felt enni.

A' Præceptorommal mi-is ki-ſétáltunk,
De mi nem a' téjhez, hanem borhoz láttunk.

Leg-jobb, azt mondotta, Bachusnak a' teje,
Ettől élesedne az éſz, 's ember' feje.

Kortsmákon muzsika vólt, és hegedültek,
Városból ſereggel lányok oda gyültek.

Szólt hozzám, tántzolni hogy én mért nem me-
Mintegy eröltetett, hogy én vígan legyek. (gyek,

Tántz, úgymond; nem egyéb, hanem komótzió,
Melly az egésſégnek haſznos, és igen jó.

Énnékem ſem kellett igen nagy bíztatás,
Valamint ő néki borhoz ſok hívatás.

Tántzoltam; a' tántznak vóltam olly mestere,
Hogy testemnek tetſzett minden ina 's ere

Srófon járni, és két ſarkantyúm úgy pengett,
Mint a' muzsikánnk a' taktussa tsengett.

Azért a' leányok tántzolni ſzerettek
Én velem, és mindjárt meg-is esmérkedtek,

Ezek majd mindyájan laktak a' tsurgóba,
Tántzra jártak hol egy, hol más fogadóba.

Præceptoromat-is nem egy tantzra hítta,
Nem kellet az néki, ő tsak a' bort itta.

Digitized by Google

Szóltam: ideje van, mennyünk haza immár, (jár.
Féltem, mint minap járt, hogy majd most-is úgy

El jött: senki sem is tudta-meg a' dolgot,
Ma nem is tántorgott, és óldalt nem forgott.

Egy lánnyal annyira ment esmeretségem,
Hogy a' tanúlásba lankad't serénységem.

Nem tetszettek most már Parnassus' Múzsái,
Hanem tsak Tsurgónak az ő vad Nymfái.

Vasárnap' Innep nap' hová fognak menni,
És melly fogadóba fognak tántzon lenni,

Meg-mondották: 's mivel én már a' Præceptort
Mindeare rá vettem, ha adtam néki bort,

Mihent mi meg-ettük a' mi vatsoránkat,
Mindjárt által hágtuk hátrúl a' palánkat.

Oda mentünk; ezek immár reánk vártak,
Præceptorom ivott, velem tántzot jártak.

Eztet mi sokáig mind így praktikáltuk,
De végét dolgunknak jól meg nem vizsgáltuk.

Professorunk tartott sok Deák kémeket,
Kik a' Deákokra vetették szemeket,

Ha őket tántzolni a' leányokkal látták,
Nevek szerént őket nékie bé-adták.

Professorom egyszer magához hívatott,
Múlt éjjel hol vóltam, keményen fartatott.

Vettem észre, hogy ő már mindeneket tud,
Semmi haszna nem lesz, szám bár mennyit hazud;

Azért mindeneket néki meg-vallottam.,
Kértem engedjen meg, jó leszek, mondottam.

Le-hordott, meg intett, és most meg-engedett,
Szólt: el ne veszítsed magadat, 's lelkedet.

Illy

Digitized by Google

Illy gaz ſzemélyekkel hogy ha társalkodom,
Önként kárhozatra így magamat adom.

Præceptort keményen meg korbátsoltatta,
Mint tzégéres korhelyt ki-is tsapattatta.

Egy ideig magam' igen jól viseltem,
Hamar le-feküdtem, reggel korán keltem.

Tanúltam, és minden rekrátzió napján
Professorral jártam, mind reggel, 's dél után.

De nem ſoká tartott ezen viseletem,
Mivel jobban tetſzett elébbi életem.

Fejemet aſztalrúl aſztal alá húztam,
Mert a' régi roſzba torkig úſztam.

El nem hagyhattam én már a' vad Nimfákat,
Eggyik, másikától kaptam tzédulákat.

Sokſzor rejtek helyen velek beſzélgettem,
Templomba katsintva rájok nézegettem.

Falukra mentem ki tántzolni ő velek,
Azt véltem, hogy ezek igen titkos helyek.

De kém Deákoktúl ki vóltak tanúlva,
El-is vóltam már én mindenkép' árúlva.

Egy Deák pajtásom nékem meg-mondotta,
Professor ſzájából hogy aztat hallotta,

Hogy az oskolába más nap meg-virgáztat,
Már a' Familiás vízbe veſzſzöt áztat.

Nagy gyalázat, ha egy Poëtát virgáznak, (nak.
Fel-tettem, hogy engem' így meg nem gyaláz-

Mindjárt-is egy L'ánynak azt adtam tudtára,
Hogy jöjjön estvére tántzra Kis tállyára. (*a*)

(*a*) Kis-tállya: az Egri káptalan faluja, Egren alól egy órányira felſzik.

Digitized by Google

Ki-jött még hárommal; én velek vígadtam,
Egy kis vatsorát-is ő nékiek adtam.

Reggel mindenike ment maga úttyára,
Én pedig el-szöktem Professor trutztzára.

Az egész ruhámat magammal el-hoztam;
De őtet motskoltam, szidtam, és átkoztam.

Egy Szólnoki szekér még-is szerentsére
Itt vólt, meg-fizetvén, fel-ültem én erre.

Sót hozott Egerbe, most már vólt üressen,
Jó négy ló vólt benne, tudtam hajt sebessen.

Már éppen a' midőn akartunk indúlni,
Kotsis ostorához a' mint akart nyúlni;

Itt termett egy Deák, tudtam, ez-is hogy kém,
Szóltam hozzá: itt vagy! te hoszszú lábú Gém.

Meg-kaptam; először öt't jól meg pofoztam,
E' kevés vólt, hanem meg-is tsákányoztam.

Szóltam: már el-mehetz, te spion, gaz selma,
Tudom Professorral hogy te léssel még ma.

Mond: hogy meg lőtsözöm, érek ollyan napot,
Mivel lőttsel szokták meg-verni a' Papot.

* * *

Sok iffiú juthat veszély örvényébe,
Ha észre nem veszi magát hevenyébe.

Hogy már meg van vetve, ötet fogó háló,
Mellynél-is a' szátán, nem más, azt őrt álló.

Szép szín alatt ez ád néki bátorságot,
Ajtót nyit, és mutat alkalmatosságot.

A' rosza; de aztat mind addig szépíti,
Míg a' vért ő benne jól meg nem heviti.

Eszén

Digitized by Google

Eſzén túl van akkor, a' roſzba bé-merül,
És így a' meg-vetett hálóba bé-kerül.

Ó Iffiak! kérlek benneteket arra,
Vígyázzatok azon alkalmatoſságra:

Mellyben a' jó erköltſ ſzámkivetést ſzenved,
De ott a' hívſágnak minden ember enged.

Kerüllyétek főkép' ti a' vad Nimfákat,
Mint meg annyi mérges, 's gyilkos víperákat.

Ezek ſzemetekbe bár ſzépen nevetnek,
De végtére még-is veſzélybe vezetnek.

Nem bírtok Salamon nagy böltseſſégével;
Nem bírtok Sámsonnak az ő erejével.

Ha meg tudták még-is ezeket buktatni,
Hát tik; nékik ellent, mint fogtok álhatni?

Sas ſzemmel nézzétek, az alkalmatoſság
Ollyan-é, a' mellyben virtus 's ártatlanſág

Uralkodnak? mellyek tsak egyedül jóra.
Vezetnek: nem tündér, 's hímes mulandóra.

Ezen névért, Vitéz; mennyit ſzenvedtétek?
Hogy a' ditsőſſéggel eztet meg-nyertétek?

Itt a' ditsőſſégre nagyobbak az okok,
Itt győzvén, úgy leſztek valódi Bajnokok.

Amott mulandóſág híreteket éri,
Örökké tartandó bóldogſág itt béri.

* * *

Meg-indúltunk hamar, Szóllnokon termettem,
Egerbe nem tudta ſenki, hová lettem.

Én egéſz gunyámat itt mindjárt el-adtam,
De egy pár ſarkantyús tsizsmámat meg-hadtam.

Az

Digitized by Google

Az árán egy bundát vettem, 's egy katzagányt,
Kezembe viseltem egy jó fokos tsákányt.

Puladert húztam fel, vóltam tsak gatyába,
Új tsákót tettem fel, öltöztem Lundába.

Szólnokból ki-mentem Új Szászi puſztára,
Értem Báró Ortzi Úrnak jószágára.

A' tsikós tanyára, a' mint ide értem,
Ennek a' gazdáját igen ſzépen kértem:

Maga bojtárjának engemet fogadjon,
Egyik, avagy másik méneshez hogy adjon.

Gyengéllett kevessé, valék-is iffiú,
Szólt: hallod-é! hova való vagy te fiú?

Feleltem: hogy Sajó Kereſztúri lennék,
Árva vagyok; azért ſzolgálnom kellenék.

Látta virgantz vagyok, és hogy jól termettem,
Le-ültetett, 's vele ſoká beſzéllettem.

Meg-ſzeretett engem, végre bé-fogadott,
Azonnal a' tarka méneshez-is adott.

Egy kereſztfás nyerget törött ſzíj ſzerſzámmal
Adott; ezek után ſzollott ímmel ámmal:

Mondván; hogy az ingem olly fejér, mint a' hó,
Bojtárhoz nem illik, nem-is vólna az jó.

Azért aztat zsírral végtül végig kente,
A' kormos bográtsot oſztán hozzá fente.

Bundám külső réſzit ſzint' így púderoztam,
Lábravalómat-is végig bé-zsíroztam.

Két üstököt hoſzſzú hajamból kötöttem,
Mindent, mint kívánta, magamra öltöttem.

Barna bonta tsikót adott ő én alám,
Ha meg-ereſztettem, úgy ment mint a' villám.

De

Digitized by Google

De egyſzer egy ſzilaj tsikónak hátára
Ültetett, és aztat botsájtá úttyára.

Keménnyen hányt, és ſok bárány ugrást-is tett,
De még is hátárúl engem le-nem-vetett.

Mert a' Kereſzt fához, mint Kullants fogód'ztam,
A' kengyelt meg-nyomván jó merőn tartództam.

Teſztett a' gazdámnak; ſzólltt Fiam, ember vagy!
Más bojtárom ezt nem téſzi, bár elég nagy.

Láttam én, hogy ezen tarka ményes között,
Néhány ló ván, a' melly nagyon külömbözött.

Mert ki pej, ki ſzürke, ki pedig vólt Fakó,
Más bélyeggel, nem a' tárkák közzé való.

Kérdém; ezen lovak ide mint jöhettek?
Mi gondod rá, ſzóllott, ide tévelyettek,

Más nap ſzőr kötelét a' kezébe vette,
Karikákra ſzépen aztat öſze ſzedte.

Ólálkodott, egyſzer a' ſzürke nyakára
Rá veté, hurkollott mindjárt a' torkára.

Ki-fogván, kötötte a' lovam' nyakához,
A' pejjel-is így bánt; ezt maga lovához

Vezette, és eztet melléje fel-fűzte,
És már ezek után tsak a' fakót üzte.

Igen vad vólt; mindég fent tartotta fejét,
Merre a' gazdám ment, fordítá elejét.

A' többi lovak köztt, bukva addig jára,
Míglen ſzőr kötelét nem veté nyakára.

A' farára le ült gazdám, 's őtet húzta,
Addig, míg kötélnek torkára lett tsúzta.

Kötelét nyakárúl ennek le ſem vette,
A' pejhez kötötte, 's menne ez mellette.

A'

Digitized by Google

A' más bojtár hozott ide egy más barnát,
Kóborló vólt, sokszor ált úszta a' Tarnát. (a)

Vettem jobb óldalom felé vezetékre,
Vad nem vólt, kötöttem tsak egy kötőfékre.

Mit akar a' Gazdám, nem tudtam, elől ment;
Fakó, mellyt vezetett, a' farát hányta fent.

Menésébe ez-is hamar meg-lassodott,
A' más három ló is mind meg tsillapodott.

Látván, hogy Pest felé, tarttya kantár szárát.
Tudtam, ott veszi-fel mind a' négynek árát,

Mert épen vásár vólt, 's a' mind oda érénk,
A' ló vásár felé, az útból ki-téránk.

Itten egy örménynek a' hármat el-adta,
Hamar; mert árokat drágára nem szabta.

Véletlen hozzánk jött egy sáfrány hordozó,
Meg-látván meg-tetszett nékie a' Fakó.

Itt Pesten meg-döglött hirtelen a' lova,
Mert nagy terhet hordott, járván ide 's tova.

Meg-alkudt Gazdámmal, hamar a' Fakóre,
Mivel nagy szüksége vala most a' lóra.

Az úttúl fáradt vólt, magát meg-nyergelni,
Engedte; tsudáltam, a' hátát terhelni.

Egy abrakot adott néki, 's meg-itatta,
Ez meg-esvén velem fel-kantároztatta.

Nyúgodt vólt már a' ló, fel-ült a' hátára;
A' szegény sáfrányos jutott itt tsatára.

Fejét lába közzé a' Fakó szegezte,
Bárány ugrássait jobbra balra kezd'te.

A'

(a) A' Tarna vize nemes Heves Vármegyébe vagyon, sok rák vagyon benne.

Digitized by Google

A' ſafrányos retát (*a*) ſzüntelen kiáltott,
El-zödült, és tám már ſzemével ſem látott.

A' mint egyſzer a' ló farát fel vetette,
Egyſzer 's mind ſzökését jobb oldalra tette,

A' Tóthot láttam itt a' levegö égbe,
Onnat le-zuhanni a' földre egy végbe.

A' ſok iskátulya retsegett, ropogott,
Annál jobban ſzökött a' ló, és hortyogott.

Minden felé a' ſok tzitron hempelyedett,
Fövénnyel a' ſáfrány, gyömbér egyveledett.

Vastag papirosra fel vart németh gombok
Szóródtak; húllottak tétül a' dorombok.

A' ſok keſzkenyöktül az uttza tarkállott,
Mivel mindent le hányt, a' ló-is meg-állott.

Kárt nem vallott; a' nép mindenét fel-ſzedte,
Oda vitte néki, 's eleibe tette.

Tsak iskátulákat kellett néki venni,
Ezeknek kelletett pozdorjává lenni.

El-adta ezt mindjárt Barkó káplárának,
A' ki-is el-vitte eztet Rimondának.

Gazdám hat forintot nékem-is juttatott,
Többſzör-is ád ſerény, ha leſzek bíztatott.

Vásár után mentünk mi a' Bátskaſágra,
Akadtunk itt kies, ſok nagy puſztaſágra.

Itten egy ményesbül négy lovat fel-füzött,
Mentünk-is, mint olly ment, a' kit Tatár üzött.

Huſzon négy óráig nem ittunk, 's nem ettünk,
De hogy ſzerentséssen a' tanyánkon lettünk.

Mind-

(*a*) A' Tótok, ha veſzedelembe vannak Retát kiáltanak, ezen ſzó ſzabadító óltalmat tészen.

Digitized by Google

Mindjárt a' négy lovat ményes közzé tsaptuk,
Tüzet raktunk, 's frissen a' bográtsot kaptuk.

A' hús vagdaláshoz bojtár Getzi fogott,
Mert míg oda jártunk, ő egy tinót lopott.

A' meg-tölt bográtsot itt a' szolga fára
Akasztottuk; veres hagymát böven árra

Aprított a' Gazdánk, fót-is reá hintett;
Kevés idő múlva már én nékem intett;

Szóltt: meg-főtt már a' hús, a' bográts fenekén,
Pedig még mind nyers volt, melly volt a'tetején.

Bográtsal katzagány felett egy rázást tett,
A' melly hús alól volt, egybe mind felül lett.

Hozzája-is láttunk nagy apetitussal,
Ettük mint frikaszét, fokkal jobb gustussal.

Bojtár Getzi addig fel-ült a' lovára,
Nyargalt egy kulattsal a' szomszéd tsárdára.

Borral meg-töltette, hamar-is viszsza-tért,
Ittuk, mert jó bor volt, mérték négy garasért.

Mivel Bátskaságrúl jövén, el-fáradtunk, (tunk.
Négy nap a' tanyánkon hevertünk, 's nyúgod-

Ötöd napon szóllott, fogjad köteledet,
Mutasd-meg már egyszer te mesterségedet.

Azon négy ló közzül fogd ki az eggyikét,
Kedvedre hagyom azt, fogd ki bár mellyikét.

Mint a' ki e' dolgot már régen próbállya,
Sok esztendők által régen praktikállya.

Úgy tudtam, mert titkon én eztet próbáltam,
Midőn a' ményessel tsak magam járkáltam.

Azért mind a' négyet hamar egymás után
Ki-fogtam, lovaknoz kötöztem szaporán.

Meg-

Digitized by Google

Meg-dítsért, mondotta, hogy a' másik bojtár
Ezt illy jól nem tudja, bár rég vagyon itt már.

Szólt tovább üljünk fel, mennyünk Debretzenbe,
Szabadſág (*a*) léſzen ott, a' hol-is én ſzembe.

Sok ló árosokkal, tudom, mindjárt leſzek,
A' lovak iffiak, értek jó pénzt veſzek.

El-mentünk; a' lovak Ura már ott vára,
Igazítva vólt ő ezeknek nyomára.

Egy Tiſzt-tartó vólt ez, kezünkön is érte,
Tudtam; mind a' ketten, meg-lakozunk érte.

Meg-is fogtak, 's dugtak város tömlötzébe;
Én ſoha ſem vóltam még illy keleptzébe.

Vásár után mindjárt Törvény ſzolgáltatott,
És illy ſententzia fejünkre hozatott:

Mivel hogy a' lovak el-nem-adattattak,
De még-is a' Gazdám által lopattattak.

Azért-is másoknak intő példájára
Száz páltza veretik a' Gazdám farára.

Nékem, mivel nem olly nagy a' vétkezésem,
Harmintz korbáts tsapás léſzen büntetésem.

Más nap ki-is vittek város piatzára,
Gazdám, első feküd't a' deres hátára.

El-verték a' ſzázat, tsak egy ſem vólt híjja,
E' vólt a' négy lopott lónak itt a' díjja.

Engem-is utánna hellyére fektettek,
Meg ſem mozdúlhattam, úgy bé-rekeſztettek.

Vág-

(*a*) A' Debretzenyiek magok vásárokat ſzabadſágnak neyezik.

Digitized by Google

Vágták kegyetlenül, nehezen-is áltam,
Mert illy distraktziót soha sem próbáltam.

Hogy fel-botsájtattam, eggyet sem léphettem,
A' Gazdám vezetett, csak alig mehettem.

Pályinkával mostuk oszán meg farunkat,
De végtére borral öblíténk gyomrunkat.

Éjtszakára mentünk az Angyal pusztára,
Lovaink kötöttük jó fübe pányvára.

Nehezen szenvedtük mi nagy fájdalmunkat,
Fel-tettük, hogy rajtok ki-tölttyük boszszunkat.

Jól tudta a' Gazdám, a' Bíró két lova
Hogy e' pusztán legel, nem adja másova.

Hamar r'ájok talált, fogta kötelére,
A' mint már ezekkel gyorsan mene fére.

Láttuk a' négy ló is békozva itt vagyon,
A' mellyekért minket meg-vertek olly nagyon.

Egy Suhantz örzötte, melly most jól hortyogott,
De bezzeg a' Gazdám itten nem motyogott.

Békóit ezeknek tsendessen le-vette,
Frissen lovainknak nyakához kötötte.

Bár fájt alsó részünk, de még-is lódúltunk,
Hajnal hasadtakor, nyóltz mért földre vóltunk.

Erdélynek vettük mi mostani útunkat,
Örültünk, állhattyuk rajtok mi boszszunkat.

Más nap jókor bé-is hajtottunk Zsibóra,
Akadtunk itt egy jó Liveráns Zsidóra.

Mind a' hat lovat ez mi tőlünk meg-vette,
Tsászár aranyakat olvasott érette.

Egy kis jó Vatsorát frissen készíttettünk,
Lovainkkal szénát abrakot étettünk.

Mond-

Digitized by Google

Mondtuk, nints mód benne, hogy ne keressenek,
Tarthattunk-is méltán, hogy itt ne lepjenek.

Azért-is fel-ültünk, a' mi lovainkra,
Még a' nagy veréstül fájós inainkra.

Városbúl ki-menvén, mi útat veſztettünk,
Hegyeken, völgyeken hár ſokat ügettünk.

Negyed nap pénteken késö éjtſzakára
El-értünk fáradtan még-is a' tanyára.

Ittunk, ettünk, 's aztat vígan beſzéllettük,
Bírót, 's a' Tiſzt tartót, mi miként rá ſzedtük.

Én hány ütést kaptam, annyi forintokat
Adott Gazdám; meg-is érdemlém azokat.

Ezekhez még egy négy eſztendös tsikót-is,
Meg-köſzöntem mind ezt, mind a' pénz adást-is.

Nem tetſzett én nékem már a' tsikós élet,
Nagyobbra vágyódás én bennem fel-éledt.

Féltem, hogy meg-rontom ebbe egéſſégem,
Utóllyára léſzen akaſztó-fa végem.

Meg-hallottam: hogy most lovas katonának,
Jáſzberénybe: Pesten-is verbuálnának.

Fel-tettem magamba, hogy közikbe álok,
Ott jobb ſzerentsére, mint itt, tám találok.

A' Palatinális híres, 's ſzép Regement (ment.
Vólt ez: mellybe mint raj, a' ſok ſzép legény

A' Gazdámnak Örsre kelletett el-menni,
Lovak ſzámadását kellett ott le-tenni.

Én lovamra ülvén, gyorsan el-léptettem,
Jáſzberénybe érvén, katonává lettem.

Digitized by Google

ÖTÖDIK TZIKKELY.

Rontó Pál katona lévén egyſzer, minden némű dolgait, a' mellyek vele történtek mind addig, a' meddig Tseh Orſzágból, Saxónia Orſzágába ellenſég' eleibe méne, elő-adja.

Mihent köteleztem magam' katonának,
Mindjárt egéſz mundírt én reám adának.
Az Angyal bőröket (a) vállamra függeſzték,
Óldalomra kardot tarsollyal kötözték.
Sarkantyús tsizsmákat lábaimra vontam,
A' két üstökömből már most *tzopfot* fontam.
Káplár füleimnél két *huntzfutlikat* nyírt,
Kent azokra rózsa vízzel meg-kevert zsírt.
Mint a' kátsa farkát, úgy fel-görbítette,
Két villás tök közzé mind a' kettőt vette;
Az egéſz fejemet bé-is-púderozta,
'S így a' tsikós bojtárt Úrfiſágra hozta.
A' Kapitányhoz ő azután vezetett,
Ki-is engem' főtől talpig nézegetett.
Tetſzettem ő néki, vállam' veregette,
Bátran ſzólltam, ſzemét rólam le ſem vette.

Kér-

(a) A' katonák a' Pantalért és Ledingot Angyal bőrnek ſzokták nevezni.

Digitized by Google

Kértem adattasson alám jó paripát,
Úgy gondját viselem, hogy nem talál hibát.
Szóllott a' Kapitány: láttam nékem örül,
Menj fiam! és válasz' száz rimondák közzül.
A' Káplárral mentem, közöttök járkáltam,
Egyszer egy szár lábú vértsénél meg-álltam.
Káplár Uram! szólltam: én eztet választom,
Tudom, hogy egy könnyen azt ki nem fáraztom.
Négy tagba szakad't ló, Mokány lesz a' neve,
Esmérem bélyegét, tudom, hogy van heve.
Az Egri Káptalan ményeséből való,
Ritka vagyon abba melly roszsz vólna, olly ló.
Káplár Reportumot tett a' Kapitánynak, (nak.
Hogy vértsét választám, 's neveztem Mokány-
Bundámat, katzagánt jó pénzen el-adtam,
Lovamért tizen-két aranyakat kaptam.
Tsináltattam mindjárt szép hat gyólts ingeket
Tsínossan meg-varta egy aszszony ezeket.
Ezzel egy tsákót-is meg-pántlikáztattam,
Selyem vitéz-kötést erre munkáltattam.
Király szín anglia posztót bóltba vettem,
Mellyből a' szabóval nadrágot mérettem.
Száz réf selyem sújtást, mond'tam, fog rá varni,
A' tzifraság térdig fogja bé-takarni.
Egy pár sárga tsizsmát én ahoz varrattam,
Ónos sarkanytyúkkal meg-sarkanytyúztattam.
A' mint mind készen vólt, Vasárnap tsínosan
Fel-öltöztem, minden állt rajtam módosan.
Tsörgött börgött kardom, hogy útszán sétáltam,
Hogy sok szem néz reám, aztat-is jól láttam.

Digitized by Google

Nagy hetykén képzeltem, hogy enyim Jászberény
És hogy másra nem süt, csak reám a' nap-fény.

Hogy ha vagy piatzon, vagy másutt meg-áltam,
Kardomra támaszkva magamat tsudáltam.

Orrom allja éppen akkor mohosodott,
A' pihét pödrödtem, mint egy okosodott.

Tisztességes embert látván, vagy Lyánkákat,
Hajtottam frantziás reverentziákat.

A' Kapitány éppen a' Templomból menvén,
Merőn állottam-meg, szeme közzé nézvén;

Így szólt a' Hadnagyhoz, ez szép tsínos legény,
Magyar ez: többet ér, mint sok más jövevény.

Tántzos katonákhoz kell ennek el-menni,
A' Verbuállók közt illik néki lenni.

E' parantsolatot mindjárt-is ki-adta,
Hogy én oda mennyek a' Káplár meg-hadta.

Leg-ottan dél után mi nagy muzsikával
Az útszákon jártunk, zajjal, és lármával.

Mint a' Kapitánynak értünk Quartellyához;
Vendégit vezette maga ablakához.

Elöl tizen-ketten tántzoltunk kerékbe,
Látta, hogy meg-rakom; a' mint ez ment végbe.

Hogy Sóló tántzoljak, aztat parantsolta,
A' nép hogy láthasson, magát nagyon tolta.

El-kezdvén tántzomat, mindek tsudálkoztt,
Szóltak: ugyan tudja járni az átkozott.

Tettem-is ellöttök ollyan figurákat,
Hogy szemek meredett, tátottak rám szákat.

A' taktust sarkantyúm pengése követte,
Tzimbalmos ezeket úgy ki nem verhette.

Néz-

Digitized by Google

Nézték 'a' táncsomat itten Tóth Leányok,
Szepesből munkára jöttek-le nehányok.

Ezeket majd csak nem a' hideg ki-törte,
Hogy nem táncsolhatnak velem, az gyötörte.

Mi bajok: Kapitány mindjárt észre vette,
Rám intett, tudtam én ezt mire értette.

Mindjárt-is egyikét a' táncsba ragadtam,
Suttyogott botskora, őtet úgy forgattam.

Ide jött az Annya, lyányát táncsba látta,
Hogy katonák között táncsol, azt sajnálta.

Vastag lepedőbe fazekak hátára
Kötve vóltak; vetvén szemét leányára,

Mint Fúria mindjárt pofozni kezdette,
És hajánál fogva kezemből ki-vette.

Ezt látván, szóllottam: no az illyen adta,
Ha velem táncsolni a' lyányát nem hadta.

Jöjjön hát most maga, táncsoljon helyette;
Mindjárt-is a' mint itt állottam mellette,

Meg-kaptam: derekát jól által kótsoltam,
De mivel otsmány vólt, őt meg nem tsólkoltam;

Keményen forgattam, mint a' szél vitorlát,
El-nem botsátottam, bár mondott sok *Sztrehát.*

A' fazekak hátán retsegtek, ropogtak,
Tserepei tétül nézőkre húllottak.

Katzagott a' sok nép, el-dűlt nevettébe,
Mert már a' vén asszony füstölt nagy mérgébe.

Magam-is e' rosz gőzt már nem szenvedhettem,
Bé-dugtam orromat, 's öt' el-ereszttettem.

Szidott, motskolt, bottyát itt hozzám-is mérte,
Zaplaty! fazekaknak árát tőlem kérte.

Digitized by Google

De hogy ne szenvedje ő ezeknek kárát,
A' Kapitány duplán le-tette ez árát.

Az Uraktúl mi itt négy aranyat nyertünk,
A' Város házához ugrálva el-mentünk;

Tántzoltunk itten-is, legénység körül vett,
Virrattig közöttülök katona negyven lett.

Száma rekrutáknak immár nyoltzvanbúl ált,
Velem eggyütt egy sem vala még *assentált*.

Kapitány hajtatott *forspont* szekereket,
A' mellyek Budára fel-vigyék ezeket.

Maga előre ment, olly rendelést tenni,
Hogy mihent mi Budán egyszer fogunk lenni;

Assentálást más nap mindjárt el-kezdhesse
A' Komissárius, 's hamar végezhesse.

Meg-indúltunk, értünk estvére Budára,
A' vízi Városnak szálltunk utzájára.

Más nap öszve-gyűltünk egy nagy kaszármába,
Bé-írták nevünket a' szent Bibliába. (a)

Bennünket azután kerékbe állítván,
Hadi törvényeket nékünk el-olvasván.

Az ég felé három újjunkat tartottuk,
A' *Crédót* (b) nagy buzgón mi itt el-mondottuk.

Már most vóltunk igaz hadi *Presbiterek*,
Es már meg-ordinált katona emberek.

Mi az *Lajkusokra* néztünk tsak nevetve.
Szűrösökre fökép' már éppen meg-vetve.

Ez

(a) Itt a' sz. Biblián értetődik azon Lajstrom, a' mellybe az új katonák' nevei írattatnak-bé.

(b) A' Crédón értettetik itt, az esküvés, mikor az új katonák ő Felsége hívségére hitet tesznek-le.

Digitized by Google

Ez meg-esvén, ki ki mene quartéllyára,
Leg-főbb gondja vala ékező gyomrára.

Én ebédem után el-mentem ſétálni,
Egy nagy ſzép bólt előtt meg-találtam álni.

Ó be nagy tsuda vólt véletlen látásom,
Mivel Antal, régi kenyeres Pajtásom.

A' bóltból ki futván, a' nyakamba borúlt,
Ő-é ez? vagy árnyék, a' ſzívem lett ſzorúlt.

Szóltt hozzám: ó Palyi! életemnek feleſ
A' ſzívem hogy itt vagy, örömmel van tele.

De még-is, hogy látlak katona ruhába,
Fájni, bádjadni kezd ſzomorúſágába.

Feleltem; Antalom! én hív Achatesem,
Szívemet ſzívedhez tsattoló Magnesem,

Itt vagy; meg-engedték azt az egek érnem,
Hogy lehessen nékem ma te hozzád férnem.

Szerentsés nap! többet itt már nem ſzóllhattam,
Tsak öröm könyvekkel ortzámat áſztattam.

Láttam övéből-is egymás után gördül,
Úgy van az, egymásnak, két hív ſzív, ha örül.

Ezek után egymást mi el-botsájtottuk,
Hogy jöttünk ma öſzve, aztat tsudállottuk.

Meg-fogta kezemet, egy Traktér házába
Vezetett; éltünk itt, egy kis ſzobátskába.

El-beſzélltem néki minden dolgaimat,
Egri, Debretzenyi viſzſzontagſágimat.

Mivel háború van, most katona leſtem,
És magamnak aztat mint egy targyúl tettem,

Hogy vagy karddal téſzem én elő-mentemet,
Avagy, Mars' mezején veſztem-el éltemet.

Digitized by Google

Hívatalom nem vólt soha-is Papságra,
Fejemet sem vetem nyügös parasztságra.

Hogy sem pedig lettem vólna én Prókátor.
Inkább harangozó vagy falusi Kántor.

Sem gulyás, sem tsikós, sem béres nem leszek,
Inkább háborúba ditsősséggel veszek.

Szólt Antal: helyesnek tartom fel-tettedet,
Isten erősítsen mindenkép' tégedet;

Bátoríttsa szíved', vezesse karodat,
Zöldellő borostyán fedje homlokodat:

Kértem: ő-is nékem, hogy elő beszélje,
El-válásunk után, melly Fátum' veszéllye

Érte őtet; Attya bántatta-é vagy nem?
Olly kegyetlen vólt-é? mint Atyám ellenem.

Szóllott: engem ugyan nem vetett verembe,
De Pestről meg-jövén, 's lévén velem szembe.

Szidott, motskolt, bé-zárt egy puszta pintzébe.
Úgy vóltam ott, mint a' Roka keleptzébe.

Jól meg-is korbátsolt engemet vagy kétszer,
Négy hét alatt böjtöt tartottam én hétszer.

Az Atyafiaknak sok 's nagy kérésére,
A' pintzébül ki-vett engemet végtére.

Kezét meg-tsókolván, akkor-is meg-tsapott,
Jól jártam, hogy még-is páltzához nem kapott.

Nem-is küldött többé már Retorikára,
Háznál taníttatott Aritmetikára.

Ezt jól meg-tanúlván, 's tudván átallyába,
Ezen nagy kalmárnak küldött a' bólttyába.

Most már, a' mint látod, ittén legénykedem,
Mind a' jót, mind rosszat, egyaránt szenvedem.

Digitized by Google

Én ſoha ſem véltam katonának való,
Tudod, gyenge vagyok, egésſégem gyarló.
Valamelly életre kellett magam adni,
Senki ſem-is ſzokta másra magát hadni.
Azért adtam, ímé, magam' kalmárſágra,
Mivel hogy ha jutok egyſzer árvaſágra,
Kalmár lévén Atyám, bóltja enyim léſzen,
Láttad pedig, abból melly jó haſznot véſzen.
Míglen fogok élni, abból tsak élhetek,
Rajtad is idővel tám még ſegíthetek.
Dolgod jól intézted, ſzóltam; jó pajtásom,
Az Isten áldjon-meg, ez a' kivánásom.
Traktérral egy kis jó vatsorát adatott,
Somlyai, Budai, ó bort-is hozatott.
Míg ettünk, egymással vígan nyájaskodtunk,
El-múlt dolgainkról nevetve ſzóllottunk.
Szólt Antal: Héj Palyi! akkor vólt életünk,
Mikor Gyöngyvirág vólt a' Rátzhoz követünk.
Hát mikor Jalappát a' Præceptorunknak
Adtunk: nem jo vége lett-é ſzándékunknak?
Minden jól ment, ſzóltam: de mikor deresen
Feküdtem, e' flőstök nem esett édesen.
Akkor-is, a' midőn Atyám kantsukázott,
Jó hogy a' nyavalya engem ki nem rázott.
Még most-is nevetem, hogy ha jut eſzembe,
Mint kásoltam, mint a' vizsla, a' verembe.
Itten tányéromra a' könnyem ki-tsordúlt,
Látván eztet Antal, ſzóllott 's hozzám fordúlt.
Mi lelt kedves Palyim! talám roſzſzúl lettél?
Látom ſzemeidből könnyeket ejtettél.

Nem

Digitized by Google

Nem lettem, te hozzád való ſzeretetem
Préselte-ki könyvem, 's azért gyötrettetem.

Mivel már nem ſoká fogok veled lenni,
Hólnap igen korán mi el-fogunk menni.

Szavaimra mindjárt ő-is ſzint' úgy jára,
Mint zápor könyvei hultak ortzájára.

De meg-bátorodtam, hozzája igy ſzólltam,
Ne keseregj! most-is nálad nélkül vóltam.

A' ſzerentsés *Fatum*, lád-é, hozzád hozott,
Szívünkbe ez melly nagy örömöt okozott.

Nem mély völgy, magos hegy, erdő, vagy-is berek,
Jönnek öſzve, hanem jönnek az emberek.

Táplál-is erősen engem a' reményſég,
Hogy ha meg-maradok, 's nem öl-meg ellenſég.

Idővel tégedet meg foglak ölelni,
Szint' illy nagy mértékbe, mint mostan kedvelni.

Szóltt Antal, az eget mindég fogom kérni,
Hogy engedje nékem azt-a' napot érni.

A' mellyen tégedet megint láthassalak,
Magamhoz ſzorítván, meg-tsókolhassalak.

Kérlek, írjál gyakran, hogy ha nem átallod,
Mert hidjed; hogy ſzívbül, ſzeret te Antalod.

Nézd jobb kezem Pajtás, a' mellyel én bírok,
Szakadjon-el még most, ha néked nem írok.

A' Vatsora árrát Traktérnek meg-adta,
Menjünk már, ſzóltt hozzám, 's ezeket mondotta.

Én még hajnal előtt jövök quártélyodra,
Jól aludj; ſzámot tarts te hív barátodra.

El-is jött, nálam vólt harmad fél órakor,
Útzákon nem-is járt valaki még akkor.

Mint

Digitized by Google

Mint nyúgodtál Pajtás? tőlem azt kérdette,
Feleltem: épen úgy a' mint nyúgodtál te.

Jól tudom szemedet te bé sem is tetted,
Az én álmomat-is szememrül le-vetted.

Mivel mi-egymásrúl mindég gondolkodtunk,
Azért-is mind ketten egyaránt nyúgodtunk.

Egy takarmányt hozott a' kaputtya alatt,
Gondoltam, hogy nád-még, vagy más édes falat;

Mert kék papirossal vala ez borítva,
Spárgával mindenkép jól öszve-szorítva.

Ennek a' két végit, le is petsételte,
Ki húzván ő eztet, én elömbe tette.

Szóllott: ved kedvesen ezen tsekélységet,
De ne okozzon ez te benned kétséget:

Hogy az, mit most adok, vólna olly gyüjtemény,
Mint Atyám bólttyába vala a' keresmény.

Jó fizetésem van, most ennyit vehetek.
Idővel több jót-is, még veled tehetek.

De kérlek, tsak akkor szakaszd te eztet fel,
Mikor Jászberénybe érsz már egyszer el.

Meg köszöntem, szóllván: szerelmes Antalom!
Barátom vagy, sőt vagy gyámító Angyalom,

Szegény vagyok, tudod; én mást nem adhatok,
Tsak hogy Isten áldjon, így fohászkodhatok.

A' káplár bé-toppant, szóllt: jöjjön ked immár,
Mert már a' Kapitány egyedül kedre vár.

Mentem, és engemet Antal itt el-kísért,
De mint meg-vert ember, szünet nélkül úgy sírt.

Szekerekhez érvén, meg-öleltük egymást,
Nem szóllhattunk; mert nem hagyhattuk a' sirást.

Meg-

Digitized by Google

Meg-indúltunk 's érvén estve Jáſzberénybe,
Azért a' takarmányt tettem egy ſzekrénybe.

Más nap reggel a' mint aztat fel bontottam,
A' ſok ajándékot látván, álmélkodtam.

Ebbe huſzon négy réf gyólts vólt ingnek való,
Gyönyörü ſzép vékony, olly fejér mint a' hó;

Egy pár keſztyü-is vólt itten ſzarvas bőrbül,
Veres matéria, ſzöve teve ſzőrbül.

Hogy laiblira való, aztat éſzre vettem,
Mihent gombotskákra ſzemeim vetettem.

Vólt ezekhez téve egéſz egy karika,
Tzópfra való ſelyem fekete Pántlika.

Egy kis zöld erſzénybe tett tíz tallérokat,
Ezek mellé még két ſouverendórokat.

Újra itt könyveztem, látván mind ezeket,
Kiáltottam: Isten! teremts több illyeket.

Más nap ki-oſztották, mind a' Rimondákat,
Pokrótzot, ſzerſzámot, abrak tariſznyákat,

Tzafrangot, takarót, füredi nyergeket,
Keféket, vakarót, futrás köteleket.

Ki ki már lovának leve Professora,
De ha melly beteg vólt, kováts vólt Doktora.

Már itt maga lovát minden tanította,
Étette, itatta, és azt tiſztította.

Lovát ha valaki jól meg-nem vakarta,
Porbúl nem kefélte, és bé nem takarta,

Meg-kefélte ennek hátát a' káplár bot,
Mert a' hol ez érte, nem maradott por ott.

Minthogy Mokányomat én nagyon ſzerettem,
Szép tiſztán tartottam, itattam, étettem,

Meg-

Digitized by Google

Meg-hízott, tűzes lett, sima szőri fénylett, (lett.
Meg-nyőtt, három tzollal, a' mint vólt, nagyobb

Szép tsendesen ötet gyakran tanítgattam,
Hogy kantáros légyen, mindenkép forgattam.

Pistolynak töltöttem port serpenyőjére,
Fel lobbantván aztat, még sem ugrott fére.

Azután fél töltést beléje töltöttem,
A' jobb szeme mellett a' mint el-sütöttem,

Prüszögött, hortyogott, egyebett nem mivelt,
Illy jó paripámba mindenkép kedvem telt.

Hogy ha kiáltottam, *hozz bort!* ágaskodott,
Rikkantván az hátán, lejőt járt, dobogott.

Zabláját meg-vonván, kengyelemet verte
Patkójával; lábát olly fennyen emelte.

Egy rántással tudta tzéllyát szándékomnak,
Több esze vólt mind bár mellyik Seniornak.

De e' mellett meg-nem szüntünk verbuálni,
Minden ünnep napon piatzon ugrálni.

Száz nyóltzvan rekruta Regimentnek kellet,
De már most ezen szám egészszen ki-tellett.

Azért ordert nyertünk, ki ki készen légyen,
Mivel negyed napra a' Transport el-mégyen.

Az el-rendeltetett nap fel-is viradott,
Kapitány quartéllyán, trombita rivadott.

Másodszor meg-fújván eztet, vólt négy óra,
Mindjárt fel-is ültünk itt minnyájan lóra.

A' nép öszve tsődült, vólt itten kajdázás,
Trója romlásakor nem vólt illy lármázás.

Atyák fiaiknak nyakokba borúltak,
Fájdalmaktúl anyák szívei szorúltak.

Fél

Digitized by Google

Fél hóltan a' földre estek, el-ájúltak,
A' ſok Nénék, Húgák, Angyók ſzint' így hűltak.

Itten ſok bal néne, 's bal Angyó pityergett,
Látván kedves vére ül mostan más nyerget.

Minden felé a' ſok vén Aſzſzony ſzortyogott,
E' zajtúl alattunk minden ló hortyogott.

Látván Kapitányunk, Mars! nagyot kiálta,
Ezt a' Trombitás-is mindjárt trombitálta.

Találtunk itt ſokkal mi több kíséröre,
Mint mikor halljottat viſznek temetöre.

Nem egy hoſzſzú ruhás ſzíves jó Atyafi,
Jött titkon mi velünk, Magyar hazánkbúl ki.

Láttam oſztán; nyírja hajokat a' Profúz,
Kit hegedübe zárt, ſzomorú nótát húz.

Meg-is bántá nem egy ezen karavánnyát,
Haza ment, el-hagyta Tsehek tartománnyát.

Különös nem történt, míg mi masiroztunk,
Státiókon ſemmi kárt mi nem okoztunk.

Öt hétre bé-értünk Prága Városába,
Tseh Orſzágnak az ö Metropolisába.

Pennámat leg-elöl kezembe itt vettem,
Meg-írtam Atyámnak, hogy katona lettem.

Antalnak-is póstán küldöttem levelet,
Írtam, hogy érette ostromlom az eget,

Tudtára adtam, hogy egéſséges vagyok,
Marsba strapatziák hogy nem-vóltak nagyok.

Tized napon jutánk Regiment Stábjához,
A' mint Obersternek értünk quártéllyához;

Kapitányunk itten háza nagy udvarán,
Három ſorba minket állított ſzaporán.

Pa-

Digitized by Google

Parantsolta, bátran Obester' ſzemébe
Nézzünk; mert másképpen nem léſzünk kedvébe.

Minden Stabálissal, 's Fő-Tiſzttel így tegyünk,
Lovon egyenesen, és ne görbén üljünk.

Ki-jött az Obester, ſoraink köztt ſétált,
Fejünktől talpunkig mindnyájunkat vizsgált.

Több Stabálisok-is, ſzámos Fő-Tiſztekkel,
Vóltak Árgussaink, nézték nagy ſzemekkel.

A' mint az Obester előmbe érkezett,
Meg-állott, 's engemet ezekről kérdezett.

Honnan való vagy te, Fiam, és mi neved?
Tudſz-é te olvasni, 's írni? Van-é kedved

A' katonaſágra? vagy már áztat bánod,
Hogy te azzá lettél, 's a' hazádat ſzánod?

Méltóſágos Uram! a' nevem Rontó Pál,
Születésem' helye a' Sajó partján áll,

Kereſztúr a' neve, Borsod Vármégyébe,
Világra ott jöttem a' Bábóny (*a*) völgyébe.

Kedvem mindenkor vólt a' katonaſágra,
Mivel azt gondoltam: Isten e' Világra.

Tsak azért teremtett, hogy én Királyomat
Szolgáljam, 's őrizzem karddal Orſzágomat.

Írni tudok, mert én Poëſist végzettem,
Hogy *Scribamus Frater* nem leſzek, fel-tettem.

Azért

(*a*) Bábona falutól foly-le egy kis patakotska a' Sajóba, melly Bábon pataknak neveztetik: ettől némellyek azon völgyet Bábon völgyének-is nevezik.

Digitized by Google

Azért a' tanúlást én félbe-is hadtam,
Könyveimet is már fojtásnak ſzaggattam.

Erre az Obester a' Stabálisokhoz
Fordúlt; de ált láttam, rólam ſzóltt azokhoz,

Most reám mosolygott; abból éſzre vettem,
Es hogy bátran ſzólltam, néki meg-tetſzettem.

Ki-oſztattunk más nap mi Compániákra,
Quartélyokra mentünk faluk', 's városkákra.

Nagy hegyek köztt feküd't az egéſz Regiment,
Saxónia ſzélin ki ki bár merre ment,

A' lova majd hasig a' nagy hóba úſzott,
Nem tapodott bátran, lába jégen tsúſzott.

Az én Kapitányom derék ember vala,
De lovát majd mindég ugratta, 's nyargala.

Fiatal vólt, tetſzett nékie e' Világ,
A' keskeny ösvény-is vala ellötte tág.

Szóltt egy reggel hozzám, nyergely lovat Palkó,
Majd Kadenbe (a) megyünk, tetſzik lágyúl a'hó.

Véghez-vittem eztet parantsolattyára,
Ö-is mindjárt fel-ült vas deres lovára.

El-hagyván falunkat, azt mindjárt zaklatta,
Vágtatott, vagy nyargalt, avagy-is ugratta.

Nagy ſzél vólt, az havat hordta a' ſzemünkbe,
Sohol mi az útat nem láttuk mentünkbe,

Mert takarva-bé vólt ez nagy fúvásokkal,
Mindenütt mint dombok álltak rakásokkal.

Lehettünk falunktól két düllő földnyire,
Egyſzer Kapitányom mintegy két ölnyire.

Egy

(a) Kaden, Németh Tseh Orſzágba, az Eger Vize' partján fekűvo ſzép város.

Digitized by Google

Egy árokba bé-dült Deressével együtt,
Lába ki-fitzamlott, lova rajta feküt.
Felette kiáltott: húzd-ki a' lovamat,
Meg-fúlok! olly nagyon nyomja óldalamat.
A' ló itt lábára álni igyekezett,
Azért-is ő rajta nagyon vetzkendezett.
Ollykor lábára-is állott egy keveset,
Jégen nem tarthatván magát, viſzſza esett.
Illyenkor egy nagyot mindenkor nyeggentett,
Mint kibúl lélek megy, olly formán köhentett.
Frissen egy fenyőhöz kötöttem lovamat,
Le-vetém pantallért, lódingot, kardomat,
Igyekeztem lova alól őt' ki-húzni,
De nékem-is lábam meg talált itt tsúſzni;
Én-is, mint a' lova, ő reája estem,
Mikor megy-ki lelke, már tsak aztat lestem.
De még-is jajok közt e' ſzavát hallatta,
Mit tsinálſz? ki-nyomod lelkemet ebatta.
Hirtelen lábomra itten fel-állottam,
Lova kissé fel-ált, ötet el-rántottam,
Hol vólna alatsony, néztem, árok' partja,
Láttam, hogy egy helyen tsak eg. gyökér tartja.
El-ſzakítván eztet, le omlott a' földje.
A' Kapitány mellett bé-tölt árok' völgyje.
Vas deressén ezzel nagyon ſegítettem,
Mert már fel álhatván, partra vezettem.
Meg-kötöttem ötet itt egy fenyő-fához,
Fel-tettem, hogy már most látók az Urához.
Le-is mentem hozzá, gondoltam, hátomra
Fel-veſzem: 's ki-vivén, ültetem lovamra,

Digitized by Google

Paripáját pedig majd gyalog vezetem,
Egy Quártéllyára szépen el vihetem.

De a' mint a' hóról akartam emelni,
Szörnyü félelemmel kezdettem bé-telni.

Mondott: botsáss-el, illen teremtette,
Agyon lölek! lábam fáj igen felette.

Hogy el-törtt a' lába, már itt aztat véltem,
Azért mind a' kettőt én itt meg-szemléltem.

Nem törtt: hanem láttam, bal lába' bokája
Nints helyén, és dagad'tt ennek az ő tája.

Szólltam: más mód nintsen, hanem vagy hátamra
Fel-veszem az Urat, vagy pedig vállamra.

Fel-vettem vállamra, árok' partja felé
Emeltem; derekam ropogott is belé.

Közel vóltam immár az árok' partjához,
Fogództam egy fenyő fátskának gallyához.

Gyenge vólt, el-szakad'tt, a' dombnak tövére
Mind a' ketten viszsza-estünk nyakra főre.

Szidott, káromkodott, szaporodott a' baj;
Végre nem hallottam töle más szót, tsak jaj.

Kértem, hogy ne üljön már most a' vállamra,
Hanem mint a' lóra, üljön derekamra.

Fel-ült; máfztam vele négy kéz láb mint medve,
Fel-értem, de kínnal, lett-is egy kis kedve.

De már itt nem tudtam, vele mit tsinálok,
Mert hogy ha fokáig a' hó' hátán állok,

Lába jobban jobban majd meg-mérgesedik,
Fene éri, vagy meg-genyességesedik.

Paripáján pedig ő éppen nem mehet,
Gyalog még inkább nem, mert lépést sem tehet.

Fa-

Digitized by Google

Falunkból érkezett még-is ſzerentsére,
Egy ſzánnyal két Aſzſzony, e' bajunk helyére.

Magoknak fát vinni ezek ſzándékoztak,
Kapitányt itt látván, nagyon tsudálkoztak.

Tsendesen rá tettem ötet e' ſzánkára,
Ezen vén két kantza húzta quártéllyára.

Lovamra fel ültem, deressét vezettem,
Örültem, hogy egyſzer quártéllyán lehettem.

Az ágyába ötet itten le-fektettük,
Inassát ſzap orán *Feldtsérért* küldöttük.

El-jött: a' bokáját ez helyre rántotta,
Keſzkenöket meleg borba bé-mártotta;

Ezeket rakta-fel a' daganattyára,
De eret-is vágott rajta utóllyára.

Kevés napok múlva ö ſzépen fel épült,
Abrázattyába-is, mint vólt, úgy meg-ſzépült.

Már velem-is kezdett gyakran enyelgeni,
Mikent ült hátamon, arrúl beſzélleni.

A' mint velem tréfált el-múllott bajárúl,
Inassa tsendesen hátam megé járúl,

Szóllott: mennyen ki ked, mert oda ki hívják,
Már majd fél-órája, hogy pitvarba várják.

A' két vén Aſzſzonyt én ki-menvén, meg-láttam,
Szány vonásért, hogy pénzt kérnek, ki-találtam.

Úgy-is vólt; mondottam; tsak varákozzanak,
Míg a' Kapitánnyal ſzóllok, itt állyanak.

Szólltam-is, no Uram! a' pósta pénzt kérik,
És ſzolgálattyokat másſzor-is ígérik.

Azon vén Aſzſzonyok a' pitvarba álnak,
A' kik a' ſzányt vonták, fizetésre várnak.

Mosolygott; 's így kérdett, mond-meg hát mit ad-
Szégyenbe előttök hogy én ne maradjak. (jak?

Szólltam: tudja az Úr! hogy az bé vett szokás
Az országba: 's ebbe nem lehet változás;

Hogy tizen öt garast minden posta ló ér,
E' két vén kantzákért jön tehát egy tallér.

Smir geltet-is fognak tíz krajtzárt ők kérni,
Egy forint ostor pénzt, 's így bé fogják érni.

Nevetett: és nékik egy aranyat vetett,
Ditsőséges vólt ő, és magáért ki-tett.

El mentek: ő pedig a' maga Tisztityeit
Ebédre hívatta, és történettyeit

Elő-beszéllette, magokat mulatták,
A' vén Asszonyokat főképpen kətzagták.

Míg ezek így folytak; postán két levelet
Vettem: vóltak ezek nem más, tsak felelet,

Prágából általam írott levelekre;
Meg-esmértem, nézvén itt a' petsétekre.

Antal hív barátom nékem aztat írja,
Hogy nints egésége, magát alig bírja,

Ha engem' láthátna, mindjárt meg-gyógyúlna,
Mint tavasz nap fénytül, szintén úgy újúlna,

Kér, hogy gyakran írjak, mert ha szívét nyomja
Fájdalom: levelem, nem más, Balzsamomja,

Atyám levelének más vólt a' ftylussa,
Gaz ember vólt, ki vólt Sekretáriussa.

Mert kezdete illy szép vala levelének,
Látom, akasztó fán még meg-nem-evének

A' varjak: mivel írsz, látom, hogy te még élsz,
De úgy: ki embertül, sőt Istentül sem félsz.

Digitized by Google

Tud-

Tudván már Miskóltzon tett sok lopásodat.
Egerbe követett gaz latorságodat,
Életem ezekkel meg-rövidíttetted, (ted. (*a*)
Tudd; meg-hólt nagy Anyád; sírba öt' te tet-

Professorok előtt tudtad palástolni
Vétkeidet: szint' úgy előttem titkolni;
Hittem mint jó Atya színeskedésednek,
Nem láthattam mérgét két színűségednek.

Pazarlottam reád, tudod, mindenemet,
All-ortzáskodással meg-tsaltál engemet.
Feküdj hát ágyadon, a' mint azt vetetted,
Folytsad életedet, a' mint el-kezdetted.

Hogy katona lettél, azt igen dítsérem,
De magamnak még-is aztat nem ígérem,
Jót hogy te felőled valaha hallhassak,
Mellyért az Istennek hálákat adhassak.

Mert már gyökeret vert minden rosz szívedbe,
Nints jóra hájlandó egy tsep vér testedbe.
Én mindazonáltal áldásom rád adom,
Mert hogy Atyád vagyok, aztat nem tagadom,

De olly Atya, kinek szíve keseredett,
Te sértetted azt meg, azért lett epedett.
Meny, repüly kedvedre, én többé nem írok,
Meg-térésed' miglen meg-nem-hallom, sírok.

E' levél szívemet nagyon érdeklette,
Lelkem esmérete mivel jól érzette,
Hogy mind igaz, a' mit az Atyám íratott,
Azért minden szó itt szívemen ált' hatott.

(*a*) Ezen Rontó Pálnak nagy Annya, az ő édes Anyjának Annya volt, ki őtet nagyon szerette.

Újra írnék néki, de mi haſzna léſzen,
Atyai ſzívébül ki-vetett egéſzen,

Nem-is fog felelni, levelébe mondja,
Nintsen illy roſz fíra, mint én vagyok, gondja.

Nagy Anyám, utánnam való keservébe
Hólt vólna-meg, írja ezen levelébe.

Meg lehet; mert engem' felette ſzeretett,
Roſſz hírem hallása halála lehetett.

Magamba ezeket a' mint meg-esmértem,
Istenem, el ne hadj! ötet erre kértem,

Erősítsd' lelkemet, 's ſzívemet a' jóba,
Ne töltsem ezentúl éltem' mulandóba,

Minden reményemet Istenbe vetettem,
Másolhatatlanúl aztat fel-is tettem;

Hogy már életemet egyſzer meg-jobbítom,
És akkor levéllel Atyámat búsítom.

Digitized by Google

HATODIK TZIKKELY.

Rontó Pál leg-először szállt táborba, és ellenség elibe; ezen táborozás alatt tett szerentséjét, de egyszersmind arra következett nagy szerentsétlenségeit-is elő-adja.

Mint Tingert habokkal a' szél háborittya,
Kék színét fövénnyel öszve zavaríttya;
Szintén úgy Atyámnak levele szívemet,
Fel-háborította, 's érzékenységemet.
Téli quartéllyain' Pajtásim vígadtak,
Gyakorta tántzolván, kártyázván, mulattak.
Én nékem mind ezek mostan nem tetszettek,
Mert Atyám szavai meg-sebesítettek.
Nehezen vártam én az idő nyílását,
Hogy Mársnak mezején, pályámnak futását
Kezdhessem, melly által Atyám jó híremet
Hallhassa: avagy-is az én el-estemet.
Más módot nem láttam, magamat kedvébe
Mint tegyem, hogy legyek régi kégyelmébe.
Tudtam a' vitéz hír szelek szárnyain jár,
Sebessebben repül mint a' sólyom madár.
Ha egyszer meg-hallya vitézlő híremet,
Mellyet most szomorít, még azon szívemet.

Digitized by Google

Vídámságra hozza, bé-veſz kegyelmébe,
Mert régi Atyai ſzív ver még mellyébe.

Fel-is tettem, hogy ha megyek ellenſégre,
Vagy hírt nevet ſzerzek, avagy pedig végre

Ennek éles töre, ſzívemet ált' hattya,
Hazám' 's Királyomnak léſzek áldozattya.

El-érkezett egyſzer Fébus ſzekerével,
A' Saxoniai hegyeket fénnyével

Aranyózni kezdvén; el-olvadott a' jég,
Bé-álván a' Tavaſz, fel-tiſztúla az ég.

Bellona óltárán a' temjén füstölgött,
Véres áldozattya, dörgés kötzt gözölgött.

Nimfái borostyán koſzorút kötöttek,
Ditső ſzekerekre zöld pálmákat tetztek,

Ezeket kéſzíték ollyannak ſzámára,
Ki jól vitézkedik, teſzik homlokára.

Hogy így gondolkodtam, mind a' Regimentek
Indúltak: trombiták, sípok, dobok zengtek;

A' Záſzlók lobogtak, a' fegyver tsillámlott,
Prussus táborába a' ſok tűz villámlott.

Mind ki-ſzállnak ezek Mársnak piattzára,
Regimentünk jutott Frajbergnek (*a*) tájára.

Ört alló Komandók oda ki tétettek,
Generálisoktúl, hová ítéltettek.

Sok helyen tántzoltak, a' muzsika zengett,
Más helyen ágyúztak, ſzint' úgy a' föld rengett,
Még

(*a*) Frajberg, Saxonia Orſzágába fő Bánya város, az úgy ottan nevezetni ſzokott *Ertz gebirg* hegyei között fekſzik.

Digitized by Google

Még ellenſég előtt én ſoha ſe áltam,
Itten a' ſzép rendet, a' tábort tsudáltam.

A' Comandók mentek, patrolok vígyáztak,
Másutt köpönyegen katonák kotzkáztak.

Burkus Kurutzait mivel még nem láttam,
Hogy ſzembe álhassak velek, arra vágytam,

Ezen kívánſágom igen hamar bé-tőlt, (költ;
Mert más nap hajnalkor, még a' nap fel nem

Rá ütöttek ezek a' mi Poſztjainkra,
Egyſzersmind erdőbe álló Horvátinkra.

Az apró fegyver itt, ſürűen ropogott,
Kurutzſág kiáltott, a' ſok ló dobogott.

Horváthſág ordított: udri! udri! 's tüzelt,
Táborba gyalogſág kéſzült, lovas nyergelt.

Zaj lett: trombitások lármát trombitáltak,
Fő Tiſzttyeink lóra! lóra! kiabáltak.

Egy ſzempillantásba mi lovon is vóltunk,
Az Ulánerekkel (*a*) ügetve indúltunk.

A' mint közelíténk a' tsata helyéhez,
Kardot rántánk, ki kì látott fegyveréhez.

Láttam egy katona más katonát vezet,
Feje nagyon vérzett, mert ez nyert már ſebet.

Más egy üres lovat vezetett itt nyomba,
A' kinek hátárúl' Ura jött halomba.

Har-

(*a*) Ki ki tudja mostan, minémű Truppok legyenek az Ulánerek; még akkor ugyan ő Felſégének nem vóltak Ulánerei; a' mellyekrűl itten ſzó vagyon, azok Lengyel Ulánerek vóltak, kik vélünk ſzolgáltak.

Digitized by Google

Harmadik-is felénk sebessen vágtatott,
Ez egy halál fejes Kurutzot el-kapott.

Jöve egy Káplár-is, prüszkölt paripája,
Kleistnak (*a*) Kapitánnya lett ennek prédája.

Kiáltottak: mars! mars! mentünk nyakra före,
Sok öreg katona rugtatott elöre.

Mintha tántzra menne, sok olly bátran mene,
Üzte a' Kurutzot, mint Tigris, melly fene.

Mivel illyen tántzot még soha se láttam,
Hol nagyon izzadtam, hol pediglen fáztam,

Mint Herkály orrával kopogtattya a' fát,
Keresvén férgeknek lakó helyét, odvát,

Két tsizsmám patkója szintén úgy kopogott,
Érvén kengyelemet; szívem meg dobogott.

Golyóbisok a' miñt körültem fütyültek,
Véltem, fülem mellett madarkák repültek.

Egy öreg katonát itt így szóllítottam,
Bátyám Uram! ugyan mi fütyül? mondottam.

Felelt: Ötsém! ez mind szent Iván bogara,
Szép a' hangja, hanem mérges az agyara.

Az ellenség kezdett erösen ágyúzni,
Akartuk magunkat már itt viszsza-húzni.

Horváthság szaladott, tsak alig lehegett,
Veres köpönyegek hátokon lebegett.

De jókor érkezett magyar gyalogságunk,
Kiknek nyomába jött tizenkét pár ágyúnk.

Ellen-

(*a*) Kleist egy jeles Prussus Huszár Generális vólt; nagy partázó; békesség elein himlőbe hólt-meg.

Digitized by Google

Ellenſég ágyúit ezek le-gyalázták,
Kezdvén düröggeni, már demondirozták. (a)
Gyulai Ferentznek híres ezerede
Tüzelvén, a' Burkus futásnak erede.
Rajta! rajta! rajta! egybe kiáltottuk, (tuk.
Mint port hajt forgó ſzél, ſzintén úgy hajtot-
Vér ſzemet kaptam itt, Mokányom ereſztém,
Kardomat Kurutzok véribe föröſztém.
Látván több Pajtásim érvén Kurutzokat,
Nem vágják, hanem tsak fogdossák azokat.
Pénzektül meg foſztják, lovokat el-veſzik,
Tiſzteknek óráját, pixissét el-teſzik.
Egy nyalka Kurutzot én-is utól értem,
És már a' kardomat a' nyakához mértem;
De mivel pardont kért, néki meg-engedtem,
A' pénzét el-vévén, ôtt' hátra vezettem.
Egy öreg katona engem elő talált,
Így ſzóllott én hozzám, hogy meilettem meg-ált.
Szerelmes ſzép Ötsém! ember vagy, 's egy Vitéz,
Vitézſég, bátorſág, a' ſzemedbül ki-néz.
Meny viſzſza, fogj' mást-is, bízd ôket kezemre,
Fogadom én néked azt emberſégemre,
Hogy a' tsata után én mind a' lovakat,
A' kezedre adom, 's el-adhadd azokat.

Hit-

(a) Ágyúkat demondirozni, annyit téſzen, mint azokat hallgatásra hozni, az az: ha a' mi ágyúink úgy dolgoznak, hogy vagy az ellenſég pattantyussai agyon lövettetnek, vagy az ágyúi megrontatnak, 's nem lehetnek, vagy a' más fél az ágyúk ſo aſzgátúl fél, és hallgat, tudni illik nem bátorkodik lőni.

Digitized by Google

Hittem a' szavának, és viszsza nyargaltam,
Hamar-is egy rongyos Dragonyost el-kaptam.
Ezt-is viszsza vittem, a' kezére bíztam,
Hogy Vitéznek mondott, dítsért, szintén híztam.
Újra viszsza mentem, hogy megint foghassak,
És így több lovakért, hogy több pénzt kaphassak.
Az alatt az öreg katona hátra ment,
A' mi gyalogságunk egy domban állott fent.
Ezek vették által a' fogott rabokat;
Kiket fogtam, itten ált' adta azokat.
De a' két lovakkal ő tovább ballagott,
Tíz aranyat, a' mint hallám, értek kapott.
A' táborba más nap, hogy őtet meg-láttam,
A' lovakat tőle, én viszsza-kívántam.
Mitsoda lovakat? még aztat kérdette,
Káromkodni kezdett mindjárást felette.
Szólltam: a' mellyeket fogtam, és kezére
Adtam, fogadta-is azt emberségére,
Hogy a' tsata után őket viszsza-adja,
És el-tévelyedni azokat nem hadja.
Soha se magadat, lovadat se láttam;
Hogy így hazud egy ősz ember, azt tsudáltam.
Ez még nem vólt elég, hanem kardot rántott,
De tsak szitkozódott, nem vágott, nem bántott.
Ezt látván, el-fogott engemet a' méreg,
Szólltam: vén Pöfeteg, te gaz öreg Kéreg!
Most mindjárt kereszttül járom a' lelkedet,
Kardot ránték, mondám: kutyák a' véredet
Mindjárt nyalni fogják, ha viszsza kardodat
Nem tészed, és tsak meg-mozdítod karodat.

Meg-

Digitized by Google

Meg-ſzeppent, és kardját hüvelyébe tette,
El-ment! de ſzájából jött ſok teremtette.

Dolgom nem lehetett fellyebb mozdítani,
Mivel meg-nem-tudtam azt bizonyítani.

Ártatlan fejemet motskolta, és ſzidta,
Tudtam; lovak árát, hogy már meg-is itta.

Ravaſzok, tsalárdok az öreg katonák,
Meg-tsalatnak tölök a' ſzegény Rekruták;

Így ſzokták azokat ezek reá venni,
Mindenbe ſzemesnek kell nékiek lenni.

De még-is felette én nem ſóhajtottam,
Mert hogy ellenſégnek harmadſzor hajtottam;

Egy Fö Strázsa-mestert vettem itt üzöbe,
Meg-bukkott a' lova, egy fényves ſüröbe,

Kardomnak lapjával meg-tsaptam a' hátát;
Mindjárt-is hallottam itt' illen kiáltát:

Pardon Krigſz Kamerád! nyújtotta erſzénnyét,
Óráját-is; hogy ez arany, láttam fénnyét.

Ezekkel el-vettem arany pixissét-is,
Paripája ſzép vólt, babos mint a' Tigris,

Török pár pistolya vólt damaſztzírozottt,
Lovának ſzerſzáma pedig zomántzozott.

A' pixissét ſzántam kedves Antalomnak,
Pistollyait adtam a' Kapitányomnak.

Az Obesteremnek ajándékot tenni
Lovával akartam, de ingyen el-venni

Nem akarta; hanem tíz aranyat vetett
Érette; 's a' mellett ſzép köszönetet tett.

Az erſzényt vizsgálván, ſzáz arany vólt benne,
Mondottam: O vajha több ilyy napom lenne!

A'

Digitized by Google

A' tsata meg-szünvén, vóltunk tsendeséggel,
Táborunkba viszsza-mentünk ditsőséggel,

Markatányosoknak jó haſznot hajtottunk,
Mint Krimi Tatárok, bort, rozólist ittunk.

Ki mint viaskodott, ki ki beſzéllette,
Kurutzot mint vágott, 's aztat mint kergette,

Sokaknak kardjától Burkus' feje hasadt,
De ſokan hidegen ütötték a' vasat.

Ki valamitskét nyert, annál a' pénz tsörgött,
Kezébe bör pohár a' kotzkával zörgött.

Bankó! kiáltott illy, két aranyat ki-tett,
De fejét vakarta, ha tsak nyóltzat vetett.

A' kávés sátorba a' Fő-Tiszték gyültek,
A' kerék aſztalnál állottak, vagy ültek,

Fáro játék vólt itt, és egy *tallirozott*,
Ez ellen a' többi mind *pontirozott*.

Azoknak nagyobb vólt száma, kik veſztettek,
Mint azoké, a' kik nyertesek itt lettek.

Ha Horváth Tiſzt veſztett, mérgessen majkázott,
Magyar teremtettét szórt, és ebattázott,

Némethnek szájából ment a' ſok Szakrament,
Frantzia mordózott, ha üressen el-ment.

Mérgébe a' kártyát ſok a' földhöz vágta,
Szemeimmel láttam, hogy azt egy meg-rágta.

De a' mellyike nyert, illy már fennyen fütyült,
Sampáner, Burgunder butellák között ült.

Valamije tsak vólt Traktérnek, mindent kért,
A' muzsikusoknak aranyat hányt, 's tallért.

Eszembe jutott itt, hogy én néha napján
Antallal Miskóltzon ſokat nyertem kotzkán;

A'

Digitized by Google

A' kotzkások közzé azért én-is áltam,
A' börös pohárból kotzkát hajigáltam.

Akadtam magamnál nagyobb mesterekre,
Kik hamissan jádztak, ollyan emberekre.

Ezeknek kezekbe más kotzkák valának,
Frissen a' pohárba tették, ha hajtának.

Mindég ezek közzül kettő fordúlt hatra,
Mellyekkel én jádztam, azon pedig vakra.

Bíztattam magamat, vagyon pénzed Palkó,
Majd mind vissza nyered, hiáltottam Bankó!

Ollykor egy kaſzſzátskát engedtek bé-húzni,
Nem akarták egybe börömet le-nyúzni.

Hogy tovább-is jádzam, ezzel ámítottak,
De a' játék végin mindég meg-rántottak.

És így egy aranykám a' másik után ment,
Fortúna mostohám leve, 's állott ellent.

Ezen egéſz nyáron folyt a' táborozás,
Mindenfelé jártunk, ſok vólt a' tsatázás.

De nem vala még-is több olly aratásom,
Mint vólt midőn történt első tsatázásom.

A' kotzka játékot én igen meg ſzoktam;
Éjjel táborunkból magamat ki-loptam, (hassak,
Haupt Quartélyba (*a*) mentem tsak hogy kotzkáz-
Hogy így az el-veſztett pénzemhez juthassak.
Hogy

(*a*) *Haupt Quartély*: Fő Hadi ſzállást tészen, mivel itten lakik a' komandirozó Generális, itten vannak a' ſok Traktérek, Kávét főzők, itt áll mindenféle játék, tántz, 's más múlatſágok.

Digitized by Google

Hogy éjjel kóborlok, Tiſztek éſzre vették.
Mogyoró-fa zsírral faromat kenették.

A' deres Ősz el-múlt, fagyos Tél bé állott,
Azért az Armáda helységekre ſzállott.

Quártélyokra estünk mi Saxóniába,
Bár tél vólt, de réſzünk ſok vólt a' tsatába.

Erſzényembe tsak hat aranyka maradott,
Heves nyár vólt, többi kotzkán el-olvadott.

Antalnak innét-is írtam, 's ditsekedtem.
Hogy múlt nyáron melly nagy nyereſéget tettem.

Egy ſzép arany pixist tartanék ſzámára,
Mivel emlékezem ſok adományjára.

Hólnapnak végével Ura adott válaſzt,
Szomorú pennával a' kalmár írta azt:

Hogy mindég sínlődött, nem vólt egésſégbe,
Nem régen meg-is hólt ſzáraz betegſégbe.

A' levél ki-esett, olvasván, kezemből,
Mint patak, könyveim úgy folytak ſzememből.

Méltán-is; mert ő vólt egy leg-főbb gyámolom;
Szíves barátſágát hogy ha meg-fontolom;

Sziklánál keményebb vólnék, ha nem ſzánnám,
Szánom-is éltemmel hóltát fel-váltanám.

Mondtam: jámbor lelked, tudom, égnek zsóldja,
Nyúgodjál örömbe, ſzívemnek vólt hóldja.

Nékem a' pixisre nem vala ſzükſégem,
Enyhíthetem pénzel, ha léſzen inſégem.

Azért egy Zsidónak aztat meg-mutattam,
Es húſz aranyakért néki el-is adtam.

Így huſzonhat arany vólt megint zsebembe,
A' mellyek engemet tettek jó kedvembe.

Egy

Digitized by Google

Egy titkos ihlelés mindég noſzogatott,
Hogy újra kotzkázzak, majd nyerek, bíztatott.

El-mentem, a' bőrös poharat fel-kaptam,
A' Traktér aſztalát azzal kotzogtattam.

Előre vagy negyven aranyat már nyertem,
Vakmerőbben mindjárt az aſztalt-is vertem.

De itten ſzerentsém hirtelen meg fordúlt,
Egy arany másikát érte, mind el lódúlt.

Fillérem ſem maradt, órámat tettem-fel,
De tsak kevés idő folyhata itten el,

Egy Németh el-nyerte, tsak a' pántlikáját
Nyújtotta: órámmal ki tolta plundráját.

Se órám, ſe pénzem, és pixizem ſem vólt,
Keseredett ſzívvel úgy jártam mint fél hólt.

Mi több; Fő-Tiſztjeim immár nem kedveltek,
Ki reám vigyázzon, egy Káplárt rendeltek.

Mert tudták kóborlok, és mindég kotzkázok,
Lovamra nints gondom, mivel éjſzakázok.

Leg-kissebb hibáért mindjárt le-kapattak,
Es huſzon-öt páltzát faromra vágattak.

Míg pénzem vólt, addig minden nap jól ettem,
A'mit ſzám meg-kivánt, azt mindjárt meg-vettem.

Többnyire ebédem vala most tsak krumpér,
Italom víz, mellytől nem melegſzik a' vér.

Mivel illy ebédhez én ſoha ſem ſzoktam,
Hogy jobbíthassam-meg, azon gondolkodtam,

Hárbm olly nagy kothely vólt Kompániánknál,
Regementnél nagyobb hogy nem vólt azoknál.

Quártélyba ezekkel estem egy gazdához,
Egykor így ſzóllottam én mind a' hármához:

Digitized by Google

Pajtársok: ha mindég mi ſig élni fogunk,
A' krumpliba ugyan ki nem törik fogunk,
De utóbb jártányi erönk ſem fog lenni,
E' roſſznak kellene eleit hát venni.
A' leg-öregebbnek neve vólt Búſzerző,
Hamar meg-is érzém, hogy nem vala más ő.
Szóllott: az biz' igaz, hogy mi roſſzúl élünk,
De tsak azért, mivel nints kurázsink, 's félünk,
Ide tsak fél óra Uraſag' majorja,
A' mellybe ſok ökre, juha vagyon, 's borja.
Menjünk holnap éjjel, egy ökröt az ólból
Hozzunk-el, avagy hat juhot az akolból.
Holnap úgy-is léſzen Karátsony estvéje,
A' Plébánusnak leſſz éjfélkor miséje.
A' majorból ki ki a' templomba léſzen,
Akkor ſenki minkent éſzre ſem-is véſzen.
Dallos, 's Gyúró Pista mindjárt reá álltak,
Es hogy én mit mondok, már tsak arra vártak,
Szóltam: ha ökör leſſz, ugyan hová teſſzük?
Hol üttyük-le, annak vérit is hol veſſzük?
Felelt itt Búſzerző: a' falu végin áll
Egy puſzta ház, abba ſenki fel nem talál.
Ha meg-nyúzzuk, húsát majd haza emeljük,
Gazdánk' ſok ſzalmája között helyét leljük.
Ez okos embernek rá álltunk ſzavára,
Jutván karátsonynak ſzent éjtſzakájára,
Az óra két fertályt ütött éjfél után,
Kardunkat fel-kötvén, el-mentünk ſzaporán.
A' majoros gazda két legény ſzolgáját
Otthon hagyta, őrzék ezek a' marháját.

Ész-

Digitized by Google

Észre vették ezek, hogy mi ólálkodunk,
És hogy az ól felé lassan lopákodunk.

Kardjaink' tsörgését a' mint ők meg-hallák,
Ki-tanúlták abból, hogy vólnánk kátonák.

Ők tsak ketten lévén, nem mertek ránk ütni,
Féltek, ne talán tán pistolyt fognánk sütni.

Búszerző az ólba ment Dallos Miskával,
Én strázsán állottam kint Gyúró Pistával.

Az ólba ők soká éppen nem motoztak,
Egy meddő tehenet abból ők ki-hoztak.

Két futrás kötelet szarvára hurkoltunk,
Így osztán prédánkkal innét el-indúltunk.

Itt az egyik legény fel-üle lovára,
Más rövidebb úton nyaka szakattára

A' faluba nyargalt: hol az Adjutánssal
Szemköztt akad't, szóllott hozzá nagy sirással;

A' majorbúl hogy egy marhát négy katonák
El-loptak, és aztat erre felé hoznák.

Maga az Adjutáns itt négy katonával
Lóra ült, és el-ment ezzel a' szolgával.

A' mikor mi értünk a' falu' végére,
Adjutáns-is éppen akkor oda ére.

Holt! Bordó! kiáltott, 's minket körül fogott,
Rútúl meg-ijedtünk, a' szívünk dobogott.

Szolgának a' tehént mindjárt viszsza adta,
Addig-is, míg több ér, hátunk' jól meg-rakta.

Maga előtt hajtott ő mind a' négyünket,
A' Profúznál vasra tétetett bennünket.

Reggel Raportumát Obersternek tette,
A' ki-is fel-indúlt ellenünk felette.

Digitized by Google

Mizel egymás után most sok ünnep vala,
Dolgunk' fel-vétele továbbra halada.

Víz kereszt napjával ünnepek' vége lett,
Májior Obestertöl parantsolatot vett,

Hogy *Ferhért*, *Krigs Rechtet* (*a*) mi felettünk tar-
És meg-vallásának a' dolognak hajtson. (tson,

Tartott is: a' lopást mi nem tagadhattuk,
Még jó vólt, a' tehént hogy vissza adhattuk.

Mert már így könnyebb lett sokkal szententziánk,
De a' Törvény még-is így hozta azt reánk:

Hogy száz tíz ember közt farmatringot futunk,
Négyszer fel, 's négyszer le, osztán haza jutunk.

Más nap ki is rukkolt az Exekútzió,
Tudtam, keserves lessz a' mai portzió.

A' Profúz bennünket mind oda vezete,
Szólt a' Major: ma van a' fársáng kezdete,

Búszerző vetkezz-le! te mégy első táutzra,
Bánom nem adhattunk, rossz ember, a' sántzra.

Le-is veté ingét, tántzát mint kezdette,
A' Májior ló háton vágtatott mellette,

Hau tzu! üssed! üssed! mindég kiáltotta;
Adjutáns más felöl jól meg-tapintotta

Páltzájával aztat, ki ötet nem tsapta,
Avagy-is váll közbe döfését illy kapta.

El-hiszem többször-is ő eztet próbálta,
Mert ezen sok tsapást jaj nélkül ki-állta.

Dallos vólt a' másik, ki utánna futott,
A' Kalupáda tántz ennek-is ki jutott.

Há-

(*a*) *Ferhér*, *Krigsz-Recht*: Hadi ítélő-széket tészen.

Digitized by Google

Három a' tántz, jöve itt Gyúró Pistára,
Valahányſzor tsapás esett a' hátára;
Mind annyiſzor böri ſzegénynek meg-repedt;
Gyenge, tsiklándós vólt, ſok ſzív rajta epedt.

Én utólsó vóltam, rajtam vólt mar a' ſor,
Gondoltam, hátamat ha bé-lepte a' por,
Majd le ſeprik a' ſok farmatring tsapások,
Néztem: hármok hátán mint vólt tsattogások

Nagy ſzomorún én is ingem le-vetettem,
Olly nagy ſebeſſéggel futásom kezdettem,
Hogy elejnt kevés tsapás értt engemet,
De harmadſzor futván, fullaſztás ſzívemet

El-fogta, és gyakran orromra húllottam,
A' Májor vágatott, míg fel-nem-ugrottam.

Tántzomat végezvén, le-dűltem, pihegtem,
Szív ſzorúlás miatt tsak alíg lehegtem.

Aſzſzonyok meg-kenték hátam' pályinkával,
Mellyet meg-vegyíték ſzappannak habjával.

Mond'tam: Debretzenbe farom jól ödzödték,
De itt a' hátamat jobban köppölyözték.

Más nap daganattya gyült matériával,
Fel vágtá a' Feltsér aztat lántzétával.

E' Bált meg-köſzöntük mi az Obesternek,
Kúrholt minket, engem' mondott roſz embernek.

A' Kapitányom-is, úgy le-pirongatott,
Hogy ſzívem gyökerén a' ſzava ált' hatott.

El-is ſzaggattatott egymáſtúl hármunkat,
Mind külön gazdáknál, kaptuk quártéllyunkat.

Több réſzit a' télnek nem töltöttem másba,
Tsak keserűſégbe, és nagy búsúlásba.

Digitized by Google

Furdalta szívemet lelkem esmérete,
Mert nálam a' jónak nem vólt már kellete,

A' gonoszságokba torkig el-merültem,
Egy veszedelembül a' másba kerültem.

Tudtam: magam vagyok mindennek az oka,
És hogy önként lettem a' gonosz birtoka.

Fő 's all Tisztek előtt el-húnt szeretetem,
Ollykor nem érdemlém, még-is verettetem.

* * *

Így jár sok Iffiú, ki meg-nem gondollya
Dolgainak végit, jól meg-nem-fontollya.

Mindenbe kell lenni katonának szűznek,
Mert ő sok veszélynek mégyen, és sok tűznek.

Hogy ha a' jó erkölts ötet nem fedezi,
Hidje, hogy az Isten nem is védelmezi.

Főképp' míg iffiú, vígyázzon magára,
Hogy élte ne légyen lelke ártalmára.

Mert ha e' Felségét, ő egyszer el-hadja,
Tudja-meg: áldását reá nem is adja.

Nem tsudállya osztán, hogy elő nem mehett,
Mert Isten malasztja nélkül ez nem lehet.

Sőt ha követi-is ötet már egy szép rang,
El-veszti azt; léfzen belőle tsak bitang.

Sok illyen példákat ki ki látott, 's láthatt,
Azért így ne járjon, magára vígyázhat.

Senki ötet azért nem fogja gyalázni,
Ha magát, mint lovát, úgy tudja zablázni.

Bár Mómus nevetne, így mutat rá: ez szent,
De vallyon, ha egyszer a' veszélybe lesz bent:

Ki

Digitized by Google

Ki ſzabadíttya-é ebbül e' tsúfoló?
Éppen nem; ſöt mondja; hogy így járt igen jó.

Katonának tsupán jó erköltsi pántzéllya,
Ha ebbe öltözött, bizonyos már tzéllya.

Az óldala mellet ezer fog le-húlni,
Jobb óldala mellet tíz ezret fog dúlni.

Nem közelít hozzá, a' ſzerentsétlenſég,
Mivel ſegedelme, és paisa Istenſég.

* * *

Meg-nyílt a' ſzép tavaſz, nap melegen ſütött,
Jövén az ellenſég, gyakran reánk ütött.

Hol néki, hol nékünk ſzolgált a' ſzerentse,
Bellona ſem tudta, hogy mellyik réſzt mentse.

A' tsatákba gyakran Pajtásaim nyertek,
Ollykor a' Kurutzok, mert ök ſem hevertek.

Nékem nem lehetett valamikez jutni,
Bár kénſzerítettem ellenſéget futni.

Söt Marienbergnél, (*a*) Lovamat alattam
El-lötték: és viſzſza tsak gyalog ſzaladtam.

Meg-sirattam az én kedves Mokányomat,
Egy jó lóért kértem a' Kapitányomat.

De mint eleinten, úgy most nem ſzeretett,
Egy vén ſárga lóra engemet ültetett.

Fájt a' ſzívem; tudtam; hogy ſok más katonák,
Személyemhez képest, vóltak tsak vén banyák.

Még-is jó lovakat nyertek magok alá,
A' tüzet kerülték, kóſzáltak fel 's alá.

(*a*) Marienberg Saxoniai bánya város, az Ertz-gebirgbe, Tseh Orſzág ſzélin.

Digitized by Google

Bizonyos vóltam én, hogy ha ellenségre
Megyek, szert nem tészek, hátán nyerességre;

Sőt az első tűzbe engemet el-kapnak,
'S így gyalázatossan tétettetem rabnak.

A' sok keserűség epeszté szívemet,
Azért el-szökésre rá szántam fejemet.

Harmad napra én ki-komandíroztattam,
Egy Zászló-tartóval, kitűl adattattam

Egy Káplár trupjába, melly vólt elő járó,
A' hol meg-állottunk, vala ez őrt álló.

Az ellenség közel vólt táborba hozzánk,
Vigyáztunk véletlen, hogy ne üssön reánk,

Éjjel után négyen el-mentünk patrolba,
Hallottunk előttünk tsörgést a' bokrokba,

Szóllottam: álljunk meg, én előre megyek,
Hogy azon tsörgéstül bizonyságot vegyek.

El-menvén, leg-ottan a' sárgát meg kaptam,
Hamar is ellenség postyára akadtam.

A' fiók estrázsa, *halt! kerdő!* kiáltott,
Feleltem *Dezertőr!* hárma körül állott.

Ezek el-vezettek magok Fő tisztjekhez,
Mihent-is ő vélek érkeztem ezekhez;

Melly erősek vólnánk, arrúl tudakoztak,
Több illy sok más dolgot itten elő hoztak.

Reggel el-vezettek Kleist Generálishoz, (hoz.
Láttam: hogy egy All tiszt, itt más Dezertőrt

A' Generálisnak nagyon meg-tetszetteni,
Zöld Kuruttzai köztt szolgálatot vettem.

Mindjárt egész mundírt én nékem adatott,
Mondtam: tesz a' lovam, azt-is más hozatott.

Szür-

Digitized by Google

Szürke vólt a' ſzőri, de nagy túr vólt hátán,
Egy nagy farkas marás bal felől a' farán.

Négy hétig a' hátát mindég orvoslottam,
Fekete nadállyal bé-is gyógyítottam.

Sok tsatákba vóltam én a' Labantzokkal, (*a*).
Közel ſzembe ſzállni nem mertem azokkal.

Mert gondoltam, hogy ha el-fognak engemet,
Akaſztó-fán veſztem-el az életemet.

Réſzünkről mostohán folya az egéſz nyár,
Vertek, és kergettek, egy kárt érte más kár.

Berlint Tsáſzár népe, Moſzquákkal meg vette,
A' mundír magazint abba tenkre tette.

Potzdámot, Szanſzuſzit (*b*) ſzint így puſztította,
A' több városokat a' Kozák foſztotta.

Torgaunál (*c*) Feldtmarsal Daun ármádiája
Allott: nagyon erös vólt tábora tája.

Királyunk kéntelen vólt itt hartznak álni,
Sléziától máskép meg-kelletett válni.

Ált az hartz: itten-is ő meg-verettetett,
Már Magdeburg felé Armádánk ſietett.

Tsáſzáriaktúl egy hiba estve esett,
Tzitten Generalis (*d*) erre várt, és lesett.

Tsá-

(*a*) A' Prussus Huſzárjai ő Felſége magyar lovaſſágát Labantzaak nevezik.

(*b*) Potzdám, és Szanſzuſzi, a' Prussus Király múlató helyei.

(*c*) Torgau Saxoniai Város, közel fekſzik Magdeburgiai Hertzegſéghez.

(*d*) Tzitten nagy és híres Generalissa vólt Második Fridrik Prussiai Királynak.

Digitized by Google

Tsáſzár népe más nap viſzſza takarodott,
Drezda *(a)* alá érvén, ott meg-állapodott.

Retirált a' Labantz, ſzaladott elöttünk,
Puſkáztunk hátokon, ágyúkkal-is löttünk.

Nagy ſzerentsétlenſég érte itt fejemet,
Mert Tsáſzár Huſzárok el-fogtak engemet.

Drezdánál által-vett tölök a' Regiment, (ment.
Rettegtem: mert tudtam, hogy most nem leſzek

A' föld zöldſégébül immár ki-vetkezett,
Mivel a' zúzmarás tél bé-következett.

Az ármáda ſzállott télli quártélyokra,
Mert az ellenſég is el-mene azokra.

Regementünk jutott Tsehek Orſzágába,
Mellybe két télen vólt, ſzállt numerussába.

Hadi munkák után két hétig nyúgodott,
Ezek el-múltával mindjárt hozzá fogott

Az Obester, hibák helyre hozásához,
'S fogyatkozásoknak ki-pótolásához.

Egyſzersmind kívánta, *Stokhaus* *(b)* üres légyen,
Mert egy Regimentnél a' ſok rab tsak ſzégyen.

Azért *Ferhör*, *Krigs recht*, itten rendeltetett,
Ki könyü rab vala, páltzával büntetett.

Mind meg-ſzabadúltak, tsak magam maradtam,
A' Törvény ſzék' elött kérdésre vonattam.

Leg-főbb kérdés ez vólt, hogy én mért ſzöktem-el,
Magam' kötelezvén ſzolgálatra hittel;

Mond-

(*a*) Drezda, az Saxoniai Válaſztó Hertzegnek lak-Városa.

(*b*) *Stokhauz*, Hadi nevezeten fog-házat, vagy-is tömlötzöt tészen.

Digitized by Google

Mondjam-meg okait bátran ſzökésemnek,
Enyhíthetem ſúllyát így büntetésemnek.

Szóltam: nagyon kértem a' Kapitányomat,
A' midőn el-lötték alattam lovamat,

Adatna jó lovat; de ollyat adatott,
A' mellyen a' Kurutz mindjárt el-foghatott.

Tudtam, hogy ſokaknál jobb katona vagyok,
De előtte nem én, azok vóltak nagyok.

Véle eggyütt a' fő Tiſztek nem ſzerettek,
Fájt a' ſzívem, hogy illy nagyon meg-vetettek.

Kleint neveztek engem: fiam Palkó,
Most pedig roſſz ember, kotzkás, és kóborló.

Minden leg-kissebbért mindjárást verettek,
Ezek az okaim, mellyek el ſzöktettek.

Szólt a' Májors: Fiam! melly okokat mondaſz,
Gyarlók, igen gyengék, 's mindenike kopaſz.

Mert hogy ha a' Tiſztek, veled roſſzúl bántak,
Mint kotzkást, kóborlót verettek, nem ſzántak,

Talám te mint kotzkás, mind kóborló valál,
És így a' verésre magad okot adál.

Az vóltál-é? mond-meg; ſzabad most ſzóllani,
Valami ſzíveden vagyon, ki-mondani.

Mi tagadás benne, én gyakran jádzottam,
De ſenkit nem tsaltam, másnak ſe ártottám.

Igaz: a' Káplár is éjjel ha vizitált,
Ollykor quártélyomon engemet nem talált.

De lovamat elébb itattam, étettem,
Ugy mentem-el oſztán, ha mindent meg-tettem.

Szólt megint a' Májors; ládd-é, magad mondod,
Hogy játzdtál, kóſzáltál, arra vólt hát gondod.

Nem

Digitized by Google

Nem a' ſzolgálatra, ſem pedig lovadra,
Mind ezen tett hibák ſzállanak magadra.

Tudtad a' játékok nagyon tíltva vannak,
És hogy roſſz dolga van, ki éjtſzakáz, annak.

Mit tsudállod tehát, hogy ſokat verettek
Téged Fő Tiſztiyeid, és nem-is ſzerettek.

Mondod; játékoddal ſenkit meg nem tsaltál,
És ſenkinek azzal te nem-is ártottál.

Magadat tsaltad meg, mert pénzed veſztetted,
Ártál pedig annak, a' kitűl el-nyerted.

Kapitányod nem mert jó lovat rád bízni,
Mert a' kóborlással ló nem ſzokott hízni.

Nem-is elég, hogy azt itassad, étessed,
Azután Istálló rekeſzét rá vessed;

Hát ha quártéllyodat tűz el-borítaná?
A' lovadat akkor ki ſzabadítaná?

Ha ok nélkül bántak keményen te veled,
Te ártatlan lévén, vóltak ők ellened,

Stabálissaidnál vóltál-é panaſzon,
De tudtad, panaſzod nem követné haſzon.

Tuſz-é még valamit magad mentſégére,
Melly lenne dolgodnak könnyebítésére.

Senkitűl ſe tartsál, mond-meg azt ſzabadon,
Gondolkodjál: tám még ſegíthetſz magadon.

Nem tudok, ſzóllottam, itt kegyelmet kértem,
Mert hogy vétkes vagyok magam meg-esmértem.

Esedeztem, ezen mostani vétkemet
Ne tekintsék, mivel ſajnálom estemet.

Mint ember estem-meg, és olly, melly iffiú,
Gondolat fejébe a' kinek még hiú.

Fo-

Digitized by Google

Fogadtam: magamat hogy én meg-jobbítom,
Életem ezentúl bogy jóra fordítom.

Könyveim ortzámra itten ki-tsordúltak,
Láttam, Májoré-is azokba borúltak.

A' Törvény-ſzobából Profúz ki-vezetett,
Kezemre, lábamra, megint vasat vetett.

Bent már az Auditor, hogy én mit vétettem,
Büntetésnek mellyik nemét érdemlettem,

A' hadi törvények ſzerint ki-mondotta,
Szavára ſok ſzem itt könyveit ontotta.

Ezek után ſzegény fejemre voksoltak,
Nem tudtam, dolgaim elöttök mint folytak.

De nem reménylettem jó ki menetelét,
Tetſzett, hogy valami rágja ſzívem felét.

Egy Hadnagy ki jött itt, 's vele egy Kapitány,
Petsétes levelet a' kezébe tartván,

Szententziám vólt ez, mellyt a' törvény hozott,
Látása ſzívembe újjabb kínt okozott.

Ezt az Obesternek kezébe nyújtotta,
A' ki-is ezt mindjárt fel-is ſzakította.

El-olvasván, nevét rá írta pennája,
És még e' ſzavakat tette ő alája:

Placet; és most mindjárt publikáltattasson,
Holnap után pedig exequáltattasson.

Az Obester újra ezt bé-petsétlette,
Kapitánynak adván, fő hajtását tette.

Ez viſſza érkezvén a' Májornak adta,
Fel-ſzakítván, látta, Obester meg hadta.

Hogy eztet ő mindjárt most publikáltassa;
Hogy pedig az egéſz világ azt hallhassa,

Há-

Digitized by Google

Háromszor *Ruffot* (a) fújt itten egy Trombitás,
Jött a' nép mi felénk, leve nagy szaladás.

Bíráim ki-jöttek, fél kerékbe áltak,
Szententziám hallyák az emberek, várták.

A' kardját a' Major itten ki-rántotta.
Páltzáját Auditor pedig fel-tartotta.

A' Profúr engemet hozzájok vezetett,
És itten én rólam a' vas le-vétetett.

A' fél kerék végin kellett meg állani,
Szententziád fogod, szólt Major, hallani.

Az Auditor eztet olly hanggal olvasta,
Hogy azt minden ember érthetve hallhatta.

Kezdett nagyon fogyni testemnek ereje,
A' szententziámnak e' vala veleje.

Mivelhogy Rontó Pál, Istenét, Királlyát
Meg-tsalta, el-hagyta Záfzlójának allyát;

De mi több, meg-fzegte hitét, mellyet le-tettt,
Mellyért-is ö példás büntetést érdemlett.

Azért-is rettentö mások példájára,
Meg-hal; és fog menni az akafztó fára.

Itten az Auditor egy fátskát zsebébül
Ki-vévén, el-törte, 's ki veté kezébül.

Melly-is kis darabba esett a' lábamhoz,
És ezen ígéket mondotta magamhoz:

Isten kegyelmezzen te bünös testednek,
És légyen irgalmas te fzegény lelkednek.

Ezt

(a) *Ruff*: Midön a' Trobitás bizonyos darabot trombitál, mellyel a' katonaság, vagy más nép öfzve hívattatik valamelly dolog ki-hírdetésére.

Digitized by Google

Ezt hallván, úgy tetszett, hogy a' világ rám dült,
A' szívem dobogott, lettem ollyan rémült.

Hogy a' környül-álló nép teszett erdönek,
A' mellybül ellenem oroszlyának jönek.

Tagjaim hevültek, hol pediglen fáztak,
A' fejem szédelgett, szemeim kápráztak.

Meredve maradtak, és nem pillanthattam, (tam.
Nyelvem olly nehéz lett, hogy szót sem szólhat-

A' füleim zúgtak, mint zúg a' szél malom,
Azt véltem, hogy mindjárt el nyel a' sír-halom.

Ezek után Profúz vetett lántzra, 's vasra,
Szóllott hozzám: mennyünk! de estem itt hasra.

Pajtásim a' földrül szépen fel emeltek,
Mert sokan közzülök engemet kedveltek.

Szóltak: ne fély Pajtás! jó az Isten, jót ád,
Könyörögj hozzája, lehet még grátziád.

El-is vezettek ök Profúznak házába,
Asztal mellé ültem, érvén szobájába.

A' Strázsája ennek itt meg duplázta tatott,
Melly az Adjutánstúl komandíroztatott.

Egy Pajtásom állott kardal a' szobába,
Karabéllyal a' más, ennek pitvarába.

Bíztatott a' Profúz, 's az ö Felesége,
De nem vólt szívemnek semmi tsendessége.

Úgy reszketett, véltem, öldalom ki-üti,
Fájt, mint mikor testet a' forró tüz süti.

A' Regement Páter, hozzám hamar jöve,
Látása én belém mérges nyilat löve.

Tudtam, ö készíti útam más világra,
Hogy lelkem juthasson örök boldogságra.

Digitized by Google

Az győtrött, hogy illyen iffiú koromba,
Erőszak' halállal szállok-bé siromba.

Ő-is eleinten mind azzal bíztatott,
Hogy bár az halálom meg-határoztatott,

Még-is életemhez lehet még reménység,
Mert a' Nagy Úr Isten kegyelmes egy Felség.

Obesterem szívét ő meg-lágyíthattya,
Es ez grátziáját még nékem adhattya.

Mondtam: természete hogy felette kemény,
Engem nem-is táplál már leg-kissebb remény.

Soha még Desertort nem pardonirozott,
Meg-áll szententziám, mellyt a' törvény hozott.

Szólt: Fiam! ha dolgod Isten akarattya,
Magam-is azt mondom, meg nem változtattya.

Minden, a' mit ezen Isteni nagy Felség
Tselekszik mi velünk, mind jóság böltsesség.

Akarja bűnöktül el-távozásunkat,
Hogy így nyerhessük-el mi bóldogságunkat.

Ki-tudja, ha tovább e' világon élnél,
Tán bűn tengerébe egésszen merülnél.

Es meg-általkodva abba mindég úsznál,
Testestül, lelkestül, kárhozatra jutnál.

Hidjed: az Úr Isten téged Fiam szeret,
Mert Idvességedre rövid áton vezet.

Mostan egésséges, és eszeden-is vagy,
Oh! ezen Kegyelem fellette igen nagy.

Eddig el-követett vétkeid' szánhatod,
Hogy így Idvességed bizonyos, tarthatod.

A' test, és a' világ, hajlandó a' rosszra,
Nem-is vezet másra, hanem csak gonoszra.

Illyen

Olyan mint ſzép gyümölts, mellybe vagyon féreg.
Édes, tetſzik ſzájnak: emésztése méreg.

Úlly torkig kintsek közt, mint valamelly tóba,
Réſzed még ſem léſzen örökké e' jóba.

Mert tudod, e' földön kik élünk, meg-halunk,
Nints itt maradandó városunk, vagy falunk.

Tsak a' jó, a' mellyet lelkünknek ſzámára
Gyűjtöttünk, az marad örökös haſznára.

Ezzel Isten ſzíne eleibe juthatſz,
És vele ollyan nagy örömbe vígadhatſz,

A' mellyet még ſoha ſemmi ſzem nem látott,
Sem ember ſzívébe nagyobb bé nem hatott.

Fül illet nem hallott, vége pedig nem leſz,
Oh melly boldog ember, a' ki ebbe réſzt veſz.

Hogy ebbe réſzes légy, Fiam imádkozzunk,
Ki kereſzt-fán meg hólt, ahoz fohaſzkodjunk.

Itt a' feſzületet a' kezembe adta,
Tsókold-meg ezt Fiam: én nékem mondotta.

Szívemhez ſzorítván, örömmel ezt tettem,
Mert a' kit ez jelent, őtet képzellettem.

Páternek velem tett buzgó imádſága,
Sok ſzép bíztatása: ſzava' igazſága,

Meg-vallom, Istenhez buzdítá ſzívemet,
Szent akarattyára bízám már ügyemet.

Az alatt grátziát ment két Záſzló-tartó
Kérni: fáradſágok vólt héjába való.

Szólt Obester; hogy ők kötelesſégeket
Meg-tették, úttyokra botsátá ezeket.

Ment azután kérni ſok Úr, és ſok Dáma,
A' Kis-aſſzonyoknak majd nem-is vólt ſzáma,

Digitized by Google

Ő csak azt felelte, Istennél grátzia,
A' sok kérés vége vólt reverentzia.

Követték ezeket néhány tzerzetesek,
Ezek-is, mint Urak, vóltak olly nyertesek.

A' Bíró-is el-jött, egéfz tanátsával,
Esedezett értem, hathatós fzavával.

De ez is csak falra hányta itt a' borsót,
Szóltt: jobb lefz, ha nékem tsináltat koporsót.

Jöttek Városiak, Iffiak, és Vének,
Könyörgöttek értem gazdagok, fzegények.

Semmit fem vihettek kérésekkel végbe,
Mondá, majd könyörgök érettek az égbe.

Az egéfz Ispitály ofztán következett,
Ez-is grátziámért, nagyon esedezett.

Ajánlották ezen Lázárok magokat,
Hogy Istenhez teſznek fohafzkodásokat.

Obesternek az ő hofzfzú életéért, (kéért.
Szóltt: jobb lefz, ezt tegyék, a' rabnak lel-

Utóllyára jöttek férfi gyermekeiskék,
Ezekkel fejéren öltözött fzűzetskék.

Kofzorúsak vóltak, bokréták kezekbe,
Ki ki bizodalmát vetette ezekbe;

Hogy az Obestertül, e' fzelíd báránykák,
Grátziám ki-nyerik; mivel áttatánkák.

Minnyáján három, négy efztendősek vóltak,
Szobájába menvén, lábához borúltak.

Szólltak: kis Jézuska, drága fzerelmére,
A' ki Bethlehembe fekfzik, Szent véréte,

Kérjük Nagyfágodat, légyen engedelmes,
Grátzia! grátzia! óh legyen Kegyelmes!

Sok

Digitized by Google

Sok öſzve tette itt két kis kezetskéjét,
Soknak könyv áſztatta gyenge ſzemetskéjét.

Sok térdein tsúſzott, lábát ált kótsolta,
Kiáltott: *ich bitt! bitt!* grátzia, tsókolta.

Ezeknek ſem haſznált gyenge ſzavatskájok,
Bár mint Rózsa nyílik, úgy nyílt ſzájatskájok.

Mondá nékik: jobb leſz, hogy ha haza mennek,
Hólnap után nézzék, mi baja leſz ennek.

És ő róla példát magoknak vegyenek,
Ha fel nőnek, hogy ők roſzſzat ne tegyenek.

Mint ez; ne jöjjenek az akaſztó fára,
Szülőiknek esne ez nagy fájdalmára.

Mindenik Grátzia! még-is kiáltotta,
Ő pedigen, mars! mars! ſzóllván, ki-hajtotta.

Míg ezék így folytak, fel üle lovára,
Az én Záſzló-tartóm, nyaka ſzakattára;

Brixbe, (*a*) hol Fő-Vezér Gróf Hadik vólt, el-ment,
Mivel nyargalt, hamar e' Városba lett bent.

Itt Kis-Aſzſzonyának mély térd hajtáſt teve,
Lubomirska Hertzeg Aſzſzony most a' neve.

Dolgomat előtte mind el-beſzéllette,
Mért jött vólna hozzá, azt-is jelentette.

Kérte, méltóztasson lenni én párt-fogóm,
Obesterem előtt hathatós ſzóſzóllóm.

Tudja: ha levelet nékie fog írni,
Keményſégét fogja e' levél meg-bírni.

De kérte, Ordonántz táskájába tegye,
Hogy itt vólt, Obester azt éſzre ne vegye.

(*a*) Brix, Németh Tseh Országi rendes város, közel Szakszóniának határához.

Google

E' kegyes Méltóság örömel ezt tette,
Mindjárt-is kezébe pennáját fel-vette.

Olly szív meg-lágyító levelet néki írt,
Hogy maga-is, míg azt írta, piszegett, 's sírt.

Önnön maga tette eztet a' táskába,
Ordonántznak nyomott egy aranyt markába.

Kérte, hogy mindenütt ő nyargalva mennyen,
Néki is jutalma lesz mind földön 's mennyen.

Mint szél ment, lova-is igen serény vala,
Dél után itt termett, végződvén asztala.

A' Zászló-tartó-is, hamar el-érkezett,
A' Gróf Kis-asszonyal, hogy ő mit végezett,

Meg-mond'ta: köszöntem; nagy Kereszténységét,
De dolgom, nem éri, szólltam, kívánt, végét.

Az Obester küldött maga konyhájából
Ebédet, innom-is a' maga borából.

Ettem a' mint ettem, mert testem táplálni
Már szükségem nem vólt, lelkemhez látni.

Meg-látván leg-elől a' Pátert, rémültem,
Mivel halálomhoz már mostan készültem.

Hogy mindég melettem vólna, azt kívántam,
De el-jött: a' szívem örvendett, hogy láttam.

Az egész dél utánt velem könyörgéssel
Töltötte, és sok szép más elmélkedéssel.

Kristus mi érettünk hogy mennyit szenvedett,
Míglen Attya előtt értünk eleget tett.

Mint kegyelmezett-meg tsak egy kérésére,
A' Latornak: 's mint ment ez Idvességére.

Péter meg tagadta, de vétkét siratta,
Színe látására eztet-is juttatta.

Szóltt

Szóltt tovább: gyermekem! Atyánk ő, 's Istenünk,
Jót kíván ő tenni mindenkor mi velünk.

Nagyobb öröme van egy bünös térésén,
Mint sok igazaknak menyekbe menésén.

Óh te-is idvezülsz, csak vétkeid bánnyad,
Meg-gyónván; lelkedrül e' terhet le-hánnyad.

Mondottam: ez vólna minden kívánásom,
Nem bánom, e' földön, ha már maradásom

Nem-is lesz, mert a' föld veszedelmek helye,
Minden rosznak, és a' bünöknek műhelye.

Töredelmes szívvel megyek az halálra,
Reménylem, hogy jutok örök bóldogságra.

Jó éjtszakát mondott, mert vala már éjfél,
Reggel jókor el-jön, mert majd korán fel-kél.

Elment; Istenemhez mindég fohászkodtam,
És a' Feszületet kezembe tartottam.

Szemem előtt vala mindenkor halálom,
De hajnalkor még is el-nyomott az álom.

Álmomba egy szép szüz hozott egy kalyitkát,
A' mellybe bé-zárva tartott egy madarkát.

Ki-nyitván ajtaját, madara el-repült,
Mellyen e' szüz Leány nem búsúlt, de örült.

Fel-ébredvén, ezen álmom' nem fejthettem,
De magamba még-is illy sóhajtást tettem.

Rab vóltál nem vagy már, te ékes kis madár,
Óh hozzád hasonló lehetnék én-is bár.

Más nap el-is jöve a' Páter idején,
Nem vólt a' kaplapja fel-téve a' fején.

Mert Urunk szent Testét el-hozta magával,
Szolgája vele jött két viasz gyertyával.

Digitized by Google

Szóllott; édes Fiam! no miként nyúgodtál?
Jól é? avagy roſzúl? mond-meg mit álmodtál?

Meg-mondván álmomat, így fejté ö ezt itt,
A' ſzüz Lány nem más vólt, hanem az igaz Hit.

A' kalyitka pedig abrázlá a' testet,
Abba zárt madarka jelenté a' Lelket.

Mert a' test tömlötze az ember lelkének,
De ha egyſzer vége van test életének;

Mivel halhatatlan a' lélek, ki repül,
És ha igazán hit, Kristusba idvezül.

Tudom, Fiam, hiſzel ö ſzent Felſégébe,
Reményſéged veted ö nagy érdemébe.

Jól van ez, de még-is, mind több kell még ehez,
Hogy juthass Istennek az ö kegyelméhez.

Maga mondja: a' ki ſzent testét nem eſzi,
Szent vérét nem iſzſza, ezt nem tselekeſzi;

Nem juthatt az illen ſzíne látására,
Érdeme ſem válik illyennek haſznára.

Azért-is, hogy juthass Isten kegyelmébe,
Mindjárt réſzesítlek az ö ſzent Testébe.

Mint egy fél óráig velem imádkozott,
Azután engemet a' gyónásra hozott.

Meg-is gyóntam néki egéſz életemrül,
Minden nehézſéget le tettem lelkemrül.

Bünеimtül engem miheut fel-óldozott,
Egy valami, olly nagy örömöt okozott

Bennem; hogy ſzívemrül minden ſzomorúſág
Tágúlt, el-fogta azt egy titkos vígaſság.

Itten gyakorlását, hitnek, remenyſégnek,
El-mondotta velem, és a' ſzeretetnek.

El-

Digitized by Google

El-végezvén azt-is, ſzóllítá ſzolgáját,
Meg-gyújtatá vele mind a' két gyertyáját.
Egyházi ruháját, Stólát fel-öltötte,
Óltári Szentſéget a' kezébe vette.
A' ſzokott ígéket nagy ájtatoſſággal
El-mondván, felém jött illő buzgóſſággál.
Térdepelvén, földig magam' meg-hajtottam,
Mint ſzarvas friſ vizet, Uram, óhajtottam.
Magamhoz-is vettem itten Istenemet,
Kértem, hogy ſzent vére gyógyítsa lelkemet.
Mintegy fél óráig megint könyörgöttünk,
E' nagy ſzent titokról oſztán beſzéllgettünk.
Én ki nem mondhatom melly nagy könnyebbſéget
Érezett a' ſzívem, 's lelkem tsendeſséget.
Bátorodott lettem, hálláltól nem féltem,
Világot útáltam, mellybe eddig éltem.
Már nehezen vártam, hogy tsak meg-halhassak,
Istenemnek ſzíne elibe juthassak.
A' Páter én tőlem el-ment ebédelni,
El-jön, ha aſztaltól, mondá, fel-fog-kelni.
Ma-is Obesterem küldött nékem enni,
Meg-köſzöntem, hogy ezt méltóztatta tenni.
Mivel most erővel alkalmassal bírtam,
Ezen két levelet Szülőimnek írtam.

Rontó Pálnak édes Attyához írott levele.

Kedves édes Atyám!

Reſzketnek kezeim halál' félelmétől,
De jobban remegek ſzíved' ſérelmétől.

Digitized by Google

Mert tudom; azt pennám úgy meg-ſebesíti,
Hogy nintsen orvoſság, melly azt meg-enyhíti.

Síromnak halmáról küldöm levelemet,
Tudjad: holnap reggel végzem életemet.

Nem jutok már többé ſzíned' látására,
Mert hohér húz holnap az akaſztó-fára.

Tudom, ezen ſzavak tégedet rémítnek,
Tán meg-is halſz, hogy ha Egek nem ſegítnek.

Légy bátor, óh Atyám! halált érdemlettem,
Istenem, Királyom ellen én vétettem.

Meg-ſzegtem hitemet, ſzöktem ellenſéghez,
Az előtt-is már ſok roſzſzat vittem véghez.

Magam féle nyája el-fogott engemet,
Így bünteti Isten hitetlenſégemet.

Vajha! a' te ſok ſzép oktatásaidnak,
Mindég jóra intő okos ſzavaidnak

Hittem vólna, most illy erőſzakos halált
Nem ſzenvednék; a' melly tégedet-is talált.

Talált: ősz fejedre hoztam gyalázatot,
Atyai ſzívedre keserves bánatot.

Hogy ha merem magam' mondani fiadnak,
Mivel holnap engem' az halálnak adnak,

Engedj-meg, óh Atyám! mert meg-bántottalak;
Emlékezem, ſokſzor háborítattalak.

Az Istenre kérlek, engedd-meg vétkemet,
Hogy el-ne veſzíttsem én ſzegény lekemet.

Mivel már esetem meg-változhatatlan,
Kérlek, édes Atyám! ne légy irgalmatlan.

Köſzönöm atyai gond-viselésedet,
Mellyt nem érdemlettem, nagy ſzeretetedet.

Vedd

Digitized by Google

Vedd bünös lelkemet emlékezetedbe,
Könyörögj érette, csak azt vedd szívedbe.

Kéri ezt te tőled, az, ki sir halmán áll,
Méltatlan roszsz fiad: a' nevem

Rontó Pál.

Az Annyához irott levele.

Szerelmes édes Anyám!

Majd ki-esik pennám meg-bádjadt kezemből,
Könyveim mint patak, úgy folynak szememből.

Midőn hozzád ezen levelemet irom,
Mert már ki van ásva én halálos sirom.

Meg-ne-rettenj, kérlek, szíved' bátorittsad,
Isten' végzésére szemeid' fordittsad.

Ő szent rendelése, hogy holnap ki-múljak,
És az akasztó-fán kötél által fúljak.

E' napnak virradta azon gyászos napom,
A' mellyen érdemlett büntetésem' kapom.

Érdemlett: mivel meg csaltam Istenemet,
Vele Királyomat, földi Felségemet.

Mind kettőhöz le-tett hitemet meg-szegtem,
Sok roszszakat tévén, ellenséghez szöktem.

Tsászár' Húszárjai egy meg-ütközésbe
El-fogtak: és azok adtak engem' kézbe.

Hadi Törvény hozá rám e' szententziát,
Tudom, Obesterem, hogy nem ád grátziát.

Óh szerelmes Anyám! képzellem, mint indúlsz
Ajúlásnak, többé tán meg sem-is vidúlsz.

Esmérem te gyenge Anyai szívedet,
Esmérem aszszonyi erőtlenségedet.

Azt

Digitized by Google

Azt fogod sajnálni, engem' mint neveltél,
Emlődděl tápláltál, széltől-is őrzöttél.

Azon test, méhedbe a' mely formáltatott,
Szíved alatt kilentz hólnapig hordatott,

Mostan erőszakos halálra fog menni,
Tudom; ez szívedbe hegyes tör fog lenni.

Édes drága Anyám, ne epeszd magadat,
Botsáss Isten' színe elibe fiadat.

Hidd-el: oda jutok, mert bűneim' bánom,
Nagy vétekbe estem, halálom' nem szánom.

Isten fizesse meg sok fáradtságodat,
És én mellettem tett dajkálkodásodat.

Ha meg-bántottalak, Kristus' sebeire
Kérlek: botsással meg, az ő szent vérére.

Isten' széke előtt érted imádkozni,
Hiddjed, meg-nem szűnök, szívből fohászkodni.

Hogy szegény lelkemről te-is gondolkodjál,
Esedezik ezért, vólt Fiad,

Rontó Pál.

* * *

Könyvekkel áztattam e' két levelemet;
Zokogtam, reájok nyomván petsétemet.

Mert szemem előtt vólt, engem mint kedvelltek
Szülőim; és melly nagy költséggel neveltek.

Kevés idő múlva a' Páter érkezett,
Szememen esmérvén, mért sírtam, kérdezett.

Szólltam: Szülőimnek dolgomat meg-írtam,
Estemen szomorúk lesznek, azon sírtam.

Kértem: hóltam után hogy adná póstára,
Itt a' nyóltz krajtzár-is, a' két levél' árra.

Digitized by Google

Fogadta: kétségem hogy ne légyen benne,
Örvendetesbb dolgot még-is inkább tenne.

Ekkor egy Ordonántz jöve serénységgel,
Izzadt vólt a' lova, mert jött sietséggel.

A' Profúznak köté eztet udvarába,
Egy iskátulával bé-jött a' tzobába.

Köszönt, 's azt elömbe az asztalra tette,
Gróf Hadik Kis-Asszony, szóltt, eztet küldötte.

Vegye Pajtás Uram kedvessen ezt tőle,
A' mi benne vagyon, vegye-ki belőle.

Páter maga eztet mindjárt fel-nyitotta,
Ajándékát velem együtt tsudállotta.

Ing volt ez, szép fejér vékony gyótsból varva,
Viaszkos vászonnyal vólt ez bé-takarva.

Szegve vólt fekete selyem pántlikával,
Ez vólt az ajándék, egy szép bokrétával.

Ordonántznak visza-adtam a' skátulyát, (tyát.
Köszönöm, mondja-meg, kegyes 's nagy malaszt-

Istent fogom kérni, számos esztendőkre,
Aldással terjedgze éltét sok időkre.

El-ment; én ezeket mondtam a' Páternek:
Tudjuk, Gróf Kis-Asszony írtt az Obesternek,

Látom, haszna nem vólt kérő levelének,
Tartom ajándékát halálom' jelének.

Légyen az Istennek ő szent akarattya,
Reménylem, lelkemet magához juttattya.

Magam kértem már most, kezdjen imádkozni,
Vagy más szent példákat nékem elő-hozni.

A' szent Mártyrokról mindjárt-is beszéllett,
Beszédjéből lelkem nagy vígasztalást vett.

Mert

Digitized by Google

Mert hallottam, azok hogy mennyit szenvedtek,
Melly szörnyű, 's iszonyú halállal ölettek.

Még-is vígan várták a' vadak tsatáját,
Tsak Mártyromságnak nyerhessék pálmáját.

Dávidot is nékem itten elő hozta,
Vétkéért az Isten miként ostorozta.

Vétkeit siratván, ő rajta könyörült,
Bár ő nagy vétkes vólt, de még-is idvezült.

Szóltam: tudom, Istent én-is meg-bántottam,
A' mellyel én önnön lelkemnek ártottam.

De hogy bűneimet meg-szántam, örülök,
Most-is szívből bánom; úgy-é idvezülök?

Szólt a' Páter, ennél bizonyosabb nintsen,
Örvendezhetsz ezen, leg-drágább nagy kintsen.

Azután könyörgött majd nem virrattáig,
Le-dültünk azután alíg egy óráig

Nyúgodtunk, az hajnal tsak hamar hasadott,
A' nap következett, hogy ez el-haladott.

E' nap vólt, melly nékem vólt leg-irtóztatóbb,
És úgy mint embernek, leg inkább borzasztóbb.

Mert ezen kelletett éltemtül meg-válni,
Istennek ítélő széke előtt állni.

Szólt a' Páter hozzám, hogy ha még szívemen
Valamelly nehézség vólna; vagy lekemen,

Gyónnam-meg, mert meg most időm vólna arra,
Még minek előtte jutnék az halálra.

Mondtam, vagyok tsendes lelki esmérettel,
Nints lelkem terhelve leg-kissebb vétekkel.

Itten szépen magam fel-tsínosítottam,
Hajam púderoztam, fel fodorítottam.

Dol-

Digitized by Google

Dolmányomra vettem halálos ingemet,
Mellyel Gróf Kisaſszony meg-tiſztelt engemet.

Feſzületet a' ſzép bokrétára tettem,
Kézbe tartván, gyakran tsókokkal illettem.

A' Páter könyörgött velem, és bíztatott,
Egy kevessé ſzívem meg-bátoríttatott.

Mallván egyſzer, hogy a' Profúz háza körül
A' lovak dobognak a' ſok fegyver zördül.

Az exekutzió, tudtam, hogy érkezett,
Páterrel féltembe fogtam itten kezet.

Szív ſzorongatásim ekkor lettek nagyok,
Ki-tetſzett, hogy nem kö, hanem ember vagyok.

Szólt a' Páter: fiam! talám meg-ijedtél,
Látom ábrázatba hogy halavány lettél,

Ne félj! Istenedbe vessed remenyſéged,
Sőtt örvendj; mivel ő magához hív téged.

Bé jövén a' Profúz, ſzóllott: Fiam! ne félj,
Még lehet grátziád, e' reményſégbe élj.

Hanem nékem már most mást nem lehet tenni:
Azért mennyünk, mivel már kellettik menni.

Páter imádkozva mene én mellettem,
Mint a' pitvar ajtó előtt vele lettem;

Adjután a' *Srankba*, (a) Páterrel vezetett,
Ezen négy ſzeglettel körül-is vétetett.

Erre

(a) Srank nem egyebet tészen, hanem tizenhat ember egy kis Quarét, az az; négy ſzegletet formál, minden ſzeg áll négy emberből, kik karabélyokat, meddig a' kezek le-nyúl le-ereſztik, és azoknak végeit tarttyák, ebbe a' négy ſzegbe mégyen a' Delinquens a' Páterrel, vesen pedig ezeket egy Százza-mester.

Digitized by Google

Erre itt a' Major, már, komandírozott,
Lábrúl lábra, lassan ki ki masírozott.

Úgy tetszet, előttem mindenütt van árok,
És hogy egész térdig én fövénybe járok.

Frajter *(a)* két katona Hóhért körül vette,
Katonaság után ött' hátrúl vezette.

A' nép száma nagy vólt, a' melly engem kisírt,
De ritka vólt, a' ki ezek közzül nem sírt.

A' mint már el hagytuk egyszer a' helységet,
Úgy tetszett, hogy engem' a' forró tűz égett.

Mert láttam oszlopom immár fejérleni,
A' mellyen most mindjárt testem fog függeni.

Még éltem: a' testem már is merevedett,
Mivel minden tsep vér, bennem hidegedett.

Az halál félelme engemet borzaztott,
Hol jéggé váltatott, hol pedig izzasztott.

Az imádságba-is már szám most hebegett,
A' nyelvem nehéz lett, ez-is tsak rebegett.

El-érvén már egyszer veszténsem helyére,
Tetszett, hogy vastag köd szállott e' megyére.

Már szemem semmit sem különbözethetett,
Halál árnyékával mert körül vétetett.

A' Major egy nagy négy szegletet itt formált,
A' mellybe az én kis segletem-is bent ált.

A' Profúz én rólam a' vasat le-vette,
Páter szünet nélkül bíztatását tette.

Kevessé előbre kellet itt állanom,
És szententziámat még egyszer hallanom.

Az

(*a*) Frajter Vitze-káplárt tészen.

Digitized by Google

Az Auditor aztat fenn ſzóval olvasta,
Nagy tsendeſség lett itt, azt minden halhatta.

Mihent olvasását Auditor végzette,
Profúz lépéseit Major felé tette.

Kiáltott: grátziát, kérek én ſzegénynek!
Szóltt a' Major: meg-nem lehet esni ennek.

Másodſzor-is kérem, légyen grátziája,
Istennél grátzia; most ſzóltt reája.

Harmadſzor-is kérem Kristus ſzent nevére,
Hogy ſzállyon grátzia ſzegénynek fejére.

Itt véletlen a' nép leve nagy mozgásba,
Grátzia! grátzia! esett kiáltásba.

Mert látta nyargalva jön egy Záſzló-tartó,
Lebegtett keſzkenőt, melly fejér mint a' hó.

Szűntelen grátzia! grátzia! kiáltott,
Szomorú ſzíveket örömre ő váltott.

A' Majorhoz érvén, magát meg-hajtotta,
Hogy meg-grátziázott, Obester mondotta.

Oh melly nagy öröm lett mindjárt a' nép között,
Eggyik rózsa vízzel, más mással önözött.

Látták, hogy ſzívemre nagy meg-bágyadtſágſzált,
Azért-is örömest mindenike ſzolgált.

A' Páter meg ölelt, magához ſzorított,
Lásd az Isten be jó, ſzóllott, bátorított.

Érzékenyſég nélkül vóltam én még itten,
Pajtásaim közzül fére vittek ketten.

Feltsert kiálttották, egybe ez itten vólt,
Eret fog ked vágni, Páter hozzá így ſzóltt.

Halálos ingemet én rólam le-vette,
Lóna alá ſzépen öſzve hajtva tette,

Digitized by Google

Pajtásim le-húzták rólam dolmányomat,
Ingemet fel-gyürvén, tarták bal karomat.

Feltser ſzerentsésen meg-vágta eremet,
Ítélete ſzerént botsájtá véremet.

Erre mindjárt igen nagyon meg-könnyültem,
Itt magamhoz térvén, hogy élek, el-hültem.

Mind eddig mi történt én velem, nem tudtam,
Tetſzett, hogy az Úrban én már el-aludtam.

A' Komandót Májor itt haza vezette,
Obesternek illő raportumát tette.

Iffiú, vagy öreg, minden Nem örvendett,
Ellyen az Obester! minden ſzájba zengett.

Mi több, az Hóhér-is felette itt örült,
Hogy nyakam tsigája kezére nem került.

A' kereſztet Páter kezemből ki-vette,
De ſzép bokrétámat tsákóm mellé tette.

Velem jött, vezetett maga Quártéllyára,
Nyúgodjak kevessé feketett ágyára.

Frissen főzettetett én nékem bor levest,
Kért, igyak belőle én bár tsak egy kevest.

Ittam: meleget-is okozott gyomromba,
Nagyon erősített minden más tagomba.

Minden bajom meg-ſzünt, beſzéltem, nevettem,
Jó lelki Atyámtúl ezeket kérdettem:

Atyám! hogy történt az hogy én meg nem hóltam?
Mert úgy tetſzik, hogy már más világon vóltam.

Éj vólt-é, vagy nappal? a' midőn vezettek,
Vak lettem, nem tudom, én velem mit tettek.

Szólt: Fiam! Istennek hatalmát tsudállyad.
Veled tett dolgait fontold-meg, 's vizsgállyad.

A'

Digitized by Google

A' mi veled történt, ő ſzent rendelése
Vala: és egyſzersmind Atyai intése.

Hogy te meg-jobbíttsad ezentúl éltedet,
Kerüllyed a' vétket, ſzeresd Istenedet.

Nappal vólt hogy mentünk veſztésed helyére,
A' Félſz homályt hozott ſzemeid fényére.

Ott lévén; te önnön Záſzló tartód futott,
Grátziát kiabált, ezzel hozzánk jutott.

Ne véld, Obestered önként azt r'ád hozta,
Avagy más valaki ő nála okozta.

Maga az Úr Isten néked kegyelmezett,
Jele, hogy még rólad el nem felejtkezett.

Tsak eſzközök vóltak, Obester és mások,
Mondták akarattyát ezek, mint talmátsok.

Azért el ne felejtsd te jó Istenedet,
Szemed elött tartsad ezen esetedet.

Mert bár ő kegyelmes, és ſokſzor kegyes-is,
De ha gyakran vétünk, ő igaz bíró is.

Szóltam: Atyám Uram! az én Teremtőmet
Soha el nem hagyom, jóra vezetőmet.

Míg lélek bennem leſſz, néki fogok élni,
Önnön példám vagyok, roſſzat fogom félni.

Obesterhez menvén a' Páter ebédre,
Jutott miudjárt vele ő illyen beſzédre:

No mit beſzél Rontó? ſzereti-é hogy él?
Magához tért-é már? avagy még most-is fél.

Már nem fél; ſzólt Páter; de olly meg-ijedt vólt,
Maga valja, vélte, hogy immár ő meg-hólt.

Mondja-meg ő néki, vigyázzon magára,
Gróf Hadik Kis-aſſzony ſem léſzen haſznára.

Digitized by Google

Szép legény, meg-vallom, de kár, hogy tsintalan,
Ezen fenyítése, tám nem leſz haſztalan.

Méltóſágos Uram; kezes vagyok érte,
Mert ezen fenyités elevenít érte.

A' Jágere ma-is néhány ſzép étkeket
Hozott, mondá: küldi Obester ezeket,

Tokai bort küldött, egy karafinával,
Köſzöntem, hogy hozzám van illy grátziával.

Ez a' magyar ſzívet ébreſztő orvoſság,
Az arany tinktúra ehez tsak bolondſág.

Az életnek ez az igaz balzsamoma,
Sebessedett ſzívnek gyógyító flastroma.

Mihent meg-ittam ezt, úgy helyre állított,
Hogy félelem, 's halál, többé nem vakított.

A' Páter, mihelyest az aſztaltúl fel-kélt,
Haza jött, meg-mondá, Obester mit beſzélt.

Ki-tanúlttam; hogy vóltGrófHadi-Kis Aſzſzony,
A' melly grátziát nyert, azon Isten Aſzſzony.

Oh Atyám, ſzóllottam: ihol van az álom,
Mostan meg-fejtését könnyen ki-találom.

Ő kegyes ſzeméilyét, a' ſzűz jelentette,
A' melly a' madarkát ſzabad lábra tette.

Morfeus, az álom Isten, értésemre
Adta: hogy e' ſzűznek gondja van éltemre.

Madarát ſzabadon a' mint ereſztette,
Életem haláltúl ſzint' úgy meg-mentette.

Fel-kiáltottam itt: Oh Dámák ſzépſége,
Az Aſzſzonyi nemnek díſzſze, ékeſſége,

Eleven tüköre a' könyörületnek,
Istápja, gyámola veſzendő ügyeknek.

Ezen

Digitized by Google

Ezentúl nagy neved bélyege ſzívemnek
Léſzen, és míg kedvez Istenem éltemnek,
Hoſzſzú életedért, én tsak akkor ſzünök
Könyörgeni, mikor mint árnyék el-tünök.
Az ümög petséttye irgalmasſágodnak,
Jele nagy lelkednek, nagy méltóſágodnak.
Ez leſz életemnek leg- drágább záloga,
A' mellynek te vóltál hathatós gyámola.
Akkor pedig, midön világtúl meg-válok,
Menyegzö ruhám léſz, ha siromba ſzállok.
Ezek után mentem a' Záſzló-tartómhoz,
Ki értem fáradottt, azon pártfogómhoz,
Örült munkállása, hogy kivánt véget ért,
Jóra intett, roſzrúl tegyek-le, arra kért,
Töle Kapitánynak mentem Quártéllyára,
Fiatal vólt, gondja vólt tsak a' tréfára.
Meg-látván, így ſzóllott: hozzott Isten Palkó!
Mi hír menny-orſzágba, van ott árok, és hó?
Feleltem; nem lehet aztat meg-mondanom,
Mert világ küſzöbén meg-kellett állanom.
Tudom itt a' földön Kapitány Uramat
Ki-húztam, mert tettem lovának magamat.
Én ugyan árokba ſzörnyübe ejtettem,
Kapitány Uramtúl még ſem ſegíttettem.
Tudtam, nem leſz bajod, a' roſz fü nem veſz-el,
Te is mikor menykö meg-ütt akkor veſzel.
Jó légy, mert ez után majd nem ſegítenek,
El-ne-ſzökj: mert hidjed, hogy fel-felejtenek.
Soha míg én élek, nem teſzek illy hibát,
Tsak kérem, hogy alám adjon jó paripát.

Digitized by Google

Páter ſok malaſztyát ſzépen meg-köſzöntem,
Meg-tsókolván kezét, Quártélyomra mentém.

A' két leveleket adja viſzſza, kértem;
Örültem, ſzülöim' hogy már meg-nem-ſértem.

Más nap ſzép tsínossan egéſz mundíromat
Fel-öltöttem, és fel-kötöttem kardomat.

Az Obesteremnek mentem Quártéllyára,
Reá akadtam itt az Adjutánsára.

Ez mindjárt engemet néki bé-jelentett,
Hogy küldjön-bé, tőle parantsolatot vett.

Térdre esvén, a' két lábát ált kótsoltam,
Könyveim húllottak, azokat tsókaltam.

Kely-fel Fiam! kely fel! ſzóllott; e' tiſztelet
Nem én nékem való, hanem Istent illett.

Fel-áltam: ekkor-is könyveim húllattam, (tam.
Nagyſágod kegyelmét — többet nem ſzóllhat-

Nézett: meg-esmérte töredelmeſségem,
Tartott, meg-romolhat tám még egéſségem;

Azért-is beſzédjét imígyen kezdette:
Épületemre vólt, míg tsak nem végzette.

Fiam! meg-esméred, reménylem, vétkedet,
Istennek, Királynak, le-tetted hitedet,

Meg-ſzegted azt, és még ellenſéghez ſzöktél,
Egéſz Regimentnél botránkozást tettél.

Nem én, de a' törvény, ítélt a' halálra,
Nem-is más, tsak magad, adtál okot arra.

Azt ſe köſzönd nékem, hogy vagyon grátziád,
Mert ez Isten dolga, a' ki minden jót ád.

Tehát a' ki égben lakik, köſzönd annak,
Utánna hálálid Gróf Hadik Kis-aſzſzonynak.

Digitized by Google

De

De intlek, kérlek-is, hogy had-el a' roſzſzat,
Mert hogy ha jót tehetſz, mért téſzel gonoſzſzat.

Még te mind Istennek 's Királynak ſzolgálhatz,
És Hazádért ſzembe ellenſéggel ſzállhatz.

Hogy jó katona vagy, mondom azt ſzemedbe,
De azért kevélyſég ne légyen ſzívedbe.

En mind el-felejtem eddig tett vétkedet,
Tsak magad jól viseld, ſegítlek tégedet.

Most azt parantsolom, holnap Brixbe mennyél,
A' Gróf Kis-aſzſzonynak köſzönetet tegyél.

Méltóſágos Uram! ſzólltam: én míg élek,
Míg karjaim bírom, és bennem leſz lélek,

A' roſz társaſágot, játékot kerülni
Fogom: Isten nem hágy roſzba bé-merülni.

Köſzönöm Nagyſágod kegyes grátziáját,
Hogy új éltet adott, 's meg-tartá ſzolgáját.

Istennek áldásá úgy ſzállyon fejére,
Mint a' nyári harmat húll a' föld ſzínére.

A' Stabálissaim mind itten valának,
Minnyájan ſzép intést én nékem adának.

Végtére Obester meg-üté vállamat,
Melly után ki-jöttem, meg-hajtván magamat.

Kapitányhoz menvén, jó paripát adott,
Tatár faj lehetett, orra vólt hasadott.

Almás kék vólt ſzöri, két bélyeggel fűtve,
Egy vólt pofájára, más farára ütve.

Meg-mondám, hogy holnap Brixbe fogok menni,
A' Gróf Kis-aſzſzonynak köſzönetet tenni.

Kapitányom megint, mint ſzokta, enyelgett,
Hogy köſzönöd-meg azt? Palkó! engem kérdett.

Lábához borúlok, hogy ha meg-engedi,
Meg-tsókolom aztat, talám meg-ſzenvedi.

Meg-köſzönöm, hogy nagy kegyelmét mutatta,
Új életre ſzegény fejemet jutatta.

Láb tsókot helyetted, magam véghez viſzem,
Mert hét vármegyébe ſzebb vólna, nem hiſzem.

Előbb azt az Úrnak meg kell érdemleni,
Melly tántzot én jártam, azon tántzra menni.

De lántz adta, arra nem adom magamat,
Hogy illy tántzba kötél tsiklandja nyakamat.

Meg követtem itten a' Kapitányomat,
Hogy roſzra ne vegye e' tréfálásomat.

Más nap el is mentem, 's tizenkét órára,
Az ordononántzoknak értem Quártéllyára.

Új veres ſujtásos nadrágot magamra
Vontam, és ízép ſárga tsizsmákat lábamra.

Az hajam, mint ſzoktuk, úgy vólt fodorítva,
Bé vala porozva, 's ſzépen tsínosítva.

Többi mundéromis, tiſzta vólt, és mind jó,
Pantalér, lódingom, olly fejér, mint a' hó.

Egy Lokajt kértem én: a' Gróf Kis-Aſſzonynál
Jelentsen-bé, láttam a' Palotába áll.

Bé-ment, és leg ottan az ajtót nyitotta,
Némettül; *Herr Huſzár kommen zi*, mondotta.

Bé-menvén mindjárást borúltam lábához,
Meg-tsókolván aztat, így ſzólltam magához:

Kegyeſséggel terhelt Grófi nagy Méltóſág,
Kit nagy lélek éleſzt, főképp' irgalmaſság.

Isten ízesse meg Nagyſágod kegyelmét,
Hogy nékem ſzegénynek nyujtá ſegedelmét.

Ma-

Digitized by Google

Malaſztja húzottt ki a' Hóhér' markából,
És ki-ſzabadítottt halál' árnyékából.

Édes Anyám ugyan engem' világra ſzűlt,
De Világon létem oda vólt már, 's el-dűlt.

Hogy most újra élek, Nagyſágod' munkája,
Mivel járúlt hozzám kegyes grátziája.

Nagyobb életem ez, mint az elsö vala,
Mert érzékenyſégem abba már meg-hala.

Nagyſágod irgalma azt fel-éleſztette,
Szívembe el aludt vérem' ébreſztette.

A' mennyeknek Urát mindég fogom kérni,
Míglen más halálom' el-nem fogom érni,

Hogy terjeſzſze bőven maga ſzent áldását
Nagyſágodra: Világ mert nem látta mássát.

Mivel ſzegényekre gyámja, ſegedelme
Áradással omlik, mint özön, kegyelme.

Kegyeſſégét újra, ſzívemből hálálom,
Malaſztjába mindég életem ajánlom.

Szóllott: én ſzívesen mindeneket tettem,
Örülök, dolgába hogy ſzerentsés lettem.

Mert Desertorokra az Obester kemény,
De másképpen jó Úr, ſzolgálatba ſerény.

Kérem kedet, többé ezt ne tselekedje,
Hadi éler' ſúllyát békével ſzenvedje.

Mert ſzenvedik eztet mások ſok ezerek,
Hertzegek és Grófok, több más nagy emberek.

Hogy ha még ked egyſzer illy nagy vétket téſzen,
Hiddje, az Obester kegyelmes nem léſzen,

Gyáſz pántlika nélkül az inget viselje,
Kívanom, hogy öröm, 's ne gyáſz ſzívét telje.

Digitized by Google

Kegyelmes Kis-Aſzſzony! inkább a' föld nyeljen,
Mind ſem többé nékem az el-ſzökés kelljen.

Az ing minden kintsem, leg-főbb drágaſágom,
Tükröm, mellybe látom tett ſok roſzſzaſágom'.

Addig míg én élek, ſoha ſe veſzem-fel,
De egyſzer meg-halván, abba temetnek-el.

A' Generális-is intett engem' jóra,
Mostani életem' végyem gondolóra.

Ö-is köz ember vólt, és már most Feld-Marsal,
A' ki híven ſzolgál, így megy-elő halkal.

Vólt itten ſok Dáma, és ſok Generális,
Németh, Horváth, Saxo, több Tiſzt, mind Stábális.

Fejemtől talpamig engemet ſzemléltek,
De Frantzia nyelven mindnyájan beſzélltek.

Tudtam, hogy nem másról, csak rólam ſzóllanak,
De meg nem érthettem, hogy miket mondanak.

Gyakran *Zsoli Garzon*; e' két ſzót hallottam,
Nem ſok vólt, fejembe könnyen meg-tartottam,

Gróf Kis-Aſzſzony hozzám így ſzólla végtére:
Kívánok ſzerentsét én kednek fejére.

Meg-hajtván magamat, tsókoltam a' köténYt,
Akkór a' markomba nyomott egy ſouverént.

Ki-menvén, fel ültem mindjárt a' lovamra,
Estve nyóltz órakor értem Quártélyomra,

Így ſzabadúltam-meg, így esett grátziám,
Illy keserves vala végzett Tragédiám.

Mostani ſzázadnak hatvanadikába
Történtt ezen dolgom Tsehek' Országába,

A' háború tartott még két eſztendeig,
Sok jeles embernek húlltak ez ideig.

Digitized by Google

Mint

Mint folya, nem tárgyom annak le-írása,
Tsupán életemnek az ő folytatása.

E' két eſzendőbe én hajt nem okoztam
Senkinek, ſem magam fejére nem hoztam.

Kerültem játékot, a' roſzſz társaſágot,
És a' korhelyekkel való pajtáſſágot.

Az én Istenemet ſegítſégül hívtam,
Jó erköltsöt lassan már magamba ſzívtam.

Meg-is áldott bátor ſzívvel, 's vitézſséggel,
Valahányſzor ſzálltam ſzembe ellenſséggel,

A' ſzerentse ſzolgált énnékem mindenkép',
Nyereſégem vala mindenkor igen ſzép.

Arany órám megint vólt, 's több drágaſágom,
Jutalommal esett minden fáradtſágom.

Sok ſzép aranyakat és új tallérokat,
Gyüjtvén, a' Páternek adtam mind azokat

El-tenni; mert ő vólt az én *Kaſzſzirerem*,
Mivel e' Világon nem vólt jobb emberem.

A' Monárchák köztt itt békeſség kötődött,
Látván, haſzontalan már ſok vér öntődött.

Ezen ſzáznak hatvan és harmadikába
Tették ezt mindnyájon Hubertsburg Várába.(a)

MA.

(a) Hubertsburg a' Saxóniai Válaſztó Hertzegnek meglátó vára vadáſzat alkalmatoſſágával.

Digitized by Google

MÁSODIK RÉSZ.

RONTÓ PAL' ÉLETÉNEK FOLYTATASA, 'S EGYSZERSMIND GRÓF BENYOVSZKI MÓRITZ ÚRNAK ÉLETE.

ELSŐ TZIKKELY.

Rontónak történettyei, míglen Gróf Benyovszki Móritzhoz jutott.

Mihent Mársnak meg-szünt véres áldozattya,
Nem vólt már kezünkbe kardunk' markolattya;
Nem állt unk plattzán, nem futtuk ostromát,
János-is bé-zárta maga szent Templomát.
Zödült békességnek szagos olaj fája,
Apolló' kezébe virított pálmája.
Parnassus hegyének járatos lett úttya,
Új forrással buzgott Castalius kúttya.
Diánna erdökön kedvére vadászott,
A' vizek' öblébe Neptúnus halászott.
Pán bátran ekéjét a' földnek vetette,
Tzéres búza magvát ebbe el-hintette.

Digitized by Google

Ti-

Titirus ki-hajtá maga gödölyéit,
Tsipdelték a' fáknak ezek tsemetéit.

Virágak köztt Flóra Nymfáival sétált,
Pomóna gyümöltsöt fáiról rázdogált.

Útazó bátran ment, a' latroktól nem félt,
Országok' föld népe sép tsendességbe élt.

Bellóna nyugvásra szállítá fiait,
Mert hét esztendeig fáraszttá karjait.

Felséges Urunknak nagy az Armádája,
De sok Országból-is áll Monárchiája.

Parantsolatot vett itt minden Regiment,
Hová rendeltetett, azon Országba ment.

Regimentünk jutott mi édes Hazánkba,
Ezen parantsolat lépes méz vólt szánkba.

Túl a' Tiszán estünk mi négy Vármegyékbe,
Szathmár, Bereg, Ugots, Marmaros megyékbe.

Kompániánkat fors veté Marmarosba,
Bár nem bövölködik ez búzába, rozsba,

De még-is Quártélyunk itten rosszsz nem vala,
Mert vadja sok vagyon, túrója, és hala.

Kenyerünknek pedig ki kelletett járni,
Az havi pénzünkre sem vólt szükség várni.

A' hús két krajtzár vólt, itt sót ki nem adna,
Mivel itt ásatik a' sok szép só, Akna. (*a*)

A' téjbe, téjfelbe akár förödhettünk,
A' *Pekorárékntól* (*b*) Zsenditzét ehettünk.

Sa-

(*a*) Akna annyit tészen, mint Bánya; és így só Akba, só Bányát tészen.

(*b*) Marmarosba a' Juhászt Pekorárénak nevezik, ez másként Oláh szó.

Digitized by Google

Savanyú vizekhez vitt mindenfelé út,
De még-is legjobb vólt Szaplontzai bor kút.(*a*)

Estem én Quártélyba a' Verchovinára, (*b*)
Lengyel Országának éppen határára.

Oroszok, Oláhok ezen Vármegyének
Leg inkább lakosi; 's hogy ha el-menének

Szigetre, vagy Husztra, (*b*) onnat borat hozattunk
Tsobolyókkal; osztán egymás közt vígadtunk.

Itten az Oroszok ollyanok mint a' váz,
Jó Quártély vólt nálok, bár füstös minden ház.

Pánye Tsászni vala előttök a' nevem, (*d*)
Mint földes Urokkal, úgy bántak én velem.

Ezen nép nagyon hisz a' hű-bájosságnak,
Egészen adva van a' babonaságnak.

A' Gazdám özvegy vólt, ő vólt a' ház' feje,
Bár házas fia vólt, mellette egy veje.

Ju-

(*a*) Ugyan ott a' savanyú vizet, vagy-is Tsevitzét Borkútnak nevezik; a' Szaplontzai víz bizonnyal jobb mind a' Spái, Szeltzeri, mind a' Rojtsi savanyú vizeknél, de nem esméretes messzesége miatt a' Világba.

(*b*) Verchovina a' Tátrának azon része, melly ezen Vármegyét el-határozza Lengyel Országtól.

(*c*) Mármaros Vármegyének nagyobb része Kamara jószágból áll, és ezen jószágba öt mező-városok vagynak, úgymint: Sziget, Hosszú-mező, Tétső, Husztt, és Visk, ezeket Szászok lakják, és szép lent termesztenek.

(*d*) Pánye Tsászni annyit tészen, mint nagy úr, vagy leg-alább Tekintetes Uram.

Digitized by Google

Juhai hoz ki-járt, 's hogy ha meg-érkezett,
Urdát, (*a*) vajat hozott, mi kell még? kérdezett.

Szóltam hozzá, hogy tán teheneket-is fej,
Mert kamarájába sok a' túró, és tej.

Felelt: édes Uram! négy tehenem vagyon,
De Vompir (*b*) kínozza őket igen nagyon.

Tavaly egy vén aſszony meg-hólt szomszédomba,
Alíg hogy bé-tettük öt' a' sír halomba;

Vompir lett belőle, mindjárt a' más éjjel
Meg-rontá azokat, sejtár véres téjjel

Lett tele, hogy Menyem azokat meg-fejte,
Engem' illy nagy kárba az átkozott ejte.

Szóllottam: ne búsúly, majd tészek én róla,
Meg-lásd, hogy fel-ülök reá, mint a' lóra;

És ha hátán leszek, úgy meg-sarkantyúzom,
Hogy két oldaláról a' börit le-nyúzom.

Uram! így énnékem, szólt: nem fogsz jót tenni,
Mert házamtúl egyszer tsak el fogsz te menni.

Ha így bánnál vele, majd azt visza adná,
Engem' 's tselédemet mind öszve rontaná.

De hogy ha engemet más móddal segíttel,
Hat szép kost nyájambúl fogjál-ki, és vidd-el.

Helybe hagyom gazda magam-is szavadat,
Ne törödj, meg-mentem tseléded', 's magadat.

Szer-

(*a*) Urda, lágy tehén; vagy Juh édes túrót tészen.

(*b*) Vompir, a' balgatag nép között némjnémű kísértetet, vagy-is boszorkányos lelket tészen, a' melly sokat árt, főképpen a' tehenek tejét rontya-meg, sokan aztat tarttyák, hogy feje nélkül jár.

Digitized by Google

Szerda napon éjjel veſzem ött letzkére,
Bé-tzitálom ötet ſzobád közepére.

Vagyon egy ſzent könyvem, majd abbúl olvasok
Négy lelkek orditva, valamint Farkasok

Fognak elöl jönni, utánnok az Vompír,
Nem ordít, félni fog, majd tsak reſzket és sír.

A' négy lelkek előtt, hitet kell le-tenni!
Néki, hogy házadhoz ſoha ſem fog menni.

Már eztet nem bánom; hogy ha így bánſz vele,
Mert miatta vagyok félelemmel tele.

Kéz alatt meg-tudtam, minemű ruhába
Feküdt a' vén Aſzſzony a' koporsójába,

Egy Rekruta éppen illyet költsönözött,
Mellybe ſzerdán estve, ő fel-is öltözött.

Meg-mondtam, takarja jól bé az ortzáját,
Hogy ki ne vehessék képének formáját.

Más négy katonát-is én meg ſzóllítottam,
Fejérbe e' napon legyenek, mondottam.

Két itze pályinkát a' kortsmán meg vettem,
Új két tserép tálat ehez kéſzítettem,

Halál fejet fejér agyagbúl formáltam,
Fábúl egy kereſztet reájá tsináltam,

Szurokkal ló trágyát, fenyű magot gyúrtam,
Egy új begrét néhány lyukakkal ált-fúrtam.

Az öſzve gyúrt ſzurkot e' begrébe tettem,
Erejét Gazdámnak én így jelentettem:

Vompír ennek füstyét el nem-ſzenvedheti,
Boſzorkányokat is ez mind el-kergeti.

Ha varontzos békát, kígyót, meg-füstölöm,
Egy ſzempillantásba azokat meg-ölöm.

Digitized by Google

El-

El-jött a' szerda nap, mindjárt estve felé
Gazdát, 's háza népét szóllítottam elé.

Szoba ablakait velek bé-dugattam,
Ennek közepére az asztalt vonattam.

Körülötte öt fa székeket tétettem,
Itt a' halál fejet a' kezembe vettem.

Helyheztettem eztet asztal közepére,
A' két tserép tálat pedig két végére.

Té túl nagy betűket szénnel írtam falra,
Végre nagy könyvemet tettem az asztalra.

Ez Kompániánknak vólt Protokuluma,
Strázsa mester küldé, hogy írjam bé még ma.

Hadi Tanátsúl jött Intimátumokat,
Brigáda, 's Regiment parantsolatokat.

Két üveg lámpásba gyertyákat gyújtattam,
De a' *kandallóba* (*a*) tüzet el-óltattam.

Vettem rám fekete rongyos köpönyeget,
Papirosbúl munkált két szarvú süveget.

Tettem a' fejemre; olly vóltam mint Aron,
Jutottam ezekhez igen könnyű áron.

Meg-gyújtottam már itt begrébe a' szurkot,
A' kezembe pedig vettem egy nagy murkot.

Szobába a' füsttel fel 's alá járkáltam,
Murkomba mérgessen ollykor harapdáltam.

Gazdát, 's háza népét én itt meg-füstöltem,
Eztet el-végezvén, egy székre le-ültem.

Mon-

(*a*) Kandalló Olasz kementze forma tüzelló helyet tészen.

Digitized by Google

Mondám: áldást fog most ki ki tőlem kapni,
Murkomba is be fog mindenik harapni.

Könyvemet meg-nyitván, tettem a' fejekre,
Úgy Intimátumot olvastam ezekre.

Könyvemmel fejekre eggyet koppantottam,
Murkombúl haraptak, hogy aztat nyújtottam.

Innét tehén ólba velek el-ballagtam,
A' ſzoba ajtaját pedig nyitva hagytam.

Már éjtſzaka vala, kézbe lámpást vettem,
De az ól ajtaját én bé-rekeſztettem.

A' katonák friſſen el-rendelt ruhába,
Meg-lévén tanítva, mentek a' ſzobába.

A' négy teheneket, 's ólat meg-füstöltem,
Mind a' négynek orrát, murkommal dörgöltem.

Parantsoltam nékik, tsendessen légyenek,
Míg értek nem jövök, ők ki ne jöjjenek.

Magam a' ſzobába innét viſzſza tértem,
Hogy ne nevessenek, Pajtásimat kértem.

A' négy lelkek haját füsültem vállokra,
Haj port hintettem rá, és a' bajúſzokra.

Ki hoſzſzú ingbe vólt, ki meg lepedőbe,
Vompir úgy vólt, a' mint vitték temetőbe.

Elő vettem itten a' Protokulumot,
Nagy hanggal olvastam egy Intimátumot.

Ők az ólba vélték, hogy ſzent énekeket
Éneklek, 's tzitálom immár a' lelkeket.

Az eggyik katona órdított-is mindjárt,
Egy lántzot tsörgetett, az aſztal körül járt.

Második utánna mint vad bika bömbölt, (mölt
Harmadik páltzával egy deſzkát vert, 's mör-
Mint

Digitized by Google

Mint a' marha bögött végre az utólsó,
De ittak-is, tele vólt borral egy korsó.

Szólltam itt, no már most tsendessen legyetek,
És az aſztal körül ſzékekre üllyetek.

Kaptam a' Pályinkát, felét eggyik tálba
Öntöttem, más felét pedíglen a' másba.

Az erős igéket újra ſzent könyvemből
Ordítottam, le ſem tettem azt kezemből.

Mert most már tzitáltam én itten a' Vompírt,
El is jött, visított, ollykor mint matska sírt.

Itt megint hallgattam, hozzájok így ſzólltam,
Mivel én a' Fő Pap ő közöttök vóltam;

Most az ólba megyek, majd ide vezetem
Őket: 's a' pitvarba rendel helyheztetem.

Ti négyen tegyetek más más figurákat,
Mereſztett ſzemeket, vagy táttsatok ſzákat.

Tsendessen üllyetek, te Vompír mindenkor
Reſzkess, nagyon ſohajts, piſzegjél-is ollykor.

Száját eggyik mindjárt mint ſárkány tátotta,
Két ſzeme piléjét más ki-fordította.

Harmadik ſzüntelen fogával tsikorgott,
Negyedik fejébe ſzeme rútúl forgott.

Tálakba pályinkát itten meg-gyújtottam,
Gyertyát lámpásokba pedig el-óltottam.

Lángnál mindeniknek az ő ábrázattya,
Melly fertelmes vala, ſzám ki nem mondhattya.

Az ólba hozzájok erre bé-futottam,
Meg-füstöltem őket, jöjjetek, mondottam.

Ne félljetek ſemmit, hatalmomba vagynak,
Éppen nem árthatnak, 's néktek békét hagynak.

Digitized by Google

Jöttek, mint nyár levél mindnyájan reszkettek,
A' Menye, 's Leánya főkép dederektek.

Sorba a' pitvarba őket állítottam,
Semmit se féljének, itten-is mondottam.

Bé-mentem: 's fő székbe asztal mellett ültem,
Tettem magam, hogy én nagyon meg-hevültem.

Törlötten homlokom; könyvemet nyitottam,
Még egy Rescriptumot danolva mondottam.

A' Vompír reszketett, és véknyan nyihogott,
Rázódott a' teste, nyögött, és zokogott.

Fel-állítottam öt' végtére egy köre,
Jobb keze két újját húztam halál före.

Szent könyvembe állott a' hit' formulája,
Abbúl olvastam-ki, e' vólt a' summája:

Tóth Jankó ki-kapta ugyan a' nadrágját,
De mivel kompetál, kéri, a' tsizmáját.

Nagy Ferentz *Rajt hózent*, és fejér ruhát kér,
Kitlit-is, mert ez is rongyos, semmit sem ér.

Kis Pálnak lova nints, mondja, hogy ne éllyen,
Ha nem kap, el-szökik, őtet úgy segéllyen.

Ezen kemény hitet, Vompír mint mondotta,
Magát a' négy lélek mind el-ordította.

Frissen füstölömet a' kezembe vettem,
Meg-füstölvén őket, le-tsendesítettem.

Egy futrás kötelet Vompírnak nyakára
Kötözött egy lélek, más meg derekára.

Harmadik hurkolta azt a' jobb kezére,
Negyedik szintén így ennek bal részére.

Pitvar ajtó megett meg-láttam egy kapát,
E' mellé támaszva vólt egy szóró lapát.

Mind

Digitized by Google

Mind a' két darabot a' kezembe vettem,
És a' bal vállamra azokat fel-tettem.

A' Gazdának fúgtam, hogy háza népével
Udvarára mennyen, légyen ott békével.

Ott állyon mind addig, míg viſſza nem jövök,
Mert hogy ha meg-térek, én majd ſót füstölök.

A' négy lelkek fogják most Vompírt vezetni
Temetőre; kiket én fogok követni.

Ottan én a' nyakát el-vágom kapával,
Sírba hasra teſzem, fel felé hátával.

A' feje pediglen lába között léſzen,
Fogadom, hogy ſoha kárt többé nem téſzen.

Ott állván már gazdám, könyvem ki-nyitottam,
Vompírt, 's a' négy lelket én meg-indítottam.

Mentek: én nyomokba zúgtam, énekeltem,
Kapát, és lapátot vállamon emeltem.

Éjjel vólt, falun ált' tsendessen mehettünk,
Azt egyſzer el-hagyván, mindnyájan nevettünk

Pajtásom mindenik mené quártéllyára,
Én meg viſſza tértem Gazdám udvarára.

Mindnyáját bé-hívtam már most a' ſzobába,
Szóltam: el-fáradtam, Gazda! ked dolgába.

De Vompírnak többe még hírét ſem hallya,
És általa kárát ſoha ſem-is vallya.

Már most egy nagy darab ſót tégyen aſztalra,
Új ákom bákomat írtam itt a' falra.

Reá olvastam itt könyvemből a' ſóra,
Nagyon ſohajtoztak ezek minden ſzóra.

Füstölőmet kaptam, körül-is füstöltem,
Enyim már a' hat kos, e' ſzókat mörmöltem.

Vigyék-ki már, ſzólltám: teheneknek adják,
Meddig nékik tetſzik, had ök addig nyallyák.

Reggel meg-ne-fejjék, hajtsák ki legelni,
Estvére ígérem, ſok Sejtár fog telni.

Mennyetek feküdni, és jól aludjatok,
A' Vompírrül többé ne gondolkodjatok.

El-mentek: és én-is ágyamra le-dűltem,
Hogy jó Exortzismust végzettem, örültem.

Strázsa-mesteremhez én korán el-vittem
A' Protokulumot, mert haza siettem.

Még azon nap meg-is-érkeztem estvére,
Minnyájoknak esett meg tértem kedvére.

Panye tsáſzni ſzólltak, múlt már eſztendeje,
Hogy a' négy tehénnek nem vólt annyi teje.

Mint most van, nem véres már téjfel áll rajta,
Köſzönte a' Gazdám, 's nékem térdet hajta.

Más nap kövér hat kost hajta udvarára,
Szóllott: Uram itt van fáradſágod ára.

Meg-köſzöntem, mondván, én egyſzerre hat kost
Meg nem eſzem, hanem eggyet tartok meg-most.

A' többibül mikor nékem fog tetſzeni,
Akkor fogok mindég eggyet le-metſzeni.

El-futott felölem a' környékbe az hír,
Hogy meg-rontattatott általam a' Vompír,

És ha ſzentelt ſómbúl adok teheneknek,
Majd edényt ſem lelnek akkor a' tejeknek.

Jöttek-is minden nagy Leányok, Aſzſzonyok;
Vólt köztök, kik ſzentnek tartottak, ollyanok.

Ki ki hogy köſzöntsön, azt tartá eſzébe,
De ajándék-is vólt mindenik kezébe.

Digitized by Google

Eggyik

Egyik tojásokat, liſztet, vagy ſzalonnát,
Másik pálinkával hozott tele tonnát.

Harmadik kapannal, lúddal kedveskedett,
Malatz vólt negyedik ſzőr ſzukmánya megett (*a*)

Szurkomból mindenik egy darabkát kapott,
Egy kis falatotskát murkomból harapott.

Ha darab ſót hoztak, aztat meg-ſzenteltem,
Elöttök egy morzsát magam-is le-nyeltem.

Kezemet mindenik nyomta homlokához, (*b*)
Jobban tartott hozzám, mint maga Papjához.

Tudományom tette e' jó fundátziót,
Tartottam-is gyakran én nagy Traktátziót.

Mert ſokſzor ebédre hívtam Pajtársimát,
És velek költöttem, ſok ajándékimat.

Egyker a' faluba a' mint én ſétáltam,
Háza elött egy vén Oroſznak meg-álltam.

Szóllott hozzám: Uram! egy helyen ſok pénz ég,
Tudom, hogy ked érti melly azon mesterſég.

A' mellyel azon pénzt fel-lehetne-venni,
Magának leg-inkább jót fogna ám tenni.

Feleltem: jó Apa! egéſz Verchovinát
Bé-jártam, és mi több, egéſz Bukovinát;

Jól tudom, hol fekſzik azon pénz, és nagy kinta,
De hogy ahoz férjek mód abba éppen ninta;

(*a*) Azon barna ſzőr kankót, vagy ſzőr dolmányt, mellyet viselnek Mármarosba az Oroſzok és Oláhok, ſzukmánynak nevezik.

(*b*) A' Marmarosi Oroſzok és Oláhok leg-nagyobb tiſzteletnek tartják, ha kinek kezét fejét magok homlokaihoz ſzoríthattyák.

Digitized by Google

Mivel aztat őrzi egy ármáda Tündér,
Mellyel az emberi erő soha sem ér.

Idővel a' Napból, Holdból vér fog húlni,
Akkor egy Szeretsén Király fogja dúlni.

E' Király a' midőn Moldva felé menni
A' kintsel kívánna; majd eleit venni

Fogja Tündéreknek más erősbb Királlya,
Tzigányok siralmán (*a*) az úttyát el-állya.

Magát, katonáit ott semmivé teszi.
A' sok pénzt, nagy kintset magáévá teszi.

A' vén Orosz ezen Prófétálásomat
El-hitte, 's mondotta, nem látta másomat.

Pánye Tsászni! szóllott: annyi a' Prókátor
Nálunk, hogy Erdélybe sints több tzigány sátor.

De közöttök egy sints, ki ezt így meg-fejti,
Bár mindenik pénzért lépéseit ejti.

Verchovinán vóltam én két esztendeig,
Igen jó dolgom vólt ez egész ideig.

Innét más Quártélyba, Husztra tétettettem,
Strázsa-mesteremet mivel segítettem

Írásba; mert ezek nagy számmal valának,
Új Regulamentum mások íratának.

De jobb Quártélyom vólt énnékem Hukliva,
Rár falu, és mint Huszt nem ollyan ragyiva.

Az

(*a*) A' mint Szigetről Mármarosba a' felső járásba megyen az út, a' hegyek között vagyon egy szűk út, melly Tzigányok siralmának neveztetik azért, mivel itt valamelly Forgáts sok rebellis és rabló Tzigányokat le-vágatott vólna.

Digitized by Google

Az Oroſzok engem' itt-is fel-találtak,
Néha hárman, négyen ajtóm előtt általak.

De ſoha egyike ſem jött üres kézzel,
Vagy tyúkkal, tojással, vajjal, vagy jött mézzel.

Két eſztendőt itt-is töltvén, én jól éltem,
De olly dolog történt velem, mellyt nem véltem.

Mármorosba vannak a' ſó hivatalnál
Sok Tiſztek, a' kik-is ſziikſégesek annál.

Köztök Transport Tiſztnek nyóltzan neveztetnek
Szolgálattyok pedig ebből áll ezeknek;

A' midőn a' ſóval terheltetnek tsajkák,
Vagy ſzálak, mellyeket kórmányosok hajtyák,

Minden transportumhoz egy illy Tiſzt adatik,
Ez oka, hogy Transport Tiſztnek hívattatik,

A' Tiſzán le-úſznak Tokajig, Szólnokig,
Ha ſzükſég úgy hozza, egéſſzen Zimonyig,

Hogy ha több illy transport egymás után mégyen
Kevesebb költſéggel meg-térések légyen,

Egy ſzekeret hárman, négyen-is fogadnak,
Mert ſóval a' tsajkák, 's Bokrok ott maradnak(a)

Ezen jönnek viſſza kevesebb költſéggel,
Dítsértetnek-is, ha járnak ſietſéggel.

Történt; illy négy Tiſztek, a' mint meg-térének,
Vendég-fogadóba Huſzton bé-menének.

Estve vólt, ők négyen egygyütt vatsorálták,
El-fáradva lévén, jól-is iddogáltak,

Quártélyba itt lévén, én oda ſétáltam,
Az ivó ſzobába az ajtóhoz áltam.

(a) Mármarosba a' ſzálakat Bokroknak-is nevezik, és ezen Synonimumot honnét nyerték, nem tudhatom.

Tsak kitlibe mentem, tsákó vólt fejemen,
És egy dohány zatskó függött a' kezemen.

Fegyver nélkül vóltam, egy kis aſztalkához
Le-üĺtem; bort adna, ſzólltam a' Gazdához.

Egy ittzés palatzkba azt elömbe tette,
Itt az árra ſzólltam, ő azt el-is-vette.

Pípámra rá gyújtván, én dohányozgattam,
Boromat e' mellett lassan idogattam.

A' négy Transport Tiſztek ültek egy aſztalnál,
Jó távol én tölem, áltt eź az ablaknál.

Fel-öntött mindenik már jól a' garadra,
Láttam, hogy vólnának gerjedve haragra.

Okát nem tudhattam, de rám mindég néztek,
Szavok' ſem érthettem, németül beſzélltek,

Jött egyik hírtelen, 's tsákómat fejemről
Le-ütvén, ki-tsapta pípámat kezemből.

Ked *mórest* tanúljon; ſzóllott nagy mérgessen,
Mert majd meg-tanítjuk mi kedet lelkessen.

Mint Tsáſzár' Tiſztjeit minket reſpectáljon,
Hol mi vagyunk, ottan ne üljön, de álljon.

Hogy' meri tsákóját elöttünk fel-tenni,
És még dohányozni, 's illy goromba lenni?

Ked mint egy köz ember tiſzteljen bennünket,
Köteleś meg-adni mi betsületünket.

El-fogott a' méreg, egy ſzót ſem mondhattam,
Hanem Quártélyomba ſebessen ſzaladtam.

Lovamat az ólba mindjárt fel-nyergeltem,
Minden bagázsiám hátára fel-tettem.

Frissen meg-töltöttem a' karabélyomat
Golyóbissal. ſzint' úgy a' két pistolyomat.

Egéſz

Digitized by Google

Egéſz mundíromat magamra öltöttem,
Oldalomra kardom, mint illik, kötöttem.

Szólltam: két pistolyom, vévén a' kezembe,
Most a' Tiſzt Urakkal mindjárt leſzek ſzembe.

El-mentem, és érvén fogadó párkányát,
Fel-vontam mind a' két pistolyom ſárkánnyát.

Még mindenik tette felőlem katzaját,
Hallgattam: bé rúgtam a' ſzoba ajtaját.

Kiáltám; Tiſzt Urak! illyen teremtették,
Itt vagyon a' *moros*, atta, ſzedte, vették.

Fogadós ezt látván, a' gyertyát aſztalrúl
Le-ütötte és egy lámpást-is a' falrúl.

Egyſzersmind közikbe én itt durrantottam
A' két pistolyt: 's erre kardomat rántottam.

Setét lévén, én tsak lábrúl lábra hágtam,
És mint egy meg-őrült, minden felé vágtam.

Gondoltam, meg-öltem már a' négy Tiſzteket,
Mivel egy ſem jajgat, ki-adták lelkeket.

Azért sietséggel mentem Quártélyomra,
Mindjárt is fel-ültem itten a' lovamra.

Innét Kápláromnak mentem ablakához,
Agyába fedüdt már, így ſzólltám magához:

Káplár Uram, ſzököm! éllyen egéſségbe,
Szököm! négy ſós Tiſztet küldöttem az égbe.

Ezzel paripámat két felől meg-kaptam,
Lengyel Orſzág felé ügettem, vágtattam.

A' mint meg indúltam, mindjárt nagy lárma lett,
Fogadós Káplárhoz futván, nagy sírást tett.

Szóllott: Káplár Uram! a' Feleſégemet
Agyon lötte Rontó, egyetlen egyemet.

Digitized by Google

Úgy-

Úgy-is vólt; mivel a' Gazda feleſége
Hátok megett állott, nem lévén kétſége,
Hogy rajtok kívánnám boſſzúm így tölteni,
Azért életét ſem tudhatta félteni.

Ültek ök s lövésem fent ment, 's el-hibázta,
Az Aſſzonyt úgy érte, hogy tsak lábát rázta.

A' lövésem után, ki az ágy alá búját,
Ki hordóba máſzott, és abba alíg fújt.

Egygyike egy ruha lugzóba bé-tsúſzott,
Es már fényes nap vólt, hogy abbúl ki-kúſzott.

Azért kardommal-is öket nem vághattam,
Hogy így el-rejteztek, mivel nem tudhattam.

A' nyavalya még-is egygyikét gyötörte,
A' mást eſztendeig hideg mindég törte.

Hittel egy Pajtásom ezt bizonyította,
Hogy haza kerültem, akkoron mondotta.

Káplár futva menvén vendégfogadóba,
Látta, hogy a' dolog úgy vólna valóba.

A' Strázsa-mesternek mindjárt jelentette,
Az alatt lovát-is ö fel-nyergeltette.

Jöd magával ö, utánnam ſietett,
De immár késö vólt, el-ſem-is érhetett.

Mert míg meg-indúltak, addig jót haladtam,
A' dolog börömbe állott, nem mulattam.

Dolhai passuson vóltam igen jókor,
Nyár vólt; ſzállást adott nékem minden bokor.

Által menvén Lengyel Orſzág határára,
Akadtam egy Lengyel Úrnak juhálzſzára.

Digitized by Google

Kér-

Kérdem Pulavskinak (*a*) az ő Huſzárjai
Melly Meſſze vólnának, avagy Kozákjai?

Felelt: azt nem tudja; de tudja valóba,
Hogy Konfederátok (*b*) vannak Bolechóba.

E' város még ide négy mért földre vagyon,
De ma még ott lehet, ha nem megy-is nagyon.

Még egy jó mért földet itten hátra tettem,
A' merre mutatott, útam' arra vettem.

Egy Dobrovka nevü falut a' mint értem,
A' Bíróhoz menvén, ſzállást tőle kértem.

Adott: a' lovamnak ſzénát, abrakot is,
Hozott vajatt, liſztet, nékem hat tojást-is.

De itt-is ſokáig éppen nem motoztam,
El-mentem: keveset mert már falatoztam.

Mentembe az égre fordítám ſzememet,
Törlöttem ortzámra le-tsordúlt könyvemet.

Fohászkodtam: Uram! teremtő Istenem!
Szünnyön-meg már egyſzer haragod ellenem.

Erősíts-meg engem', hogy roſſz ſzándékimat
Meg-zabolázhassam, és indúlatimat.

Óltsd-el én ſzívembe a' nagy hevesſéget,
Melly vérem gyúllaſztya, egéſz testbe éget.

Ez

(*a*) Pulavski Casimirus, egy vólt a' Konfederátusoknak Vezérjei közzül, jeles vitéz fiatal ember vólt, kár hogy valamelly nagy Monárcha ſzolgálatrvába nem vólt, mert nagy Vezér vált vólna belőle, a' Kengyel háborúnak vége lévén, az Amérikánusokhoz ment, és ott az Ánglusok agyon lőtték.

(*b*) A' Konfederátusokat a' Lengyel paraſztok konfederátnak, a' Mosquák pedig Conrádnak nevezték.

Digitized by Google

Ez öſztönöz engem minden gonoſzſágra,
Ez vitte kezemet most is gyilkoſságra.

Mint Kain a' vadon erdőkön fulkoſott,
En is úgy tévelygek, a' mint ő bújdoſott.

Óh Uram: jó útra egyſzer mikor hozol,
Örömest ſzenvedem bár rég oſtorozol.

Kérlek, ítéletbe ne ſzály te ſzolgáddal,
Mert terhelve lelkem van ſzámtalan váddal.

És ha az igaz-is nehezen bóldogúl,
Hát én hova leſzek, féjem ebbe bódúl.

De légyen mindenbe te ſzent akaratod,
Reménylem lelkemet magadhoz juttatod.

Meg-nem ſzűnt ſzívemnek tovább-is fájdalma,
Nyomta azt kínoknak ſok keſerves halma.

Mert véltem, hazámtúl vég képpen meg-válok,
Fejemnek nyugovó helyet nem találok.

Kedves Pajtásimat én felette ſzántam,
Hogy el-kellett hagyni Regimentem, bántam.

Atkozott ſzerentse, gyakran kiáltoztam,
Szűnnyél-meg te gyilkos üldözni, átkoztam.

Mi haſznod van az én egéſz el-estemen,
Bár varjak hízzanak én gyarló testemen.

Azzal meg-nem hízik, te hitvány tetemed,
Soha fel ſem nyílik, azért két vak ſzemed.

Orſzág határárúl a' Káplár viſzſza tért,
Későn indúlt, mellyért engemet el ſem ért.

Keserves bánatim között én útámat
Követtem, el-ſzántam mindenre magamat.

Délen állott a' nap, értem Bolechóba,
Bé-ſzállottam én egy Zsidó fogadóba.

Itt

Digitized by Google

Itt néhány Magyarok mindjárt körül vettek,
Hozott Isten Földi! engem' köszöntöttek.

Ők-is valamint én, vóltak Desertorok,
Korhelyek, zsiványok, föld népén ostorok.

Ettek, ittak, ki ki látta ebbe kárát,
Mivel a' nagy harang fizette-meg árát.

Szóllottam: reménylem, katonák vólnának,
Kértem mondanák meg, ők kit szolgálnának?

Feleltek nagy hegykén: Konfederátusok
Vagyunk: Nagy Szultánnal mi Aliátusok.

Fő vezérünk nékünk, Gróf Móritz Benyovszki,
Kapitányunk itt van, a' neve Vojkovszki.

Bé-vezettek mindjárt engemet hozzája,
Sem Magyar, sem Lengyel, vala a' ruhája.

Másként paszománnyal vólt rajta sok hányás,
De még-is maskara vala, és nem más.

E' vidékre jött ő tsupán tsak portára;
Hogy ha akadhatna jó kövér prédára.

Kérdezett, hogy hívnak, 's tudok-é Lengyelül?
Mert magyarúl nem tud, sem pedig németűl.

Hallván ezt, én néki deákúl feleltem,
És ezzel előtte nagy kedvet-is leltem.

Sokat beszélt velem, egymást elő hozott,
Állok-é közikbe, végre tudakozott.

Mit-is tudtam tenni, mondottam: bé állok,
Fájt szívem; egy sem vólt derék ember nálok.

Kompániájához engemet adatott,
Mundúrrúl, fegyverrűl, és lórúl hallgatott.

A' Kompániánal sok vólt a' szökevény,
Tsak magyar közöttök vólt vagy hatvan legény.

Ezo-

Digitized by Google

Ezeket kérdeztem, itt miként fizetnek,
És hány font kenyeret ök egy napra veſznek.

Mundúrt fegyvert, lovat, több mást kitül kapnak,
Vagy tán ki lovat hoz, azért itt pénzt adnak.

Feleltek: jó Pajtás! itten híre ſintsen
Mundúrnak, fegyvernek, lónak; *lénung* nintsen.

De még ſints jobb élet ezen a' világon,
Olly ſzabadok vagyunk, mint madár az ágon.

A' paraſztot nyúzzuk, a' Zsidókat foſzttyuk,
Ki mit lop, vagy rabol, azt mással nem oſzttyuk.

Gondoltam, lettem most én-is Haramia,
Mint ezek, ſzint' ollyan bestekarafia.

Szóllottak tovább-is: mi az ellenſégtül.
Sokat nyerünk, és a' pártos nemesſégtül. *(a)*

Kozákokat öllyük, vágjuk a' Moſzkákat,
Úgy mint a' kápoſztát, vagy-is a' répákat.

Hirtelen lárma lett, itt jön a' Kozákſág!
Úgy is vólt: mert láttam, ſzalad a' paraſztſág

Ezen nagy Vitézek alig kaptak lóra;
Dolgokat mindjárt-is vették ſzaladóra.

Kozákſág mint ſárkány, Koli *(b)* kiáltotta,
Mint forgó ſzél a' pórt, öket úgy hajtotta.

Én magam egyedül mit tudtam tsinálni,
Kéntelenítettem vélek elébb álni.

Lát-

(a) A' Konfederátzió alkalmatosſágával nagyobb réſze a' Nemesſégnek a' Konfederátusokkal tartottak, valami kevesen a' Királlyal-is, és ezeket kell itten pártosoknak érteni.

(b) A' Kozákok ellenſéget üzvén Koli kiáltanák, az az: ſzúrjad, mivel tsidájok vagyon.

Digitized by Google

Láttam a' Kapitányt most mindjárt eléri
Egy Kozák, tsidáját hogy már hozzá méri;
Melléje ugrattam, fel-ütém tsidáját,
Erre úgy meg-tsaptam a' nyaka tsigáját,
Hogy feje a' földön mint teke bakázott,
Örültem, hogy karom itten nem hibázott.
Jechalgo dal mu lep! (*a*) egy Lengyel kiáltott,
Mert a' mint el-ütém a' fejét, ez látott.
Könnyű ezt mondani, fzóllottam, *dal mu lep*,
Hát tik mért nem vágtok, titeket a' félfz lep.
Tartottak engemet ök fzenteltt vitéznek,
Láttam mint tsudálnak, engemet mint néznek.
De mindazonáltal futottunk, fzaladtunk,
Míglen Drohobitsba mi bé nem jutottunk.
Ezen városkába vettünk lélekzetet,
Mivel a' Kozákfág keményen kergetett.
Kapitány meg-hagyta, hogy együnk, 's étessünk,
Hogy így erőt kapván, még tovább mehessünk.
A' Lengyelek előtt a' Kapitány dítsért,
Hat aranyat adott, promótziót. ígért.
Égig magafztalt ö előttök engemet,
Szóllt: ez mentè ma meg haláltól éltemet.
A' Lengyelek azért engemet tifzteltek,
Moscsi dobrocseju, máskép' nem neveztek.
En-is betsülettel ö hozzájok vóltam,
Mofz panye Collega, mondottam, ha fzólltam.

Jól

(*a*) Ha a' Lengyel így fzóll, annyit téfzen, mint ha mondana: Ennye, ugyan pofon tsapta; vagy-is: Óh be meg-ütötte, vagy le-ütötte a' fejét.

Digitized by Google

Jól lakván, és ki-is pihenvén magunkat,
Hegyeken, völgyeken követtük marsunkat.

Hatod' napra értünk mi az ármádához,
A' melly közel feküd't Krakó városához.

Faluba vólt mi Fő Vezérünk Mahóltzba,
Jött ő ide ezer hét száz hatvan nyóltzba.

Gróf Benyovszki vólt ez, kinek raportumát
Tette Kapitányunk, mélyen hajtván magát.

Engemet elötte felette magasztalt,
Hogy én érdemlenék Fő-Tiszti hívatalt.

Mind el beszéllette, hol jöttem hozzája,
Tett vitézségemnek leg-első próbája.

Melly nagy légyen, 's mit nem lehet reményleni
Felölem; 's miket még nem fogok végzeni.

Hatvan Magyar vagyon, szóltt, Kompániámnál,
De illy vitéz egy sints, mint ez; még-is annál.

Hallván, Magyar vólnék, azt a' Generális,
Hadd jöjjön-bé, szóllott, had lássam magam-is,

Bé-mentem, tsinossan fel vóltam öltözve,
Mint a' többi nem vólt ringy rongy rám kötözve.

A' Generálisom mindenről kérdezett,
Honnan való vólnék, 's többről értekezett.

Születésem' földjét meg-mondám, nevemet,
Aztat-is, szökésre mi hozott engemet.

Fel-is-indíthatott, szóllott, e' tégedet,
Jele, hogy szereted a' betsületedet.

Mert a' katonának inkább az élete
Fogyjon-el, mint sem ne légyen betsülete.

Fel 's alá sétálván mindég engem' vizsgált,
Es így szóllott hozzám, hogy elöttem meg-állt:

Fő-

Digitized by Google

Fiam! hogy ha tetſzik, magam mellé veſzlek,
Tsak hív, és igaz légy, Fő-Tiſztnek-is teſzlek.

Minden ütközetbe velem fogſz te menni,
Rád bízom mindenem, gazdám is fogſz lenni.

Egy holnapra néked négy aranyod léſzen,
És úgy mint gazdámnak aſztalod leſz kéſzen.

Két próba eſztendőt hogy ha ki ſzolgálod,
Fő-Hadnagyſágodat nálam fel találod,

Szóllottam: köſzönöm Nagyſád' grátziáját,
Hogy már-is úgy tekint engem' mint ſzolgáját.

Míg élek, mindenkor hív kívánok lenni,
Hogy ha hív nem lennék, életem' el-venni

Szabad léſzen, úgy mint Generálisomnak,
Örvendek, mondhatom Nagyſádot Uramnak.

Mindjárt-is el-jöttem parantsolattyára,
Többi ſzolgáinak ſzálltam Quártélyára.

MÁSODIK TZIKKELY.

A' mellybe Gróf Benyovszki Móritznak vitéz tselekedetei elö adattatnak, mind addig, miglen ö' harmadszor a' Moszkáktúl el nem fogattatott, egyszersmind Konté Pálnak-is néhány történetei elö adattatnak.

Múzsám Gróf Benyovszki Móritznak életét
Itt kezdi le-írni, sok jó 's bal esetét.

A' szerentse soha sem szolgál egy aránt,
Eggyet ha fel-emel, már mást székrül le ránt.

Kit ma meg-gazdagít, kattsint-is szemébe,
Hólnap szegénységnek veti szemetébe.

Gróf Benyovszkinak is bár gyakran kedvezett,
De ingó hajóján mind addig evezett,

Miglen hazájába veszélybe nem merült,
A' sok bú, és bánat, fejére nem terült.

Egy nagy szív, nagy elme, nagyra vágyakodik,
Föképp a' nemes vér buzog, iparkodik.

Hogy ö e' világba, olly nagy dolgot tégyen,
A' melly minden előtt, újság 's tsuda légyen.

Bírván ö sok és nagy tulajdonságokkal,
Küszködött elméje mindég nagy dolgokkal.

Mivel hazájába véghez nem vihette,
Hogy azzal el-hadja, magába fel-tette.

Minta-

Digitized by Google

Nints-is jó Prófétá maga hazájába,
Mert bár illy mit hírdet, nem hiszik héjában.

Márs Lengyel Országba ki-ütvén Zászlóját,
Bellona jobb kézbe tartá koszorúját;

Igérte, hogy eztet jutalomúl veszi,
Olly nagy fő, melly dolgát ditsőséggel teszi.

Illyen nagy öztöntül fel-ingereltetett,
Mert a' nemes vértül mindég éleztetett.

Azért-is bé mene Lengyel Országába,
A' melly-is már vala akkor nagy lármába.

Itt leg-nagyobb része a' fő Nemességnek,
Király ellen vallá magát ellenségnek.

Mert úgymond, szabadon ő nem választatott,
Hanem a' Tzárnétúl nékiek adatott.

Igen kevés Nemes tartott-is ő vele,
Az Ország Moszkákkal vala immár tele.

A' Nagyok gyüjtöttek hadi seregeket,
Confoederátzió: nevezték ezeket.

Három vólt illyen fő Confederátzió,
De tsak kezdetek sem vala ezeknek jó.

Mivel mindenike vólt gyakorolatlan,
Hadi *Tactik*ákba felette tudatlan.

Krakói, és Bári, meg Litvániai,
Vólt nevek ezeknek, 's az ő fő tagjai,

Vóltak Gróf Pototzki, az öreg Pulavszki,
Hertzeg Szapiéha, Kaminszki, Tsarnyetzki.

Hatalmasnak látván Moszka Potentziát,
Nagy Szultánnal tettek ők alientziát.

Az Alla kiáltás, Romantzov Feldmarsalt
Meg-nem-sjesztette, merre tetszett, nyargalt

Digitized by Google

Hamar is el-nyerte, ő egész Krimiát,
Cherzonba énekelt Moszka Allelujját.

A' fent írtt Urakhoz jöttek jövevények,
Igaz, majd minnyájan valának szegények.

Ezek mind szerentsét kívántak itt tenni,
Pénzt gyüjteni, vagy is Fő Tisztekké lenni.

De vóltak néhányan, a' kik betsületért
Szolgáltak közöttök, jó hírért, 's nagy névért.

Az illyenek vóltak, Sitz, és Gróf Benyovszki,
A' Lengyelek közzül Kazimir Pulavszki.

A' midőn Rontó Pál érkezett hozzája,
Már vólt akhor hat száz lovas katonája.

Igaz; hogy mind ezek vóltak Desertorok,
Többnyire mind véres szájú nagy Magyarok.

Szerették a' Grófot, mert szépen bánt velek,
Vólt mindenkor pénzek, kenyerek, 's ételek.

Tartotta e' mellet őket jó zablába,
Zsákmányozni ki nem mentek szabadába.

Krakónak kapui bé vóltak már téve,
Mivel a' Moszkáktúl körül vala véve.

Maresal Tsarnyetzki olly parantsolatot,
Adjutánsa által, a' Grófnak adatott.

Hogy egy Regimentet vezessen Krakóba,
Ezt végbez-vinni nehéz vólt valóba.

De véghez mit nem visz emberi sebes ész,
Es egy olly bátor szív, melly mindent tenni kész.

Egy kém Aszszonyt küldött Moszkák táborába,
Kinek egy tzédulát nyomott a' markába.

Hol vólna Tsernitsev, tsak aztat kérdené,
Mondja néki, hogy őtt' egy *Slachtetz* küldené.

Az

Digitized by Google

Az Aſzſzony véghez vitt mindeneket böltsen,
E' Moſzka Fő-vezér meg-ijedt erősen.

Frantzia nyelven a' tzédula íratott,
Két ſorral nékie tudtára adatott:

Hogy huſzon öt ezer Federátus ſereg
Siett, és kezekbe kard, 's buzogány pereg.

Tanátsosſabb vólna, ha retirálnának,
Mivel tsak hat ezren, többen nem vólnának.

Mindjárt ſátorait ő fel-is ſzedette,
És Bilgorai felé maga marsát vette.

Az alatt ő vele bé-ment a' Regiment,
Ki ki tapsolt azzal, a' midőn meg-jelent.

A' Generálisſág dolgát nagyra vette,
Generál Inspector hívatalba tette.

Itten Gróf Benyovſzki javaslott egy dolgot,
Mivel illyenekbe többſzör-is már forgott.

Korona Regiment feküdt Lantzkronába,
Nem vólt benne több nép, tsak ez vólt magába.

El lehet ezt fogni, úgy mond: könyű ſzerrel,
Mindjárt erőssebbek leſznek egy ezerrel.

Épen Lubomirſzki Hertzeg-is érkezett,
Két ezer katonát hozott, kiket ſzerzett.

Lantzkrón iránt való végzést mint hallotta,
A' ditsőſég őtet arra buzdította;

Hogy népével maga fog ő oda menni,
És így a' ditsőſég magáé fog lenni.

El-ment: Gróf Benyovſzki nem tudta a' dolgot,
Meg-tudván, ſzívébe felette háborgott.

Kémjei meg-tudták, hogy útban vólnának
A' Moſzkák, kik Krakó felé indúlának.

Digitized by Google

Tudta a' Herzeget, hogy meg-verik ezek,
Mivel erössebbek, ſzámba négy ezerek.

Marsallyához menvén, néki meg-mondotta,
A' dolgot: 's e' mellett magát ajánlotta;

Hogy ő a' Hertzegnek el-megy védelmére,
Hogy ha ezer négy ſzáz lovast bíz kezére.

Válaſzſzával Marsal ſokáig nyámogott,
Végre hogy el-mehett, engedelmet adott.

Míg engedelmet nyért, két nap addig el-múlt,
Sietſéggel még-is ugyan csak meg indúlt.

Hat óra volt közi, hogy ő késő jára,
A' Marsal volt oka, mivel ſokká vára.

Krementánál meg-volt már a' Hertzeg verve,
Találta ſok népét vérébe keverve.

Meg-mutatta a' Gróf itt-is, hogy nagy Vitéz,
Az egéſz vidéken ſzemével körül néz.

Láttya; hogy a' Moſzkák állanak rendetlen,
Mint ölyv tsirkék közzé, rajtok ütt véletlen.

Meg-is korbátsolta őket olly helyessen,
Hogy tsak aztat nézték, ki merre mehessen.

Két ſzáz katonákat, kiket a' Hertzegtül
El-fogtak, 's már vitték, el-vette ezektül,

Trupjával, 's ezekkel Landtzkrón alá el-ment.
Mellyhe állott azon Korona Regiment.

Fel-kérvén a' várost; ez magát meg-adta,
Hogy népe ne dúllya, keményen meg-hadta.

Korona Regiment az hitet le-tette,
Confederatzió ſzolgálatba vette.

Hertzeg katonái jöttek húllongóba,
Kik a' Moſzkák előtt vóltak ſzaladóba;

Digitized by Google

Mi Magyar Hazánkba a' Hertzeg bé-futott,
A' Gróf kurírt küldött, 's mint ez hozzá jutott;
Általa a' dolog tudtára adatott,
Commandóját által-venni hívattatott.

De még Rontó Pál-is, ki tett Krementánál,
Mutatta nem roſzſzabb vitéz Knisi Pálnál;
Mert a' Kozákokat ugyan rántzba ſzedte,
Mint Herkules, hétnek itten fejét vette.

Tsak most látta a' Gróf első vitézſégét,
Vetette már benne minden reménységét,
Ő mint egy Méſzáros, ollyan véres vala,
Mivel keze által ſok Kozák meg-hala.

A' lengyelek előtt reá így mutatott,
Ez én Hanibalom, mást nem-is mondhatott.
Szemmel látták ezek, hogy ő vitéz ember,
Mondották-is: *ten jezd opjentani Vengor.* (a)

Kozákok mindenüt ſokat zsákmányoztak,
De pénzt nem magoknak, Rontó Pálnak hoztak,
Úgy meg-is rakodott Rubli tallérokkal,
Hólandiába vert ſok ſzép aranyokkal;

Hogy mint áll Dudának fel-fúvott tömlője,
Olly feſzesen állott az által vetője.
Confederátusok között vólt egy Brontes,
Magos, erős Lengyel, mint akármelly hentes.

Ha óldala mellé ennek Rontó álla,
A' feje tetejét érte annak válla.
Az ő dítséretét nagyon irígylette,
Gyalázta, és nevét rút ſzókkal illette.

(a) Ezen két Lengyel ſzó annyit tészen, mint áthozott, vagy-is erdőngös Magyar.

*Hultaj*nak, és mi több, *Kop*nek-is mondotta, (a)
Ezt maga Rontó is szájából hallotta.

Mellyért fel-is indúlt, el-méne Grófjához
Méltóságos Uram! így szóllott magához.

Egy Lengyel vagyon itt, olly nagy mint Óriás,
Rútúl motskol engem', bár betsül minden más;

Engedje-meg, egy szál kardra ki-hihassam:
Emberségre ezen Gigást taníthassam.

Szóllt a' Gróf; nem bánom, mutasd-meg Magyar
Meg-ne-sjedj tőle, bár erős, 's ollyan nagy. (vagy.

Nem kellett több néki, bé-mene Krakóba,
Tudta ebédre jár a' Sas fogadóba.

Fel-is találta ott, 's így szóllott hozzája,
Mert a' nagy méregtől szintúgy habzott szája.

Mosz panye tiszi kop! illyen teremtette,
Poty na duol, kezét kardjára vetette.

A' nagy Lengyel kész vólt, dúlt fúlt haragjában,
Sietve ki-mentek a' város árkába.

Rontó kardot rántott, el-veté hüvelyét,
Szemei szikrátztak, alíg lelte helyét.

A' Lengyel mint vad kan fogát tsikorgatta,
*Positurá*ba ált, kardját villogtatta.

Mint tsattog a' szarva két szilaj bikának,
Úgy tsattogott kardjok, hogy öszve tsapának.

Hol egy, hol a' másik egymás előtt hátrált, (ált.
Tüz szikrát szórt kardjok, a' sok nép körül

Várta, hogy mellyiké lesz a' diadalom,
Egy fertályig állott már a' viadalom,

Sze-

(a) *Hultaj* korhely dib dáb embert; tészen; *kop* németh etczterát tészen lengyel nyelven.

Szelet hajtott kardjok, mint az ég villámlott,
A' tüz szikra e' közt mint menykő tsillámlott.

Rontó a' Lengyelhez egy közzel ugrást tett,
A' viadalnak is itt mindjárt vége lett.

Közzel lévén: Lengyel hozzá nem vághatott,
Hátra ugrottába egy jó tsapást kapott.

Úgy bé-vágott Rontó jobbik pofájába,
Hogy három záp fogát ki-köpé markába.

Hogy ő az ortzáját így meg-bélyegezte,
Jól esett, mert igaz, *Slachtecznek* így tette.

Mihent vágást kapott, kiáltotta *Zgoda!* (a)
Rontó vélte, mondja: hogy ő vólna oda.

De látván a' Lengyel, hogy ötl' már öleli,
Által látta, ezért, hogy nagy baj nem leli,

Meg-tsókolván egymást, ők öszve békéltek,
Ezen naptúl fogva barátságba éltek.

Kezét öszve tsapta a' nép, 's itt kiáltott,
Kis Dávid meg-győzte imé Goliátot.

Betsülték azután ötet a' Lengyelek;
Féltek, mint ezzel bánt, úgy ne bánnyon velek,

A' Gróf szóltt hozzája, mutatván nagy kedvét,
Ember vagy! fel-tartád nemzetünknek nevét.

E' történet után két napok mint múltak,
Nem messze falukon már a' Moszkák dúltak.

Moszka Generális Apraxin sitetett,
Krakó felé sebes lépéseket-is tett.

Gróf Mórits Benyozszki közel Vilitskánál,
Gazdag só bányárúl híres Városkánál,

Egy

(a) *Zgoda*: alkut vagy-is eggyezést tészen Lengyel nyelven.

Digitized by Google

Egy Moſzka Comandót akkór nagyon meg-vert,
Kilentz ſzáz, és nyóltzvan ezer forintot nyert.

Nem Németh, hanem tsak vólt mind Lengyel fo-
De jó; a' ſzerentse ha kire így tekint. (rint,

Keménnyen ki-is írt a' Belzi megyére,
Mert nagyon sietett Krakó védelmére.

Hogy ſzarvas marhákkal tégyen ſegítſéget,
Búzából, és rozsból adjon eleſéget.

A' megye meg-terhelt nyóltzván ſzekereket
Gabonával: 's adott hat ſzáz tíz ökröket.

Krakóba bé-mene illy nagy nyereſséggel,
Sok pénzel, vágókkal, ſzámos eleſséggel.

A' Generálisſág nagyon örvendezett,
Mert hólt hírét hallván, *Vivat!* zengedezett.

Confederátusok ſzáma itt már nagy vólt,
Generalisſághoz azért ő itt így ſzóllt,

Hogy jóbb vólna Krakó előtt tábort ütni,
Mint bent annyi ezer népnek makkot ſütni.

Mert a' katonaſág kint jobban dolgozhat,
Mivel ſok, ide bent majd nem-is mozogkat.

És hogy ha meg-láttyák az ő nagy ſzámokat,
Majd ſokan tsatollyák hozzájok magokat.

De bé-nem-vették ők ezen bölts tanátsát,
Sőtt parantsolták a' Kapuk bé-zárását.

Apraxin Krakóhoz a' mint közelgetett,
Majorokat rablott, falukat égetett.

Mellyért-is Krakóba a' nép olly ínſégbe
Vala: hogy már esett majd tsak nem kétſégbe.

Mellyet a' Gróf hozott, már azon eleség
El-fogyott, mellyért-is következett éhség.

Digitized by Google

Lát-

Látván ő ezen nagy és ſzörnyű inſéget,
A' népet meg-ſzánta, hogy ſzenved éhſéget,

Szóllott: ki-megy ő két ezer katonával,
És viſzſza fog jönni ſzámos gabonával.

Moſzkák által minden út el-vala-zárva,
Krakóba éhſégtől sírt ſok ſzegény árva;

De még-is népével Viſzlán által-úſzott,
És így ſzerentsésen Moſzkák köztt ált-tsúſzott.

Mihent el-érhette egyſzer a' térſéget,
Fel-lázzaſztotta az egéſz Nemesſéget.

Három ezren mindjárt mellé je állottak,
Hoztak ſok gabonát, ökröket hajtottak.

De már itten vala az ám a' mesterſég,
Hogy Krakóba miként megy-be az eleſég,

Mert Viſzla vizét-is Moſzkak már őrzötték,
És ör-állóikat mindenütt ki tették.

Fel-találja magát mindég egy nagy elme,
És egy olly méréſz ſzív, mellynek nints féleime.

Obester Klusevskit magához hívatta,
Illy parantsolattyát nékí ki-is-adta,

Én, úgy mond, népemmel a' Moſzkákra tsapok,
Nem több, tsak egy helyen, én beléjek kapok,

Majd reám fordítják egéſz erejeket,
Nem fogják őrzeni a' többi helyeket.

Más felől menjen-bé minden eleſséggel,
Tudom, ſemmi dolga ſem leſz ellenſéggel.

Szerentsésſen ezen dolog meg-is-esett,
Moſzka verekedvén más-felé nem lesett.

Igaz, ezer hat ſzáz katonát el-veſztett,
De ſokkal több éhes lelket fel-éleſztett.

Itt-

Digitized by Google

Itt kevés népével öt üzőbe vették
A' Moſzkák, kik ſokan valának, kergették,
Gróf' lovát ált lövén, már nem ſzaladhatott,
És két ſebet nyervén, el is fogattatott.
Kozák vólt, a' ki itt öt' leg-első érte;
Szóltt hozzá: botsáss-el, meg-fizetek érte.
Két ſzáz aranyakkal magát meg-váltotta,
Ott hagyta a' Kozák, ſőt ötet áldotta.
Krakóba Feltserek ötet gyógyították,
Könnyű ſebek vóltak, helyre állíttották.
Rontót hátra hagyta, nem vólt itt mellette,
Hogy dolgát hallotta, kezét lábát ette.
Tartattatott itten Hadi-tanátskozás,
Mert ártalmas vala minden várakozás.
Mivel Apraxin jött igen nagy erővel,
Ők pedig vóltak tsak néhány ezer fővel.
Gróf Benyovſzki itten aztat javaslotta,
Mivel Krakót már el-veſztettnek tartotta,
Hogy e' helyett olly helyt ők válaſztanának,
Hol bátrabban mint itt meg-maradhatnának.
Lublin várát ſzükſég meg-venni, mondotta,
Mivel Orſzág' ſzélin áll, jónak tartotta.
Magyar Orſzágba bé lehet abból menni,
A' hová a' Moſzka lépést ſem mer tenni.
Egéſz Hadi-tanáts ſzavára rá állott,
Hogy maga vegye-meg, a' voks reá ſzállott.
Hét ſzáz lovasokat mindjárt rendelének,
Kik mint Test-őrzői mellette lennének.
Bé-ment Georgenburgba, tsak közel Lublinhez,
Honnan gyakran bé-járt Lublinbe a' Tiſzthez.

Digitized by Google

Ki

Ki Komendáns vólt ott, a' Grófnál ez nem félt,
Hogy e' helyt kívánná, gyanúsággal nem élt.
Vár-őrzőknek felét már titkon kezére
Hódította; hitet tettek-le részére.

Csak Krakóból jövő egy Komandóra várt,
A' mellyel már könnyen majd meg-veszi a'Várt,
Azomba az egész dolgot ki-fetsegte
Azon Tiszt, a' melly a' Komandót vezette.

Még el-sem-érkezett, már Lublinba tudták
A' Gróf mit akarna, mindjárt el is fogták.
Apraxinhoz őtet Krakóba el-vitték,
Vele énék szóval Rontót-is vezették.

Mert Krakót Apraxin az alatt meg vette,
Minden gyalogságát belé-is vetette.
A' mint már a' Gróffal az útba valának,
Két száz Federátust elő-találának.

Rá esmért a' Grófra ezek' Komendánsa,
Mindjárt-is villogott a' sok kard és láncsa.
Mint a' Grófot 's Rontót kezekből ki-vették,
Szerentsésen őket szabad lábra tették.

* * *

Azon könyv, melly írja e' Grófnak életét,
E'képpen teszi-ki ezen történetét.
De hogy Nagyszombatba Párisból érkezett,
Itt a' Koronánál magának szállást vett.

Történt, éppen akkor én-is oda szálltam,
Mint jó barátomhoz, szobájába jártam.
Örömmel hallgattam beszéllvén életét,
Viszontagságait, sok jó 's bal esetét.

Ma-

Digitized by Google

Magamnak-is ezen dolgot így mondotta,
Hogy már rab vólt, egy Tiſzt meg ſzabadította.

De hogy kilentzvenbe valék a' Diætán,
Másképpen hallottam e' dolgot én Budán.

Rontó Pál-is Pestre akkor el-érkezett,
A' Koronátziót látni igyekezett.

Meg-tudta, hogy én-is le jöttem Budára,
Szállásomra jöve nyaka ſzakattára,

Stabálissa vóltam, őt mindég ſzerettem,
Bár akaſztó-fához mint Major vezettem.

Nyóltz napokig őtet el-ſem-ereſztettem,
Mert tsak, mint most mondám, én őtet ſzerettem.

Mind Gróf Benyovſzkinak, mind maga életét,
Földön, tengereken esett történetét,

Setét tömlötzökbe töltött rabſágokat,
Kamtsatkából (*a*) való ſzabadúlásokat,

Vóltaképpen nékem mind el-beſzéllette,
Szép ſzínekkel aztat éppen nem feſtette.

Mondá, hogy Lublinnál ők el-fogattattak,
Moſzkáknak Krakóba által-is adattak.

De innét ők ketten tsak hamar ki-ſzöktek,
Federátusokhoz Spitzkibe bé-jöttek.

Sőt aztat mondotta, a' Grófot kötélen,
A' Város' árkában le-ereſzté mélyen.

Sze-

(*a*) Kamtsatka egy ſzigeth, mellyet 1706-ba a' Moſzkák magokévá tettek, ez Sibériával öſzve-kaptsolódik, Japantól pedig egy 20 mért-földnyi ſzélesſégű vízi tsatorna által válaſztatik-el, egy tűzet okádó hegy-is vagyon benn, Szopka a' neve.

Digitized by Google

Szerentsésen a' Gróf itt abba le-is ment,
Mivel kötél végit, tartotta oda fent.

Ki ezt vele tegye, nem vala senki itt,
Egy köhöz kötötte a' kötélnek végit.

Mint tsúszott, a' kötél, körül le-tsiszámlott.
A' két óldalárúl böri-is le-hámlott;

Mert le-esett itten a' város árkába,
Vélte, tüzes menykő ütött derekába,

Fájt a' kereszt tsonttya, tsak alig pihegett,
És hogy el ne-fogják, a' Gróf-is piszegett.

De bár a' setétbe gyakran arra húltak,
Még is szerentsésen ők ki-szabadúltak.

Igazaknak látszik a' Rontó mondása,
Sem mint azon könyvbe vagyon le-írása.

* * *

Spitzkibe érkezvén, Federátusokra
Akadott: a' vőlt kár, hogy nem igen sokra.

Azért minden felé Manifestumokat
Küldött-ki, bíztatta a' nemes tagokat.

Hogy üllyenek lóra, és véle tartsanak,
Avagy katonákat magok állíttsanak.

Kik itt körül belöl vóltak, öszve szedte,
Comandója alá mind ezeket vette.

Meg-indúlt ezekkel, Chelenig meg sem állt,
Mert egy Federatus réfz oda retirált.

Hallá, egy Moszka Test fogna arra menni,
A' melly-is akarja rabbá őket tenni.

E' Test állott nyóltz szás Dunszki Kozákságbúl,
Batalion gyalog, 's négy száz Huszárságbúl.

Digitized by Google

El-is lepték ezek már a' külsö várost,
Zsákmányozni kezdték a' sok Zsidó árost.

Hirtelen reájok Gróf Benyovszki ütött,
Nagy lárma lett; mivel ki ki pistolyt fütött.

Szánt szándékkal futni kezdett ö, 's szaladott.
Egy órányi földet a' mint már haladott,

Meg-fordúlt hírtelen a' maga népével,
Vágták a' Moszkákat kardjoknak élével.

Rendjeik egészlen, mivel meg-bomlottak,
Kozákok, Huszárok, mind kévék omlottak.

Szükség-is hogy Truppok rendet ne bontsanak,
Ha akarják, hogy sok vért ök ne ontsanak.

Innét Krasznozslvabba ditsöséggel ére,
Hol három száz lovast talált örömére.

Kiket Szendomiri megye Nemessége
Küldött; lévén ennek velek eggyessége.

Ezekkel vólt immár két ezred magával,
Tsak a' baja vólt; hogy vólt ágyúk héjával.

De fogyatkozása hogy ebbe se légyen,
Fel-tette magába Zámosty alá megyen;

És ennek a' várát majd hamar meg-veszi,
Mindent, mi benne van, magáévá teszi,

El-ment Seregével, addig meg-sem állott,
Ennek Hóstátyába miglen bé-nem szállott.

Itt a' Comendánstúl fel-kérte a' várat,
Máskép öszve töri bástyát, kaput, zárat,

Vagy adjon négy ágyút, ehez munitziót,
Négy ezer aranyat mint Contributziót.

Infantériának való fegyvereket,
Mind ezeken felül, kívánt két ezreket.

Mi-

Digitized by Google

Mivel a' Comandáns a' Várat féltette,
Minden kéréseit bé-tellyesítette.

Mind ezekkel el-ment Gródek Városába,
Jól fel-is ſzedett itt ennek lakossába.

Mert ſzáz negyven hármat ő lóra ültetett,
És ſzáz nyólzvan Oroſzt, gyalognak tétetett.

Ezekkel Belz felé a' mint masírozott,
Patrollya, egy Lengyel Tiſztet fogva hozott.

Gróf Vid, ki Comendáns Kamenek Várába,
Melly a' Dnister partyán áll Podoliába,

Eztet levelekkel maga Királlyához
Küldötte: de nem ért Varsó városához.

Meg-ſjedett a' Tiſzt, és mindent meg-vallott,
Vid Generálistúl valamit tsak hallott.

Vallá; hogy nagy Moſzka Sereg útba vagyon,
Gróf Benyovſzki ellen siet igen nagyon.

És hogy ennek légyen olly parantsolattya.
Egy lábig a' népét hogy ha le-vágbattya.

A' Trup' Comendánsa Generális léſzen,
Ki magát el fogja, ezer aranyt véſzen.

A' Gróf mind ezeket e' Tiſzttúl meg-tudván,
A' leveleket-is mind által olvasván;

Szándékát mindjárást itt meg-változtatta,
Belznek már kantára ſzárát nem tartotta.

Suhalſzki Obestert oda hat ſzáz lóval,
Küldte; tudván ſemmit ſem teſz ott ſzép ſzóval.

Azért is ő néki aztat parantsollya,
Hogy a' Várost péuzbe ő jól meg ſartzollya.

Maga közel Belzhez Szokalba maradott,
E' Városba-is ſok Rekrutát fogadott.

Digitized by Google

A' mint két kémjei ide bé jutának,
Illyen bizonyos hírt nékie hozának.

Hogy egy Moſzka test, 's egy Királyi Regiment,
Egy faluba közel Belzhez vólnának bent.

E' Városra ütni ők ſzándékoznának,
Vélvén, a' Gróf, 's népe hogy ottan vólnának.

Szuhalſzki Obester olly parantsolatot
Nyert tőle: ki Belzbe, mint mondám, maradott.

Hogy mindjárt rá üssön ő az ellenſégre,
Retirállyon pedig Szokali térſégre.

Azon mint egy víznek jutni fog partyára,
Svenkollyon, esni fog, ellenſég hátára.

A' Gróf gyalogſágát erdőbe rejtette,
A' négy ágyúit-is oda helyheztette.

Orſzág úttya mellett vala ezen erdő,
És tsak közel ehez, vólt egy ſzép domb tető.

Maga e'. domb meget ált lovasſágával.
Üzik már Szulavſzkit a' Comandójával,

Közöttök ſzaladott, ſzintúgy az ellenſég,
Még itt rá nem ütött bár ſarkalta hévſég;

De mint az ellenſég az erdő előtt ment,
Kemény tüzet adván gyalogſág, melly vólt bent,

Az ágyúk közikbe kartátsot okádtak
A' Gróf 's lovassai közikbe bé vágtak.

Akkor fordúla-meg Szuhalſzki Obester,
Viselé-is magát, mint egy Vitéz ember.

De hamar vége lett itt ezen tsatának,
Mivel ők többnyire le-vágattatának.

Négy ſzázan maradtak, nem többen életbe,
Mivel ők bé bújtak egy ſűrű berekbe.

Ki-

Digitized by Google

Király' ezredéből vóltak, mind rabbá lett,
Mind a' négy száz más nap szolgálatot-is vett.

Ezen tsatába-is nagy bajnok vólt Rontó,
A' Moszkák' sorait ő vólt első bontó.

Elől ment, úgy tsapott ezeknek sorába,
Mint a' veszett farkas egy marha tsordába.

Egy Moszka Hadnagy itt könyökig gyürközött,
Rontó mellé ugrott, és vele ütközött.

Igen kantáros vólt ennek szürke lova,
Ugrott jobbra 's balra, forgott ige 's tova.

Rontó vállán 's mejjén már sebeket kapott,
Ugyan azért szája hányt már véres habot.

El-fáradván, alig vett már lélekzetet,
De magyar szívétől még-is élesztetett.

Sarkantyúja közzé a' lovát szorítá,
Hadnagyhoz ugratván, magát el-ordítá.

Fel állott nyergébe, vágásától feje
Két-felé vált, földre lottsant a' veleje.

Látta a' nagy Lengyel, ki véle duellált,
Ha, tento jezd zsolnyir! (a) tsudálva kiabált.

A' Moszkák köztt ezen Hadnagy nagy vitéz vólt,
Romanczov-is szánta, hallván hogy ő meg-hólt.

Sebeiből Rontó tsak hamar fel-gyógyúlt,
Két kezei által Kozákság megint húlt.

Ezen ditsőséges ütközettye után,
A' Gróf nagy víg kedvvel meg-indúlt szaporán,

Federátusokhoz kívánt menni Bárba,
De Kurír érkezett, hogy estek nagy kárba.

(a) Azon lengyel szavak magyarúl ezt tészik: Enyje! ez ám igaz katona.

Digitized by Google

Mert már az ellenség a' várost meg-vette,
Confederátziót ott széjjel kergette.

Azért meg-fordúla Dniszter vize felé,
Zsvalovba érvén, találá it elé

Egy trup Federátust, a' kik jelentették,
Szavokat elötte hittel petsételték,

Hogy tsak e' napokba nagyon meg rontatott
Gróf Potoczki, 's népe tétúl szalasztatott.

Hat ezeren vóltak vele Podhajczébe, (a)
Vén Pulavszki esett itt Moszkák kezébe.

De a' mi leg-inkább a' szívét sértette,
A' vólt, mivel tölök azt-is meg-értette,

Hogy mind a' két fia el-kívánna menni,
Többé Federátus egy sem akar lenni.

Azért-is sietve Zsvanyeczbe indúla,
Öket itt találván, szívébe újúla.

Fogadták is ezek ötet tisztelettel,
Mert egymáshoz vóltak rég' már szeretettel.

Kazimir Pulavszki a' Fő-Vezérséget
Alt-adta, 's tett ezzel néki tisztességet.

Fe-

(a) Magam-is vóltam Podhajczébe, a' hol a' Konfederátusok' veszedelme vala, még-mutattattam magamnak a' helyt Egy régi várba állott Veismon Moszka Oberst-Laidinant (ki azután mint Generális Silistria alatt el-esett,) 200 Kozákokkal, és annyi Draganyosokkal, ezekkel ütött ebéd alatt a' Lengyelekre, kik 6000-ren valának, és azt mondották, hogy nem kardjokkal, hanem tsak sipkájokkal fogják a' Moszkákat ölni, de ök verettetek-meg, mindeneket el-veszteték, Gróf Potoczkinak minden erüstjét el-nyerték a' Moszkák.

Federátusoknak még mind eddig ſzolgált
A' ſzerentse, de már most mellőlök el-ált.

Leg nagyobb Vezérek, Potoczki, Krasinski,
Törökökhöz mentek, fogva vólt Pulavski.

Mind ezért közöttök lett nagy zavarodás,
Fő nélkül tagok köztt van-is háborodás.

De ezer nyóltz ſzázon még-is tsak valának
Konfederátusok, a' kik helyt állának.

Ezeknek a' felét, Gróf ſok kérésére,
Alt-vette Pulavſzki a' maga kezére.

El-menvén, ezeket Okopiba hozta,
Más felét Zsvanyeczbe Gróf komandírozta.

Ezen két Vezérek, hogy tsak fent-tarthassák
A' Federátzíót, 's meg-vígaſztalhassák;

Három ezer Lipski nevű lovaſlágot
Zsólda vettek. Hallván Moſzkák ez újſágot,

Tsudálkoztak, és nem vala nagy kedvekre,
Fel-húzza nadrágát, ki rá ütt ezekre.

Ezen nemzetſégnek ollyan a' formája,
Mint a' Törököknek Cavalléríája,

Nem egéſzlen, hanem mindnyája fél Pogány,
Schismaticus, olly vad, valamint oroſzlány.

A' Gróf, Pulavſzkival itt ollyan hírt vettek,
Hogy Konstantinovba Moſzkák telepedtek.

Izmailov vólna ezeknek Vezére,
Kardján végig gyakran folytt ellenſég' vére.

Kretsetnyikov ütött Lembergnél más tábort,
Ez is ſokſzor ſzagolt immárom puska port.

A' Gróf, és Pulavſzki végzék egy más között,
Kiket a' ditsőſég nagyon öſztönözött;

Digitized by Google

Izmailov ellen, hogy a' Gróf fog menni,
Kretsetnikov ellen Pulavski fog lenni.

A' Gróf masírozott leg-ottan Lampólig,
Hol tsak meg-étetvén, el-méne. Csaszlóvig.

Itt kilentz szász; 's hetven kilentz gyalogsággal
Meg erösíttetett, kikkel harmarsággal

Latzkovi erdöbe mene; itt meg-állott,
Egy kémjétől itt illy bizonyos hírt hallott:

Hogy még Izmailov nintsen a' truppoknál,
Egy Fö-Strázsa-mester vólna tsak azoknál.

És ez vólna gyalog hat Kompániával, (val.
Négy szász Huszár, 's négy szász Kozákok szám-

Agyúja nem vólna több, hanem tsak egy pár,
Kiktől nem eshetik, mivel aprók, nagy kár.

A' Gróf egész éjjel gyorsan masírozott,
Reggel öt órakor már attaquírozott.

Meg-verte; nem tartott igen soká hartzot,
Várost-is meg-vévén, vett benne nagy sartzot.

Keves napok múlva meg-vette Medzibort,
Kapott itt nyóltz ágyút, sok hordó puska-port.

Nem többet, hanem nyóltz Moszkát fogott abba,
De nyeresség nagy vólt búzába, és zabba.

Rontó víg vólt, mondá: jobb vólna ha borral
E' sok hordó tele vólna, mint sem porral.

Szóltt a' Gróf! ennyire nintsen ugyan szükség,
Részit majd el-viszem, többit az ellenség

Hogy ne használhassa, a' vízbe hányatom,
A' hordókat pedig öszve hasgattatom.

Kár vólna, szóltt Rontó, majd Pattantyús leszek,
Hiddje: Nagyságodnak múlatságot teszek.

Digitized by Google

A'

A' fogott Moſzkákat, mint ülnek a' lóra,
Ültetem hátával úgy egy egy hordóra.

Mint mozsarat minden hordót majd el-ſütöm,
De magamat akkor a' földre le-ütöm.

Majd meg-látja Nagysád, melly világosſágba,
Tüz, 's láng köztt, mint Illyés, ſzálnak Meny-or-(ſzágba.
Nékik pedig ebbe a' kedvek bé-telik;
Mert magokat hamar Szent Miklósnál lelik.

Soha ſem akadnak jobb Posta-mesterre,
Velek ki ezt tegye, ollyan jó emberre,

Mind kettönkért fognak imádkozni égbe,
Ha illy hamer jönnek örök ditsőſégbe.

Pulavſzki nem vólt olly ſzerentsés Lembergnél,
Mert Moſzkákra ütvén, meg-ſzalaſztták ennél.

Mihent dolga esett a' Grófnak hírével,
Sietett hozzája minden erejével,

Gródekbe magokat öſzve-is kaptsolták,
Pulavſzkit el-fogják, a' Moſzkák gondolták.

Grófot Izmailov minden-felé leste,
Fel-nem-találhatta, bár ſokaat kereste.

Hogy ſokat fáradott, azon nagyon búsúlt,
Pulavſzkit el-tsípni Gródek felé indúlt.

Tudta, hogy több népe nints három ezernél,
Erössebb vala ö háromſzor-is ennél.

El-hült, közel lévén, 's róla értekeze,
Hogy Gróf Benyovſzki-is hozzája érkeze.

Négy ezer három ſzáz nép vala alatta,
Izmailov magát tsak meg-ſem-mutatta.

De más nap mind ketten lettek nagy lármába,
Mert tíz ezer Moſzka jött két Kolonába.

A' Gróf, Pulavſzkival a' mezőre ſzálltak,
És ütközés rendbe a' Moſzkákra vártak.

Mindjárt-is a' Moſzkák a' jobbik ſzárnyára
Pulavskinak tsaptak leg-erősbb hadára.

Kezdettek-is ezek már hátra mozgani,
Látván a' Gróf ezen ſzárnyat. így ingani,

Segítſégre oda gyalogſágot küldött,
Moſzkák' jobb ſzárnyára pedig maga ütött.

Kavalériája azt úgy meg-bontotta,
Hogy vérit mint patak a' Moſzka ontotta.

A' tsata piatzon tizen-két ſzáz maradt,
Ritka vólt ſeb nélkül az-is a' ki ſzaladt,

Konfederátus itt kilentz ſzáz veſzett el,
Sebbe hat ſzáz esett, három derék Tifzttel.

A' platzot ugyan tsak meg-tartották ezek,
Gözölgött a' vértől mind kardjok, mind kezek.

A' népet azután két-felé oſztották,
Zsvanyecz 's Okopiba bé-masíroztatták.

Nagy Hadi-tanáts itt Zsvanyeczbe tartatott,
Ebbe minden nagy Úr el-is-hívattatott.

Itt vólt Gróf Potoczki, itt vala Kraſzinski,
Grocholski, és Laurent, vele Radzsiminski,

Itt vólt Slabusevski, Noviczi, Krusevski,
A' Gróf Pulavskival, 's Hertzeg Lubomirski.

Első Gróf Benyovſzki Pulavskival vóltak,
A' kik a' tanátsba fel-állván, így ſzóltak:

Hogy jobb vólna mélyen az Orſzágba menni,
Mint ſem Török Orſzág határ ſzélin lenni.

Mert így a' Nemzetnek jobb kedvet adnának,
És több Vojvodſágok hozzájok állnának.

Bent

Digitized by Google

Bent lévén a' Moſzkák, tőlök minden tart, 's fél,
Azért-is ſok Megye mellettünk fel nem kél.

Itt Rekrutákat is mi nem fogadhatunk,
Magunknak, 's lovaknak élést nem kaphatunk.

Ezen jó tanátsot ők mind meg-vetették,
El kerülhetetlen ſzükſégnek fel-tették:

Hogy Zsvanyetz, Okopi, meg-tartatassanak;
Utólsó emberig óltalmaztassanak.

Pototzki, Kraſzinſzki, Stambulba (*a*) mennyenek,
Pénzt, és ſegitſéget Szultántúl kérjenek.

Pulavſzkit ki-küldék egynehány Truppokkal,
Hogy az ellenſéget vígyázza azokkal;

Hadi tanáts hogy így békeſſégbe légyen,
Valami tsint rajta Kozákſág ne tégyen.

De már negyed napon nékünk hírül hozták,
Hogy ötet Usténél jól meg-ſzalaſztották.

A' Moſzkák ellene meg újra kéſzülnek,
Naprúl napra mindég többen öſzve gyülnek.

A' Gróf sietſéggel ment ſegitſégére,
Tsatának vége vólt, hogy ő oda ére.

Szerentsére még-is itten Pulavſzki nyert, (vert.
Tizen négy ſzáz Moſzkát négy ſzázzal jól meg-

Az el-fogott Moſzkák itt azt beſzéllették,
A' Grófot, Pulavſzkit bizonyossa tették,

Hogy jön Izmailov tizenkét ezrekkel,
A' két várat víni fogja ő ezekkel.

Erre a' Tanátsnak a' Gróf javaslotta,
Hadjuk-el Okopit, mert gyenge, mondotta.

De

(*a*) Stambúl török ſzó, Konſtantzinápolyt teſzi.

De tellyességgel nem állottak szavára,
Mert szükléges volna Zsvanyetz 's Okop vára.

Izmailov mind a' két várak ellen ment,
El-oszlván seregét, itt maga meg-jelent.

Bezzeg el-is szelelt, 's szaladott a' Tanáts,
Izmailov vala aztat űző Korbáts.

Dnisteren áli' mentek, futottak Moldvába,
Viszsza néztek, midőn vóltak Szutsavába.

Az Urak el-menvén, a' Gróf értelmére
Bízták mindeneket, szállt-is gond fejére.

Nyóltz fontos ágyúkat mindjárt meg-töltetett,
De tsak harmad részt port azokba tétetett.

Mint a' várhoz közel a' Moszkák jutának,
Ezen ágyúk rájok tüzeket adának.

De a' golyóbisok fél tzélt alig érték,
Hogy nem vólna porok, a' Moszkák azt vélték.

Azért-is nagy bátran igen közel jöttek,
Santzokat fel hányván, ők azokból löttek.

A' vár nagy agyúkkal jól meg-vala rakva;
Estve olly rendelés a' Gróftúl vólt adva.

Hogy Vár Comendánsa, mihent fog virradni,
Tüzeket szűn nélkül Moszkákra fog adni,

De tsak akker kezdi ő el a' tüzelést,
Midőn Rakétával ád a' Gróf jelentést.

Moszka tábort maga meg-kerülte éjjel,
Fel-ment a' Rakéta, mellyel adatott jel

Vár Comendánsának, hogy kezdjen ágyúzni,
Az alatt közelébb fogja magát húzni.

A' jelre mindjárt-is az ágyúk dürögtek,
Moszkák közt kárt tettek, mellyért-is fürögtek.

Akkor

Digitized by Google

Akkor lovasſággal a' Gróf a' hátokra
Ütvén: nem kís veſzély jöve itt nyakokra.

Jutottak felette nagy rendetlenſégbe,
Nagy méſzárlást vitt itt a' Gróf népe végbe.

Izmailovt Rontó akarta el fogni,
A' nagy Sátorok köztt látták ött forogni,

Sok Tiſzteket fogván, a' Grófhoz hordotta,
Egy tsak Izmailov léſzen, azt mondotta.

Hallotta másoktúl, hogy vólna Sas orrú,
Idejére nézve, öſzbe vegyült korú.

Nyargalódzván illyen ábrázatút fogott,
A' Grófhoz ſzólltt, hozom most Izmailovot.

Ennek ollyan görbe orra, mint a' tsákány,
De védelmezte-is mágát mint a' ſárkány.

Maga kérdé a' Gróf, mondja-meg ki légyen,
Felelt: hogy el-fogni ötet vólna ſzégyen.

Mert ö Hóhér vólna, a' Grand Profúz mellett,
Néki a' táborba itten lenni kellett.

Hallván aztat Rontó, morgott, káromkodott,
Majd más embert fogok, el ment boſſzonkodott.

Hamar egy Kornétot fogott Standárjával,
Ezt-is Grófhoz hozta, ſzép paripájával.

Szóllott: ez-is itt van, ez már tán nem hóhér,
De akár ki légyen, a' lova ſokat ér.

Tizen egy ſzáz Moſzka itt meg-ölettetett,
De ſebbe ezeknél ſokkal több ejtetett.

Három ſzázan 's húſzan el-fogadtatattak,
Es tizen nyóltz ágyúk el-raboltattattak.

Gyalog Záſzlót kettöt, 's három lovas Standárt
Nyertek: az ellenſég ſzenvedett itt nagy kárt.

Gró-

Digitized by Google

Gródeknek tartottak Moſzkák kantár ſzárat,
Üzésbe el fogták, valaki el fáradt.

Látta jól Pulavſzki, hogy meg nem tarthattya,
Jobb leſſz Vulkánusnak ha leſz áldozattya

Okopi: azért-is porrá égettette,
Igy már a' Moſzka is haſznát nem vehette.

Dnisteren álta! ment Trupjával Móldvába,
El-sietett innét Zámbor Városába.

A' honnan a' Grófot kérte levelébe,
Jönne hozzá, ha van ez tehetſégébe.

Tetſzett-is a' Grófnak ezen javallása,
Hogy bátrabb, és könnyebb légyen útazása.

Chotyinba két Tiſztet küldött a' Baſához,
Hogy ez ſegítſéggel légyen a' Trupjához.

A' Basa mindenre magát ajánlotta,
Minden bátorſágba maradnak, mondotta.

A' Gróf épen hídat verni a' Dniſzteren,
Akarván, érkezett egy Török hírtelen.

Basa üzenetét ez néki mondotta,
Hogy a' dolgot ő jól tsak mostan fontolta,

Néki a' Szultánnak jelentést kell tenni,
Konstantinápolybúl ha válaſzt fog venni.

A' mint parantsolni fogja a' Nagy Szultán;
Mindeneket meg-teſz a' ſzerint az után.

Alt' jönni a' vizen most ne méréſzelſyen,
Hogy a' dolog kárdra közöttök ne kellyen.

E' posta a' Grófnak dolgát háborgatta,
Mivel Zsvanyetzet-is ő immár el-hadta.

Hogy azt védelmeze, nem főtt abba feje,
Tudta ſokkal nagyobb a' Moſzkák ereje.

Bé-is

Digitized by Google

Bé-is ſzáltak már ök, az el-hagyott várba,
Tartott a' Gróf, kogy itt majd marad a' ſárba.

Mert négy ezer Moſzkák, érkeztek Brahához,
Közel telepedtek a' Gróf két Sántzához.

Moſzka Comendánsnak látta tett hibáját,
Mert elöl vezette Cavalleriáját.

Ágyúkkal a' Sántzból ezt öſzve rontotta,
A' gyalogſága-is magát viſzſza vonta.

Nem kívánta többſzör ezen vendégeket,
Bé-várni: mert tudta az ő erejeket.

Azért a' Basának akarattya ellen,
Dniſzteren hídat vert, által ment a' mellyen.

És közel Chotyinhez ſzállott a' ſátorba,
Natoliából-is a' Basa táborba

Itt állott: örzötte népe az határ ſzélt,
Ez a' Chotinyival barátſágba nem élt.

Mihelyest népével ő le-telepedett,
Mindjárrást Chotyinból illy üzenetet vett.

Hogy ha el nem ódúl, mindjárt meg fogattya,
Avagy magát, 's népét, mind kardra hányattya.

A' Natoliai Basánál panaſzt tett
A' Gróf: a' kitül is, illyen tonátsot vett.

Hogy Stambulba töle Kurir küldetessen,
Melly által ellene panaſz tétetéssen.

Még azon nap el-is küldötte a' Kurirt,
A' Török Tsáſzárnak a' Gróf levelet írt.

Más nap e' Basához, a' Chotinyi Basa,
Agát küldött, hogy a' Grófot meg-fogassa,

És küldje Chotyinba, jó örizet alatt,
Hadd esmérje ott meg az árestem falat.

A'

Digitized by Google

A' Natoliai Basa néki üzent,
Hogy a' Nagy Szultánhoz a' Gróftúl Kurir ment.

Kinek akarattyát ſzükſéges bé-várni,
És addig a' Grófat be ſem lehet zárni.

Még-is e' jó lelkű Basa tanátslotta,
Jobb leſz ha el-mégyen, nékie mondotta.

Al-ſzin alatt ötet fogſágba teheti,
A' Szultán előtt-is nagy bajba ejtheti.

A' Gróf reá állott az ő tanátsára,
Meg-is indúlt más nap, korán a' ſzavára.

Ezer Spáhit adott el-kisírésére,
Kik-is vele mentek az Orſzág ſzélére.

Kezdett itt már a' Gróf Zámborba kéſzülni,
Mert ott Pulavſzkival akart eggyesülni.

De népe köztt nem vólt ſoha állandóſág,
Maradt ezer négy ſzáz vele katonaſág.

A' többi el-ſzélyedt világ négy réſzére,
Nints gyülevéſz népnek ſemmi-is kedvére.

Ezen kevés néppel Drohobitsba jutott,
Hova Pulavſzkirúl bizonyos hír futott.

Hogy Magyar Orſzágba magát retirálta,
És Brinken Obester már Zámbort meg-ſzálta.

Tudta ez, hogy a' Gróf ide kíván jönni,
Kéſzült, hogy ágyúkkal, fog néki köſzönni.

Nem tudott mit tenni, illy viſzontagſágban,
Kívánt ő-is menni már Magyar Orſzágba;

A' hol Pulavſzkira reá fog akadni,
Nem is ſokká fognak itten ők maradni.

Szándékát ebbe-is véghez nem vihette,
Az akadály ſzívét nagyon epeſztette.

Digitized by Google

Ka-

Katonái vóltak többnyire Magyarok,
Tsáſzár ármádától ſzökött Desertorok.

Ezek meg-esküdtek, hogy itt maradnának,
Mert kötél fajtástúl nagyon tartanának.

Rontó a' Gróf előtt magát meg-hajtotta,
Nagy ſopánkodással ezeket mondotta:

Nagyſágodat híven mind eddig ſzolgáltam,
A' sarat-is, a' hol kelletett, meg-áltam.

De Magyar Orſzágra nintsen menni időm,
Azért ma telik-ki Nagyságnál eſztendőm.

Én mind gyilkos, és mind Desertor-is vagyok,
E' két qualitások, úgy tetſzik, jó nagyok.

Senkitúl ezekért nem adattatik bér,
Tsak János mestertúl, ki Szathmárba Hóhér.

Már pedig egy illyen engem' Tseh Orſzágba
Meg-ijeſztett, úgy hogy, immár e' világba

Nem vóltam; hanem tsak ſürü ſetétſégbe,
Örülök; nem estem, még akkor kétſégbe.

Ítélje el Nagyſád, most mit tsinálnának
Velem; hogy ha kézre kaparítanának.

Töltenének kolbáſzt, 's hurkát a' testembül,
Váz a' Dinnye földön lenne a' fejembül.

Hogy hazámba mennyek, arra ſenki ſem hoz,
János Mester engem ſoha ſem trantséroz.

Méltóſágos Uram, ha bé-mégyen Nagyſád,
Én itten maradok, az Isten bár mit ád.

A' hol meg-sül, ottan el fogom azt vágni,
A' Zsidók nyakára fogok ſokſzor hágni.

Mint a' Farkás ſzokott, majd óldalt kullyogok,
Talám hol itt, hol ott, egy Kozákot fogok.

Digitized by Google

Őket a' mint lehet, majd jól meg-zsebezem,
Avval óldalt állok, erdőbe rejtezem.

Én Moſzka Huſzár-is fogok ollykor lenni,
Lengyel Nemest ſzemre ha találok venni,

Rá fogom, hogy Conrád, majd jól fel-ruházom
Tehetſégem ſzerint, pénzéből ki rázom.

De hogy ha itt marad, kéſz vagyok meg-halni,
Nagyságáért: ſoha mást nem fogok uralni.

A' Grófnak ſzemei meg-töltek könyvekkel;
Kiálta, Fiaim! meg-halok ketekkel.

Mindjárt Zsidatsovi sivatad erdőbe,
Vonta magát velek, egy Sziklás ſürőbe.

De Brinken Óbester, itt-is meg-támadta,
A' Gróf katonáit ſzüntelen bíztatta:

Hogy tsak addig, míg az ágyúk érkeznének,
Mint igaz Magyarok, úgy vitézkednének.

El-érkezvén, mihent azokkal tüzeltek,
Moſzkák minden felé mindjárt el-ſzeleltek.

De mit haſznált ámbár itten nyertes vala;
Mert két ſzáz, hatvan nyóltz, embere meg-hala.

Három ſzázan pédig estek kemény ſebbe,
Kiket nem lehetett bé-tenni a' zsebbe.

Minden felől körül vette az ellenſég,
Kevés katonáit nyomorítá éhſég.

Magának ſem vólt már egyéb reményſége;
Vagy meg-öli, vagy el-fogja ellenſége.

Fáradott népével, Skutzébe retirált,
Hogy azt meg-nyugtassa, azért-is ott meg-ált.

Tsak hamar itten-is egy nagy Kozák ſereg,
Ki ott-is, hol nem kell, láb alatt fentereg,

Meg-

Digitized by Google

Meg-jelent: és eztet gyalogság követte,
Mellynek ágyúja vólt, 's ötet körül vette.
Itt-is kevés népe, bár vala fáradott,
Mint annyi Achilles, bátran viaskodott.
De a' nagy erőnek kintetett engedni,
Itt kevés népének el-kellett széllyedni.
Rontónak lágyéka kereſztül lövetett,
A' Gróf Quártéllyára el-is vitettetett.
Maga két kard vágást a' karjain kapott,
A' farán egy kartáts golyóbis ált hatott.
Esett a'Moſzkáknak vígaſztalásokra,
Hogy a' Grof harmadſzor jutott rabſágokra.
Szólt hozzájok: Rontó hogy vólna ſzolgája,
Federátiusoknak ő nem kátonája;
Kérte őket: ötet hogy mellette hadják,
Ézen egy kérését hogy meg-ne tagadják.
A' Moſzkák mindjárt ezt néki meg-ígérték,
Rontót egy ſzekéren vele el-is vitték.

Digitized by Google

HARMADIK TZIKKELY.

A' mellyben Gróf Benyovszki Móritznak sok keserves szenvedései, hasonló útazásai, tömlötzözései, végtére Siberiába ítéltetett számkivetései, némelly Ronté Pálnak történeteivel elő adattatnak, mind addig, miglen Siberiának Tobolsk nevű fő városába érték.

Hogy ha maga nemét vad állat rongállya,
Mivel fene, aztat senkit sem tsudállya,
De hogy ha egy ember más embert ok nélkül
Kínoz: tarthattya ezt néki minden vétkül.
Gróf Benyovszki Móritz hogy el-fogattatott,
Fő Vezér elibe mindjárt hozattatott.
Verseimbe ennek nevét ki nem teszem,
Fene szívét még-is pennámra fel-veszem.
Ez leg-ottan őtet vasra verettette,
Kenyérrel és vízzel itatta, 's étette.
Mi több, meg intette minden Foltsereit,
Hogy ne mérészellyék bé-kötni sebeit:
Valaki hozzá nyúl, meg-batoskáztattya, (a)
Illy szörnyű kegyetlen vólt parantsolattya.
Min-

(a) Batoskázni: Ez a' Moszkáknál büntetésnek neme, Két rövid kis újnyi vastagságú páltzákat vesz egy

Digitized by Google

Mindnyáját így küldé Kiovnak (a) Várába',
Már menvén úttyokba, értek Polonnába.

Ide a' szegény Gróf fél hóltan érkezett,
Mivel kötetlen vólt, és el-is éhezett.

Fájtak a' sebei, és matériáztak,
Ezekbe a' nyüvek már fel, 's alá máztak.

Éppen így vólt dolga szegény Rontónak-is,
Koplalt kegyetlenül, fájt a' lágyéka-is.

Ő maga személlyét még-is úgy nem szánta,
Mint Grófján keservett, 's az ő sorsát bánta.

Szólt: én mindég kérem az én Istenemet,
Hogy szabaddá tegye Nagysádat, 's engemet.

Engedje el-fogni nékem e' Feldmarsalt,
Ki minket így lántzol, és ád illy jó asztalt,

Meg-köszönöm néki velünk tett kegyelmét,
Majd én-is traktálom akkor ő kegyelmét.

Téslába veretem mind a' két lábait,
Tsereptsikba fogom két keze újjait.

Sebeit óltatlan mészszel bé-kötözöm,
Azután választó-vízzel meg-öntözöm.

egy Dobos, vagy más-is a' két kezébe, a' bűnös hanyatt fordíttatik, és mint mikor a' Szakáts két vagdaló késsel valamit vagdal, úgy verik ezt-is a' torkánál kezdvén, a' hasát sem kímélvén, lába fejeig, így forgattyák mind a' négy réfzire testének, kap öt, hat száz ütést-is, sőt némellyike ezeret-is."

(a) Kiov a' Dnipper víz parttyán épült város, Ukrainához tartozandó vólt, de 1689-be a' Moszkák elvették a' Lengyelektűl, most a' Tzárné birja.

Digitized by Google

Héring, és sós víz leszí ebéd, 's vatsorája,
Paprikával hintett torma uzsonnája.

Confectre fog nyerni harmintz bika tsököt,
Verembe záratom 's vele hat Hörtsököt.

Így kell tanítani illy vadat, és fenét,
Hogy meg-esmérhesse Magyarok Istenét.

Polonnán Comendáns vólt Sirkos Obester,
Keresztény szívvel bírt, vala derék ember.

Meg-látván a' Grófot, ő rajta könyörült,
Mellyért-is insége nem kevessé enyhült.

Ez mindjárt jó szállást nékie adatott,
Le-vétette róla a' békot, 's lakatot.

Blanchard nevü Feltsért hozzája küldötte,
Ki mindennap kétszer sebeit kötötte.

Mind a' Grófot, 's Rontót, ki-is gyógyította,
És húsz napok alatt lábra állította.

Ajándékba küldött ötven rubli tallért,
Étkekkel tartatta, ezért semmit sem kért.

Vala itt egy Hadnagy, Vittnek hívattatott,
Kúrlandiai fi, yett itt szolgálatot.

Ennek-is a' szíve a' Grófon meg-esett,
Pénzt küldött; és fejér ruhát-is feleset.

De tsak hamar dolga meg kinrá változott,
Egy szörnyüség után Fátum mást okozott.

A' Feltmarsal küldé Bannier Brigadirt;
Ki-is olly mint maga, kegyetlen szívvel bírt.

Hogy Sirkov Obestert ez mindjárt fel-váltsa,
A' rabokat ne mind vendégeket tartsa.

Mindjárt-is a' Grófra zárták' békót, 's tsintsért,
Mellyek kékre festék ereibe a' vért.

Tar-

Digitized by Google

Tartása megint tsak próſont vala, és víz,
Rontó ſzájába ſem vólt pástétom 's bor ſz.

Egy ſetét tömlötzbe más nyoltzvan rabokkal
Záratta, a' hol is, ſorvadott azokkal;

Penéſzes, nedves vólt, le ſem-is fekhettek,
Még lélegzetet-is tsak alíg vehettek.

Itt békák máſzkáltak, Denevérek ſzálltak,
Egerek tzintzogtak, Patkányok ugráltak.

Bent kellett végzeni terméſzet ſzükſégét,
Tatár ſem tarttya így maga ellenſégét.

Harmintz ött ſebesek, kik ebbe meg-hóltak,
Minden más büzöknél dohossabbak vóltak.

Huſzonkét napokat e' ſetét mélyſégbe
Töltöttek, hóltak közt' ſzörnyü büdösſégbe.

Huſzon harmadik nap öket ki-vezették;
Mint kopókat lántzra párosan vetették.

A' Grófot Rontóval hurkolták egy lántzra,
Szólltt Rontó: most megyünk eggyütt Kozák (tántzra.
Istenem ſzabadíts! ad kezemre öket,
Majd járatok velek én magyar lejtöket.

Az én Nótáimon ök majd úgy ugranak,
Hogy minden taktusra orrokra húllanak;

De én öket megint talpra állíttatom,
Hogy verik a' tzigányt, nálunk meg-mutatom.

Mikor e' ſzót *viſzkots!* fogom kiáltani,
Lelkeiknek tsupán fogom ezt mondani.

És arra taktusom olly erős fog-lenni,
Hogy mindenik lelke pokolba fog-menni.

Egy Compániával egy Tiſzt velek indúlt;
Hat ſzáz negyven két rab, az úton meg-is fúlt,

Digitized by Google

Proserpína ezen Tiſztet-is fajzotta,
Mivel öket mint a' barmokat hajtotta.

Melly helyſégbe kellett vólna bé-ſzállani,
Ott pénzel paraſztnak Quártélyt meg-váltani

Kelletett: 's mindenyáját, mind nappal mind éjjel,
Mezőre ſzállítá, ſok meg-hólt ott éhel;

Mert kenyereket-is ez pénzen él-adta,
A' melly kenyeret kért, meg-kantsugáztatta.

Nem többen Kiovba, csak ſzáz negyven ketten
Jöttek; holott vóltak hét ſzáz nyóltzvan heten.

Nem tsuda, hogy a' Gróf itt le-betegedett,
Mivel nagy hévſéget, 's éhſéget ſzenvedett.

Meg-esett a' ſzíve a' Gubernátornak
Rajta: 's menni kellett hozzá egy Doktornak.

Betsületes ſzállást néki mutattatott,
Naponként két rublit élésre adatott.

Rontó-is mellette maradt, úgy mint ſzolga,
Ő néki-is jobbúlt nem kevessé dolga.

Egy estve Gróf előtt egy nagyot ſóhajtott,
Szólt hozzá: mi bajod? erre fejet hajtott,

Szóllott: Méltóſágos Uram! Krakó várát
Bár ne láttuk vólna, fizettyük most árát. (a)

Mi-

(a) Hogy ki ki meg-érthesse, a' midőn Rontó Pál ezeket ſzóllotta, ő itten nem mást értett, hanem értésére kivánta a' Grófnak adni, hogy mind ezen kemény rabſágnak, ſanyarú életnek, egyedűl a' Krakói Várbúl való ki-ſzökés vólna oka, mert a' mint a' második tzikkelybe ki ki fel-találllya, a' Grófot Lublinba el-fogták, és Feltmarsal Apraxinhoz Krakóba hozták, a' honnan-is ki-ſzökött: már

Digitized by Google

Mihelyest a' Doktor őt' fel-gyógyította,
Gubernátor útnak mindjárt indította.

Mindnyájan a' rabok menvén Kázán felé, (a)
Nizimbe a' Grófot a' hideg ki-lelé.

Újra megint esett itt forró hagymázba,
Az hátán vitte-bé Rontó egy all házba.

E' Városba vólt egy Németh kereskedő,
Levner vólt a' neve, szíve nem vala kő.

Látván, hogy betegen ő ide érkezett,
Érette a' Tisztnél nagyon esedezett.

Hogy míg ő fel-gyógyúl, nála maradhasson,
Szerekkel egy Doktort melléje adhasson.

A' Tiszt bár nehezen, még-is meg-engedte,
Mindjárt is házához a' Grófot vitette.

Ez olly szorgalommal körülötte szolgált,
Hogy tökélletesen meg-gyógyúlt, 's lábra ált.

E' felett illendő szép két ruházatot,
Két száz rubli tallért úttyára-is adott.

---

már pedig egy Fő-Tisztnek,' annyival inkább egy Generálisnak illyet tselekedni nem szabad, mert illyenek Reversálist adnak magokról, azért-is el-fogattatván harmadszor a' Moszkáktól, reá esmértek, és nem is bántak azután úgy véle, mint egy Generálissal, hanńem tsak mint egy ollyan alá való emberrel, a' melly illy alá való dolgot tészen; könnyű-is vólt néhiek reája esmérni, mivel nagyon sánta vólt.

(a) Kázán nagy tartomány, a' mellyet a' Moszkák 1552-be foglaltak-el. Kázán városa Metropolissa, a' melly épitve vagyon, a' hol a' Kazána vize bé-foly a' Volga vízébe, bőrökkel nagy kereskedő város ez.

Digitized by Google

Mert rabokból álló más egy felekezet,
Kikkel a' Gróf el-ment, ide bé-érkezett.

Ezeket egy Volkov nevű Tiſzt vezette,
Lelke esmérete roſz vala felette.

A' Gróf kérte őtet, pénzét hogy el-tegye,
Hogy valahogy tőle más ezt el ne vegye.

A' Tiſzt ezt meg tenni magát ajánlotta,
Nála jó helyen leſz, nékie mondotta.

Pénz egyſzer a' Grófnak, a' mint kívántatott,
Kérte a' rublikból adjon néki hatot.

A' Tiſzt itt ellene haragra fel-indúlt,
Mitsoda pénzt kér ked, ſzólott, és tsak dúlt fúlt.

Ebnek adott ked pénzt, eb-is tette azt el,
Ki kezébe adta, attúl vegye azt fel.

Mi több, anyira ment e' Tiſzt' gonoſzſága,
Hogy majd nehezedett a' Grófnak rabſága.

Mert a' mint érkeztek Kázán városába,
A' Gubernátornak el-mene házába;

A' Grófot előtte egy nyúghatatlannak
Párt ütőnek mondá, 's nagy alkalmatlánnak.

Azért mint Kiovba, majd itten-is úgy járt,
Egy poroſzló már várt, ki reá vessen zárt.

Hanem itt vólt fogva az öreg Pulavſzki,
Maresal Tsarnyetzki, és ezzel Suhalſzki.

A' Gubernátornak ezek meg-beſzélték,
Ki légyen, és őtet meg-is engeſztelték.

A' Tiſzt vólt pénzének Thesaurárriussa,
De ehez már nem vólt ſoha többé jussa.

Tudván ézt jól Rontó, fogát tsikorgatta,
Mint búsúlt Oroſzlány, ſzemeit forgatta.

Szólltt

Digitized by Google

Szóllt a' Grófnak: ezen tsúnya zsivány embert,
Mivel ö Nagyságddal illy gazúl bánni mert,

Majd a' Magyaroknak Cathekizmussára
Meg-tanítom: így meg-kerül Nagyság kára.

Nem fogja fizetni ugyan azt pénzével,
Hanem Moſzka testbül ki-üzött lelkével.

Szokott estve felé minden nap nagy nyalkán
Sétálni, az itten folyó Volga parttyán,

Majd én-is ki-megyek arra andalogva,
Mivel most nem vagyok békóba bé-fogva.

Bé-taſzítom abba, 's hogy könnyebben tsúſzon,
És hogy abbúl többé ſoha ki ſe úſzon.

Tsákánnyal legygyentek egy jót tarkójára,
Hamar el is jut így Cháron hajójára.

Jó tselekedetet fogok ezzel tenni,
Mert ſok jámbor ember mentt fog töle lenni.

Ezt ne tselekedje, a' Gróf meg-intette,
Mert gyilkoſság lenne Isten elött tette.

Míg a' Gróf Kázánnak lakott városába,
Vitéz híre, 's neve Nemesek házába

El-terjedett: ki ki kívánta esmérni,
És barátſágához, minden akart férni.

Mert a' Moſzka igát itten a' Nemesſég
El-únta, 's kéz alatt vólt köztök ſzövetſég.

Ök aztat le-vetni kívánták nyakokrúl,
Gondolkodtak mindég ſzabadúlásokrúl,

Azért Respublikát kivántak építni,
Vélvén, hogy magokon így fognak ſegítni.

A' Grófot-is kértek, a' ſzámos rabokkal,
Mivel töltve vala már a' Város ſokkal,

Hogy

Digitized by Google

Hogy társaſágokhoz ő magát kaptsollya,
Melly haſznos dolgot téſz, azt-is meg-fontollya.

Mert így mind magokkal, mind velek jól téſzen,
Mivel mind a' két réſz ſzabadſágba léſzen.

Aztat-is mondották, hogy már a' Nemesſég
Fegyvert fogott, 's vele ſok városi közſég.

Szintúgy a' megyébe lakozó Tatárok,
Mert a' Birodalom türhetetlen károk.

Szólt a' Gróf, hogy nintsen nékiek fegyverek,
Rabok erőtlenek, mivel nints kenyerek.

De hogy ha a' várost ők ſzabaddá teſzik,
Segítſégeket-is mindjárt tölök veſzik.

Tsarnyetzki Marsalnak a' Gróf jelentette
A' dolgot: a' ki-is tsudálta felette.

Mindjárt ſzállására magához hívatta
A' rabok Nagygyait, 's nékiek meg-hagyta.

Ne állyanak fel a' Birodalom ellen,
De Nemesſégnek-is hogy kedve bé-tellyen;

Mondják meg, ha egyſzer a' várost el-nyerik,
Mindjárást trnppokra ők magokat verik.

És hogy akkor leſznek ők ſegitſégekre,
Mert fegyvert-is akkor kaphatnak kezekre.

Dolgát a' nemesſég igen nagyra vitte,
Hogy jó vége léſzen, bizonyossan hitte;

Mert a' Vornitzai, 's Belgrádi megyébe, (*a*)
Szintúgy a' Kiovi, Moskau Vármegyébe,

Egéſz

(*a*) Ezen a' néven Belgrad, nem Belegrádot, az az Nándor fejér várat kell érteni, hanem egy iſly nevezetű megyét, a' melly a' Moſzka Birodalom-

ba

Egész Nemességnek, melly lakik ezekbe,
A' magok szándékát bé-ólták szívekbe.

De egy nemes moszka a' Pártosok között
Vala: ez rókának bőribe öltözött.

Ő a' maga hitét, mellyt le-tett, meg-szegte,
Gubernátor előtt a' titkot fel-fedte.

Sok hazugságokkal a' dolgot tóldotta,
A' Grófrúl nékie ezeket mondotta:

Hogy szabaddá magát ő akarja tenni,
'S a' Gubernátornak életét el-venni.

Ez mindjárt egy Tiſztet, és húsz katonákat,
Kik vasat viseltek, és Halapárdákat,

Küldött; hogy mennyenek a' Gróf szállására,
'S hozzák árestomba a' fő Estrázsára.

Már aludott, a' Tiſzt hogy ajtaján zörgött,
Mindjárt fel-is ébredt, mert ez nagyon dörgött.

Gyertyát gyujtott, és a' garáditson le-ment,
Kérdé a' Tiſzt, a' Gróf vólna é oda fent?

Felelt: hogy igen-is, fent van szobájába,
Rontóval el-szaladt innét hamarjába,

Mert a' Tiſzt a' gertyát kezéből ki-kapta,
Nem esmérvén őtet, oda alatt hadta.

Leg meg-hitt baráttya vala Major Vintplat,
Kivel sok rabságot szenvedett föld alatt.

Hozzá ment, mi történt, mind el-beszéllette,
Hogy Kazánt el-hagyják, arra-is rá vette.

---

ha vagyon, hasonlóképpen ezen szón Moskau, nem értettedik az egész Ország, hanem csak egy illy nevezetű megye, a' mellybe Moskau Városa vagyon, annak előtte ez vólt az egész Birodalom fő Városa, már ma Petersburg, vagy-is Pétervára.

Digitized by Google

A' városbúl mindjárt ők ki is menének,
'S a' mint a' leg-első faluba érének,

Itt paraſzt lovakat frissen fogadának,
Szebuskárba minden baj nélkül jutának.

Találtak itt néhány nemes Pártosokra,
Kik velek tartottak; ſzámos lakosokra.

Segítették ezek pénzel, *podruzinával*, (a)
És mivel hideg vólt, ſok téli gúnyával.

Mert féltek, a' Grófot, ha talán el-kapnák,
Még kínzásokkal is ötet majd vallatnák.

Dolgokat jól tudván; hogy ha ki-mondaná,
Az egéſz Nemesſég nagy kárát vallaná.

Novogródba jöttek ſzerentsésen postán,
A' Gubernátorhoz, fel-öltözvén tsínnyán,

Mentek: és mondották, ők Tiſztek lennének,
Pétersburgba ſzámos levéllel mennének.

Gubernátor őket, mint illik, tiſztelte,
Maga aſztalánál meg-is vendégelte.

Szóllott: Pétersburga lakik Volodomír,
Vajvoda ez: 's ennek ő egy levelet ír.

Kérte, hogy azt adják magának kezébe,
És köſzöntsék ſzépen, öt' az ő nevébe.

Tizen-kilentzedik Novembernek napján
Pétersburgba értek, ſebessen hajtatván.

Vendég-fogadóba, Gróf ſzobát fogadott,
Szolgájának mondta itt Major Vimplatot.

Más

(a) *Podruzsna* téſzen posta Aſſignatiót, melly nélkül Moſzka Országba ſenki posta lovakat nem kap. Én eztet helyes rendelésnek tartom.

Digitized by Google

Más nap a' mint ſétált a' Gróf a' rév partyán,
Szemeibe akad't egy Hajós Kapitány.

Ez Hollandus vala, Hág'ba viſſza kéſzült, (a)
Mindjárást-is ezzel alkuduán, egyesült,

Hogy két ſzolgájával veſzi hajójára,
Két ſzáz arany léſzen tartásokkal ára.

Szóllott a' Kapitány, ők úgy kéſzüllyenek,
Hogy a' Néva hídján éjfélkor légyenek.

Ott vóltak; reája ſoká várakoztak,
Egyſzer el-érkezvén, nagyon tsudálkoztak;

Mert húſz katonákkal jött; kik fegyveresen
Vóltak, 's mind hármokat vitték egyenesen

Gróf Tsetserin nevű Gavalér házához,
Politzájnál lévő Tzárné Hadnagyához.

* * *

1. Ezen Gróf Tsetserin mindjárt nyóltz kérdésekre vette itten Gróf Benyovſzkit, a' mellyeket versekbe könnyű lett vólna ugyan venni, de mivel több verses könyvekben láttam, hogy az illyen kérdések kötetlen beſzédbe vóltak kitéve, azért én-is több illy írókat követem, és azon kérdéseket in Prósa így teſzem ki.

K.) Mitsoda Nemzetſégből, melly Orſzágból való, melly idős, és melly vallású ked?

F.) En mind Magyar, mind Lengyel Orſzági Mágnás is, vagyok, Magyar Orſzágba ſzülettettem, 's Kereſztény vagyok.

K.)

(a) Hága; Hollandiának Amſterodám fő Városa után első Városa, itt vannak minden Táblák, és a' Tartományt kormányozó Hertzeg-is itten lakik.

Digitized by Google

K.) Melly hatalmasság alatt szolgált, mi-nek előtte a' Confederátzióhoz jött?

F.) A' Római Tsászárné, 's Magyar Ország Királynéjának ármádájánál, a' Prussusok Királlya második Friderikus ellen.

K.) Ki vette arra, hogy Confederátzió Aktái alá magát írja?

F.) Mint Starostának kötelessségébe állott, a' közönséges Lengyel Társasággal tartani, és az idegen jármot nyakáról le-rázni segíteni.

K.) Nem tudja-é? ha a' Frantzia Király a' Confederatziónak nem küldött-é pénzt?

F.) Erről semmit sem tudok.

K.) Ki az, ki ötet fel-bíztatta, hogy a' többi rabokat fel-indítsa, és mitsoda fel-tételek vólt, ha meg-történt vólna Kázán városának meg-vétele?

F.) Ö soha sem akarta a' rabokat fel-indítani, de mivel el-türhetetlen sanyarúságot fogságba szenvedett, igyekezett magát meg-szabadítani, de Kázán városának meg-vétele soha eszébe sem vólt.

K.) Nintsenek-é más Confederátusok azon szövetségbe, vagy-is Moszkák, és mi nevek azoknak? és melly móddal állott-fel ezen szövetség?

F.) Mivel ö rab vólt, azokra gondja nem vólt, mellyért-is ezen kérdésre nem felelhet.

K.) Minekutánna ö Kázánból el-szökött, mi okra való nézve akart ö Pétersburgba jönni, és hol vett ö annyi pénzt, hogy olly hosszú úton a' postákat ki-fizethette, és mivel ö tsak

egy

Digitized by Google

egy ſzolgával érkezett Kázánba, mért vallotta azon mást-is, a' ki véle vagyon, ſzolgájának?

F) Azért jött Pétersburgba, mivel gondolta, hogy innét valamelly idegen hajón leg-hamarébb ki-mehet ezen Birodalomból, és Major Vintplatot azért mondotta ſzolgájának, hogy kevesebb költſéggel járhassanak, mi pedig a' költſéget illeti, néki mindég vólt pénze, mivel az Úr Isten ſzép értékkel meg-áldotta.

K.) Mert akart egyenessen Hollandiába menni?

F) Azért, mivel ő itten egy Hollandus Kapitányra talált, a' ki ötet magával el-akarta vinni, és ő akármelly Országba kész vóltmenni, hogy csak innét ſzabadúlhasson.

Valaki elő-járó beſzédemet figyelmezve fogja olvasni, által fogja látni némelly itt adott feleleteknek való, vagy-is valótalanſágát.

* * *

Ezek így történvén, ötet el-vezették
Katonák: 's mint mentek, mindég ſiſeztették
Hogy roſzszúl leſz dolga, mert ki-nem vallotta
A' párt-ütést, ſőt azt ſzínnel palástolta.
A' nyomorúſágnak estek özönébe,
Mert a' Politzájnak vitték börtönébe.
Itt ſem látott a' Gróf ſem éjjelt, ſem napot,
Kevés kenyért 's vizet csak harmad nap kapott.
Szólltt Rontó: Nagy Isten! ugyan mit vétettünk,
Hogy mi Harpiákkal így körül vétettünk.

Digitized by Google

Azoknál is ezek sokkal gonoszszabbak,
Mert életünk halál, azért gyilkosabbak.

Ezeket Medúzsa, nem más Anya szülte,
Darázsok fészkébe tojássait ülte.

Mert nintsen ezekbe irgalom, kegyelem,
Nintsen emberi szív, nintsen engedelem.

Ha nem szünik kínunk, tovább-is úgy élünk,
Oldal bordáinkhoz szárad a' mi bélünk.

Melly hellyen van a' szám, már el-felejtettem,
Mivel haszznát annak én régen nem vettem.

A' gyomrom ellene szüntelenül morog,
Mert abból beléje sem nem húl, sem tsorog;

Fogam ugyan sima, mint az Elefánt tsont,
Pallérozta őket hemény, 's száraz prófont.

A' torkom tserepes, nagy az hevessége,
Mert azt nem áztattya Bachus' nedvessége.

Adj Istenem érni nékem olly időket,
Mellyekbe kezemre keríthessem őket.

Ha ők nékünk finggel mérik a' portékát,
Réffel fogom mérni tetézve a' vékát.

De meg-emlegetik kalmárkodásomat,
Sírva fogják inni az áldomásomat.

Szóllott a' Gróf: Rontó! tsendesítsd szívedet,
Hiddjed, Isten szeret engemet, 's tégedet.

Bár ostoros Atyánk, tsak próbál bennünket,
Bízz' benne, még jóra fordíttya ügyünket.

Más nap az egész fő, titkos Tanánts bé gyült,
Gróf Panin, mint Prézes, ennél fő helyen ült.

A' Gróf a' tömlötzből elibe hozatott,
Kire torván nézvén, tőle ez mondatott:

Gróf

Digitized by Google

Gróf Tsetserin előtt, a' melly vallást ő tett,
Knotit (*a*) nyér, ha arra nem tészen-le hitet.

A' Gróf tsendes szívvel a' hitet le-tette,
Látván ezt Gróf Pánin, fel indúlt felette.

Parantsolta, hogy ő hitét vissza vonnya,
Mert meg-kínoztattya, 's gálya leßz a' honnya.

Illy beszéd az embert nagyon szomorúttya,
Még az ártatlant is, ez meg-tántoríttya.

De nemes szív előtt nints építve gátor,
Maga áll mint kőszál, meg nem rezzen, bátor.

A' Gróf is méréßzen ezeket mondotta,
Eßzét, bátorságát minden tsudállotta.

Szükséges leg-elől meg-bizonyítani,
Hogy én hamis hitet tettem-le, mutatni.

(*a*) Knoti, a' Moßzkáknál egy rettenetes neme büntetéseik között, de ez kétféle; száraz, és nedves; kinek ez az utólsó adatik, annak meg kell halni, ezeket nem más adja, hanem a' Hóhér ßerhája, és ebből állanak Az Knoti egy három újnyi szélességű szíj, melly hoßzú, és egy óstor nyélre vagyon kötve, a' száraz Knotinak végin kemény szíj tsomók vagynak, a' nedvesen pedig igen éles, és hegyes vas horgok. A' bűnös félig mezítelen testtel egy oßzlophoz köttetik, a' mellyik szárazat nyér, annyi tsapást kap, a' mennyire ítélteteti, de minden tsapásra meg-hasad a' bőre. A' ki nedves Knotit kap, ha egy tsapásra kell néki meg-halni, mindjárt ki-vágja az agya velejét; ha kettőre, elől a' bélit, úgy velejét; ha háromra, elől óldalát vágja-ki, azután a' bélit, utóllyára az agya velejét.

Digitized by Google

Oſztán lehet engem' venni tortúrára,
Sütögetni, vagy-is húzni lajtorjára.

Semmi tolvaj addig fel nem akaſztatik,
Míg nyilván, hógy lopott, meg-nem mutattatik.

Egy másra néztek itt néhány Miniſterek,
A' kiknek Kereſztény vérrel buzgott erek.

Mondották: mi dolgát perduelliónak
Nem tarttyuk, ſem magát haza árúlónak.

Nints, láttyuk, más vétke, tsak hogy ſzökni akart,
De az Haza alá ő ſoha ſem vakart.

Erre a' tömlötzbe meg bé-rekeſztetett,
Más nap ezen helyre megint vezettetett.

A' Moſzka Nemessel most confrontáltatott,
A' mellytül Kázánba ő el-árúltatott.

Ez, hogy a' párt-ütést jól tudta, mondotta,
És a' nemeſséget meg-bátorította.

Söt hogy a' rabokkal fogja ſegíteni,
Mihent a' dologhoz fognak ők kezdeni.

Felelt a' Gróf: igaz, hogy én mulatſágba
Nemeſséggel vóltam, gyakran társaſágba

Hallottam-is, hogy a' Gubernátor ellen
Beſzélltek; hogy vólna ő igen kegyetlen.

Kértek-is engemet ſokſzor ſzép ſzavakkal,
Hogy állyak mellejek az el-fogattakkal.

De eztet fejemről én le-hárítottam,
Beſzédemet mindjárt másra fordítottam.

A' párt-ütés nékem nem haſznál, mint rabnak,
Én akartam magam' tenni tsak ſzabadnak.

Meg-vallom; mondottam, ha ſzabaddá teſznek,
Hogy ſegítſégekre, rabok velem leſznek.

Szóllt

Digitized by Google

Szólltt a' Moſzka Nemes, igaz e' vallása,
Mert ſzájának mindég ez vala mondása.

A' ſzegény Gróf újra tömlötzbe záratott,
Más nap már harmadſzor megint fel-hozatott.

Gróf Pánin így ſzólla: ked ellen van ſok vád,
De ha Reversálist magárúl írva ád;

Hogy ellenünk ſoha ſem fog ked ſzolgálni,
Míg él, a' pártosok közzé ſem fog állni,

És az Orſzágbúl-is, hogy mindjárt ki-mégyen;
Hogy keddel több bajunk mi nékünk ne légyen.

Eztet tselekedvén, ſzabad fog ked lenni,
Merre fog tetſzeni, arra lehet menni.

Nagy örömmel a' Gróf ezeket meg tette,
Reversálist adott, le-is petsétlette.

Vélte-is, hogy most lett inſégének vége,
Belső öröm miatt ízíve ſzint'-úgy ége.

Bé-vitetett még-is, innét árestomba,
Étkeket utánna küldtek mindjárt nyomba.

Rontóra tekíntett víg kedvvel, 's mosolygott,
A' tömlötzbe néki meg-mondá a' dolgot.

Fel-ugrott, a' tántzot mint az őrült, járta,
Mert ſzabadúlását más nap ő-is várta.

A' vén Simeonnak, az ő Solosmáját
Végig énekelte, jól tudta nótáját.

Most ereſzted, Uram! el a' te ſzolgádat; *Luk. 2do.*
De hánnyad pokolba a' te ſok Muſzkádat.

Szánd-meg! mert ők itten hideget ſzenvednek,
Ha pokolba leſznek, majd meg-melegednek.

Digitized by Google

Jól tudod a' *Lazsnyét*. minnyájan ſzeretik, (*a*)
Réſzek leſz ott abba, Stixbe förözdhetik.

A' bik fa mert kemény, igen jól ég tüzön;
Azért ſemmi ſzakáts nem-is kap a' füzön.

Keményebbek ezek ſokkal a' bik fánál,
Nagy kedvet lelnének Plutó ſzakátsánál.

Uram adjad öket az ö konyhájára,
Mert ſzükſége most van igen nagy a' fára,

Ezek nem taplósak, kemény tüzök léſzen,
Így ſzenvedésünk-is ezzel véget véſzen.

A' tömlötzbe öt nap még ſanyargattattak,
Tsudálkoztak; hogy ök ki nem hozattattak.

Hatodik éjtſzaka, már éjfél lehetett,
Egy Tiſzt, hét katona hozzájok küldetett.

Ez mindjárt a' békót rólok le-vétette,
Gyapjas júh gúnyába öket öltöztette.

De mindjárt meg vasra verette azután,
Ajtó előtt állott egy bé fogatott ſzán.

Üllyenek bé, mondá, mindjárt bé-is ültek,
Sebesen hajtatott, hogy ſzintén repültek.

A' Gróf örült, mert vólt ollyan reményſégbe,
Hogy Lengyel Orſzágba viſzik: hol inſégbe

Nem

(*a*) *Lazsnya* a' Moſzkáknál ſzáraz förödöt téſzen, bé-ſzoktak ök fütetni keménnyen egy nagy ſzobát, bé-dugattyák az ablakokat, ſetét is vagyon abba, padokon ſzüz anya mezítelen izzadnak, és mikor már eleget izzadtak, tsak egy hoſzſzú ümögbe, ki-futnak télbe a' jég alá, nyárba a' leg-hidegebb vízbe förödni. Próbállya eztet más nemzet.

Digitized by Google

Nem léſzen: ſetét vólt, úttyát nem esmérte,
A' Tiſzt ſem mondá-meg, bár öt' ſokat kérte.

Oda lett reménnye, mihent fel virradott,
Kemény tél vólt, még-is homlokra izzadott.

Látta mellybe esett, igen mély azon kút,
Siberiába vitt, mellyen mentek az út.

Tsak a' vólt egyetlen egy vígaſztalása,
Hogy Vintplat-is itt vólt, régi jó Pajtása.

Elöl Volodomir Városába értek,
Hol-is pénzt a' Tiſzttül élelmekre kértek.

Adott: négy ſzán ide utánnok érkezett,
Mindeniken üle egy egy ſzámkivetett.

Vaſzili Vaſzilits Pánov vólt az elsö,
Test örzök Hadnagyja vólt, és ember belsö,

Hipolit Stefanov, ült a' más ſzánkába,
Ez Kapitány vala Infantériaba.

Asaph Baturin vólt harmadiknak neve,
Pattantyús Kapitány ez tsak tavaly leve.

Negyedik Fö Tanáts Iró deákja vólt,
Iván Salmanov ez, úgy fázott majd meg-hólt.

Innét már minnyájan eggyütt indíttattak,
Mellójek negyven hat katonák adattak.

Státziójok vala Kutzemodenjatzkó,
Roſzſz úttyok vólt, esvén éjjel nappal az hó.

Katonák Strázsája itt meg-duppláztatott,
Már itten ſzáz ötven mellójek adatott.

Mivel mellyen mentek, vólt Kázányi megye,
Mellynek ſok erdeje vagyon, és ſok hegye.

És miólta a' Gróf már abbúl ki-ſzökött,
A' Pártosok' tüze mindenütt ki-lökött.

Digitized by Google

Tartottak ne talán meg szabadúllyanak,
Es a' Pártosokkal egyaránt dúllyanak.

Sok fáradságaik, szenvedések után,
Januáriusnak lett huszadik napján,

Tobolsk városába áz ő érkezések,
De ki-írhatatlan vala szenvedések.

Mivel Eólusnak kemény vólt a' szele,
Irtóztató fagyos, 's komor vala tele.

Valamiként dürög ágyú pattanása,
Szint úgy a' fáknak-is dörgött hasadása.

Még a' tüz lángja-is nehezen lebegett,
Úgy meg-tólte fagya a' levegő eget.

Minden folyót, 's kútat ő jégre fordított,
Hegyeken vólgyeken, csak Farkas ordított.

A' zúzmara fáknak gallyát földig húzta,
A' nagy hó górékat, Zanótzot le-zúzta.

Levegőbül húltak a' fagyos madarak,
Rókát üzvén hóba, buktak az agarak.

A' szarvasok, őzek, nyúlak, nyargalóztak,
Sok a' fúvásokba meg-fagyván, nyujtóztak.

Ezer hét száz hetven esztendő íratott,
Azólta illyen tél hogy vólt, nem hallatott.

Ezen tartományba, Tobolsk a' fő város,
Lakja eztet sok nép, és sok gazdag áros.

Itt a' Gubernátor vala jobb Kerefztény,
Mint Pánin, Tsetserin, nem olly ördög edény.

Le-vétette rólok mindjárt a' vasakat,
Rendelt Quártélyoknak szép tsínos házakat.

Egy házba szállott a' két pajtás egymással,
Képzeltem Dávidot lenni Jonatással.

A'

Digitized by Google

A' Gubernátornak tette kegyesſége,
Hogy a' Grófnak meg-tért régi egésſége.

Mert meleg ſzobába itten már nyughatott,
Kedves Vintplattyával kedvére ſzóllhatott.

Egy estve ő vele, mint a' Gróf vatsorált,
Rontó udvarolván, az háta megett állt.

Izgott, mozgott mindég, így ſóhajtott: ó! ó!
Észre vette a' Gróf, kérdé mi lelt Rontó?

Szóiltt: Nagyſágos Uram! az Isten bennünket
Nem ſzeret, mivel nem ſegíti ügyünket.

Pétersburgba ugyan nagyon meg-vídúltunk,
Mert véltük, Moſzkáktúl hogy meg-ſzabadúl-(tunk.

A' tömlötzbe el-is jártam én a' lántzot,
Mit haſznált! ránk veték tsak ugyan a' lántzot.

El-is énekeltem ott a' ſzent Solosmát,
De miben fejünkre tették a' júh Kutsmát,

Mindjárt tudtam; ſzénánk nem jó renden vagyon,
Vagy fel-akaſztanak, vagy Knotiznak agyon.

És mint fel-ültettek minket a' ſzánkára,
Bizonyosan hittem, viſznek három fára.

Kezdett-is aludni már testembe a' vér,
Mert kotsisunk olly vólt, mint vólt azon hóhér:

A' mellyet el-fogtam Zsvanyetzi tsatába,
Tsákány orrú, ſzáráz, 's olly magos mágába,

Mint a' farkas ſzalad, ha bárányt ragadott,
Ő-is nem másképpen mi velünk ſzaladott.

Szomjúhozza, véltem, nagyón mi vérünket,
Azért olly ſebesen viſzen ő bennünket.

Áldasson az Isten! tsak hogy még mi élünk,
De mondja-meg Nagyſád, ugyan még mit érünk.

Digitized by Google

Átkozott egy Országg, ez a' Sibéria,
Inkább hívom eztet én Luciféria.

De igaz! nem lehet eztet így nevezni,
Mert Cháron sem mér itt hajóján evezni.

Mert Stix vizének is bé kéne itt fagyni,
Hajózást kéntelen lenne félbe hagyni.

Itt az embereket farkas fel falhattya,
De a' Sátán őket éppen nem bánthattya,

Maga Lucifer-is ezeknek békét hagy,
Fél, ha ide jönne, hogy ő mindjárt meg-fagy.

A' fák itt katonák, csak azok puskáznak,
Kiket szirony, mara, 's jég-csapok ruháznak.

A' farkasok pedig, leg-főbb muzsikusok,
A' vadak táncztosok, de sebes taktusok.

Farkasnak Romulus, 's Rémus vólt csak fattya, (*a*)
De itt a' Moszkáknak valóságos Attya;

Mert mint a' Farkasok ők-is ragadoznak,
Még örülnek embert hogy ha ők kínoznak.

Hozzánk-is éppen olly könyörületesek;
Mint az egerekhez a' matskák kegyesek.

Ez országg' hegyei, mellynek itt tornyoznak,
Gelboe hegyei, mert nem harmatoznak.

Terméketlen egész Sibéria tája,
Bő már az esztendő ha van Afonyája. (*b*)

Eze-

(*a*) Tudva vagyon azon Traditio Romulus és Rémusrúl, hogy őket egy nyőstyén farkas szoptatta, azért-is őket nem valóságos farkas fiainak, csak fattyának tettem itt ki.

(*b*) Afonya valóságos Magyar neve azon havasi gyümöltsnek, melly ollyan, mint a' még meg-nemher-

Digitized by Google

Ezeket madarkák, 's fák rügyét tsipdelik,
Füveknek magvait keresik, nem lelik.

Moſzkáknak gyümöltsbe el-nem-kopik innye,
Nintsen itt vér bélű, ſem tser-hajú dinnye.

Nints tseresnye, baratzk, ſzőllő, ſzilva, alma,
Ne-is légyen ſoha, jó nékik zab-ſzalma.

A' terméſzet tőlök meg-vonta jóſágát,
Közlötte ő velek tsupán tsak vadſágát.

Méltóſágos Uram, ez ám nem Kanahán,
Nem foly itt téjjel méz, nem-is terem dohány.

Tám már nem-is fogok többé dohányozni,
Nagy böjt az én nékem, 's nagy bút fog okozni.

Nem hogy bor vólna itt, de még kökény víz sints,
A' Magyarnál pedig ennél drágább kints nints.

Óh Egeknek Ura! így mért oſtorozol?
Mért foſztaſz e' jóktúl minket, mért kínozol?

E' fagyos pokolbúl vigy-ki, esedezem,
Máskép jég verem leſz gyomrom, már érezem.

Meg-ſzünök kevessé itten imádkozni,
Egy dolgot a' Gróftúl fogok tudakozni.

Méltóſágos Uram! Nagyság fogja tudni,
Igazé? vagy mások ſzokták azt hazudni:

Hogy kit ide egyſzer küldenek rabſágra,
Itt hal-meg; ki-nem megy ſoha más orſzágra.

Es hogy minnyájának nyuſztokat kell fogni,
Ki nem fog, batotska alatt kell forogni,

Én

---

hervadott fenyű mag, ollyan forma apró fátskán terem, mint a' pukzpám. A' Tóbhoknál Tsitsuriihi a' neve, kedves gyümöltsök-is, más nintsen' valamint a' Moſzkáknak.

Digitized by Google

Én Jáger nem vagyok, ſoha ſem vadáztam,
Illyen fagyos fákra éltembe nem máztam.

Gyakran fogtam ugyan Kozákot, Kurutzot,
De ſoha ſem vidrát, ſem pedig párdutzot.

Sok Szerentsétlenſég érte már fejemet,
Sok bú, báj fájlalta nem egyſzer ſzívemet,

Miólta el-hagytam hazámat, és Huſztot,
De még ſem fogatott ſenki velem nyuſztot.

Imé Nagyſád előtt esküſzöm az égre,
Hogy én fel nem máſzok ſem fára, ſem jégre,

Én kopó nem vagyok, hogy őket büzöllyem,
Sem Jáger, ſem Petzér, hogy azokat öllyem.

Nyuſzt fogás nem dolga éppen katonának,
Fogjon Moſzka Uram, ha tetſzik magának.

Hallottam, hogy drága a' nyuſztoknak böri,
Mivel keverve van ezüſt ſzállal ſzöri.

Fogjon hát magának, a' ki azt ſzereti,
Vegye böri haſznát, 's hussát meg-eheti.

Azt-is meg-mutatom, hogy Siberiából,
Ki-mégyek, vadaknak hideg barlangjából.

Töltve leſz pistolyom, és a' karabélyom,
Rajtam leſz lódingom, kardom, pantallérom.

Meg látom ki fogja gátolni útamat, (mat.
Tíz, kuſz, harmintz Moſzka nem fog-meg maga-

Hogy ha ſokan léſznek, akkor meg-ölhetnek,
De a' nyuſzt fogásra így-is nem vehetnek.

Tapaſztalni fogják, vitéz vóltam, 's vagyok,
Fegyver által halok, nem hidegtűl fagyok.

De a' míg meg-ölnek, ſok Moſzka fej, és fog,
Hó halomra, vagy-is a' jégre húlni fog.

Szól-

Digitized by Google

Szóllott hozzá a' Gróf: hallod fiam Rontó,
Nékem sem lesz Sírom Sibériai hó.

Hogy most így van dolgunk, ne essél kétségbe,
Egyiptom-is vala egykor setétségbe,

Vastag ködit Isten megint el-oszlatta,
A' nap súgárival magát meg mutatta.

Tengeren-is hajót, soká hánnya szélvész,
Még-is rév parthoz jut, öblébe bé nem vész.

Ulissest-is soká bal szerentse üzte,
Borosztyánnyát végre homlokára fűzte.

Tudja az Úr Isten mi velünk mit mivel,
Szent akarattyát ő nem közli senkivel.

A' ki benne bízik, soha meg-nem romol,
Erejétül békó, tömlötz, vas zár omol.

Egész reményemet vetem én-is benne,
Meg-segít, nints-is más, a' ki illy jót tenne.

Ha fordúlt-is mostan a' mi kotzkánk vakra,
Lesz még ollyan idö, mellybe mutat hatra.

Hogy ha én szenvedek, szenvedj velem te-is,
Lám szenved Vintplat-is, szenved még több (más-is.
A' Mindenhatónak bízok hatalmába,
Hogy meg nem öszülök én Siberiába.

Szóltt Rónto: Nagyságod már sokszor hallotta,
Mivel sok ízbe szám nem egyszer mondotta,

Hogy Méltóságodért magam fel-áldozom,
Arrúl hogy el-hadjam, nem-is álmodozom.

Kész vagyok, a' dolog akár mire kéllyen,
De nyusztot nem fogok, engem úgy segéllyen,

Hogy én nyuszt, vagy Gerinv, avagy Héjuz fogó
Legyek's nyakam törjem, nem vagyok olly bohó.

Va-

Digitized by Google

Valamerre Nagyság járni fog, és kérni,
Soha el-nem hagyom, míglen fogok élni.

Óh vajha juthatnánk még ollyan tsatákra,
Hogy kardot ránthatnánk e' gyilkos Muſzkákra.

Hiddje Nagyság akkor a' ſzurkot meg-ennék,
Fognék bezzeg nyuſztot, bár fára nem mennék.

És bár ſzûts nem vagyok, ki tudnám tsáválni
Böröket, 's azokrúl a' húst le-kaſzálni.

Bölts Nagyſágod, azért minden jót végezzen,
Tsak ſzabadúlhaſsunk, azon igyekezzen.

NEGYEDIK TZIKKELY.

A' mellybe Gróf Benyovſzki Móritznak Tobolskból Siberiának fö Városából Jakutzba, onnét Ohotzba, végtére Kamtsatkába való jövetele; az úton, úgy a' Tengeren keserves ſzenvedése, veſzedelme, ſok dolgoknak végbe vitelei, némelly Rontó Pálnak mulatſágos történeteivel elö-adattatnak.

Az irígyſég nem hágy ſenkit-is nyúgodni
Mert ö az haraggal kezet ſzokott fogni.

A' Grófra ki-önté mérgét mint ſzokása,
Itten Tobolskba-is nem vólt maradás.

Februáriusnak negyedik napjára,
Fel-ültették öket tizenhat ſzánkára.

Egy

Digitized by Google

Egy *Szotnik* (*a*) huszonnégy Kozákkal kísérte,
Hogy jó dolgok lészen, bíztatta, ígér.e.

Jó dolgok-is vala meddig ez vezette,
Mivel Gubernátor' rendeléset vette,

Hogy mint többi tartá, öket úgy ne tartsa,
És mint a' barmokat, az úton ne hajtsa.

Szállította mindég maga szállására,
Ebédnél tartotta, hívta vatsorára.

De mindenütt töle ez ki nem telhetett,
Erdök, hegyek között falut nem lelhetett.

Azért-is felette ök sokat szenvedtek,
Gyakran vízbe mártott nyirfa hajat ettek.

Ha ló hust ehettek, 's ló tejet ihattak,
Úriásan akkor már ök traktáltattak. (*b*)

Kegyetlen hideg vólt, az hó esett széllél,
Sok helyt lábok alatt a' jég állott éllel;

És a' nagy hegyeken gyalog kellett menni,
Így sok mért földeket kellett hátra tenni.

A' hol esett hóbúl barlangot találtak,
Abba mint gunyhóba, éjtszaka meg háltak.

Tsak falut érjenek, gyakran Istent kérték,
Meg-hallgatta öket, Tomsh városát érték.

Ez

(*a*) *Szotnik* egy ollyan Tiszt, ki a' Kozákokra gondot visel, de koránt sem tartatik ollyan tiszteletbe, mint egy hadi Tiszt.

(*b*) Bizonyos az, hogy a' Tatároknak leg-kedvesebb ételek a' ló hús, és italok a' kantzák' teje, és ha valaki Murszához mégyen, első tiszteletet mind-járt portzelán, vagy ezüst tsészébe illyen téjjel tészen, és nem kávéval.

Digitized by Google

Ez tizenhetedik Aprilisnek napján,
Történt szombat napon, nap nyúgotta után.

Itten Villenöv Úr, vala Gubernátor,
Párisi fi, hol-is soká vólt Prókátor.

Fogadta ez öket minden emberséggel,
Keresztényhez illő szívvel, kegyességgel.

E' várost többnyire mind Tatárok lakták,
Ezek-is hozzájok kedveket mutatták.

Mert tudták, hogy ök a' Török Armádával
Egyesülve vóltak, hartzoltak Muszkával.

Hogy tabságba estek, rajtok szánakoztak,
Ló tejet, és ló húst, gyakran enni hoztak.

Rontónak nem tetszett a' kantzáknak teje,
Sem pedig tormával a' lovaknak feje.

Tegnap a' Moszkákat, ma a' Tatárokat,
Káromlotta, szidta, valamint hokrokat,

De az éhség öt-is rá kénszerítette,
Hogy mind kantza tejét, mind húsát meg-ette.

Itten egy Murszától (*a*) enni szalonnát kért,
De fel-is zavarta ezzel benne a' vért.

Mert ök Mahometnek tarttyák a' vallását,
Útállyák a' diszno hús' elö-hozását.

Azért-is Nógai (*b*) korbátsát fel-kapta,
Rontót derekassan néhányszor meg-tsapta.

Néki nem kellett több, a' kardjához kapott,
Mursza-is nyert tőle jó néhány kard-lapot.

Lett

(*a*) Mursza: Tatár Urat, vagy-is fö nemest tészen.

(*b*) Nógai: Tatár Országnak eggyik tartománnya, a' mellyben leg-jobb, és leg-szebb Tatár kantsugák, vagy-is korbátsok munkaltatnak.

Digitized by Google

Lett itten nagy lárma, lett felette nagy tűz,
Látván a' Gróf; ki ki magára puzdrát fűz,

Sokan már tegzeknek íjját-is fel-vonták,
Hogy nyilak' tárgyává teſzik Rontót, mondták,

A' Gubernátorhoz nem ment, hanem futott,
Meg-mondá a' dolgot, a' mint hozzá jutott.

Szóltt ez: én a' tűzet, ha lehet, el-ójtom,
De nem hiſzem hogy azt egéſzlen meg-fojtom;

Hanem, hogy ha térden Murſzát meg-követni
Fogja: mivel nagy Úr, nem lehet meg-vetni.

Így majd vége léſzen a' dolognak vetve,
Ő is nyílazásra nem leſz ki-tétetve.

Szóltt a' Gróf: mindjárt ád ezért elég-tételt,
Úgy-is már Rontóra dolgáért neheztelt.

Menj! siess! ſzóltt hozzá; néked parantsolom,
Mint Urad! ſzavamat fogadod, gondolom.

A' Murſzát kövesd-meg, pedig térden állva,
Ha meg nem-tselekſzed, el-leſzünk mi válva.

El-ment; 's a' Murſzának lábaihoz borúlt,
De hogy nem rághatta, ſzíve fájt, 's lett ſzorúlt.

Ez magyarúl beſzéllt, amaz nem értette,
Egéſz követését e'képpen ejtette:

Követem ló húson meg-kízott lelkedet,
Vájja-ki a' holló két apró ſzemedet. (a)

Meg botsáss, hogy jobban meg-nem-rakhattalak,
És Mahomet után nem taſzíthattalak.

Szól-

(a) Valamennyen vagynak Tatárok a' Világon, mindnyájának apró és kis ſzeme vagyon, ellenbe a' pofájok felett való tsontok kínn állanak, erősek, és mintegy dombokat formálnak.

Digitized by Google

Szóllott a' Murszához itt a' Gubernátor,
Olly authoritással, mint egy nagy Orátor:
Imé Mahometre kér, 's a' nagy Állára,
Hogy hotsásd-meg vétkét, 's ne légy ártalmára.
Mindjárt-is a' földről maga fel-emelte,
Kezet fogott vele, és meg-is ölelte;
Kedveskedett néki egy jó' zsoldarával,
Kantza sajttal, téjjel, egy Tatár gubával.
Így járt itten Rontó a' Tatár Murszával,
De hidegbe haszznált néki a' gubával.
E' Városba vólt egy nyusztval kereskedő,
Chinai nagy áros, sok pénzzel is bírt ő.
Ez a' Grófba igen nagyon bé-szeretett,
Tám Sympathiája ő vele lehetett.
Kérte ez: szökjön-el ő vele Chinába,
Pénzt ád néki, onnat mehet hazájába.
De nem lehetett ezt semmiképpen tenni,
Mert nyóltzvan mért földet kéne gyalog menni.
A' Grófnak tele vólt teste sok sebekkel,
Szólt: nem mehet gyalog olly meszsze ezekkel.
Ezt a' Kereskedő maga meg-esmérte,
Már tsak ajándékit meg-ne vesse, kérte.
Adott is elég pénzt, sok bőrt, sok nyusztokat,
Egy tevét-is, a' melly hordotta azokat.
Tizen-egyedikbe Május holnapjának,
Vólt azon nap, mellyen ők el-indúlának,
Erdőkön útaztak, nagy hegyeket másztak,
Szenvedtek éhséget, szomjút, sokat fáztak.
Huszadik Augustus' napja el-érkezett,
Hogy ezen nagy Transport Jakutzba férkezett,
Hol

Digitized by Google

Hol egy ember vala, Hofmann nevezetű,
Tanúlt, egy bölts ember, igen sebes eszű.

Mint Feltser úgy szolgált Pétersburg Várába,
Számkivetésre ment ő is Kamtsatkába,

Mivel szép és jó volt az ő Charactere,
Azért-is a' Grófnak lett meg hitt embere.

Ez a' *Landkártyákat* igen jól értette,
Mellyért-is a' Grófot bizonyossá tette,

Hogy ők Kamtsatkából könnyen ki-szökhetnek,
És a' tengereken bízvást el mehetnek.

A' mint fog tetszeni, vagy Japóniába,
Avagy-is mehetnek bíztossan Chinába.

De ezen dolognak végbe vitelére,
Igyekezni kell egy hajó' nyerésére.

Ehez szükségesek még ollyan emberek,
Kik a' hajózásban gyakorlott mesterek.

A' Gróf ki tanúlván ő egyenes szívét,
Úgy tartóttta ötet, mint már maga hívét.

Szépen szóllott hozzá: kedves jó barátom!
Emberséges 's igaz ember-is vagy, látom,

A' szabadúlásnak módja a' fejemet
Már régen fárasztja 's gyúllasztja szívemet.

Minden mesterségét én a' hajózásnak
Úgy értem, hogy aztat nem engedem másnak.

Mert a' Tengereken én sokat próbáltam,
Ütköztem, és hajó-törést-is ki áltam.

Magam kívánok hát én Admirál *(a)* lenni,
Bízom az Istenbe, dolgunk jól fog menni.

(a) Admirál a flottának, vagy-is hadi hajóknak Fő-Vezére, Feld-Marsalja.

Digitized by Google

Vannak még énnékem több hív baráttyaim,
Kik igaz emberek, kedves Pajtásaim.

Meg-kell ezeknek-is a' dolgot mondani,
Tudom szándékunkra rá fognak állani.

Mert valamint nékünk, néklk-is a' rabság
Keserves, kedvesebb lészen a' szabadság.

Ha tsak ketten lészünk, keveset tehetünk,
Sok kézzel és észszel többekre mehetünk.

Mindjárt-is állított itt egy társaságot,
Könnyü vólt ezt tenni, mert a' szabadságot

Ki ki óhajtotta, vólt ehez nagy kedvek,
Kik vóltak, íme itt vagyon az ö nevek.

Hoffman, Major Vintplat, Kapitány Stefanov,
Obester Baturin, és Kapitány Panov.

Secretáriussa a' titkos Tanátsnak,
Sopronov: ki itt-is nem tétetett másnak.

Ezek a' raboknak valának eleje,
Minnyájoknak még-is a' Gróf vala feje.

Hogy dolgoknak végét hamarébb érhessék,
Hamar-is magokat szabadnak tehessék;

Gubernátort kérték, ki ott mindent tehet,
Hogy küldje el öket mennél elébb lehet

Ohotzkba, a' hol-is hajókra ülhetnek,
Kámtsatkába könnyen, nem gyalog mehetnek.

Kevés napok múlva, meg-nyerték ezt tüle,
Hófman el-maradott, mert meg-betegüle.

Számnyaikba Taránd szarvasok (*a*) fogattak;
Sokkal sebessebben, mint lovak szaladtak.

(*a*) Taránd szarvasnak tészem itt ki egy állatnak nevét, a' melly Németh nyelven *Renuthier* nevezte-

tik

Digitized by Google

Jakutzból egy Kozák utánnok küldetett,
Ez hozta; hogy Hofman már el temettetett.

tik. Sok Lexikonokba, az az: Dictionariumokba kerestem ezen állatnak Magyar nevezetét, de sohol, még Calepinusba sem találhattam-fel. Molnár Albert ugyan deák nevét így teszi-ki: Rangifer, tsudálkoztam, hogy ezen másképpen jó Author, magyarúl mi légyen az, ki nem tette, hanem tsak Németűl *Rennthier*, holott ő Magyar Lexikont inkább írni igyekezett, mint más nyelven valót. Nem tehettem már itt mást, hanem Linneust, és Hübner Jánosnak természetről irattatott jeles Lexikonnyait forgattam-fel, ezen két nevezetes Authorok a' Rennthiert nevezik Cervellus Tarandusnak, azért én-is ezen Epithetumot, Tarandus, meg hagytam, és Tarandnak tészem, ezen szót pedig Cervellus szarvasnak írom. Szolgálattyára fog kötelezni engemet azon hazafi, ki valóságossabb nevét értésemre fogja adni, mert ősz hajjal sem szégyenlem a' tanúlást, ő pedig dítséretet méltán fog érdemleni tsak azért leg-inkább, hogy anyai nyelvünknek érdemes ki-pallérozójává fogja magát tenni. Nagyon fog az hibázni, a' ki ezen állatot Bölény vadnak ki fogja tenni, megvallom, én-is ezen szóval akartam élni, de nagyon különbözik a' Bolény vad ettűl, németűl a' Bölény *Elendthier*, deákul pédig Alces. Ez sok-al nagyobb a' szarvasnál, amaz pedig kissebb ennél, szarva, szőri, bőri, húsa, mindenkép különbözők. A' Németek-is jól nevezik, mert *rennen*: Németűl aztat teszi, *futni*, és így mivel azon állat nagyon futó, szaladó, mert a' mellyek megjámborítottanak, egy nap harmintz Németh mért földeket-is hátra tesznek, azért nevezik őket *Rennthiernek*, sokat lehetne nékem ezekről írnom.

Kik

Digitized by Google

Hozott ez magával számos írásokat,
Hofmanénak lenni mondotta azokat.

Maga vezérjének kezébe nyújtotta,
Szóval pedig Grófnak ezeket mondotta;

Hogy ha velek bé ér Ohotzk városába,
A' Gubernátornak menvén a' házába,

Adja ott kezébe ezen írásokat,
Foglalnak magokba ezek igen sokat.

Többi közt a' Grófnak a' Kozák mondotta,
Hogy már Kamtsatkába nem mennek, hallotta.

Mind ezekért a' Gróf nyughatatlankodott,
És mi történhetett, azon gondolkodott.

Vélte, tám akadtak Hófman Plánumára,
Mellyet társaságnak formált ő számára.

Jakutzba a' dolog tám már világos-is,
Meg-tudja Ohotzba a' Gubernátor-is.

Azért a' Gróf mindjárt erővel el-venni
Akarta az írást, bár' mit fog szenvedni.

Egy eset a' dolgot meg könnyebbítette,
Mellyért-is szándékát nem tellyesítette.

Mert

Kik azoknak természetét, tulajdonságait kívánnyák véltaképpen tudni, útasítom azokat a' fent említett Authorokra. De még-is ki-tészem aztat itt, hogy ezen állatok a' világnak éjszaki részén leginkább, úgymint Norvégiába, Lapponiába, Kamtsatkába teremnek, a' hol-is a' lakosok nagy haszonokat veszik, mert bé-fogják szánba, tejét, húsát eszik, bőrit viselik, szőrit fonnyák, inaiból köteleket, még vásznat-is munkálnak, mindenek felett pedig, hogy tartások könnyű, mert fa mohot esznek.

Digitized by Google

Mert Aldán vizéhez a' mint érkezének,
Hajókra ültettek, 's ált úgy evezének.

Azon hajó; mellybe az ő Vezérjek ült,
Fel fordúlt, 's a' Vezér a' vízbe belé dűlt.

Ezen tsint ő rajta két Kozákja tette,
Kiket két nap előtt nagyon meg-verette.

Itt a' Gróf akaſztott tsáklyát kabáttyára,
Mellyel ki-rántotta a' víznek parttyára.

Révészek házába itten bé-vezette,
Vizes köntösébűl le-is-vetkeztette.

Vólt a' Grófnak tele tsobány Pályinkája,
Ide hozta aztat Rontó a' ſzolgája.

Vezér, 's két Kozákja annyit hörpentettek,
Abból: nem álhattak, úgy meg-réſzegettek.

Padokra le-dűltek, azokon aludtak,
De a' Gróf Vintpláttal épen nem mulattak.

Hanem meg-vizsgálták azon íráſokat,
De nem találták ők abba ollyasokat,

Mellyek ártalmokra nékik lehetnének,
Fel-tett ſzándékokba gátlást tehetnének.

A' Gubernátornak látván a' levelét,
Mibűl állna, tudni kivánták velejét,

Fel-törték ők aztat, ez vala értelme:
De a' ki azt írta nem vala nagy elme.

* * *

Digitized by Google

* * *

Ezen levelet-is könnyü lett volna versekre általtenni, de mivel a' levelek ritkán írattatnak kötött szavakkal, maga valóságába hagytam.

A' Jakutzi Gubernátornak, az Ohotzki Gubernátorhoz írott Levele.

Ezen két Szotnikok Kolesov, és Rosztarguev, kísérnek hat szám-kivetetteket a' fő Tanáts parantsolattyából Kámtsatkába; ezeket az Úr leg-ottan tömlöztbe tétetesse, és tovább való parantsolatig abba tartsa, és jól őriztesse, mert az én szabadságommal, meg engedvén nékiek a' városba való szabad járást, viszsza éltek, és a' többi számkivetetteket fel-akarták indítani. Különössen egy Móritz Augustinovits nevezetü (ki értette Gróf Móritz Benyovszkit) leg-álnokabb közöttök, mivel ő Hófman Doktort is maga részire tudta vonni, és Kámtsatkába érvén, egy hajón akartak el-szökni: én eztet egy számkivetettül tudtam-meg, a' kinek Hófman halála előtt a' dolgot meg-mondotta, halála után akadtam én irásaira, mellyekbe talán az ő rosz szándékjok ki lesznek téve, de mivel azok Németh nyelven vannak irva, és én ahoz nem értek, az Úrnak által küldöm a' meg vizsgálásra, én most csak hamar a' belső titkos Tanátsnak mindenekrül irni fogok, de míg választ veszek, szükségesnek ítélem lenni, hogy az Úr a' rabokat keményen tartsa. Én vagyok 's a' t.

A'

Digitized by Google

A' Gróf' e' levelet, mindjárást el-nyomta.
Majd jobbat írok én, Vintplatnak azt mondta.
Ezen levél nékünk lett vólna kárunkra,
De mellyet én írok, tudom, lesz haszunkra.

A' Gréf által költött Levél, az Ohotzki Gubernatorhoz.

Ezen két Szotnikok, Kolosov, és Rosztarguev, kísérnek hat számkivetteket, a' fő Tanáts parantsolattyából Kámtsatkába, az azokkal való közelebbrűl való meg-esmérkedés annyira bé-vett engemet, hogy én hozzájok hajlandó vóltam, különössen a' két elsőhöz, a' kiket úgy-is, csak mint hadi foglyokat úgy vegye az Úr, barátságában-is ajánlom azokat, és bizonyossá tészem, hogy ha ezeknek a' városba szabad járást-is fog engedni, soha sem fognak azzal visszza-élni. A' Doktor, a' mellynek velek kelletett vólna menni, hírtelen meghólt, mást nem adhattam mellékek, de úgy tartom, eggyike azon két elsők közzűl, érteni fogja ezen Mesterséget, a' kiket nem-is lesz káros a' Gubernátornak ajánlani. A' papirosok a' meg-hólt Doktoré, mért küldöm azokat, hogy ott valaki nyelvünkre által tegye, és azokból úgy tetszik én nékem, ki fog tetszeni, hogy ő-is a' hadi-foglyok közzé tartozandó vólt. Én vagyok 's a' t.

Mivel azon levél így fel-tétettetett,
A' Gróf társaival nem igen félhetett,
Az írásokat-is úgy ölszsze kötették,
Hogy fel-bontva vóltak, észre nem vehették.

Digitized by Google

A' Szotnik, Kozákok, bár aztat vizsgálták,
De mint elébb vóltak, most-is úgy találták,

És így sok hídeget, éhséget szenvedvén,
Tizenhatod napját Octóbernek érvén,

Ohotzkba jutottak minden békességgel,
Gubernátor látta őket szívességgel;

Mert már a' levelet akkor el-olvasta,
A' Szotnik már el-ment, ki kezébe adta.

Vágyónós gazdákhoz őket szállíttatta,
Kik által étellel, itallal tartatta.

Jól lehet minnyájan itten ők jól éltek,
Még-is csak tartottak, és a' bajtúl féltek.

A' Gubernátorhoz mentek őszveséggel,
Kérték: hogy küldje-el őket békességgel

Egyszer Kámtsatkába, hogy már juthassanak
Hová ítéltettek, oda maradhassanak.

Ki-is kísértettek a' tenger parttyára,
Szállottak szent Péter, szent Pál hajójára.

Meg-is ereszteték mindjárt a' vitorlák,
És bé-szedettettek a' kötél lajtorják.

Már mentek: hírtelen támadott nagy szél-vész;
Véltek; hogy a' hajó velek egyszer el-vész.

Le-tört a' hajónak az ő árbotz fája,
Jézust! kiáltott itt mindeniknek szája.

Kereszt fák el-törtek, vitorlák szakadtak,
Egy habrúl a' másra keményen hányattak.

A' tengerbe esett Kozákoknak hárma,
Mellyre nagy kiáltás leve, és nagy lárma.

Erre

Digitized by Google

Erre Kajuttyából a' hajós Kapitány (*a*) (vány.
Ki bújt; olly réfzeg vólt, mint egy korhely Zsi-

El-esett: ketteden ketté tört a' karja,
Nem egy iſzos jár így, ámbár nem akarja.

A' Matroſzſzai-is (*b*) réfzegek valának,
Dolgaikhoz azért nem-is láthatának.

Látván a' Kapitány hogy lett tehetetlen,
Hogy valamit tégyen, vala lehetetlen.

A' Grófot kérte ő, hogy vegye magára
Az ő hivatallyát, lehet ez haſznára.

Jobban is értett ő ezen mesterſéghez,
Tengereken vitt már nagy próbákat véghez.

Az hajó bár nagyon meg vala rongálva,
Es réfzei majd nem egymástól el-válva.

De a' Gróf nagy eſze, 's az ő bátorſága,
Annyira hozta azt ſzorgalmatoſſága,

Hogy mihent a' Kórmányt vette a' kezébe,
Bé-vitte a' hajót a' Bolsa vizébe.

Kámtsatkánál ki-is ſzállottak parttyára,
December havának harmadik napjára.

Rontó tsak itt jutott magához, 's eſzére,
Hogy már földet tapod, lett nagy örömére.

De még itten-is nyúlt izzadt homlokához,
Törülgetvén aztat, így ſzóllott Grófjához.

Mél-

(*a*) Kajutok: az hajós Tiſzteknek ſzobái, mellyek az hajó hátúlsó réſzin vannak, ezek mindenféle ſzínű ſelyem kitákkal vannak ki-kárpitozva.

(*b*) Matrózok: az hadi hajókon ſzolgáló Legényeknek nevei.

Digitized by Google

Méltóſágos Uram! én többet tengerre
Nem megyek, nem viſzen ſenki engem' erre;
Mert látom nints annak ſemmi rakontzája,
Hátán az hajónak törik árbotz fája.

Ennek mérges habja hajóstúl bé-zárna,
Könnyen meg-ehetne, fenekén a' Márna.
Nem akartam lenni Tobolska én vadáſz,
Még inkább nem leſzek tengereken haláſz.

Nem bánom öblébe Tzet-hal bár mint úſzkál,
Én Jónás nem léſzek, maradok Rontó Pál.
Még inkább erdőkön a' nyuſztot kergetném,
Mint ſem hogy a' hálót habok köze vetném.

Az erdőkön a' fák tsak meg ſem mozdúlnak,
De tenger' habjai, hajókra zúdúlnak.
Midőn olly magosra, mint hegyek tornyoztak,
És minket hajónkkal tetejekre hoztak,

Azt gondoltam: mindjárt Menyorſzágot érem,
De bezzeg meg-posdúlt testembe a' vérem.
Midőn mint mély völgybe velünk hengergettek,
Itt tetſzett; hogy közel pokolhoz vetettek.

Hogy ezen méjſégből bennünket ki-kaptak,
Jó hogy kő-ſziklához hajóstól nem tsaptak.
Mert arról a' vízbe kellett vólna tsúſzni,
Én pedig mint fejſze, tsak úgy tudok úſzni.

Többet ért a' Nagyság babos paripája,
Mint az egéſz Anglus Nemzet ármádája.
Nem törték-el nyergét ſem ſzelek, ſem habok;
Egéſz testén éppen maradtak az babok.

Én földön akarok járni tsak paripán,
Nem pedig tengernek az ő zajos habján.

Azért.

Digitized by Google

Azért-is sem Matrósz, sem madrátz nem leszek,
Senkinek kedvéért tengerbe nem veszek,

Stokfisok úszkálnak csak a' tengerekbe,
Nem kívánok állni ezeknek tzéhekbe.

Fenekére gyöngyért bukjon akár ki bár,
Én ugyan nem bukkom, nem vagyok én búvár.

Eleget bukdostam a' hajón orromra,
Nem állhattam a' nagy hányástúl lábomra.

Itt a' földön testem ha úgy tántorgana,
Minden, a' ki látna, részegnek mondana.

Még a' Syréneknek szép éneklése-is,
Tengerre nem viszen, maga Neptunus-is.

Felelt erre a' Gróf, hallod fiam Rontó!
Véltem katona vagy, még pedig igen jó.

Mért félsz a' tengernek zúgó sok habjától,
Ha meg-nem-rettentél egész ármádától,

A' habok csak szennyét mossák-le testednek,
Golyóbisok végit vetik életednek.

Kinek akasztó fán kelletik meg-fúlni,
Az nem hal a' vízbe, belé nem fog húlni,

Tenger fenekére te sem fogsz le-menni,
De szabadságodat azon fogod venni.

Velem eggyütt még te sokat úlsz hajóra,
A' tenger fordíttya, nem más, ügyünk' jóra.

A' vízen egy fő Tiszt jött tíz Kozákokkal,
Hajójára vette Gróffot a' rabokkal.

Által adta ennek Hófmann írásait,
A' hajóra költött pénz' szám-adásait.

E' Tisztnek meg-tetszett a' Gróf mindenképen,
Járkált körülötte, beszélt vele szépen.

Nyá-

Digitized by Google

Nyájasſággal tőle, ki légyen, kérdette,
Kinek illy katonás feleletét tette:

Én katona vagyok, 's vóltam Generális,
Mostan ſclávus vagyok, tán roſſzabb annál is.

Meg-tetſzett a' Tiſztnek ezen felelete,
Mellyel nevekedett hozzá ſzeretete.

Bolsoretzko Ostrog felé mint eveztek,
Több hajók úttyokba hozzájok érkeztek.

Nem mást hoztak, hanem ſzámkivetteteket,
Tsínossan ruházott derék embereket.

Beſzélték ezek-is, melly ſanyarúſágot
Mind eddig ſzenvedtek, és nyomorúſágot.

Hamar barátſágot ezekkel vetettek, (tek.
Alább majd meg-láttyuk, eggyütt hogy mit tet-

A' Gubernátorhoz vezettettek más nap,
Nem vólt nála ſenki, hanem egy Moſzka Pap.

Ez-is rab vólt, mivel eggyet úgy ábſolvált,
Fejſze vágásától hogy ſzenvedett halált.

Nílov Úr vala ez, a' ſzékjérűl fel-kélt,
Főképpen a' Gróffal igen ſokat beſzélt.

A' hajós Kapitány mert már meg mondotta,
A', ſzél véſz a' hajót midőn meg-rontotta,

A' Gróf az: ki őket haláltúl mentette,
Mivel ſzolgálattyát a' többivel tette.

Szecretáriuſsát elő hívattatta,
Ez által ezeket nékik ki-adatta:

Hogy más nap mindnyájan ők ſzabadok leſznek,
És három napokra eledelmet veſznek.

De azután ki ki maga igyekezzen
Élelmet ſzerezni, hogy ő ne éhezzen.

Can-

Digitized by Google

Cancelláriustól ki ki kap egy flintát,
Egy font port, négy font ónt, és egy éles lantsát.

Egy fejszét, fúrókat, sokféle késeket,
Atsnak, Asztalosnak illő több szereket.

Hogy minden magának házat épí'hessen,
A' mellybe lakhasson, 's ha lessz mit, ehessen.

Első esztendőbe ezen szerszámokért,
Vadaknak börit kell be adni, úgy mint bért.

De szükség száz rublit hogy ezek érjenek,
Ne talántán annyi üdleket nyerjenek.

A' várostúl lesznek ők egy mért földnyire,
Fundust kap, szüksége kinek lessz mennyire.

Egy nap minden héten mennek Úr dolgára,
A' Gubernátornak paran:solattyára.

Huszon négy óránál a' ki tovább kint lesz
Házától: az illyen kemény büntetést vesz.

Cancellériához minden esztendőbe,
Ezen vadak böri, ennyi számmal jő be.

Hat nyusztnak, és ötven tarka Petymegeknek,
Két Rókának, huszon négy Harmelineknek.

A' Secretárius itt el-botsájtotta,
Strázsájokat mindjárt ő ki is osztotta.

Azon szerszámokat, mellyek meg-mondattak,
Kilentz font száraz halt, három napra kaptak.

Innét ők el-menvén, húsz számkivettettek,
Ollyan barátságot mindjárt velek tettek,

Hogy leg-ottan jöttek frissen, nem kullyogva,
Szánakkal; mellyekbe kutyák vóltak fogva.(a)

(a) Bizonyos dolognak tészem itt, hogy a' világnak éjtszaki részén, főképpen a' fagyos Tenger tajan,

Nor-

Digitized by Google

Mindent a' mit kaptak, azokra fel-tették;
Magok házaihoz velek egyűtt vitték.

Kérték-is mászcknak jó szót se adjanak,
Míg házok kész nem lesz nálok maradjanak.

Meg-is tartóztatták minnyáját ebédre,
Asztal felett jöttek sok féle beszédre.

Leg-inkább szóllottak mostani sorsokrúl,
Kik erre ítélték, azoknak voksokrúl.

Számkivetetteknek kemény itt törvénnyek,
Mert természet felett szenvednek szegénnyek.

Végtére egymással olly barátok lettek,
Hogy meg-nem másollyák, arra hitet tettek.

Itt a' szabadságnak a' Gróf Plánumárúl,
Nem szóllt: halasztotta holnapra ezt márúl.

Tartott; ne talántán közttök ollyan légyen,
El-árúlván őket, maga hasznot végyen.

Jól-is esett, mert mint fel-költek ebédtűl,
Házokhoz vitettek, ki amattúl, ettűl.

Egy Krustyiev nevű vitte szállására,
A' Grófot: vált-is az minnyájok hasznára.

Mert egy bölts ember volt, és mellébe olly szív
Lakott, melly erős volt, 's mint Achates, olly hív.

Szóllott ehez a' Gróf; én meg-nem-foghatom,
Sem okát én annak ki nem gondolhatom,

Hogy az Urak eddig valamelly Plánumot
Nem tsináltak, mellyel a' kínos fátumot,

Igye-

Norvégiába Laplandiába-is, a' kutyák bé-fogattatnak szánakba, kettő, négy, sőt hat-is, és éppen akkor enni nem adnak nékik, hanem az út el-végzése után, hogy restek ne legyenek.'

Digitized by Google

Igyekeztek vólna magokrúl le-vetni, (hetni.
Mellyt mint hoſzſzas halált, máskép' nem néz-

Szólltt Krustiev: illyen dolgot tenni féltő,
Mert bár ſok kő fénylik, még ſem mint gyémánt

Senkinek ſem lehet bé-nézni ſzívébe, (kő,
Sem aztat ki-venni, mi lakik lelkébe.

Itten az árúló nagy ſzerentsét téſzen,
Szabad leſz, még felül jutalmat-is vészen.

Az el-ázúltattak úgy meg vannak vetve,
Hogy bár élnek, még-is el-vannak temetve.

De látván jó ſzívét, Gróf maga Plánumát
Közlötte ö vele, ki-is adta magát,

Sőt Társaſágokba kérte, hogy bé-állyon,
Bízzon bennek, 's velek ſzerentsét próbállyon.

Ö ezen ajánlást örömest bé vette,
Térden álva hitét mindjárt-is le-tette.

Ígérte: még huſzat társaſágokba hoz,
Kikkel tudja, hogy kárt nékiek nem okoz.

E' ſzavait a' Gróf örömmel hallotta,
És ajánlására ezeket mondotta:

Salak emberekbül eggyet ſe végyünk bé,
Így teſzſzük magunkat ſokkal erösebbé.

Mert ki díb dáb, az olly mindég erköltstelen,
Pénzért, ajánlásért változik hírtelen.

Tsak ö bóldogúllyon, más alá vermet ás,
Még-nem tér mint Saul, hanem marad Júdás.

Illyen minnyájunkat hönnyen el-árúlna,
Virradni kívánó napunk bé-borúlna.

A' társaſág akkor nem állt még többekbül,
Hanem tsak, kiket itt ki-teſzek, ezekbül.

Digitized by Google

A' Gróf vólt Baturin, Pánov, és Stefanov,
Krustiev, Vintplattal, Vasili, (*a*) Salmanov,
Szólltt a' Gróf hozzájok, fejünknek kell lenni,
Szükſég minnyájuknak ennek hitet tenni.
Hogy valamit kíván, mi mindent meg-teſzünk,
Életünk fogytáig hozzá hívek leſzünk.
Szint úgy egymástúl-is ſoha el nem válunk,
Hogy ha történne-is minékünk halálunk.
Szabadſág dolgába, testével, lelkével,
Igyekſzik munkálni, tellyes erejével.
Titkunkat meg tartsa ki ki, 's ne jelentse,
A' ki ki-fetsegi, életét veſzejtse.
Valaki közzülünk, ha el-árúltatna,
A' Birodalomtúl fogſágra adatna,
Minden tehetſégünk, mi arra fordíttyuk,
Nem nyugſzunk, míg ötet ki nem ſzabadíttyuk.
Hogy ha tellyesſéggel ez meg-nem-eshetne,
A' Társaſág ebbe ſemmit ſem tehetne,
Az ollyannak méreg kéz alatt küldessen,
Általa a' titok hogy ki ne jöhessen.
Tartozzon leg-ottan ő aztat bé-venni,
Mint ſem hogy ki-mondja, inkább meg-gebedni.
Ki ki a' Gróf ſzavát itt ſzentnek tartotta,
Tsak a' válaſztáshoz fogjunk, kiáltotta.
Minnyájának voksa ſzállt a' Gróf fejére,
Maga pedig voksolt a' Krustyievére.

Mind

(*a*) Rontó Pált adta itt bé a' Gróf mint régi ſzolgáját Vasilinek a többi pártosok előtt, de okát által nem látom, mért.

Digitized by Google

Mind le-térdeplettek, el-mondták a' hitet;
De maga a' Gróf-is itten eképpen tett.

A' kik vele jöttek, más nap el-menének,
A' Gubernátornak köfzöntést tevének.

Hallotta, hogy a' Gróf befzéll több nyelveket,
Szólltt, gyermekeinek tudni kell ezeket.

Melléjek-is adta őtet tanítónak,
Ez vala kezdetè, nem más, minden jónak.

Ezzen minden terhtül fel fzabadíttatott,
És mint katonáji, fzintén úgy tartatott.

Cancellárius nak látogatására,
Mentek ettül, értek hozzá olly órára,

Mikor Kozákoknak az ő Hetmánnyával,
Schakot(*a*) jádzott: mene éppen egy Tornyával.

Két fzáz rubli vala egy Parthia díjja,
Rofzfzúl ált játékja, fok vólt annak híjja.

Észre vette a' Gróf, tudván e' játékot,
Ötven rublit ígért, úgymint ajándékot.

Ha meg-fogja nyerni ő ezen Parthiát,
Mivel által-látta, tett abba fok hibát.

Az Hetmány fem vala ennek ellenére,
Nem vélte, játékja mehetne vefztére.

Azomba tsak hamar aztat el-vefztette,
A' Cancellárius nevetett felette.

(*a*) Rontó Pált kérdeztem, hogy igaz vólna-é? hogy ezen játékkal olly fokat nyert vólna a' Gróf, erre az vala felelete, hogy aztat nem látta, de pénze mindég lett vólna, de mivel a' Németh fordításba így vagyon ki-téve, én-is aztat követtem.

Digitized by Google

Kénszerítette még két Parthi jádzásra,
Vigyázott az Hetmány itt minden vonásra.

A' szerentse most sem állott ő mellette,
Mivel mind a' kettőt hamar el-veszttette.

Nyert tehát tsak hamar ezer öt száz Rublit,
Ebből száz ötvenet adott nékie itt.

Az Hetmány reája ezért nem neheztelt,
Sőt meg-határozott egy illyen fel-tételt.

Némelly Kalmárokkal hogy jádzon helyette,
Mivel már ezekkel sok pénzét veszttette.

Hogy ha nyér, az övé lészen az ötöd részz,
Másokban-is vele, ha tsak lehet, jót tészz.

A' Gróf tiszta szívvel magát ajánlotta,
Meg-is láttyuk tovább, kárát nem vallotta.

Meg örült ő ezen, hívta ebédjére,
Mindeneket tenni kívánt már kedvére.

Rizskását, égett bort, raktak húst szánkára,
Dél után ezekkel küld'te szállására.

A' Gróf több társai mind ezeket látván,
A' száz ötven rublit nékik meg-mutatván,

Szívekből minnyájan azon örvendettek,
Már arany várakat rajta építettek.

A" Gubernátornak más nap magzattyait,
Olly szépeket, mint az égnek harmattyait,

Egy külön szobába asztalhoz ültette,
Nyelvek' tanúlását velek el-kezdette.

Egy Leánya vala tizen hét esztendős,
Eszébe, olly érett, bár akár mint melly nős.

Szép

Digitized by Google

Szép erköltsü, neve vólt Afanásia, (a)
Ékesbben nem ſzóllott ennél Aspásia.

Ennek el-beſzéllte ſzerentsétlenſégét,
Könyveket hullaſztott, úgy bánta inſégét.

Az Attyok hozzájok ide bé-érkezett,
Gróf tanítására maga figyelmezett.

Ő azzal egéſzlen meg vólt elégedve,
Mellyért-is nőttön nött hozzája a' kedve.

Meg-ajándékozta ötet egy ſzánkával,
Melly bé vala fogva egy pár friss kutyával.

Egy Kámtsatkabéli ſcláv Leányt-is ehez,
Ki ötet ſzolgállya, és lásson mindenhez.

Illy equipázséval hogy haza ſzánkázott,
Társai ſzívekbe az öröm tzirázott.

Tsak Pánov Urnak vólt ő benne kétſége,
Látta hozzája kezd hűlni ſzívesſége.

Vélte ez, hogy maga réſzire dolgozna,
Mellyel a' többinek majd nagy kárt okozna.

Eztet látván a' Gróf, újra kemény hitet
Tett le, ſzóllván; eddig valamiket ő tett,

Mind a' Társaſágnak tette a' haſznára,
Ne éllyen; ha kíván lenni ő kárára.

Térdre esett Pánov, mivel magába tért,
Sírva botsánatot itten a' Gróftúl kért.

Azon nap a' Hetmány, 's a' két kereskedő,
Kereskedők között, első mind a' kettő;

Eggyiknek a' neve, vala Roſzkurakov,
A' másikat pedig hívták Kazarinov.

(a) Afanásia moſzka nyelven vagyon mondva, annyit téſzen mint Anastasia.

Digitized by Google

Grófnak mind az hárman aztat jelentették,
És hogy már magokba ſzentül-is fel-tették,
Hogy ök nyilván való Oskolát rendelni
Kívánnak; a' költſég ki fog tölök telni.
Abba a' ſzámodás, 's földnek le-írása
Tanítasson, és a' nyelveknek tudása.
Az Oskola házat ök fel-építtetnék,
Számára mindennel fel-is kéſzíttetnék.
És minden gyermektül, öt rublit fog venni
Hólnaponként; ez fog fizetése lenni.
Fel-válalta a' Gróf: mindjárt-is az Hetmány,
Vele Roſzkurakov, itt lévén már egy ſzány,
Kazarinov Úrnak el-mentek házába,
Alíg mind az hárman vóltak ſzobájába,
Cancellárius-is utánnok érkezett,
Ki-is a' Hetmánnyal itt arrúl végezett,
Hogy ötven Parthia Sachot jádzanának,
Egyért, egyért három ſzáz rublit adnának.
De a' Grófot kérték, jádzana helyettek,
Kazarinov ellen, kitül meg-nyerettek
Már ſokſzor: és most-is attúl tartanának,
Ne talám nagy vámot nékie adnának.
Estvére bált adott, ſzép vóit palotája,
Ékesítette ezt, ſok égö gyertyája.
Mint tsillag ragyogtak tükörök, lámpások,
Szemeket ſértették a' ſok villámlások.
A' Gubernátor-is és Familiája
El-jött, tzifra vala Afanásiája.
Ékes vólt a' tántza, forgott mint karika,
Igaz: hogy ſzép, 's jó-is vala a' muzsika.

Ha

Digitized by Google

Ha nem tántzolt, mindég a' Gróffal beſzéllett,
És tsak akkor, mikor vele vólt, lett éllett.

Az Annya esmérte ſzép tulajdonſágát,
Látván hozzá való nagy hajlandóſágát,

Súgva ſzólt hozzája, az Úr Tanítvánnya,
Szívének-is, a' mint látom, már Kórmánnya.

Más nap a' tanítást a' mint el-végzette,
Egy külön ſzobába az Aſſzony vezette.

Így ſzólt: Obester vólt Atyám Svétziába,
Háborúba esett Moſzkák fogſágába,

Nem tudom az okát, mért lett ſzámkivetett:
És Siberiába ide mért küldetett.

Hamar meg-is hala, Anyám-is utánna,
Gondoltam nem-is leſz ki engem meg-ſzánna.

Nílov egy látásra én belém ſzeretett;
Igen gyenge vóltam, hogy hitvesének vett.

Most már Gubernátor, és ő egy jó ember,
Engemet jól-is tart, 's mint itt ſzokás, nem ver;

Tsak kár, hogy italnak gyakran adja magát,
Réſzeg, mihent érzi a' bornak tsak ſzagát.

Két katona Tiſzthez, két idősb lyánimat,
Férjhez adta, ſzánom ezen magzatimat;

Mivel mind a' ketten tzégéres korhelyek,
Ütik, verik, nintsen maradandó helyek.

Afanásiát-is, illy Tiſztnek, iſzosnak,
Akarja od' adni, még pedig korosnak.

Tudom: hogy az Urat Uram ſzenvedheti,
Vigye véghez nála, kérem ha viheti,

Kedves Leányomat, hogy ennek ne adja,
Jobbat teſz, ha hóltig pártájába hadja.

Digitized by Google

Szóllitt a' Gróf: az Aſszony légyen békeſség be,
Ne éllyek, a' dolgot, ha nem viſzem végbe.

Nem lehet ártatlant rabſágra vetetni,
Még életbe lévén, már-is el-temetni.

A' Grófhoz érkezett Krustyiev Úr más nap,
'S egy jámborſágába meg-öſzült Protopap.

Még velek tizen öt ſzámkivetettettek,
Nem Salakok: Nemes vérbül ſzülettettek.

Kérték: fogadja-bé öket társaſágba,
Igérték: nem éri ſemmi tsalárdſágba.

Bé-vette: ezeknek a' Templomba menni
Kellétett: ott fogják a' hitet le tenni.

A' Proto pop fel is vette a' Stóláját,
És fel-adta elébb az Úr' vatsoráját

Ó hit' módja ſzerint: 's mihent ezt fel-vették,
Proto-pappal eggyüt a' hitet le-tették.

A' Társaſág estve tartott vígaſágot,
Nem-is láttak még ott illyen mulatſágot.

Mert itt mind tántz vala, mint tüzi mesterſég,
Mellyen tsudálkozott az egéſz Nemesſég.

Gubernátor Tzímje ſok ſzínü lángokkal,
Égett: és két Syren küſzködött azokkal.

Tüzes habok között Neptúnus evezett,
Szigonnyal Tzet-halat ſziklához ſzegezett.

Húllottak Jupiter' tüzes menykövei,
Szórtak Cyclopseknek ſzikrát pöröllyei.

Afanásia név zöld láng ſzínnel égett,
Minnyájan tsudálták e' ſok ékeſséget.

Szabadſágnak tsak most kezdödött munkája,
Valóſággal annak ez vólt Epóchája.

Mert

Digitized by Google

Mert a' Gubernátor, itt nagyon ittas lett,
A' Grófnak minnyájok előtt nagy hitet tett,
Hogy számkivetteknek őt fejévé teszi,
Nagy böltsességének jutalmát így veszi.
Ministériumnak fog írni mellette,
Vegye szolgálatba, mert meg-érdemlette,
A' Cancellárius, 's Hetmány, hogy ezt tegye,
Akarták: érdeme bérit hogy ő vegye.
Leg jobb vőlt, hogy tölök hét ezer rublákat
Azon éjjel Schachon nyere, mind duplákat.
Auróra a' setét éjtszakát már üzte,
Vállán függő haját rózsákkal bé-fűzte;
Aztat szekerével fére taszította,
Hogy jöjjön nyomába, Fébust szóllította.
Szavát-is fogadta ezen kedvesének,
Látszatta aranyos Súgárit fénnyének.
Azért ki-ki mene maga szállására,
A' Gróf-is le-düllött nyúgodni ágyára.
Alíg várta Rontó, Gróf fel-ébredését,
Láb hegyeken tette körülte lépését.
Fel-ébredvén, kész vólt már Tsokoládája,
Bé-vitte, 's míg itta, így szóllott hozzája.
Méltóságos Uram! most jól foly a' munkánk,
Van pénzünk, 's két ebbel bé-fogatott szánkánk.
Úgy vagyon: szólltt a'Gróf, tsak viseld gondjokat,
Mert veszszük azoknak, hidd-el, sok haſznokat.
De ártana nékik, ha soká állnának,
Mivel a' lábaik majd meg-dagadnának.
Minden harmadik nap meny velek szánkázni,
A' szán mind a' hajó úgy meg-nem-fog rázni.

Digitized by Google

Rontó eztet hallván, ſelette nevetett,
A' Grófnak-is rajta nevetni kelletett.

Szóllott: tudja menykö, hogy fogom-bé öket,
Fülökre, farkokra vesek-é gyeplöket.

Zabolát ſzájokba ha teſzek, meg marnak,
Üssem-é? indúlni hogy ha nem akarnak.

Hát akkor ezekkel mit fogok én tenni,
Ha jobbra, vagy balra ſzükſég léſzen menni?

Úgy-é? mint a' béres, tsá, vagy Hejſz, ſzóllíttsam,
Vagy mint Postilion, Hi! hotra fordíttsam.

Nem tudom, hegyrül le tudnak-é tartani?
Miként kell, nyeregbül, bakrúl-é hajtani?

Meg-állyak-é velek, hogy ha vizellenek? (nek.
Hogy mint lovak oſztán könnyebben menny-

Idegen ſzánt látván, talám majd ugatnak,
A' kik azon ülnek', útból ki-állhatnak.

De ha azoknak-is kutya lovok léſzen,
Ki nem térnek, ſöt még meg-álnak méréſzen.

Majd marakodásra jön akkor a' dolog,
Vagy enyim, vagy az ö ſzánkájok fel-forog.

Az leg-ſzebb, hogy nem-is tudom a' neveket,
Bodrinak, Sajónak, hívják-e ezeket.

Leg jobb az; ezeket hogy nem kell vakarni,
Sem pedig pokrótzal öket bé-takarni,

Kováts ſem kell, a' melly ezeket patkóllya,
Nem-is igen hídlott ezeknek az óllya.

Gondom leſz reájok, meg-híznak gondolom,
Ha a' falu végin döggel abrakolom.

Mi-

Digitized by Google

Mikor mi Hazánkba Slitádot tartanak,
Tsörgöket lovakra fokat akafztanak;
Majd kötözök én-is ezeknek farkára,
Ha lóra illenek, mért nem a' kutyára.
Még az Urak itten majd módiba vefzik,
Kiknek kutya lovok vagyon fzint' ezt tefzik.
Képzellem magamban, mint fogok fzánkázni,
Hányfzor fordúlok-fel, 's mint fogok bakázni.
De mindenek felett tsak aztat tudhatnám,
Még jobban fzeretném, ha fzemmel láthatnám;
Minő e' Nemzetnek az ő ármádája,
Talám kutyákon ül Cavalleriája.
Mert ha nyargalódzni tudnak rajtok fzánkán,
Katona-is ülhet bízvást ezek' hátán.
Vasasok ülhetnek a' fzelindekeken,
Dragonyosok kopón, avagy más ebeken,
Agarakon pedig Svolezsér, 's Hufzárok,
Könnyük ezek; fzöknek, légyen tér, hegy, árok.
Sőt hafznát vehetik más faj kutyáknak-is,
Pudliknak, Vizsláknak, a' Pumedliknak-is.
Mert mért nem lehetne a' pudli Pontonír (*a*)
A' vizsla pediglen mezei Inzsinír;
Tudjuk a' fát pudli a' vízbül ki kozza,
Illő a' hajót-is, hogy ő kórmányozza.
Inzsinír mezöket, hegyeket rajzolja,
Vizsla; ha revírez, ő-is azt fzagolja.
Pumi fzekér előtt tzihol, fürög, forog,
Ha bagázsián ül, már mindenre morog.

Sze-

(*a*) Pontonír a' hajóknal, és hídaknál lévő katonáknak neve.

Digitized by Google

Szekér Mester ez is hát mért ne lehetne
Fúrvézennél? (*a*) a' hol nagy haſznot tehetne.

Látom nagy eſzek van itt az embereknek,
Több haſznokat veſzik, mint mi az ebeknek.

Szólltt a' Gróf hozzája, ne bolondoskodjál,
Holnap mint ſzánkázol, arrúl gondolkodjál.

Itt vagyon Demétri (*b*) esméred már ötet,
Reggel majd a' ſzánba fogja néked öket.

Meg-mutattya hogy kell azokat hajtani,
Miként kell forgani, 's a' gyeplőt tartani.

Bé-is fogta más nap, a' helyſég végére
Ki-mentek: a' mint már Rontó oda ére,

Látván Demetritűl öket mint hajtotta,
Hogy ő-is már tudja, azt hitte, tartotta.

Szóllott itt hozzája, te már haza mehetſz,
Tűzhöz a' kutyáknak enni valót tehetſz.

Ez el ment: Rontó is, még tovább ſzánkázott,
Örült, hogy mint kotsis eddig nem hibázott.

Rá talált ő vágni a' nyerges kutyára,
Ez mindjárt aikojtost, le-feküdt hátára.

Gondolta: a' rúdas, majd ha aztat húzza,
Fel-ugrik, másképpen, a' bőrit le-nyúzza.

De ez ſem akart már egy tapot-is menni,
Baja lett, nem túdván, mit fog velek tenni.

Hoz-

(*a*) Fúrvézen téſzi, a' midőn ſzámos hadi Tár, és bagázsiás ſzekerek eggyütt vannak: mellyeknek Comendánsa a' fő ſzekér-mester.

(*b*) Demetri Kamtsátkai paraſzt ſclávus vólt, a' ki a' Gróf Konyhájába ſzolgált.

Digitized by Google

Hozzá ment: akarta ötet simogatni,
De látta, hogy kezdi fogát vigyorgatni,

Haragudott, ſzidta, még jobban meg-tsapta,
Fel-ugrott, de egybe a' lábát meg-kapta.

A' vólt ſzerentséje, hogy tsizsma vólt lábán,
Máskép ſebet ejtett vólna annak ſzárán.

Erre a' két kutya immár egymást marta,
Védelmezni öket mindenkép akarta.

De mihent tsak közel mene ö hozzájok,
Kapkodtak fogokkal, tátva vala ſzájok.

A' kutyák itt egymást mind addig rángatták,
Míglen hámjaikat öſzſze nem ſzaggatták.

Mihent éſzre vették, hogy a' hámtúl mentek,
Rontót itten hadták, haza futva mentek.

Nem tudta, a' ſzánnal itten már mit tégyen,
Látta, ſzükſég, hogy ö kotsis, ló-is légyen.

Bé-is fogta magát, húzta haza felé,
Izzadott homloka, háta görnyett belé.

Szél támadt, a' havat ſzemébe hordotta,
Mire jutottam én, magába mondotta.

Imé kutya lóvá én emberbül váltam,
Soha életembe még így én nem jártam.

Hallottam bikává Jupiter változott,
De engemet Vénus ſoha ſem kínozott.

Acteont ſzarvassá Diánna hogy teve,
Tudjuk, de kutya ló eggyikke ſem leve.

A' kutyák tsak hamar a' házhoz jutottak,
Mivel egéſz addig ſebessen futottak,

Eggyiknek nyakárúl gyeplö darab függött,
Másiknak hátárúl, ſok ſzakadt ſzíj tsüggött.

A'

Digitized by Google

A' Gróf a' kutyákat látván, ſzólltt: baja lett
Rontónak: nem tudom, ö ezekkel mit tett.
Meny Demetri frissen! ha lehet, mindég fuss
Igyekezzél! hozzá, hogy mennél elébb jüss.
Még meſzſzérül hogy jön, meg-látta öt Rontó,
Kiáltott: jöjj-el jöjj! légy te-is kutya ló.
Mihelyest Demetri hozzája érkezett,
Mint bánt a' kutyákkal, arrúl értekezett.
Talám ugyan öket ostorral meg-tsaptad,
Vagy igen rövidre a' gyeplö ſzárt kaptad,
Ha velek így bánnak, mindjárt le-fekſzenek,
Tovább már nem mennek, inkább meg-döglenek.
Ha másſzor meg-ütik, felette mérgesek,
Marják egymást, mintha vólnának dühösek.
Tsak nyelvet kell adni, halld! azoknak, így Perr!
Vagy még keményebben, ezt kiáltani Berr!
Akkor két mért-földet hamar ált futhatnak,
Tovább egy húzomba, ök nem-is hajtatnak.
Szólltt: tudta az ördög lovatok' ſzokását, (sát.
Vagy-is nyelveteknek, Perr! Berr! ſzép hangzá-
Meg-tsaptam a' nyergest, ez le-is feküdött,
Rúdast marta oſztán, és vele küſzködött.
Demetri itt a' ſzánt húzta, Rontó tolta,
Föld népét, ſzokását rútúl káromolta.
A' mint haza értek, 's a' ſzány körül forgott,
Ötet kutyák látván, mind a' kettö morgott.
Káromkodott rútúl, végtére nevetett,
Szólltt; ugyan nagy bolond, 's ostoba lehetett,
A' ki ki-gondolta, hogy kutya ló légyen,
Diſznó-is a' lehet, mert négy lábon mégyen.

A'

Digitized by Google

A' Gróf öt meg látván, nevetett felette,
Nó! miként szánkáztál? ő tőle kérdette.
Szólltt: Nagyságod tudja, hogy fogadást tettem,
Tengerre nem megyek; majd éltem veszlettem.
Nyusztokat-is soha hogy nem megyek fogni,
Esküszöm kutyák sem fognak rám morogni.
A' kutya, csak kutya, nem lesz belőle ló,
Nem másnak, nem kutya embereknek való.
Én ő rajtok többé soha sem szánkázom,
Ezen szolgálatot fejemről le-rázom.
Nyargalt az ördög-is inkább maga Annyán,
Mint sem Cerberussal bé-fogatott szánkán.
Nagysádnak kedvére mindeneket teszek,
Postilion ugyan kutyáknál nem leszek.
Szólltt a' Gróf ezeken fogsz velem szánkázni,
Eggyütt fogunk nyusztot, 's medvéket vadázni.
Jövendölöm még a' Tengereken-is jársz
Velem: Magnes tőnél a' hajó orrán álsz. *(a)*
Nyugodjál; én nékem most dolgaim vagynak,
Mellyek tréfálódni te veled nem hagynak.

ÖTÖ.

(a) Minden tengeri hajónak az orrán vagyon Mágnestő, melly Compasznak-is neveztetik, ennek mutatása által tudják az hajón lévők, melly részin vannak e' világnak, és merre kell menni.

Digitized by Google

ÖTÖDIK TZIKKELY.

A' mellybe Gróf Benyovszki Móritznak két kereskedővel történt dolga, Schach Játékába tett nyereségei, Bolscheretzbe történtt minden féle dolgai, itten véghez ment véres tsatái, végtére a' várnak meg vétele, a' Gubernátornak meg-ölettetése, Szent Péter, és Pál hajójának el vétele, némelly mulatságos esetei Rontó Pálnak elő adattatnak, mind addig, míglen minnyájan meg-szabadúlván, Kámtsatkából azon hajón el-mentek.

Már a' kereskedők, meſzet, követ, és fát
Mind el-kéſzítették, mellyel az Oskolát
Építeni kellett: 's kevés idő múla,
Kéſz-is lett, mert ehez igen ſok kéz nyúla.
Gróf tizen negyedik December napjára
Szabta tanítását, ült katédrájára.
Krustiev' 's Panovot, vette ſegítſégül,
Látván tanítványi ſzáma naponként gyűl.
Jeles embereknek vóltak Gyermekei,
Afanásia-is, 's az ő testvérei,
Egy reggel Sibaev, társaſágnak tagja,
Hozzá jött, úgy tetſzett, hogy vólna haragja.
Mert

Digitized by Google

Mert mindég komor vólt az ő ábrázattya,
De nem, sőt szépen szólltt, 's ez vólt akarattya.

Hogy gyülést tartana jövő éjtszakára;
Minnyájoknak adna nagy dolgot tudtára.

Ez meg-esett; nékik aztat jelentette,
Hogy azon nép, mellyet hajójára vette,

Fel-zendült, mert kemény hozzájok mint Tatár,
Ochotzk Városbéli Tsulozniков Kalmár.

Annak hajójával el szökni akarnak,
Sok szép portékákat már arra takarnak,

De okos Vezérek hogy lenne, szeretnék,
Ezt a' Gróf magára venné fel, azt kérnék.

Látszatott jó víznek lenni ez malmokra,
Hogy ha tekíntettek magok Plánumokra,

Az egész társaság a' Grófnak eszére
Bízta ezen dolgot, bölts ítéletére.

Reá is állottak az ő tanátsára,
Sibaevhez így szólltt, fülök' hallottára.

Mennyen! és mondja-meg a' fel-lázzadt népnek,
Hogy én nem tétetem magam' írott képnek.

Önként a' fejemre én veszélyt nem veszek,
És így Vezérjek-is nékiek nem leszek.

Arúló közöttök könnyen találkozna,
Ki-is a' fejemre tsak bút, és bajt hozna;

De az Úr kéz alatt reménységet adhat
Nékiek; és mint egy magától így szóllhat.

Talán fel-válállya ő a' Vezérséget,
Hogy ha bennetek lát jó szívet, hűséget.

Engedelmesek-is hogy ha hozzá lesztek,
Minnyájan ezen két pontra hitet tesztek.

Digitized by Google

Közzülök a' Grófhoz más nap el-jött kettő,
Tartatott közöttök böltsnek ezen két fő.

Térdre estek ezek többiek képébe,
Esedeztek, kérték, minnyájok nevébe,

Hogy a' Vezérséget venné-fel magára,
Mindeneket téſznek parantsolattyára.

Nyújtott-is ezeknek egy kis reménységet,
Hogy ha mindenekbe engedelmességet

Mutatnak, és erre hitet fognak tenni,
Így tám a' dologbúl valami fog lenni.

Harmad nap a' Grófhoz jött nagy sietséggel,
Tsuloznikov Kalmár, min egy ſiedséggel.

A' ſzemére hányta, hogy fel-indította
Népét, és magához őket hódította.

A' Gubernátorhoz, ſzólltt, ő mindjárt mégyen,
Hogy ha meg-nem-mondja népe közzt ki-légyen

A' fő pártos, a' ki első jött hozzája,
És maga-is mért lett azok orgazdája.

Így felelt itt a' Gróf néki nagy méréſzen,
Mert fel-gyulladva vólt testében egéſzen.

Hát engemet tart ked egy ollyan kábának,
Hogy én vólnék oka népe lármájának,

Olly tsötselék közzé magamat keverném,
A' jó Gubernátort meg-bántani merném?

Tudja ked! hogy hozzá megyek mostan mindjárt,
Mert betsületembe akar ked tenni kárt;

És kivánok tőle kedtűl elég-tételt,
Nem ſzoktam el-nyelni én az illyen mételyt.

Hogy ked Tiranussa népének, meg-mondom,
Jól lehet mind eddig nem vólt arra gondom.

Leg-

Digitized by Google

Leg-ottan el-is ment a' Gubernátorhoz,
Tartván, illyen dolog ollykor ſok roſzſzat hoz.

A' Kalmárt elötte nagyon bé-vádolta,
Egéſz dolog ſüllyát a' nyakára tolta.

Nagyon meg feddette öt a' Gubernátor,
Árestomba mégyen, ha ezt tefzi máſzor.

Népével ne bánnyon ollyan kegyetlenül,
Mert máskép vele-is bánat illetlenül,

Jobb leſz el-ereſzti öket, hadd mennyenek,
Szolgálatot, a' hol tetſzik, ott vegyenek.

Szegény Tsuloſznyikov nem ſzólltt, tsak hallga.
De ſzívén a' méreg egéſzen ált-hatott. (tott,

A' Grófnak az úttyát ötsével el állta,
Botokkal, késekkel e' kettö már várta.

A' mint jött, mind ketten mindjárt meg-támadták,
Vakmerőſégeknek árrát meg-is adták.

Mert a' Gróf a' hátát egy háznak vetette,
Fortélyosan magát mind addig mentette;

Míg egyſzer Öttsének fejét úgy meg-tsapta
Páltzájával, hogy ez a' lelkét ki-adta.

Mihent látta, hogy ez már a' földön el-nyúlt,
Tsuloſznyikovot-is meg-ütvén földre húlt.

Nem verte páltzával, már itt tsak öklözte,
És a' földön ötet úgy meg-dögönyözte,

Hogy mind orrán, ſzáján, túrt és okádott vért,
Tsak hogy meg ne-öllye, a' Gróftúl pardont kért.

De a' Gróf-is kapott ſok karmolásokat,
És a' bottyaiktúl olly nagy tsapásokat,

Hogy e' Batalia ágyába fektette,
Tsak tíz napok múlva magát fel-vehette.

Digitized by Google

Hogy a' Gubernátor meg-hallotta e' hírt,
Tsuloſznikov ellen mérgével már nem bírt.

Hat holnapra ſántzra dolgozni adatta,
Az egéſz vagyonnát Fiscus el-ragadta.

Most folyó ſzázadnak hetven-eggyedike,
Vólt más fátumának hasonló egyike.

Sok jó barátiait új eſztendő napján,
Hívta ebédjére, mulatni akarván.

Kazarinov néhány Nád méz ſüvegeket
Küldött, de méreggel meg-rontá ezeket.

A' Gróf ajándékát, barátſág jelének
Tartotta: nem vélte öt' ellenſégének.

Itt bor nints, ebédnél iſznak tsak herba-thét,
Ebéd után puntsot, vagy fekete kávét,

Jó apetitussal mivel ettek immár,
Thével mindeniknek töltetett egy pohár.

Ettek, ittak, és ſzép nyájasan mulattak,
Kevés idő múlva minnyájan jajgattak.

Mivel ki kolyikát, ki bél-rágást kapott,
Ki hányt, ki kínnyába fába is harapott.

Észre vette a' Gróf, hogy ők mérget ettek,
Vagy ittak: és azért illy betegek lettek.

Mindjárt velek eggyütt, egy jó dózsist bé-vett
Tengeri hal zsírbúl, azonnal jobban lett

Minnyaja: áldották a' Grófot, 's ezen zsírt,
Mert már most nevetett az-is, ki elébb sírt.

Szólltt a' Gróf: egyre van ſzívembe gyanúſág,
Mindjárt-is ki-tetſzik, Urak! az igazſág.

Kutyával, matskával próbát fogok tenni,
Nád-mézet ezeknek majd adatok enni.

Hogy

Digitized by Google

Hogy lássák az Urak igaz gyanúſágom,
És hogy oſztán légyen ki ki bizonyſágom.

A' Nád mézet a' Gróf húsra vakartatta,
Két külön tányéron nékiek adatta.

Mind kutya, mind matska, a' húsból jól ettek,
Másfél óra múlva ők meg-is gebedtek.

Tüstént el-ment a' Gróf a' Gubernátorhoz,
Tsudálta az ötet, látván hogy tzúkrot hoz.

Kazarinov ellen panaſzſzát le-tette,
Vendégivel mint járt, elő beſzéllette.

A' Gróf ſzavaiba vólt elöl kétſége,
Kazarinovnak nagy, úgymond, emberſége.

Ez már a' megyémbe régi kereskedő,
Mindenkor jó lelkü ember vala még ő.

Gubernátor Uram! ſzólt a' Gróf hozzája,
E' dolognak mindjárt lehet illy próbája;

Méltóztassa ötet magához hívatni,
Egy tséſze Herba-thét nékie adatni,

De ſzükſég leſſz elöl azt adni tudtára,
Hogy a' Nád-méz, mellyet teſznek a' tátzára,

Abból való légyen, a' mellyet én hoztam,
'S hogy Uraſágodnak azt ajándékoztam.

Méltóztassa nékem még most azt el-hinni,
Hogy ő azon Thébül ſoha ſem fog inni.

Mindjárt egy ſzolgáját Cancelláriusért,
A' másikát pedig küld'te az Hetmányért.

Kazarinovot-is mágához hívatta,
Tréfált elöl velek, és öket mulatta.

Az alatt bé-hozták ſzolgák a' Herbathét,
Adtak kinek kinek egy portzellán tséſzét.

Digitized by Google

Egy ezüst tátzán vólt a' fel vagdalt Nád-méz,
A' Gubernátor itt Kazarinovra néz;
Szóllott: eztet nékem egy ſzámkivettetett
Hozta ajándékba, el-vennem kelletett.
Mindjárt Kazarinov változtatta ſzínét,
Mivel gonoſz tette mardosta a' ſzívét.
Itt a' Gubernátor maga egy tséſzébe,
Herba-hébül töltött adá azt kezébe.
A' Nád-mézbül ebbe két darabot vetett,
Tessék inni! ſzépen ſzólt, a' mint illetett.
Kazarinov magát mindenkép' mentette,
Aſztalra a' tséſzét tsendessen le-tette,
Szólt a' Gubernátor, már most parantsolom,
Mindjárt mind igya meg, én aztat akarom.
Észre vette ebbül, a' dólgot, hogy tudja,
És elötte magát már ki nem hazudja,
Lábaihoz borúlt, nagyon meg-ijedett,
És mindnyájok elött, ö illyen vallást tett:
Meg-vallom, a' tzukrot meg-mérgesítettem,
En eztet jó végbül, és nem roſzbúl tettem.
A' Grófot akartam azzal meg-étetni,
Ártalmas ember ö, a' kitöl félhetni.
Szólt; egy Piatsinin nevü ſzámkivetett
Mondotta énnékem, mellyre hitet-is tett,
Hogy egy Társaſágot ö már fel-állított,
Mellyel ſok rabokat magához hódított.
Ezekkel el-ſzökni, és tovább állani
Akar ö, hajóra fognának ſzállani.
De a' Gubernátor fel vólt már indúlva
Ellene felette: egy kis idö múlva,

Can-

Digitized by Google

Cancellárіusnak keményen meg hadta,
Mivel még illy dolog nem történt alatta,
Hogy ötet leg-mélyebb tömlötzbe tétesse,
És minden jóſzágát tőle el-vétesse;
És mint egy világos méreg keverőre,
Szententzia hozás ne mennyen késöre.
A' Gubernátortúl a' Gróf el-ſietett,
Mihent haza ére, ö gyülést hírdetett.
Az egéſz Társaſág hamar is öſzve gyült,
Piatsinin mit tett, azon minden el-hült.
Nyavalyás már dolgát maga ſem tagadta,
Én árúló ſettem, magát így ki-adta.
Erre egy pistollyal ötet agyon lötték,
És így más világra a' jámbort küldötték.
De a' Gubernátor még ſem nyúgodhatott,
Kazarinov mit ſzólt, ö ahoz láttatott.
Itt a' Grófnak igen nagy vólt ſzerentséje,
Máskép porba esett vólna petsenyéje.
Más Piatsinin-is itten találtatott,
Ki Kozák vólt; mindjárt elö hívattatott,
Ez ſemmit ſem tudott, nem-is felelhetett
Kérdésekre; azért el-is ereſztetett.
Nagyon örvendezett ezen a' Társaſág,
Hogy ki nem tudódott az egéſz tsalárdſág.
Söt jóbb hitelt adtak már most mindnyájoknak,
Kik ellenek ſzóltak, nem hittek azoknak.
Elment a' Gróf, 's kérte itt a' Gubernátort,
Némellyeknek adnaſ ónot, és puska port,
Kik menni akarnak Nyisnei Oſztrogba
Vadáſzni; 's a' telet jólteni dologba.

Digitized by Google

Ezzel a' Társaság' dolgát el-titkolta,
Fel-tett szándékjokat nagyon palástolta.

Mindenekre reá-ált a' Gubernátor,
Adattatott nékik elég ón, 's elég por.

Meg-hagyta azoknak, a' kik el-menének,
Hogy ők Aprilisbe mind vissza térnének;

Mert a' tenger révbe akkor az egész jég
Fel-olvad, és ködös nem iz lészen az ég.

Akkor Plánumoknak tárgyához juthatnak,
Innét ének szóval már el-illanthatnak.

Gubernátort a' Gróf magáévá tette,
Naprúl napra jobban öt' kedvébe vette,

Afanásia-is mellette Attyához
Így szólt: térdre esvén, 's borúlván lábához.

Vajha mint szabadot, őtet úgy láthatnám!
Magam szerentséjét hogy vele oszthatnám.

Homályos beszédgyét Attya jól értette,
De szándékát még-is kedvessen nem vette,

Cancellárіusnak, 's Hetmánynak szavára,
Ugyan tsak juttatta öt' szabadságára.

Első Péter Tzártúl ki adott törvényhez (a)
Szabta a' Gróf dolgát, mint sinór mértékhez.

Vélte a' Gróf, ha ezt Társaság meg-hallya,
Örvendni fog ennek, mind eleje, 's allya.

De haza érkezvén, látta, hogy mindnyájan
Haragudnak, fegyvert fogtak egynéhányan.

Pá-

(a) Péter Tzár több helyes törvénnyel szerént, minden számbavetett, a' ki méreg keverőt, vagy-is Párt-ütőt bé-mond, szabaddá tétettetik.

Digitized by Google

Pánov árúlónák már ki-kíáltotta,
A' gyülést-is maga szállásán tartotta.

Kívánta: hogy a' Gróf melly törvényeket tett,
A' szerént tegyenek reá ítéletet.

Bé is hívattatott ő ezen gyülésbe,
Egyike sem vette itt dolgát kérdésbe.

Egy méreggel meg-töltt pohár ált asztalon,
Fekete posztóbúl kárpit vólt a' falon.

Kettő ki-vont karddal az asztal mellett ált,
De minek elötte mondjanak rá halált;

Kérte: engedjék-meg néki, hogy szólhasson,
Hogy így valóságot dolgáról mondhasson.

Az igazság soha sem vesz-el mirígytül,
Bár ostromoltatik sok ezer irígytül.

A' Gróf itten szólván mint egy Demosthenes,
Meg esmérték, szíve igaz, és egyenes.

Mindjárt is haragjok örömre változott,
Látván Pánov, hogy melly nagy rosszat oko-
(zott.
Lábaihoz borúlt, sírva öt' követte,
E' vélekedésből, mondotta, ezt tette,

Mivel Péter Tzárnak, törvénye szabaddá
Tette ötet, vélte, hogy öket ki-adá.

Itt a' mérges pohár a' földhöz tsapatott,
A' fekete kárpit falrúl szaggattatott.

A' rántzos homlokok mind simává lettek,
Harraggal meg-töltött szájak most nevettek.

A' birodalomnak más napra házához
Hívattatván a' Gróf: hosszasan magához

Szólt a' Gubernátor, nagy kegyességéről,
Tzárnéjának, kivált sok szép kegyelméről,

Digitized by Google

A' mellyek áradnak az ollyan hívekre,
A' mint maga a' Gróf; igaz, 's bölts fejekre.

A' Cancellárius ſzabadſág levelét
Olvasta, 's tartotta a' Grófnak jobb kezét.

Oſztán a' levelet nékie nyújtotta,
Már hazánk fia vagy! minden kiáltotta.

Gubernátor elött le kellett hajolni,
Egy tükört adott ez néki meg-tsókolni.

Ez tzeremónia vala, nem-is vólt más,
Ha ki ott ſzabad leſſz, eztet tenni ſzokás.

Ezek után a' Gróf tette köſzönetét,
Mivel itt végzeni fogja már életét,

Néki egy kérése, 's kívánſága vólna,
Hogy ha a' Fö Tanáts reája hajolna,

Engedné-meg néki, hogy ö Kámtsatkának
Délre fekvö réſzét ſzép tartománnyának

Maga társaival lakóul vehesse,
És aztat termékeny megyévé tehesse.

Szép házakat fog ö ottan építteni,
Búzát, Rozst, és Árpát, Kölest-is vettetni;

Legeltet ö ménest, más barom tsordákat,
Júh, ſertés nyájakat, és ökör gulyákat.

Felelt itt a' Tanáts, a' jövö ülésbe
Veſzſzük-fel a' dolgot, és teſſzük kérdésbe,

Itt a' Gubernátor Grófot ebédjére
Társaival hívta, esett ez kedvére

Afanásiának, ki helyét nem lelte,
Mivel ſzabadſágát a' Gróf ma meg-nyerte.

Jó kedvébe esett itt a' Gubernátor,
Mert fel-gyullaſztotta öt a' Ponts, 's égett-bor.

A'

Digitized by Google

A' Grófnak mondotta itt mindnyájok előtt,
Hogy magán nem vehet tellyességgel erőt,

A' Leányát adni néki feleségül
Fogja: mivel láttya, hogy szereti szívből.

A' menyegzőjöket akkorra halasztttya,
Mikor levelére válaszszát kaphattya

Jakutzból a' hová írt Gubernátornak,
Hogy a' Grófot tegye ő fő Directornak

Politzajnál: ezen egész Tartományba,
Mivel párja nintsen ezen tudományba.

Az egész Társaság ezen nagyon örült,
De keserűségbe a' Gróf szíve merült.

Mivel néki vala hív, és jó Hitvese,
Ki meg érdemlette, hogy légyen kegyese.

Szívé a' szerelem nem-is ostromlotta,
Szabad hogy mint légyen, öt' csak a' bántotta.

Mert a' Kámtsatkai keserves tabságra,
Rá únt jeges, havas, hideg pusztaságra.

Vele társai-is hogy szenvednek, bánta,
Akár mint lessz dolga, magát már el-szánta.

Fel-tette magába, hogy a' menyegzőjét,
Mivel bé nem vette kezét, vagy gyürőjet,

Halasztani fogja, 's annyira ki-viszi,
Hogy végre elmúlik, a' mint maga hiszi.

Ezek után nem több, tsak négy nap múla-el,
A' Tanáts a' Grófnak kérését vette-fel,

Egy Pátenst nyert: abba olyan szabadságot,
A' melly mindnyájoknak nemzett vígasságot.

Ki vólt ebbe téve minden számkivetett,
A' ki az országnak jó szolgálatot tett.

Mint

Digitized by Google

Mint nyerték-meg ezek magok szabadságát,
Nem kívánták pénzzel vegyék-meg váltságát.

Azért szinúgy ők is szabaddá tétetnek,
Lopatkába ezen Pátensel mehetnek. (a)

Örült egész Város mindjárt harangoztak,
Illyen szokás van itt, erre adakoztak.

Hat ezer rublikat tsak kamar-is kaptak,
Élelemre valót, műv-szert sokat adtak.

Hallá Kazarinov nagy Atyafisága,
Hogy a' Grófnak történt illy nagy bóldogsága.

Néhányan közzülök hozzája jövének,
Könnyeket hullatván, illy kérést tevének.

Kérik ötet arra, a' ki lakik égbe,
A' Gubernátornál vigye aztat végbe,

Hogy Kazarinovnak a' szententziája
Változtattasson-meg, múllyon el igája.

Örökös munkára ítélték Bányáknál,
A' melly nehezebb volt akár melly halálnál.

Ő minden vagyonnyát, pénzét oda hadja,
Tsak a' szabadságát kéri, hogy meg-adja.

És a' Kurilisi szigetekbe tegye
Ollyannak; hogy ő ott az adót bé-vegye.

Már rég fel-osztoztak az ő vagyonnyával,
A' Cancellárius maga Hetmánnyával,

A' javát ugyan tsak Gubernátor vette,
Sok drága kints volt itt, és sok pénz felette.

Mivel Kazarinov ezt nem sajnállotta,
Gubernátor Grófnak magát meg-hajtotta.

Az

(a) Lopatka: Kámtsatka tartománnyának szélin: délre fekvő vadon egy puszta, China felé Ázsiába.

Digitized by Google

Az Úrért azt ímé én meg-tselekeſzem,
Bányák munkájától ſzabbaddá öt teſzem,

Kuril ſzígetekbe innét fog el-menni,
Ott két eſztendeig ſzámkivetett lenni.

Hogy a' Gróf meg-vitte nékiek ezen hírt,
Egéſz atyafiſág nagy örömébe sírt.

Adtak az Istennek ezért-is nagy hálát,
Tsókolták a' Grófnak mind kezét, mind lábát,

Egy Tsorni nevü Úr vala ezek között,
Mint a' többi ſokkal tsínosban öltözött.

A' Grófhoz jött, ötet ſzépen meg ölelte,
Mivel e' jót tette, nagyon meg kedvelte.

Szólltt: mint Kazarínov tudta dolgotokat,
Szint úgy én is tudtam minden ſzándéktokat.

Nem tudtam méreggel akarnak itatni,
De bé akartalak a' Tanátsnak adni.

Midön már általad ſzerentsétlenné lett
Kazarínov: 's bányák dolgára küldetett.

Meg vallom, meg ölni téged akartalak,
És boſzſzúm tárgyának tenni kívántalak.

Mert nagyon ſzeretem azon barátomat,
De meg változtatom mostan ſzándékomat.

Mivel te ő vele illyen nagy jót tettél,
Meg-ſzabadítója, 's párt-fogója lettél.

Jó barátod leſzek egéſz életembe,
Míglen egy tsep vérem folyni fog erembe.

Titokba tartani fogom titkaidat,
Segítni kívánom minden dolgaidat.

Ennek a' beſzédjén a' Gróf nagyon el-hült,
Tsak eztet felelte, a' mint mellette ült.

Idők

Digitized by Google

Idők folyásához magunkat szabnunk kell,
A' meg-történtteket leg-jobb felejtsük-el.

Secretáriusnak most a' Grófot tette
Gubernátor; és öt Fiának nevezte.

Minden leveleit juttatta kezére,
Leg-titkosbb dolgait bízta az eszére.

Azért-is házánál kellett néki lenni,
Ollykor éjfél után lehetett el menni.

Egyszer hajnal előtt, három vólt az óra,
Haza kívánt menni, ülni akart lóra.

A' Gubernátorné el nem ereztette,
Szerentsétlenségbe ne essen, féltette.

Almélkodott, hogy öt' lánya szobájába
Vezette, 's mondotta, feküdjön ágyába.

Tudom; az Úr magát úgy fogja viselni,
Mint okos embertűl szokott ez ki-telni.

Afanásia itt a' Gróffal maradott,
Vele addig beszélt, míg fel nem virradott.

Harmad nap ez után nagy Ünneplést tarta
Gubernátor: sok Úr légyen itt, akarta.

Ünnepe vala ez szabadúlásoknak,
A' Gróffal díszszére esett minnyájoknak.

A' mint az Ünneplés mene vége felé,
Nílov Aszszony maga lyányát hozta elé.

Urak előtt ötet Gróf Menny-aszszonyának,
Ki hírdette lenni jövendő Társának.

Kívántak ők néki szerentsét, és áldást,
A' ki irígye vólt, kívánt szívébe mást.

Gróf maga dolgait sok képpen intézte,
Rontó mindenekre figyelmezett, 's nézte.

Mint

Digitized by Google

Mint tengeren hajó; ſzíve úgy hányatott,
Hogy nem ſzabadúlhat, azért nem nyughatott.

Erre mint a' matska, egére les, lesett,
De módját nem látván, nagy bánatba esett.

Hallván a' Gróf az ő ſok fóhajtásait,
Kérdezte; mért téſzi fohászkodásait.

Szólltt: Nagyſágos Uram! ſok okom van erre,
Mert én ſzemeimet vetem akár merre;

Korlátok köztt látom mindenütt magunkat,
Így nem reménylhetem ſzabadúlásunkat.

Sőt Nagyſád'-is látom, ebbe nem igyekſzik,
Reggel fel-kél, estve megintlen le-fekſzik.

Professor lett Nagyſád, van már Oskolája,
Kedves egy tanítvány Afanáſiája.

Kérem hát belőlem tégyen Familiást,
És ne végyen ezen ſzolgálatra fel mast,

Én a' gyermekeket jól fogom virgázni,
Kéſzen léſz a' veſzſző, a' vízbe fog ázni.

De Afanáſia, ha maga letzkéjét,
Bé-téve nem fogja tudni A. B. Czéjét,

Tudom öt' Nagyſágod maga ferulázza,
És ha nagyobbat vét, tám meg-is virgázza.

De a' mint hallottam, már ezen Tanitvány,
Nagyſádnak az égtől adatott adomány.

Mert ottan végződik-el minden házaſság,
A' Király válaſztás, és az háborúſág.

Melly nagy öröme leſz Nagyſád Grófnéjának,
Ha kezét foghattya Sógor Aſzſzonyának.

De tám bal réſzről leſz a' Copulátzió
Mint Berlinbe: nem kell itt diſpenzátzió.

De

Digitized by Google

De mind egy; most úgy is olly országba lakunk,
A' hol a' Cánonrúl semmit sem tarthatunk.

Van itt egy Tatárnak tíz, 's több feleſége;
Gazdag illy; bár nintsen elég eleſége.

Lehet hát nékünk-is, kettő, avagy három.
Férje Koronája az Aſzſzony, nem járom.

Így majd több Korona leſz egynél fejünkön,
Könyörüllyön akkor Isten mi ügyünkön.

Mert eggyel is ezer baja a' Férfinak,
Hát ugyan kedvére hogy léſzen annyinak?

Én ugyan Tatár lányt nem fogok el-venni,
Inkább ő közöttök Mufti fogok lenni.

Akkor egy Karaván vezetek Mekkába,
Útamba el-ſzököm: így Europába

Jöhetek: meg-mentem magam a' rabſágtúl,
Tsak vadaknak való, jeges rút országtúl.

Haragſzol te Rontó! ſzólítt a' Gróf hozzája,
A' Gubernátornak Afanasiája,

Hidd-el, ſoha ſem leſz én nékem Hitvesem,
Van nékem hazánkba jó, és hív kedvesem.

Nagy kaput nyitott ez bóldogúlásunkra,
Türj! várj! jutunk, hiddjed, ſzabadúlásunkra.

De ha néked tetſzik, itt meg-házasodhatſz,
Kutya fejű Tatár Leányra találhatſz.

Felelt: mit tennék én az illyen attával,
Atyafiſágba nem estem még kutyával.

Soha ſzívem, lelkem, meg ſem-is nyúghatna,
Mert ha ſzólnék hozzá, ő reám ugatna.

Való; hogy ſzükſége a' *Kammerjungferre*
Nem vólna, ſem búbra, ſem pedig púderre;

Mert

Mert a' kutya fejét nem szükség bodrozni,
Havon tsúszván, hátán szokott simítkozni.

De ha tudnám, orra mint vizsláé szagol,
Avagy-is nyúl nyomon mint a' kapó tsahol.

Hazánkba bé-vinnék eggyet ráritásnak,
Diánnának eztet tartanák, nem másnak.

E' tréfa: de hogy ha én meg nem bántanám
Nagyságodat, tudni még azt óhajtanám.

Mitsoda megye az; mellyet Lopatkának
Hívnak, és mért teszi ezt Coloniának.

Úgy tetszik valaha, hogy ott Tóthtok laktak,
Mivel igen hideg, talán mind meg fagytak.

Tóthtoktúl hallottam én e' szót Lopatka,
Pivo, Brintza Szmola, e' nevet-is Katka.

Mért akar ott Nagysád, Várost épitetni,
Abba minnyájunkat bé-is helyheztetni?

Félelemmel vagyok én ez iránt tele,
Itt akar maradni Nagyságod, az jele.

Ha lehet, hidegtúl, soha el nem veszek,
Ha itt Plébánusnak tesznek-is, nem leszek.

Predikállyon, kinek tetszik Lopatkába,
De én haza megyek a' Magyar hazába.

Szólltt a' Gróf nevetve; jó barátom, ne fély,
Sokszor mint mondottam jó reménységbe ély.

Mind tsak szemfény-veszték, a' mit tselekeszem,
Ezeknek, ha tavasz nyílik, hasznát veszem.

Itt marad Lopatka, mi pedig el-megyünk,
Takarványt szemekre szükség addig tegyünk.

Addig, ha itt lenni nem akarsz Plébánus,
Legyél tehát Bachter, avagy Notárius,

Digitized by Google

Bachter! hogy a' torkom éjtszaka bé-fagyjon,
Vagy valamelly éhes medve el-ragadjon.

Nem leszek én; nem is vágyok e' tiszt ségre,
Sok Bachter jö ide, éjtszaka a' jégre.

A' Farkasok ezek, kik itt ordítanak,
Órát-é, nem tudom, vagy mást kiáltanak.

Én sem Notárius, avagy Personális,
Sem itt Palatinus, melly nagyobb annál-is,

Nem leszek: maradok, a' ki vóltam, 's vagyok,
Hiszem, hogy tavaszig talán meg-nem-fagyok.

Ennek ki nílását Nagysáddal el-várom,
De azután magam esze tántzát járom.

Januáriusnak tizen-hetedikén,
Gubernátor útra idúla idején,

Mint Secretáriust vitte öt magával,
Vóltak öszszeséggel tizen-két szánkával.

Az egész tartományt mostan látogatta,
Úgy foly-é a' dolog, a' mint ö meg-hagyta.

Indúlások előtt Gróf gyülést hírdetett,
Helyébe Krustyiev Úr, főnek tétetett.

Ajánlotta nékik főkép' a' hallgatást,
A' jó eggyességet, a' titok' meg-tartást.

Néhánnyát közzülök maga mellé vette,
Fogadott szolgái, ö aztat hírdette.

Tselekedte azért, hogy ha szükség lenne,
Levelével mindjárt hozzájok egy menne.

Az útazás jól ment, arrúl hát hallgatok,
Mert semmi különöst róla nem írhatok.

Hanem azok közzül kiket magával vitt
Eggyike; a' kinek majd leg-inkább ö hitt;

A'

Digitized by Google

A' Gubernátornak a' titkot írásba
Bé-akarta adni, esett árúlásba.

De a' társaságnak nagy szerentséjére,
A' levél a' Grófnak jutott a' kezére.

Mindjárt-is kötözve ezt viszsza küldötte;
Ezt is a' Társaság éjjel agyon lötte.

Mihent szerentsésen ők haza jutottak, (tak.
Nem tovább, tsak egy nap pihentek, 's nyúgod-

A' Gróftúl leg-ottan nagy gyülés tartatott,
Töle e' nagy dolog elikbe adatott.

Hogy, úgymond: nagy szükség, olly rendelést tenni,
Tellyes tehetséggel arra rá kell menni;

Hogy ha ne talántán el-árúltatnának,
És világosságra titkaik jutnának,

Ellent állhassanak minden nagy erőnek,
Fegyverre hogy légyen, szükség minden főnek.

Erre Méder mindjárt itt illy jelentést tett,
Hogy ő száz lódingot immár elkészített.

Ezekbe negyven nyóltz flinta töltéseket,
'S hatvant pistolyokba illő lövéseket

Rakott: a' mellyeket ki lehet osztani,
És még többeket is fogna munkállani.

Krustyiev is szerzett már hatvan késeket,
Hoszszúkat, és harom tzolnyi széleseket.

Tizen hat pár pistolyt, harmintz hat baltákat
Ötven-három kardot, és még száz Píkákat.

A' Társaság állott ötven nyóltz személybül,
Egésséges, izmos, mind derék Legénybül.

Ezek mind el-szánták magok életeket,
A' szabadság' tüze éleszté szíveket.

Digitized by Google

Dolgok hogy titokba még jobban maradjon,
Gubernátort kérték, hogy nékiek adjon

Hajót: Lopatkába mellyem mehessenek,
Coloniájokhoz ottan kezdhessenek.

Felelt ez; hogy hajót nem fognak ők kapni,
Mert ezt itt nem szokás idegennek adni.

De kissebb hajókat adatat eleget,
Part mellett sebessen hajthattyák ezeket.

Ezen feleletből böven meg-értették,
Hogy hajót nem kapnak, 's magokba fel-tették:

Halasztani job lesz úttyokat későre,
Várakozni ollyan alkalmas időre,

A' mikor erővel egy fegyveres hajót
El-fognak vehetni, tengerekre valót.

Látták dolgok naprúl napra nehezedik,
Fejekre több több bú, és baj ereszkedik.

Ítéletit Pánov elikbe így tette,
Mivel dolgaikat jól latra vetette.

Határ nélkül való hatalmat kell adni
A' Grófnák: a' dolgot reája kell hadni;

Mi szükség, hogy minden egymást elő hozzon?
Hadjuk; a' Plánumba, had maga dolgozzon.

Rá állott szavára egybe itt minnyája,
Tsupán Stefanovnak habzott rútúl szája.

Nagy haraggal itten ezeket lotsogta,
Mert szívét a' méreg egészlen el-fogta;

Hogy a' Gróf viszsza élt sokszor hatalmával,
Gazúl bánt sokakkal, vele is magával.

A' mellyért ő ötet nem-is szenvedheti,
Azért-is részirűl azt nem engedheti.

Más-

Digitized by Google

Más-is lehet ſzint-úgy Társaſág eleje
Közttök, ſokaknak nints tökkel ütött feje.

Ez még nem vólt elég, hanem viadalra
Ki-hívta a' Grófot, itten egy ſzál kardra.

Ki ment: Stefanovnak elsö tsapására
El-törtt kardja, a' Gróf ennek látására,

Hátra lépett; ámbár, most igen jó vágást,
Ö rajta tehetett vólna itten bízvást,

De a' Gróf tettével itten meg-mutatta,
Hogy nem boſzſzú álló, békével öt hagyta.

Még-is ez után-is vala olly vakmerö,
Hogy pistollyát kapván, a' Grófhoz löve ö.

A' golyóbis karját karmolta kevessé,
Melly a' Grófot tette itten olly hevessé,

Hogy torkát meg-kapván, a' földre vetette,
És a' más pistollyát kezébül ki-vette.

Éppen akkor, mikor másſzor akart löni,
Mert nem ſzünt meg mérge, a' ſzívébe föni.

Más nap tzitáltatta ötet a' gyülésbe,
Haragjának oka vétetett kérdésbe.

Kérd'ték a' Gróf ellen miért agyarkodik,
Életét el-venni, hogy mért iparkodik?

De erre-is felelt ö ollyan ſzemtelen,
Mint ſzokott felelni egy durva nemtelen.

Mivel ötet, úgy mond: nagyobban ſzereti
Afanásia; és jobban-is tiſzteli.

És míg él, haragját ö el ſem ólthattya,
Hogy ha meg ölheti, el ſem-is mulattya.

Kérte-is a' Grófot, ha éltét ſzereti,
Az övét vegye-el elébb, ha veheti.

Tsak így tőle magát meg-szabadíthattya,
Hogy ne légyen mérgé' véres áldozattya.

Méltatlan haragját itt elibe adták,
Minnyájan kúrholták, 's rútúl pirongatták.

A' Gróf kérte őtet, hogy légyen nyugodva
És arrúl, mint ember, úgy meg-bizonyodva,

Hogy Afanásiát ő ugyan tiszteli,
Sok szép erköltsiért egekig emeli.

De nem vólt, nem is lesz, az esze ágába,
Hogy mint hitves társát fektesse ágyába.

Ezt hallván Stefanov; lábaihoz borúlt,
A' bánatnak könnye szemébűl ki-tsordúlt:

Meg követte őtet, 's hittel tett fogadást,
Hogy baráttya lészen; akart adni írást.

Ember tesz fogadást, eb a' ki meg-tarttya,
Mint a' sebes víznek hamar omlik parttya.

Szint olly hamar mérges tüze meg-lobogott,
Még nagyobb gazsághoz mint az elébb fogott.

Történtt: Nilov Asszony egy szánkázást rendelt,
Hívott olly Urakat ehez, kiket kedvelt.

Tsak a' Gróf kedvéért e' szánkázást tette,
Mert őt mind jövendő vejét tekíntette.

Építtetett két szép házakat számára,
Afanásiával való lakására.

Ezeknek szánkáztak meg-tekintésére,
Hogy Grófnak lesznek-é ezek tetszésére.

Ezen mulatságnál Stefanov jelen vólt,
Itt mindent megtudván, mérgébe majd meg-hólt.

El-vált tőlök mindjárt, és haza szánkázott,
Mérgével nem bírván, hol izzadt, hol fázott.

Né-

Digitized by Google

Némelly katonákat mentébe ſzóllított,
Kiket ajandékkal magához hódított;
Hogy legyenek néki ök ſegítſégére,
Máskép a' Tartomány jut veſzteſégére.
A' Birodalomhoz kíván velek menni,
Nagy dolgot fog annak ö meg jelenteni.
Krustyiev a' dolgot még-is meg-tudhatta,
Sibaevet Grófhoz e' hírrel futtatta.
Stefanov a' Gróffal miket tselekedett,
Mint duellált vele, miképp veſzekedett:
A' Gubernátornak nem vólt még hírével,
Vélte, hogy minnyájan vólnának békével.
De most a' Gróf néki mind meg-beſzéllette,
A' mellet aztat is nyomba jelentette,
Hogy ö el-akarja venni az életét,
Mindenképpen ahoz teſzi kéſzületét.
Tömlötzbe akarta ötmindjárt tétetni,
Tett ſok roſz dolgáért meg-is büntettetni.
De a' Gubernátort a' Gróf kérte árra,
Hogy engedje ötet inkább hatalmára;
Coloniába-is leſz ſzigy tekintete,
Ki ſem leſz kotzkára téve az élete.
Plenipotentziát mindjárt írattatott,
Melly-is a' kezébe töle adattatott.
Sietve el-menvén, a' mint haza téré,
Már ſok katonákat háza körül éré.
Plenipotentziát nékik megmutatta,
Mellyel minnyájokat mindjárt el-oſzlatta.
Magok tanátskoztak ötet mint büntessék,
Szólltt a' Gróf: a' dolga itten voksra essék.

Digitized by Google

Mivel őtet igen kevesen ſzerették,
Többen a' felénél halálra ítélték.

Tudta a' Gróf, hogy ő Pánov Attyafia,
Mert Annya Báttyának vala ő a' fia.

Azért nem akarta hogy meg ölettessen,
Hanem tsak lelkessen hogy meg-ijeſztessen.

Töltsünk-meg egy pohárt, ſzólt: ollyan itallal,
A' mellytűl hányni fog, de azért meg nem hal.

Meg ijedvén, talám majd meg-okosodik,
Ellenem-is többé tám nem agyarkodik.

Reá ált mindnyája a' Gróf tanátsára,
Nem-is ment a' dolga már voksok ſzámára.

Fegyver közt gyűlésbe a' mint bé-hozatott,
Még mind bátor vala, méréſzen ſzólhatott.

De a' pohárt látván állni az aſztalon,
Ollyan halavány lett, mint fa-kép a' falon.

Dolgait Krustyiev ſzemére vetette,
Kevés vőlt közöttök, ki eztet nem tette.

El-ájúlt annyi ſok ſzemre hányásokra,
Fel-eſzmélvén, torván nézett mindnyájokra.

De ſzententziáját mihent el-olvasták,
A' pohárt kezébe mint adni akarták,

Le-rogyjadt, el-ájúlt, és a' földre esett,
Mikor megy-ki lelke, minden arra lesett.

A' Gróf kegyes ſzíve rajta meg-indúla,
Látván egymás után kétſzer el-ájúla,

Az okádó italt a' földre öntette,
És a' poharat-is mindjárt el-tétette.

Médert el hívatta, vágott ez rajta ért,
Ezzel magához tért, és mindjárt pardont kért.

Ezek

Digitized by Google

Ezek után esett olly nagy betegſégbe,
Hogy míg el nem mentek, nem vólt egésſégbe.

E' bajt-is le rázván a' Gróf már nyakáról,
Gondolkodott tsak a' Társaſág dolgáról.

Mind eddig fegyveres hajót nem nyerhettek,
Olly meg-határozást egymás között tettek.

Mivel ſzent Péter, 's Pál hajója most kéſzül,
Várni kell; ha egyſzer hogy ha ez meg-épül.

El fogják azután erővel azt venni,
Mert rajta húſz Matróſz, 's kevés nép fog lenni.

De hogy ők könnyebben ehez juthassanak,
És ſok ember' vért-is ők ki ne ontsanak,

Tsúrint a' Kapitányt kell magok kezekre
Pénzzel hódítani, azt vették eſzekre.

Őt meg-nyervén, kérni fogják, Matróſzokat
Ő közzülök tégyen, és nem Oroſzokat.

Tudták, hogy másképpen meg nem ſzabadúlnak,
Ha tsak ők fánton fánt fegyverhez nem nyúlnak.

Azért-is jó rendbe ſzedték fegyvereket,
Port, golyóbist, ónot, 's több hadi ſzereket.

Hogy ki ki tudhassa ezután mit tégyen,
Halkenyér törésre egyſzer dolgok mégyen.

Három hason réſzre fel oſzták magokat,
Vintplat Úrra bízták ők a' bal ſzárnyokat,

Krustyiev Úr't tették ők a' jobbikára,
Armádájoknak ált a' Gróf Centrumára.

Kapuk rontására néhány Petárdájok (a)
Vala: de ſzükſégek vala-is reájok.

(a) Petárda egy ollyan hadi eſzköz, mellynek formája egy hoſzſzas golyóbist mutat, meg-toltetik ez pus-

Digitized by Google

Látván közelítnek szabadúlásokhoz,
Örültek, és fogtak sok vígadásokhoz.

Tsak a' Grófnak szívét gyötrötte fájdalom,
Tudta, hogy Párisi véres lakadalom

Lesz dolgokból; mert ez máskép nem-is lehet,
Véghez tsak fegyverrel szabadságok mehet.

A' Gubernátort ő sajnálta felette,
Mivel sok kegyelmét egyszer, 's másszor vette.

Szánta az Aszszonyt-is, ki-is sok malaszttal,
Vala mindég hozzá, szíves indúlattal.

Hogy Afanásia meg fog tsalattatni,
Mert el nem-vehetti, 's itt fog hagyattatni.

Ez leg-inkább sérté lelki esméretét,
Erőltette magát, hogy láthassák kedvét,

Által látta azt-is, hogy a' Gubernátor
Szerentsétlen lészen, 's bóldogtalan akkor.

El-szökések okát egyedűl nyakára
Háríttya az Udvar, jut puszt úlására.

De mit nem tesz ember szabadúllásáért,
Kínokra, halálra, veti magát ezért.

E' dologba ötet Krustiev bíztatta,
Mivel mintegy nyilván néki meg-mutatta,

Hogy mint Gubernátor, szintúgy az Hetmány-is,
Okoztatni fognak, Cancellárius-is.

Relátziót pedig ez fogja fel-tenni,
Dolgunk m.ga ellen, nem fogja fel-venni.

Úgy fogja festeni aztat szép színekkel,
Hogy meg-elégedik az Udvar ezekkel.

---

puska porral; mint a' bombi, egy aszstal forma deszkára tetetődvén, el-füttetik, és ez fel-veti a' várak kapuit.

Digitized by Google

Ha pedig dolgunk jön fegyverre, tsatára,
Vagy meg ölnek minket 's vágnak garmadára,
Vagy mi öllyük öket, 's akkor meg-engedünk
A' Gubernátornak, 's el-viſzſzük őt velünk.

Európát érvén, nékie ſzolgálhat
A' Gróf: 's valahol ott ſzolgálatba álhat.

Krustyiev mondása tsak a' Gróf eſzének,
Szerzett nyugodalmat, de nem a' ſzívének.

Mert a' Társaſágba vólt egy Kudrin nevű,
Jó ember vólt máskép, és mindég jó kedvű.

Afanásiának ſzoba leányával
Olly ſzerelmet vetett, hogy nem bírt magával.

Ő az egéſz dolgot néki el-beſzélte,
Hogy itten nyomorúlt minnyájoknak élte.

Itt hadja Kámtsatkát, ſzökve fog el-menni
A' Gróffal: 's mint madár, olly ſzabad fog lenni.

Kérte, mennyen vele, jó léſzen a' dolga,
Európába ő nem leſz rab, ſem ſzolga.

Mihent a' Leányzó ezeket hallotta,
Aſzſzonyának ſzórúl ſzóra meg-mondotta.

Afanásia itt a' Grófhoz sietett,
Mint kétſégbe esett, majd ſzót ſem ejthetett.

Hullatták ſzemei könyveket mint özönt,
Szóllott nagy nehezen, és eképpen köſzönt.

Nem jövök én, úgy mond: ſzemre hányást tenni,
Tsak egy hitetlentül örök bútsút venni.

Erre el-ájúla, és fel ſem otsódott,
Míglen rózsa vízzel, jól meg-nem mosódott.

Mihent látta a' Gróf, hogy lélekzetet vett,
Lábaihoz borúlt, előtte térdeplett.

Ese-

Digitized by Google

Esedezett, kérte, hogy öt' meg-hallgassa,
Hogy ſzíve titkait néki meg-mondhassa.

Szóllott: meg-mondottam én a' Kis-Aſſzonynak,
Mivel én tartottam majd Isten Aſſzonynak,

Melly ranggal, jóſzággal én hazámba bírok,
Ha eſzembe jön, akkor mindég sírok.

Ez kíntet most engem' ſzabadúlásomra,
Minthogy Fátum vetett ezen rabſágomra.

Mellynek ſúllya tsupán azzal enyhíttetett,
Hogy mutatott hozzám igaz ſzeretetet.

Most meg-változtatni akarom ſorsomat,
Helyre állítani vólt bóldogſágomat.

Mindenbe kívánom, velem réſzes légyen,
Sokkal jobb ſzerentsét, mint itt tenne, tégyen.

Mert az én ſzerentsém itten Kámtsatkába,
Nem maradhat ſoká állandóſágába.

Attya Ura koros, ha halni meg talál,
Az új Gubernátor, nem pedig az halál,

Mindent meg-változtat, ſorsom-is meg-fordúl,
Érdemem, Tiſztſégem, mint a' füst, úgy el-múl.

Tudja azt-is: hogy a' ſzámkivettetteket,
A' Muſzkák úgy tarttyák, valamint ebeket.

Hogy eddig ſzándékom' én meg nem mondottam,
Idejét nem láttam, azért halaſztottam.

Afanásia jól vígyázott ſzavára,
Ezeket meg-hallván, borúlt a' nyakára.

Mint Mágnes a' vasat magához kótsolta,
És mint már vélt férjét, öt' meg-is tsókolta.

Szóllott: hogy kéſz légyen a' világ végére
El-kísérni ötet; mert tart hűſégére.

A'

Digitized by Google

A' Gróf ezek után kérte igen nagyon,
Hogy ſzolgálójának jó tanítást adjon.

Hogy ne méréſzellyen ezekrül ſzóllani,
Mert az egéſz dolgot el fogja rontani.

Kudrint, mint árúlót, meg-nem-büntethette,
De keménnyen ötet még-is megintette.

Mért mondta a' dolgot egy Aſzſzony-állatnak,
A' kik a' nélkül-is ſoha ſem hallgatnak.

De-mindazonáltal, ha ötet ſzereti,
Ne lotsogjon többé, magával viheti.

Ezen eset után gyülés hírdettetett,
Éjjel vólt ez: mellyben el is végzettetett;

Titkokrúl valaki hogy ha ſzóllni talál,
Azonnal kövesse ollynak fejét halál.

Hogy a' Városba-is, ök bé ne mennyenek,
Magok oſztállyoknál mindenkor legyenek.

Mert hogy ha fegyverre talál dolgok kélni,
Ha együtt nem leſznek, mélyán lehet félni.

Mindent jól meg-fontol egy bölts, 's okos elme,
Most ſem vólt ok nélkül a' Grófnak félelme.

Mert Kutnetsov nevü vólt Társaſágokba,
A' ki ſokat tudott a' titkos dolgokba.

Egy Strázsa-mesternek vala itt egy Húga,
Mátkája vólt ennek, a' fülibe ſúga.

Kusmin vólt a' neve, néki meg-vallotta,
Hogy Europába ki ſzöknek, mondotta.

Hívta, mennyen vele, ott ötet el-veſzi,
Jóſzágokkal bírván, ſzerentsésnek teſzi.

Izmailovnak-is, e' lány vólt mátkája,
Cancelláriusnak vólt ez unokája.

Kut-

Digitized by Google

Kutnetsov a' dolgot bár beſzéllé ſúgva,
Végig ki-hallgatta, mert el-vala búvva.

Mikor haragba vólt a' Gróffal Stefanov,
Fő baráttya vala akkoron Kutnetsov.

Még akkor meg-mondta ennek haragjából,
Hogy el fognak ſzökni, innét Kámtsatkából.

A' mint marakodik két kutya egy tsonton,
Szint úgy két ſzerelmes nem alkſzik egy Kon-
Cancelláriushoz mindjárást-is el-ment (tzon.
Izmailov; 's mihent ő ennél meg-jelent.

Előtte a' dolgot ſzépen ki talaltá,
A' Gróf meg-rontását magára válalta.

Grófhoz érvén ezen hírnek tsak a' ſzele,
Uj boſzſzúſággal lett ſzíve mindjárt tele.

Ha lehet, a' dolgot jobb karba tehesse,
Cancellariust-is más útra vihesse.

Hozzája ment, ki-is látta betsülettel,
De még is mint eddig, nem olly ſzeretettel.

Sőt tett ſok lép-veſzſzős fogó kérdéseket,
Hogy ſzaván foghassa, ollyan vetéseket.

Hálójába őtet még-is nem ejthette,
Mert felelettyeit a' Gróf böltsen tette.

Végtére ugyan tsak így ſzóllott hozzája:
A' város piatttza, és minden úttzája,

Nem leg-jobb hírekkel töltek-bé felőle,
'S Kutnetsovrúl: még nagy roſſz lehet belőle.

A' Gróf reá nézett; és el-mosolyodott,
Bátor tekéntettel beſzédjéhez fogott,

Méltóſágos Úrnak az ő Unokája,
Strázsa mester Kusmin húgának Mátkája.

Kut-

Digitized by Google

Kutnetsov-is ezen leányzót ſzereti,
Mellyért Izmailov, öt nem ſzenvedheti.

Már most kígyót, békát kiáltoz reája,
A' melly nem is igaz, ollyat-is ſzóll ſzája.

Meg-tudtam, a' leányt el-akarja venni
Izmailov: a' melly nem fogna jó lenni.

Mert tudom, hogy fő nem a' familiája,
Salak paraſzt vérből való a' Mátkája.

Én vagyok az: a' ki ezen házaſságot
Kívántam bontani, ne talán tsúfſágot

Nemzetſége lásson ezen leány miatt,
A' melly nem érdemel fő Nemes iffiat.

Kutnetsovot azért én ki is bérlettem,
Illy rendeléseket e' dologba tettem;

Hogy ötet Ohotzkba vigye el magával,
Adassanak öſzſze ottan egy Pópával.

A' Cancellárius nagyon figyelmezte
A' Grófnak ſzavait, a' mint el-végezte,

A' nyakába borúlt, felette köſzönte,
Hogy ő más formába e' dolgot öntötte.

Meg-vallotta: néki hogy ártani akart,
Mivel Izmailov jól alája vakart.

A' Leány mit ſzóllyon, reá tanította
A' Gróf: Kutnetsovnak ſzint úgy meg-mondotta.

A' Cancellárius ſzólltt-is más nap velek,
De mind a' beſzédjek, mind a' külső jelek

Egy húron pendültek, mindjárt el-is hitte,
Az írígy ſzerelem, hogy öt erre vitte.

Unokáját mindjárt Verchnei Oſztrogba,
Mivel bé avatta magát illy dologba,

Ollyan

Digitized by Google

Ollyan fel-tétellel azonnal küldötte,
Mellyel nem kevessé ötét meg-büntette,

Hogy Bolscheretzkóba addig viszsza nem tér,
Míglen engedelmet tőle arra nem nyér.

A' farka vágását, Kígyó nem felejti,
Tevőjet, ha lehet, mérgével el-ejti.

Tronfot ütni ezért akart Izmailov,
Kinek két társa vólt, Boskarev 's Czablikov.

Ezek Stefanovtúl tudták-meg a' titkot,
Mikor haragbá vólt Gróffal, 's szólltt rá szitkot.

A' midőn Stefanov esett nyavalyába,
Nem hitték, betegen feküdne ágyába.

Hanem árestomba vólna, azt ítélték,
Mellybe a' Gróf adta; magokba fel tették,

Hogy ötet erővel majd szabaddá teszik,
Ha mindjárt a' Grófnak, éltét el-is veszik.

Levél által ötet ők tudósították,
Mellybe szándékjokat ki nyilatkoztatták.

Stefanov az írást a' Pánov kezébe
Adta, kérvén, hogy így felellyen nevébe:

Hogy ne mérészellyék a' Grófot bántani,
Tsak gondolattal-is nékie ártani;

Mert ő vólna az ő leg-főbb jó tévője,
A' kínos haláltúl kegyes meg-mentője.

Hanem hogy ha jönek látogatására,
Mind a' kettőjöknek fog lenni hasznára.

Az alatt Stefanov a' Grófot kérette,
Hogy jönne hozzája, ezt ő meg-is tette.

Le-is ülé mindjárt ennek az ágyára,
Boskarev, Czablikov, itt termettek árra,

Ste-

Digitized by Google

Stefanov a' Grófnak öket ajánlotta,
Hogy jó baráttyai vólnának, mondotta.

Vóltak ök, mint mások, tsak számkivetettek,
A' kik Kámtsatkába már régen szenvedtek.

Esett vélek a' Gróf mindjárt barátságba,
Bé-is vette öket itt a' Társaságba.

Meg-esküdtek: nyertek mindjárást-is fegyvert,
Örült a' Gróf, kapván illy két derék embert.

Gubernátort más nap ő meg-látogatta,
Ez a' dolgot bátran elibe így adta.

A' Cancellárius kedrül nem jól beszél,
Hogy el akar szökni, olly gyanúsággal él.

Mosolyogva a' Gróf erre tsak így felelt,
Hívassa-el ötet, kevés idö-is telt.

Meg-jelent, szemébe a' Grófnak mondotta,
Hogy el akar szökni, tudja, és hallotta.

Es akar miképpen a' dolgot simíttya,
Hogy igazán beszél, ö meg-bizonyíttya.

Verchnei Osztrogbúl írtt néki levelet
Izmailov; mellybe mind földet, mind eget

Bizonyságúl hívja, hogy el akar menni,
Boskarev, Czablikov, tanúk fognak lenni.

A' Cancellárius a' mint ezt olvasta,
Gubernátor rántzos homlokkal hallgatta.

Szóllt a' Gróf: én ugyan mind ezeket hallám,
Leg igazságossabb lészen még-is talám,

Hogy azon két tanúk mindjárt itt legyenek,
Tanúbizonyságot ellenem tegyenek.

Stefanovnak ugyan én ellenségemnek,
Baráttyai azok, még-is személyemnek

Digitized by Google

Nem árthatnak, ámbár kedveznek ök annak,
Mert magamat tudom lenni ártatlannak.

Ki-ment a' szobából, hogy magok legyenek,
Hogy így a' tanúkból mindent ki-vegyenek.

Mind a' kettő mindjárt bé-is hívattatott,
A' levél előttök itt el olvastatott.

Meg-vallották, hogy ök az írást esmérnék,
De a' mi abba van, észszel fel nem érnék.

Ezen dolog felöl ök semmit sem tudnak.
Mint igaz emberek. itt nem-is hazudnak.

Stefanov Gróf ellen gyakran panaszkodott,
Hogy öt' nem szerették, az adott rá okot.

Izmailov eztet mihent tapasztalta,
Hogy ellenségei legyünk, azt akarta.

Ellene előttünk egy ki gondolt dolgot
Beszéllett; tsúnyául ö reája morgott.

Meg-tudtuk, hamis vád, és valótalanság,
Mindjárt fel is állott köztünk a' barátság.

Izmailovnak mi szemére-is hánytuk,
Hogy mért költ illyeket, mert a' Grófot szántuk.

A' Cancellárius mindjárt meg-követte
A' Grófot, mert tettét nagyon szégyenlette.

Gubernátor reá kezdett neheszteltni,
Alig tudta a' Gróf öt' meg-engeszteltni.

Látván a' Gróf, hogy már sok Argus szem rá néz,
Ellene fel-kelni akar számtalan kéz.

Vígyáznak sok felöl minden lépésére,
Igyekeznek az ö nyaka szegésére.

Izmailov-is már Osztrogbúl vissza tért,
Cancellárius hoz mihelyest ö el-ért,

Fes-

Digitized by Google

Festette Gróf dolgát nagyon feketére,
Hetmány is szavára mindenkép rá téve.

Azért-is ha reá ütni találnának,
Hogy ő, és Társai pórúl ne járnának;

Egész Társaságnak ő fegyvert osztatott,
Port, golyóbist, kardot, bövséggel adatott,

Éjjel mindenfelé Strázsáit ki-tette,
Csak vitézségekbe reménnyét vetette.

Más nap korán reggel Afanásiája,
Látta újságot hoz, el-jövén hozzája.

Szólt: ma édes Atyám beszéllett Anyámmal,
De láttam, mint szokott, nem szóll ímmel ámmal,

Mert az édes Anyám sok könyűt hullatott,
Ítélem, dolgotok hogy meg-tudattatott.

Azért kérlek, ne jöjj Édessem a' várba,
Hidd-el, fogsz akadni ott olly nyirkos sárba,

A' mellyből lábadat soha ki nem húzod,
Ha mindjárt testedet fötül talpig nyúzod.

Hanem ha dolgotok tsatázásra menne,
Üttközést az Hetmány ellenetek tenne;

Kérlek, tartsd életbe Afanásiádat,
Ipádat, és téged szerető napádat,

Meg-tsókolta a' Gróf hó színű kezeit,
Szavai mutatták szívének jeleit.

Esedezett, hogy ha aztat észre venné,
Hogy a' Gubernium rendelésit tenné,

Hogy ötet el-fogja: avagy miudnyájára
Akarnak rá ütni, adja azt tudtára.

Egy igaz hív szívet kérni soká nem kell,
Fogadta; egy veres pántlika lessz a' jel,

Digitized by Google

A' mellyt, ha el-küldi, vígyázzon magára,
Hogy hírtelen veſzélj ne jöjjön nyakára.

Nem ok nélkül a' Gróf rendelésit tette,
Mert egy roſz hír után, a' más roſz hírt vette.

Mindjárást-is más nap egy kis leánkától,
Veres pántlikát nyert Afanásiától.

Ez el-ment, alíg múlt két három órája,
Jött egy Strázsa-mester sietve hozzája,

Hogy a' Gubernátor hívja flöstökömre,
Által-látta; hogy az nem válna örömre.

A' Gróf kegyeſléget néki meg-köſzönte,
Hírtelen roſzſzúl lett, általa üzente.

De talán hogy más nap leſz ſzolgálattyára,
Es meg jelenhetik parantsolattyára.

Strázsa-mester erre nyilván meg-mondotta,
Szép ſzerivel jöjjön, néki javaslotta,

Mert máspép erővel el-fog hozattatni,
És mint makats ember, úgy fog traktáltatni.

Ő eztet röviden el-útasította,
Az üzenetemmel mennyen ked' modotta.

Az Hetmány dél után hozzája érkeze,
Mint van egéſſége, arrúl értekeze.

Nagyon kérte, hogy a' várba vele menne,
Mert úgy mond! magának azzal nagy jót tenne.

A' Cancellárius nem tudja, hogy mit főz,
Érte megint fejét velamelly hitvány gőz.

Ha el-jön ezt könnyen ő el-oſzlathattya,
És jó útra ötet megintlen hozhattya.

Beteg vagyok, ſzóllott, én ma nem mehetek,
Talán jobban leſzek, hólnap ott lehetek.

Erre

Digitized by Google

Erre őtet mindjárt kezd'te fenyegetni,
Hogy Kozákok által el-fogja vitetni.

Kiáltott is rájok: a' Gróf nagyot fützült,
Öt ember itt termett, mellyen Hetmány el-hűlt.

Magát' két Kozákját, minden fegyverétül
Meg-foſztatta, már nem tartott erejétül.

Söt őtet rabjának Gróf mondotta lenni,
Tudván, hogy tsalárdúl akart vele tenni.

Gubernátor néki azt üzente estve,
Ha el nem ereſzti, élte leſz el-veſztve.

Jöjjön hozzá, és ha ő ártatlan léſzen,
Minden elég-tételt ő töle ő vészen.

A' Gróf üzent néki, hogy ma nem mehetne,
És társai nélkül ſemmit ſem tehetne.

Még ma estve velek fog ő tanátskozni,
Holnapig ſzükſéges tehát várakozni.

Hat jó méréſz legényt comandíroztatott,
Kiket bátorſágra nagyon fel-bíztatott.

El-küldé éjfélkor; mert kézre kerítni
A' Cancellárius, akarta el-tsípni,

A' Gubernátornál vólt ſzerentséjére,
Azért-is most egyſzer nem került kezére.

De Izmailovot még-is el-ragadták,
Jól esett, tsak ezt is, hogy ők el-foghatták.

Más nap két pántlika Afanásiától
Érkezett: küldötte a' ſzolgálójától.

A' melly papirosba takarva valának,
Töle ezen ſorok arra íratának.

Hogy Izmailovot tám a' föld el-nyelte,
És a' tanúkat-is hasonló ſors leltte.

Digitized by Google

Már most minden ember vagyon olly hiſzembe,
Hogy odább állottak, mivel álni ſzembe
Nem mernek, nem lévén nékik igazſágok,
És hogy majd ki-fülne minden ravaſzſágok.
A' Grófra az Atya hogy nem neheztelne,
Sőt mindennek mondja; hogy ártatlan lenne.
Őt tsak ſzínlés alatt még is fel hozattya,
Négy Kozákkal; kiknek magát meg-adhattya.
Menni akart a' Gróf, ezen levelére,
De ezen menése lett vólna veſztére.
Több darab páńtlika vólt a' levélbe bent,
Ezeket meg látván, meg-hökkent, el-nem ment.
Látta azt-is, hogy a' Kozákok kéſzülnek,
Fegyvert villogtatnak, kardot köſzörülnek.
Tett a' Gróf-is mindjárt olly kéſzületeket,
Hogy jól fogadhassa ezen vendégeket.
Látta: dél után egy Granatéros Káplár;
Négy Granatérossal az udvarán rég vár.
Kérte; hogy jöjjön bé, egy pohár bort inni,
Azt vélte a' Káplár, lehet néki hinni.
Bé-ment; a' pohár bort ő itt meg-is itta,
Erre a' Gróf ötet más ſzobába hívta.
Töltött pistolyokat mellyének ſzegeztek,
Mert már it több társok a' Grófhoz érkeztek.
Fenyegették; hogy ha ő itt kiáltást teſz,
Mint Isten az égbe, halálnak fia leſz.
Mindeneket néki meg-kellett vallani,
Valamit tsak tudott, vagy hallott, mondáni.
Hogy kintelen ő ezt, 's nem örömest tette,
A' Gróf mind az ötöt, meg-is kötöztette.

Egy

Digitized by Google

Egy pintzébe öket lakatra záratta,
Számkivetettekkel négygyel strázsáltatta.

Alkonyodás után néki olly hírt hoztak,
Mély útba katonák, hogy bé maséroztak.

Gróf az oſztállyával feléjek sietett,
Mihelyest hozzájok ő közel érhetett;

Mindjárást reájok adatott egy Salvét,
Agyon-is lövetett közzülök ezzel hét.

A' többi le-veté magát föld ſzínére,
Fekve várokozott több ſegítſégére.

Tizen-egy órakor tsörtözés hallatott,
Setét vólt: ſugyan tsak még-is meg tudatott.

Hogy Truppok jönnének, nékiek hátokra,
Szükſég vólt leg-inkább vígyázni azokra.

Azért-is Vintplatot a' Gróf ki-rendelé,
Hogy mennyen, 's vígyázzon ő a' mély út felé.

Maga pedig mene azon ellenſégre,
Melly hátokra ütni akart, 's jött a' végre.

Ötven lépésnyire már öſzve-is jöttek,
Közel vóltak, még-is egymásra nem löttek,

Azok kiáltottak, adták meg magokat,
Szól[illegible] a' Gróf: ki[illegible] vólt az okokat.

A' meddig illenkép' ők itt beſzéllgettek,
Egymáshoz tizen-öt lépésnyire lettek.

A' Gróf akkor rájok nagyon tüzeltetett,
Mellyért-is a' más réſz úgy meg-ijeſztetett,

Hogy az nyakra főre ſzaladt az erdőbe,
De mivel fetét vólt, nem vette üzőbe,

Még az ágyúit-is mind itt helybe hagyta,
Tíz meg-ölettekkel a' dézsmát meg-adta.

Digitized by Google

Bátorságot adott ez eset népének,
És nem tsak méréſznek, de tette fenének.

Itten a' Gróf öket megint rendbe ſzedte,
Az el-nyert ágyúkat mind magához vette.

Meg-indúlt, erősen ágyúzott azokra,
A' kik a' mély útba feküdtek artzokra.

Lábára fel állni közzülök egy ſem mert,
Mellyel elég időt a' Gróf magának nyert,

Hogy a' várhoz velek ő közel eshetett,
Már ágyúi lévén, többeket tehetett.

Látván, hogy ágyúkkal jönek, az ört-álló
Vélte, hogy vólnának ők azon Comandó,

Melly a' várbúl ki-ment, hogy össön hátokra,
Imígyen kiáltott bátran minnyájokra.

Hoztok-é ſok rabot? ſzólltt a' Gróf: eleget,
Ki nem állyák, tudtam, az ágyú meleget.

Szólltt megint a' Strázsa: és le-ereſztette
A' fel vonó kaput: mihent éſzre vette

Eztet a' Gróf: mindjárt a' maga népével,
Bé-rontottt a' várba egéſz erejével.

Strázsán a' kapunál tizenkét ember vólt,
De úgy vágattattak, hogy minnyája meg-hólt.

A' Gróf ezen kaput mindjárt fel-vonatta,
Tíz ember őrizze, keményen meg-hagyta.

A' Kázamatákra (a) népe réſze tsapott,
Hol is ſok ellenſég, ſebet, halált kapott.

(a) Kázamáta, a' várakba, és erősségbe, föld alatt épült Kamarák, mellyek úgy meg-vannak fedve földdel, hogy azokba a' bombik bé nem ronthatnak, és így ezek igen bátorſágos menedék, vagy rejtő helyek.

Digitized by Google

Többi a' Petárdát hozta sietséggel,
A' belső kapunak veté serénységgel,

Az udvaron, útszán, a' fegyver ropogott,
Nagy kiáltás vala, a' sok kard villogott.

Egy itt, a' más amott meg-ölve feküdött,
Sok vérébe úszván, halállal küszködött.

Soknak szemét már az halál hályog fogta,
De mivel még mozgott, a' más még-is dobta.

Trója, és Kartágo mikor meg-rontatott,
Azokba annyi vér, mint itt, nem ontatott.

Nyitva látván lenni a' Gróf egy ablakot,
Azon házon, mellybe Gubernátor lakott.

Bé-mászott: setét vólt, mene tsak vaktába,
Véletlenül még-is jött azon szobába,

Mellybe Nílov Aszszony 's gyermekei vóltak,
Kik a' rémüléstül már félig meg-hóltak.

Mivel gyertya égett, ötet meg-esmérték,
Öszve-tett kezekkel mennyre, földre kérték.

Hogy a' Gubernátor szabadítására
Siessen: ne jusson férje halálára.

Mindjárt szobájába mene egyenesen,
Szóllott-is hozzája a' Gróf szép kegyesen,

Hogy gyermekeinek szobájába menne,
Szerentsétlenségtül ottan ö mentt lenne.

Felelt: hogy elöször életét el-venni
A' Grófnak akarja, úgy fog oda menni.

Pistollyát fel-kapván, itt hozzája-is lött,
Dombolt lábival, haragja nöttön nött.

Sebbe esvén a' Gróf, így szóllott hozzája,
Minden óltalmazást tesi már héjába

Digitized by Google

Gubernátor Uram: de én az életét
Meg-tartom, ha féte teſzi a' fegyverét.

Az Aſzſzony, gyermeki, térdeikre estek,
Tanáltsát fogadja, azon esedeztek.

De nem: ſőt mint őrült, a' torkát meg-kapta,
A' földre le-vetni magát még ſem hagyta.

Látta a' Gróf, hogy ha őtet el nem-ójtya,
Meg-kell halni néki, mert őtet meg-fojtya.

A' Petárda éppén akkor el-ſüttetett,
Mellyből belső ajtó itt fel is vettetett.

A' ſzobába Pánov éppen jókor bé-jött,
A' Gubernátorral még a' Gróf küſzködött.

Botsássa-el őtet, kérte, ſzóllítgatta,
De ſzavára ő még jobban fojtogatta.

Meg-haragud't Pánov, kardját ki-rántotta,
Mint tököt a' fejét ketté hasította.

Ezt látván az Aſzſzony; sírt, nagyon lármázott,
Két lyánya el-ájúlt, a' nép kint tsatázott.

E' gyáſzos tekíntet Gróf ſzívén ált hatott,
Sebbe lévén, lábán nehezen állhatott.

Kérte itt Pánovot, hogy innen távozzon,
Ne talán látása, több roſzſzat okozzon.

Ő mellettek marad, gondjokat viseli,
Tudta; hogy így őket ſemmi roſz nem leli.

De ſokáig itten még ſem maradhatott,
Mivel az udvaron nagy zivaj hallatott.

El-ment: és a' mint ő az udvarra ére,
Meg-tölt ez hóltakkal, ſoknak folyt még vére.

Meg-tudta- társai nagyon ostromlanak,
Egy föld alatt épültt bóltot, hogy rontanak.

A'

Digitized by Google

A' mellybe várbéli ſok nép bé-ſzaladott,
Melly a' tsáta alatt életbe maradott.

Ezeknek futott ö mindjárt védelmére,
Hogy ne juthassanak kardjoknak élére.

Azomba hírtelen nagy lárma támadott,
Katona mód ſzerént, néhány tüz adatott.

A' Strázsa kiáltott: ellenſég! ellenſég!
Kezdett is itt lenni rémülés ijedſég.

Mi dolog! fel-mene a' Gróf egy bástyára,
Egy ſereg Kozákſág jött ſzeme láttára.

Ezek a' bástyára kéſzültek fel-hágni,
Néki is gyürkőſztek, hogy majd fognak vágni.

Vintplatott leg ottan a' Gróf el-küldötte,
A' ki-is a' népet ſeregre gyüjtötte.

Sok golyóbis addig füle körül fütyült,
Míg Vintplathoz népe rakásra öſzve gyült.

A' Kozákok fel nem máſzhattak hozzájok,
Mert igen rövid vólt az ö lajtorjájok.

Mivel ſetét vala, helyet ſem lelhettek
Alkalmatossabbat a' hol fel-mehettek.

Az ö tüzellések nagyon világított,
Feléjek két mozsárt a' Gróf igazított.

Haubitzek ezekből közikbe vettettek,
Tizen-négyen hamar meg-is ölettettek.

Huſzon-két emberrel Vintplat el-érkezett,
Mihent itten vala, e' kis felekezet,

Két ágyút ezekkel ide vonattatott,
Mellyekből nem több, tsak hat tüz adattatott.

Mindjárt a' Kozákok futottak, ſzaladtak,
Mint ölyvtől a' Tsirkék, ök úgy el-oſzlattak.

Vél-

Digitized by Google

Vélvén, fogják ötet még attaqvírozni,
Nagyobb erőt mint most, ellene még hozni.

Azért-is ágyúkat mindenik bástyára,
Vonattatott a' Gróf, várt újjabb tsatára.

Mihent ezen helyes rendelést meg tette,
Gubernátornéhoz maga úttyát vette.

Ezt ágyba találta, mert ſzíve vólt ſzorúlt,
A' Gróf térdre esett, lábaihoz borúlt.

Kérte: minthogy történtt halála Urának,
Hogy ötet ne tartsa Fátyma okának.

Szemével látta ő, hogy mikép mentette,
Még-is hozzája lött, ſebbe-is ejtette.

Leg-kissebbet a' Gróf ſzemére nem vetett,
Nem tudta ſzívébe, még-is mi lehetett,

Gyermekei, hogy hol vólnának, kérdette,
Szólltt a' Gróf: Ezeket Pánov meg-mentette.

Más ſzobába vitte, nintsen ſemmi bajok,
Még ſem-is ſértődött, ſem tagok, ſem hajok.

Az alatt a' Grófnak itten meg mondották,
Hogy Hetmányt tömlötzből ki-ſzabadították.

Némelly emberei: 's a' városbúl ki-ment,
Három ſzáz Kozákkal egy hegyen vólna fent.

A' kikkel is mostan azt akarná tenni,
Hogy éhſéggel fogná a' várat meg-venni.

Azért-is, ennek-is, hogy eleit vegye,
Vízzé az Hetmánynak ſzándékát hogy tegye,

Küldött a' városba a' Gróf katonákat,
Kik az Aſzſzonyokat, nagy, 's kis leánykákat

Egy ſeregbe gyűjtvén, őket mindjárt nyomba,
Vezessék fegyver köztt; zárják a' Templomba.

A'

Digitized by Google

A' Templomot a' Gróf fa ſzékkel, deſkákkal,
Körül rakattatta, ſzáraz rakás fákkal.

Ezen minden dolog, éjjel menne végbe,
A' hegyrül nem látták, történtt ſetétſégbe.

Meg mondatott nékik, hogy ők kéſzüllyenek
Halálra: 's lelkekrül rendelést tegyenek.

Tulajdoníttsák ezt férjeknek, 's Attyoknak,
A' kik fegyvert fogtak, nem pedig magoknak.

A' Templomnak reggel tűz fog vettettetni,
Melly által meg-fognak ők eméſztettetni.

Az meg-engedtetik, hogy három Aſſzonyok
Mennyenek hozzájok: 's tizen-két Leányok,

Kérjék az Attyokat, és magok férjeit,
E' mellet a' lányok magok kedvesseit,

Hogy tüstént tegyék-le ők a' fegyvereket,
Így: és nem másképpen tarttyák-meg élteket.

Örömmel rá-álltak minnyájan ők arra,
Pánov Úr e' dolgot válalta magára.

Az alatt ſebéhez a' Gróf is láttatott,
Mivel fegyver lövés immár nem hallatott.

Lapin Úr meg-nézvén, ſzólltt: őt még roſz éri,
Mivel ki-folyt, úgy mond: felette ſok véri.

Hidegbe a' ſebe egéſzſzen bé fagyott,
Hogy bé nem köttette, hibát teve nagyot.

Tűz felett kelletett a' ſebét tartani,
És így a' fagyos vért itt fel-olvaſztani.

Szörnyű fájdalmakat a' Gróf akkor érzett,
De jó vólt, hogy ſebe megint újra vérzett.

Bé-is kötötte azt, a' mint kellett Lapin,
Hamar meg is gyógyult testébe minden in.

Egy

Digitized by Google

Egy ideig ugyan lábon nem mehetett,
A' hol akart lenni, ágyával vitetett.

Sok vére ki-folyván, meg-halaványodott,
Abrázattyába-is nagyon meg-véknyodott.

Egy reggel Nílovné öt' meg-látogatta,
Hogy illy ſzínbe látta, könnyeit hullatta.

Nem vólt nyúgodalom ö gyenge ſzívébe,
Mert gondolta, a' Gróf hogy meg-hal ſebébe.

Szólt: az Urat ſoha férjem gyílkosának
Nem tartottam, nem is oka halálának.

Tsak kis újjával-is ötet nem bántotta,
Más az: a' ki fejét ketté hasította.

Sőt ha bajlott vólna az Úr kérésére,
Nem jött vólna még most élete végére.

Fáj ſzívem, az Urat hogy ejtette ſebbe,
Könnyen történhetik, hogy meg-is hal ebbe.

Engedjen-meg néki, meg-fizetett érte,
A' halál poharát hamarébb rá mérte.

Kérem azt-is, hogy öt' el-takaríthassam,
Végső tiſzteletem néki meg-adhassam.

A' közönſég engem nem fog ſzenvedhetni,
Hogy meg-ölték, okúl engemet fog vetni.

A' Titkos Tanáts-is, dolgomat fel-venné,
Tzárné előtt nagyon feketének tenné.

Mihent ezt el-végzem, én mindjárt el-megyek,
Nem akarom, mások' ſzeme előtt legyek.

Afanásiám-is, el fog velem menni,
Így trágár beſzédnek tárgya nem fog lenni.

Már-is a' Nemzetſég ſzegényt kárhoztattya,
Attya halálának ö-is oka, tarttya.

De

Digitized by Google

De leſſz még olly idő, az Úrnak ált' adom,
Mert a' mit fogadtam, mostan-is fogadom.

Valamiket ſzóllott; a' Gróf helybe hagyta,
A' temetésre is engedelmet adta.

Nílov Aſſzony ki-ment, 's Afanásiája
Bent maradt, mindjárt-is ſzóllott ez hozzája:

Világ végire-is hogy ő el-kíséri
A' Grófot: hűſégét halálig ígéri.

A' közönſég Annyát, hogy úgy ne nézhesse,
Mint férje gyilkoſſát, ne-is büntethesse;

Kérte igen nagyon, hogy őt' el-ſzöktesse,
Hogy így őtet okúl, ne Annyát vethesse.

A' Gróf kéz adással tette ígéretét,
Tsudálta Annyához való ſzeretetét.

Az hegyre már Pánov el-ment a' lányokkal,
Egy Dobossal, és az három Aſſzonyokkal.

Doboltatott: le-jött az hegynek tövére
Tíz Kozák, kíſérték őket tetejére.

Szólt hozzájok Pánov itten bátorſággal,
Hogy ha le nem teſzik minden hamarſággal

Fegyvereket: lássák! de már tíz órakor
A' Templom égni fog, hamu léſzen, és por.

A' tűz emészti-meg feleſégeiket,
És abba záratott lyány gyermekeiket.

Egy fertálykor tízre, még válaſzt nem küldtek,
De már lángot látván, tsak hogy nem örültek.

Mivel három öl fát a' Gróf meg-gyújtatott,
Mellynek füsttye, lángja, az hegyről láttatott.

Két fertályt az óra ütvén tíz órára,
A' Grófnak ſietve adatott tudtára;

Hogy

Digitized by Google

Hogy fejér keſzkenő a' hegyen lobognak,
Hallatik mint sírnak öttan, 's mint zokognak,

És hogy fegyver nélkül futva le-jönnének,
Kozákok; a' kik-is alíg pihegnének.

Ketten ezek közzül hozzája érkeztek,
Kik ſzólltak: mindenkép mindjárt meg-egyeztek.

Kérték fél óráig: hogy meg-ne-gyújtassa
A' Templomot; e' nagy kegyelmét mutassa.

Kevés idő várva, már mind meg-jelentek,
A' Gróf eleibe fegyver nélkül mentek.

Négyet magok közzül, úgymint zálogokat,
Ált adtak, leg-föveb, 's gazdag Kozákokat.

Az Hetmányt kötözve el-hozták magokkal,
Ált adták ötet is más három rabokkal.

Kik a' Társaſágból ált ſzöktek hozzájok,
A' midőn éjtſzaka velek vólt tsatájok.

Mihent tsendesſég lett a' Kázamatákat,
Meg-nyittatta a' Gróf, és a' katonákat

Ki-hozatta, a' kik negyven-négyen vóltak,
Tizen-öt ſebesek már akkor meg-hóltak.

Cancellárius-is ezekkel ki-máſzott,
Ollyan vólt mint ürge, a' melly jól meg-ázott.

Egy vasra Hetmánnyal ötet verettette,
A' föld alatt lévő tömlötzbe tétette.

Gubernátort más nap igen nagy pompával
El-temették, gyáſzos, de ſzép muzsikával.

Tizen-két ágyúkkal a' Gróf tüzeltetett,
Szakállos Pópáktúl sírba tétettetett.

Míg a' temetés ált, Pánov Úr nem henyélt,
Alkalmatoſſággal, és az idővel élt.

Szent

Digitized by Google

Szent Péter és Pálnak hajóját el-vette,
Melly már kész vólt, eztet mindjárt jelentette.

A' tár-házat a' Gróf vele meg járatta,
Valami abba vólt mind fel-írattatta,

Másokkal élelmet hordatott rakásra,
Tudván ritkán akad tengeren szállásra.

Egyszersmind Nílovné láthatatlanná lett,
Nem tudták hová lett, mivel bútsút sem vett.

A' Gróffal ugyan vólt, de szót sem szóllhatott,
Kezet fogott, el ment, könyveket húllatott.

Úttyát ollyan nagyon azért sietette,
Két lánya sírását mivel nem türhette.

Mert Afanásiát titkon el-hozatta
A' Gróf: 's ezen Nénnyét mind kettő siratta.

Míg sebbe vólt, mindég ágya mellett strázsált,
Éjjel kemény földön, nem nyoszolyába hált.

Mind addig, míg Máder bizonyossá tette,
Hogy halál markából a' Grófot ki-vette.

Vagy két nap, 's két éjjel, maga-is nyúgodott,
Mivel eddig mindég nyughatatlankodott.

Egy reggel a' Grófhoz jöve szomorúan,
Meg esmérte rajta, hogy szíve van búban.

Egy levelet nyújtott néki a' kezébe,
Ezeket szóllotta nézvén a' szemébe.

Nem hozom az Urat többé kísértetbe,
Nem gyötrődik szívem már a' szeretetbe.

Stefanov küldötte néki e' levelet,
Nagy fel-háborodást ezzel szívébe tett.

Világossan abba ő tudtára adta,
Hogy a' Gróf meg-tsalta, és öt tserbe hagyta.

Digitized by Google

Mivel bizonyosan vagyon Feleſége,
Ne-is légyen abba leg-kissebb kétſége.

Ha hajadon fövel vele él fog menni,
Tsak vilag tsúſjává fogja magát tenni.

Ha tetſzik, érette boſzſzút fog állani
A' Grófon: és vérit ki fogja ontani.

És azután ötet majd jobb karba teſzi,
Mert hitves társának bizonnyal el-veſzi.

A' Grófot e' levél fel-háboríttotta,
Majd fegyverhez kapott, úgy fel-indította.

Nem tudta hozzája mint ſzóllyon hírtelen,
Mert Stefanov vádja nem vala helytelen.

Éſzre vette a' lány, hogy így van a' dolog,
Mert látta, a' ſzíve felette háborog.

Maga ſzóltt a' Grófhoz, nyúgodjon-meg ſzíve,
Mert ö még-is mindég léſzen igaz híve.

Szeretni-is fogja, de nem úgy, mint férjét,
Hanem úgy mint Attyát, avagy-is testvérjét.

Kérte-is, vigye-el öt Európába,
Mert tsak világ tsúfja lenne Kamtsátkába.

Engedje-meg férfi-ruhába járhasson,
Hogy kísértetektül bátran maradhasson.

A' Gróf mindenekre magát ajánlotta,
'S hogy ö házas vólna, mért meg nem-mondotta,

Okait ö néki mind el-beſzéllette,
Isten tudja, a' lány azokat mint vette.

Más nap fegyveresen már férfi gúnyába,
Meg jelent; ſzebb-is vólt, mint Aſſzony ruhába.

Bellónának lett ö valóſágos mássa,
Vitézſéget képzelt ö minden mozgássa.

Achil-

Digitized by Google

Achilles nevet nyert ezen új Amazon,
Magának-is igen nagy kedve tölt azon,
Ama nyughatatlan lelkű Stefanovra,
A' kinek szándéka vólt tsak rosz dolgokra,
Mivel most-is újra gazságot okozott,
Illyen Szententziát a' Társaság hozott.
Hogy ő néki ennek tanátskozásába,
Soha részi nem lesz, sem több más dolgába.
Míg ezen dolog folyt számos munitziót,
Édes vizet, sós húst, több más proviziót,
A' hajóra hordtak, baromfit ökröket,
Harmelin, nyuszt, róka, több drága böröket,
Jól meg vala már ez ágyúkkal spékelve,
Annak Kamarái mindennel meg-telve.
Szerentsés hajózást tsak Istentül vártak,
Azért előbb mint sem az hájóra száltak,
Ő szent Felségének áldozat nyújtatatott,
Énekes szent Mise Templomba tartatott,
Az Évangyéliom mint énekeltetett,
Minnyájától megint az hit le-tétetett.
A' szent Mise után, De Deum tartatott,
Tizen-két ágyúval a' Gróf ágyúztatott,
Ezután minnyáját a' Gróf meg-intette,
Bátorságra, 's több más jóra gerjesztette,

* * *

Mind ezen delog, a' mellyeket ezen tzikkelybe ki-tettem, így vannak azon Németh könyvbe-is, melly fordítása azon Frantzia nyelven ki-adattatott könyvnek, a' mellyet ön-

Digitized by Google

nön maga Gróf Moritz Benyovszki maga életéről ki-adott. De mivel Rontó Budán nálam lévén, nagyon külömbözö képpen beszéllette elöttem ezen történeteket, azért-is jónak ítéltem, hogy az ö szavait-is itten ki tegyem; hogy így az ö velem tett beszédjét, minden kegyes olvasó latra vetvén, a' dolog valóságárúl tetszése szerént ítéletet tehessen.

Rontó Pál így szóllott: hogy midön már Kamtsátka tartománnyának Bolschereczk városába vóltak, ö nem tudja, jádzodott-é a' Gróf Schakot, avagy nem, mivel ö mintegy szolgája lévén, az Urak közzé nem ment, hanem bizonyosnak mondotta, hogy pénze itten mindenkór elég vólt a' Grófnak; de hol vette, ö nem tudja, és nem-is illett, mint Urátúl töle aztat kérdezni.

Másodszor: midön ezen városkának várát, a' mellybe a' Gubernátor lakott, éjtszakának idején, a' mint ki-tettem, meg-vették vólna, leg-elöl a' Kazamátákat törték-fel, és azokból a' számkivettettçket ki szabadították, a' kikkel már a' Gróf kéz alatt egy értelembe vólt. Ezeknek ök fegyvereket-is vittek magokkal, kinek lántsát, kinek kardot, kinek puskát &c. mihent ezek szabadok lettek, és fegyvert tölök nyertek, egyesült erövel a' várba minden Nemnek tekéntete nélkül minnyájokat vágták, és ölték, a' Gubernátort ki ölte-meg, azt nem tudja, de a' Cancelláriust, hogy önnön maga vágta vólna-le, azzal ditsekedett elöttem, a' Gubernátornét sem látta soha többé gyermekeivel eggyütt, hanem más napra virradván, lát-

Digitized by Google

játta, hogy Afanásia mindenütt a' Gróf óldala mellett vólt, hármad napon pedig, már katona Fő-Tiszt ruhába fétált mindenütt vele, mivel pedig a' várba egy lélek sem maradt életbe, ő nem tudja Afanásia mint maradhatott meg, gondolta ugyan tsak, hogy őtet a' Gróf óltalmazta meg. A' Gróf sem esett itten sebbe, a' mint Rontó mondotta, sőtt mindenütt serénnyen comandírozott, és bíztatta mindnyájokat. Minekutánna már a' várba meg-szűnt a' tsata, és aztat hatalmokba vették, egy részével a' Gróf a' Társaságnak a' Tenger révet vette meg, és itten-is valamint a' Gubernátor katonáit, úgy néhány ott lakosokat mind kardra hányták; ennek-is már Urai lévén, szent Péter és Pál hajóját magok hatalmok alá vették, ez legjobb hajó-is vólt, mert a' Gubernátor eztet tökélletesen meg-tsinăltatta, mivel nem régen aztat a' tenger háborúsága nagyon meg rongalta vólt; a' többi hajókat mind meg-égettette a' Gróf, hogy így utánnok ne jöhessenek, a' leg-jobb, leg-szebb ágyúkból annyit, a' mennyi szükséges vólt, a' hajóra vonatott, két haubitzot hányó mozsarakkal- a' többi ágyúkat, és mozsarakat mind a' tengerbe vettette, úgy mindennémű fegyvereket-is, ki-vévén a' mellyeket szükségeseknek látott lenni, ezeket a' hajóra rakatta, valamint a' szükséges golyóbisokat-is, és puska-port, a' felűl valókát pedig mind Neptunusnak áldoztatta-fel. Beszéllette nékem tovább Rontó, hogy valamint a' kintstárt, úgy az élés tárokat a' Fegyver tárral, mind fel-törette a' Gróf, a' fegyverekkel,

Digitized by Google

és ágyúkkal mint bánt, tsak most fellyebb tettem-ki. Mi pedig a' kints tárt illeti, vólt-é abba pénz, nem tudta nékem meg-mondani, de úgy mond: kétség kívül kelletett lenni, mert három nagy vas ládákat nagy ügyel bajjal emeltek a' hájóra. A' mi pedig a' több drágaságokat illeti; bővségét elégképpen ki nem tudta mondani, különössen a' sok szép, és drága vadak' böreit, mellyek Nyusztokból, Harmelin, Tigris, Párdutz, fekete és fejér Medvék: piros, fekete, kék, és fejér rókák böribül, és több e' félékből állott, két kamara tölt-meg ezekkel a' hajón. Az élés tárakból pedig valamennyit a' fent írtt terheken felül el-bírt az hajó, annyit raktak arra, de ezek mind ollyan szerek vóltak, a' mellyek a' tengereken romlást, vagy rodhadást egy könnyen nem szenvednek. Személlyek szerént-is mindnyájan, valamint pénzel, úgy több más portékákkal jól meg-rakodtak, és így mint ama jól meg-rakott méhek, mikor, és miképpen indúltak-ki Kámtsatkából, most mindjárt alább verseimbe ki-tészem.

HATO.

Digitized by Google

HATODIK TZIKKELY.

A' mellybe Rontó Pálnak a' Gróffal való beſzédje ki-tétettetik, annakutánna Kámtsatkából való ki-menetel. A' Beringſz Sziget-ben való múlatás, a' Tengeren ſok félelmes veſzedelmek, Japóniába lett érkezéſſel, és az ottan történt dolgokkal' adattatnak elő.

Ezek így történvén, a' tenger révébe
Sétált a' Gróf, már most vala jó kedvébe,
Mert látta, hogy juta régen várt tárgyához,
Szólt, mivel vele vólt Afanásiához;
Kedves Achilleském; Rontó az én ſzolgám-
Hol van? meg-ölték-é? bár tsak aztat tudnám.
Jó katona ugyan, de kisſé vakmerő,
Könnyen a' tsatába el-is veſzhetett ő,
Felelt itt Achilles, aztat nem kell vélni,
Hogy meg-ölték vólna, nem lehet ítélni.
Tudom; hogy jó gondot viselt ő magára,
Keze által ſőt ſok jutott halálára.
Valamint mi, ő-is valahol ott ſétál,
Jól mondom; ám lássa! az hajó orrán ál.
Úgy-is vólt, kardjára ottan támaſzkodott,
Mint Vidinyi Baſa, kénnyen dohányozott.
Szólt a' Gróf: mennyünk el, kerüllyünk hátára,
Majd egy tzigány kaptsot vágok a' farára.

Digitized by Google

Elmentek: már akkor katona ruhába
Vólt Afanásia, még pedig nyalkába.

A' mint hozzá érték, a' Gróf reá tsapott,
Eb atta mondással ő kardjához kapott,

Hirtelen meg-fordúlt, a' Grófra esmére,
Kezét meg-tsókolván, botsánatot kére.

Mit tsinálsz itt Fiam, szólt a' Gróf hozzája,
Véltem, hogy valamelly Kozáknak tsidája

Lelkedet testedből éjtszaka ki-döfte,
Az Éden kerttyének közepére lökte.

De hogy lökte! élek még szolgállattyára
Nagysádnak, testemnek sem lett semmi kára.

Éjjel a' tsatába én-is emberkedtem,
Tehetségem szerént Moszka fejet szedtem.

Meg-adattam vélek szenvedésem árát,
Úgy vágtam, mint rágja kasza a' fű szárát.

Nem vadásztam, még-is nyusztom elég vagyon,
Mert kik azt vadásszák, vágtam öket agyon.

A' Cancellárius soha referálni
Nem fog, sem Nagzsáddal többé pörbe szálni.

A' lelkét Plútónak, úgymint Mátka tálat
Küldöttem: már nem él ezen veszett állat.

Bár nagyon setét vólt, még-is rá esmértem,
Mindjárt-is kardomat a' nyakához mértem.

Úgy le-ütém gombját, szintúgy karikázott.
Örültem, hogy karom akkor nem hibázott.

Láttam az Hetmányt-is hogy fübe harapott,
Ki-lottsant veleje, ollyan tsókot kapott.

Hát a' Gubernátort vallyon meg-ölték-e?
Hová lett az Asszony, 's három lány gyermeke?

Jól

Digitized by Google

Jól tudta itt Rontó, ki légyen Achilles,
Tette magát; vele hogy nem esméretes.

Felelt a' Gróf: Pánov Úr a' Gubernatórt
Meg-ölte, és hólnap fogjuk lakni a' tort.

A' Gubernátorné leányival el-tünt,
De még sem reménylem, hogy ö élni meg-szünt.

Valahová oda magát el rejtette,
Avagy uttyát posstan meszsze földre vette.

Hát ez a' Márs' fia, melly Nagysáddal sétál,
Honnan jött? ollyan szép, mint a' szép virág
Képének majd ollyan az egész formája, (szel
Mind Guberpátornak Afanásiája.

Nem lesz Mosska nemzet, mert tsínos, 's nem buta,
Sok kellene nékünk illyen szép Rekruta.

Tudom, hogy Nagyságod már meg-visitálta,
És épnek találván, bé-is assentálta.

Szólt a' Gróf: eb hájjal kenték-bé testedet,
Drága pénzen nem egy meg-venne tégedet.

Tudom jól esméred ezen rekrutátskát,
Mert szám nélkül láttad Afanásiátskát.

Hogy Pánov meg-ölte az ö édes Attyát,
Meg-kapta karomat, 's kardom markolattyát;

Nagyon esedezett, tartsam-meg életét,
Emberiségemnek lássa szeretetét.

Valaki meg-öllye, aztat nem engedtem,
Mert szabadságunkra leg-több hasznát vettem.

Kért arra is, vigyem öt' Európába,
Mert meg-öli magát, mint sem Kámtsatkába

Maradjon: 's itt nézze Szülöi' sír halmát,
És míg él, szenvedje illy szíve fájdalmát.

Digitized by Google

Jól tudja, hogy vagyon én nékem Hitvesem,
Nem-is czinkusom ő, hanem Achillesem.

Ezen névre ötet én magam bérmáltam,
És hogy Tiſzt ruhába járjon, jónak láttam.

Így a' botránkozást rólam le-hárítom,
Idővel hazánkba őt' ki házasítom,

Szólt Rontó: Nagyſágod bizony nagy Kereſztény,
Kár hogy feje körül nints ſúgár, és ſzent fény.

Nagy dolog ám ember éltét meg-'artani,
Az halál torkából ötet ki-rántani.

Az Isten-is, ne ölly! eztet parantsollya,
Nagy bün a' gyilkoſság, ha ki meg-fontollyá.

Nagy jó tselekedet, árvákat ruházni,
Mert nem fognak ſoha így ſzegények fázni.

Jól teſzi Nagyſád, hogy illy ſzent dolgokat téſz,
Hiddje, mind ezekért, nagy jutalmat-is véſz.

Achillest vigyük-el hát Magyar Hazánkba,
Bé-úlhet kutyákkal bé-fogott kis ſzányba.

Szólt a' Gróf nevetve, hallod-é te bohó,
A' tengeren, mellyen mi megyünk, nintsen hó.

Azon e' hajóval fogunk hajókázni,
Szány, kutya itt marad, nem lehet ſzánkázni.

Szólt Rontó: engemet ugyan e' dolog hánt,
Hogy hajóra üljünk, és itt hagyjuk a' ſzánt.

Tengeren hajózni tsak kín, és nem öröm,
Tett fogadásomat így megint fel-töröm.

Mivel meg-esküdtem, hogy nyuſztot vadálzni
Nem fogok; tengernek vizén hajókázni.

Bolond víz a' tenger, az hajót úgy hánnya,
Mint a' menyköt Bernát, az embert ſem ſzánnya.

Hol

Digitized by Google

Hol taſzíttya hajót öble mélyſégére,
Hol nagy hegyet formál, vet a' tetejére.

Irtóztató nagy víz, ſzéle hoſzſza nintsen,
De mi nagyobb, tám feneke ſintsen.

Nagyobb, a' Fertőnél, a' Balatonnál-is,
Sokkal mélyebb még a' Baktai tónál-is.

Ebbe Komáromi ſok híres halászok,
Sopron vármegyébe lakozó rákáſzok,

Halakat, rákokat bezzeg foghotnának,
Mellyekkel magoknak haſznot hajthatnának.

Itt olly nagy egy viza, mint a' Budai vár,
Ennek fogásából nem ſzármazna ám kár.

De ſzáz pár bial kell gyalom vonására,
Maskép ki nem húzzák a' tenger parttyára.

Egy kövihal olly nagy, mint bár melly ſzelémen,
A' habok közt ugrál, mert friſ, eleven.

Foghattyák ezeket vagy tapogatóval,
Avagy habra állván, meringlő hálóval.

A' rákokat pedig ágyúval kell löni,
Ha öſzve nem törnek, nem fognak meg-föni.

A' Pesti Ispitált egynek az hátával
Úgy bé lehet fedni, mint tserép téglával,

Három ſzáz ákó ſer bé fér ollójaba,
Nehéz: de nem esne fogása héjába.

A' tengeren nintsen ſemminémű malom,
Mert nem foly, bár indúl rajta ſok víz halom.

Ha kenyerünk el-fogy, nem őröltethetünk,
Piatz ſintsen rajta, pénzen ſem vehetünk.

Tsak hajón kell járni, mellyt ha ſzirtnek veti,
A' kik azon vannak, magába temeti.

Szár-

Digitized by Google

Szárnyunk nints, hogy abba mint rétzék úszhasunk
Így vagy sálva, úszva, meg-szabadúlhassunk.

Ennek Syrénnyei minket nem nemzettek,
Hanem földön járó Anyáink születtek.

Azért a' tengertül mint ördögtül félek,
Hidje Nagysád; már is hogy tsak félig élek.

Mit búsúlsz kenyeres, mikor semmid sintsen.
Szólt a' Gróf: kurázsid látom éppen nintsen

Mond még, ez előtt is, hogy tengeren vólunk,
Hogy meg-maradtunk-é? avagy belé hóltunk?

Tudod, hogy akkor-is, mint nem hányt bennünket
Hajónkat meg-rontá, de nem a' szívünket.

Bízzál ezután-is Isteni Felségbe,
Meg-tart ő életbe, ált visz békességbe.

Bé-tőlt ekkoráig én minden mondásom,
Most-is kedves Rontóm, ez a' javallásom;

Meg ne tsökkenj: vessed benne reményedet,
Tartsd-fel még tovább-is, katona fényedet.

Ha a' tüztül nem félsz, mért félsz te a' víztül,
Több jó szek között, egy kevés sós íztül.

Ki keserût nem ett, nem érdemel édest, (a)
Szerentse dolgának, ki az, ki vethet lest?

Már meg-szabadúltunk Moszkáknak kezéből,
Hidd: hazánkba jutunk tenger veszéllyéből.

Készüly! és bátor légy, holnap jösz hajóra
Velem eggyütt: nem ülsz itt a' vértse lóra.

Ezen Sæculumnak hetven-egyedike,
Május holnapjának tizenkettedike

Folya:

(a) Dulcia non meruit, qui non gustavit amara.

Digitized by Google

Folya: Kamtsátkából, hogy ők el-indúltak,
Élébb mindeneket midőn már fel dúltak.

A' Társaság Grófot tette Admirálnak,
A' kik hajón vagynak, mind illy alatt álnak.

Krustyievet pedig utánna valóňak,
Ők vóltak Urai tehát az hajónak.

Hetven három személy vólt itten alatta,
Kiknek a' Gróf maga rendelésit adta.

Aſzſzonyi ſzemélyek kilentzen valának,
Kik ezen hajóra ő vélek ſzállának.

Még ezeken kívül tizen-két útazók,
Kik többnyire vóltak Chinai *Pomlazók.* (a)

Cancelláriusnak az ő Attyafia
Izmailov, itt vólt, Húgának a' fia.

A' mint meg-indúltak, ollykor hol havazott,
Ollykor hideg ſzél fújt, néha harmatozott.

Beringſz ſziget hatod' napra ſzemekbe tűnt,
Fáradſágok ſúllya kevéſſé mindjárt ſzűnt.

Mintegy fél mért-földnek a' meſzſzeſégére
Azon réſzre, a' melly feküſzik déllére.

Vas-matskákat a' Gróf a' vízbe hányatott,
Mellyekkel a' hajó itt meg-állíttatott.

Pánovnak tíz embert maga mellé venni
Parantsolta, kikkel kis hajón fog menni

A' ſzárazra; hogy ott olly helyet keressen,
A' mellyen minnyája bátran meg-férhessen.

Két lövést tétessen, hogy ha talál illy helyt,
Mindjárt ki-ſzál velek, ha meg-hallya-e jelt.

Ha-

(a) *Pomlaz* Chinai ſzó, orvost téſzen, ezek füveket ſzoktak keresni, talán Bottanikusok.

Digitized by Google

Hamar-is két tüzet Pánov Úr adatott,
Mihelyest a' Gróftúl ez még hallattatott.

Mindjárt minnyájokkal a' ſzárazra ki-ſzált,
A' kikkel egy ſzép zöld keréd dombon meg-ált.

Pánov Úr itt néki aztat reportálta,
Az egéſz ſzigetet hogy ö meg-vizsgálta.

De ö egy lélekre ſem akadott benne,
Beſzédjébe a' Gróf kétſéges ne lenne,

Négy embert ki-küldött, még jobban vizsgálni,
Többinek egy Gunyhót kelletett munkálni.

Egy fütö Kementzét abba épittetett,
Mellybe kenyereket ſzámokra ſüttetett.

A' négy ember meg-jött napnak le-ſzáltakor,
A' Gróf falatozott egy keveset akkor.

Ezek-is azt mondták, hogy embert nem láttak,
Hanem egy Gunyhóra ök még is találtak.

Mellybe egy kutya vólt; ez-is tölök ſzaladt,
Ezen levél pedig vólt egy hordó alatt.

A' Gróf a' levelet mindjárt olvasgattya,
Mellynek nem más, hanem ez vólt foglalattya.

A Levél.

Egéſség, békeſség légyen mind azoknak, a' kik ezen ſzigetbe jutnak.

Tudtokra adom nékiek, hogy a' ſzent Erzsébet hajója, 1769. Eſztendöbe az én vezérlésem alatt, az Ochótzki révbül ki futott: mivel pedig a' ſok tengeri háborúſágok által nagyon meg-ſértödött, egy álló eſztendeig ezen ſzigetbe feküdött: ſzámtalan próbáink után, hogy aztat helyre állíthassuk, és úgy annakutánna

azon

Digitized by Google

azon viſſza evezhessünk, végtére el-bontottuk, és annak réſzeibül több apró hajókat munkáltunk, a' mellyeken én most egy útat tenni ſzándékozom azon ſziget felé, a' melly nap-keletre fekſzik, ollyan reményſséggel, hogy talán ott ollyan nagy hajóra akadok, a' mellyen társaimmal eggyütt haza fogok mehetni.

Írattatott Januáriusnak 24 napján
1771. Eſztendőbe.

Eván Ochotin m. p.
Kapitány.

* * *

Mivel ezen lével újnak látſzattatott,
Emberek nyoma-is az havon láttatott,

Vélte a' Gróf, hogy még a' ſzigetbe léſzen
Ochotin: a' kitül túdósítást véſzen.

És ha talán maga már tovább-is haladt,
Tán embereibül valaki itt maradt.

Azért-is öt embert ki-küldött ſzaporán,
Hogy mennének friſſen azoknak a' nyomán.

Egy levelet-is írtt a' Gróf Ochotinnak,
Hogy adnák kezébe, avagy társainak.

Más nap reggel néhány lövések hallattak,
Ezek a' ſzigetnek dél réſzin adattak.

A' Gróf erre mindjárt lármát doboltatott
Vindplat Úr leg-ottan ki-is rukkoltatott

Tizen-hat emberrel hajón azon réſzre,
Mellyen a' lövések vétettettek éſzre.

Nyóltz

Digitized by Google

Nyóltz emberrel a' Gróf fel-ült más hajóra,
Utánna ment; hogy így vállyon dolgok jóra.

Midőn azon réſznek ſzélire érének,
Látták; hogy feléjek egy hajón jönnének

Emberek: kik közzül kiáltott eggyike,
Hogy levél van nálok, intett némellyike.

Szent Péter, és ſzent Pál hajó Vezérének,
Hoznák eztet, azért békével lennének.

Ezen levél vala Ochotin' levele,
Sok ſzép üdvözléssel 's örömmel vólt tele.

Hogy olly ſzerentsésen ők ide jöhettek,
Tenger habjainak prédája nem lettek.

Kérte ötet, jöjjön látogatására,
Mind a' kettőjöknek fog lenni haſznára.

A' Gróf ezen embert hajójára vette,
Mellynél a' levél vólt, 's köſzöntését tette;

Meg-tartott még vele hármat mint zálogot,
De Ochotinnak-is ő négy embert adott.

Meg-fordúlt, és viſzſza mene a' tannyára,
De érkezett éppen nagy zenebonára.

Stefanov a' Gróffal itten ſzembe leve,
A' dologrúl illen jelentést ő teve.

Hogy itt Andreanov párt-ütést támaſztott,
És ſok embereket ő fel is lázzaſztott.

Ezek leg-főbb feje vólna Izmailov,
Más tizen-kettőnek pediglen Czablikov.

Ezek olly nagy gonoſzt akartak itt tenni,
Hogy ha a' Gróf népe ſzárazon fog lenni.

És maga fel-talál menni a' hajóra,
Ott meg-fogják ötet, és verjék békóra.

Kam-

Digitized by Google

Kámtsatkába viſzſza mint rabot úgy viſzik,
Nagy jutalmat veſznek érte, aztat hiſzik.

De mihent meg tudta a' Gróf ſzándékokat,
Fegyverektűl mindjárt meg foſztá azokat.

Az elö-járókat mind vasra verette,
Az hajó fenekén tömlötzbe tétette.

Kiken hadi törvény mindjárt ſzolgáltatott,
Illyen ſzententia fejekre hozatott.

Hogy Izmailov Úr vele Pareczlifi,
A' ki úgy-is vala Kamtsatkábéli fi,

Itt ezen ſzigetbe fognak hagyattatni,
A' többi minnyájan meg fog páltzáztatni.

Húzamos ötvenet kaptak-is farokra,
Inték vígyázzanak ezentúl magokra.

Más nap Ochotinnak a' Gróf levelet írt,
Embere vitte azt, kit egy hajó kisírt.

Meg-írta, hogy melly nagy öröme van abba,
Hogy ő ſem merűlt-el a' ſok zajos habba.

Kérte: jöjjön hozzá más nap hat órára,
E' ſzigetbe lévő tenger ſzorossára.

A' Comandót a' Gróf Pánovnak ált adta,
El-ment: és Ochotint immár ottan kapta.

A' Grófnak meg mondá viſzontagſágait,
Eleibe tette minden plánumait.

Ő Saxoniába, ſzólltt jött e' világra,
Laichtenfeld a' neve, jutott árvaſágra.

Erzsébeth Tzárnénál ő ſzolgálatot vett,
Okát mért, nem tudja, ſzámkivetettetett.

Jakutzbúl, Ochotzkba kellett néki menni,
Egy kis ſzerentséje kezdett itten lenni;

Digitized by Google

Mert ő gyakran innét egy hajón ki-mene,
Tengeri vidrákra, a' melly állat fene.

Végtére a' hajót hatalmába vette,
Még két más hajóval magáévá tette.

Ezekkel ő elég hatalmassá-is lett,
Az Aleutisi szigetbe lakást vett.

Építeni akart itt Coloniákat,
És ide bé-hozni több Familiákat.

Költsége meg-fogyott, fel-tette magába,
Hogy Ohoczkba menni fog, és Kámtsatkába.

Ezeket fel-dúllya, tisztán ki-rabollya,
Az ottan nyert kíntsel szükségét pótollya.

Ezen plánumának végbe vitelére,
Kérte Grófot lenne ő segedelmére.

Felelt a' Gróf, bánnya, hogy ő nem szolgálhat
Néki; és hozzája népével nem állhat.

Mert kéntelen menni ő Európába,
És hogy szolgálhasson, nints már hatalmába.

Javaslotta néki, külső Monárchákhoz
Írjon, hogy segitsék a' Coloniakhoz.

Adott-is a' Grófnak három leveleket,
Néhány Királyokhoz írta ő ezeket.

A' Gróf-is fátumát néki el-beszéllte,
Mell keserves vólna, még most-is az élte.

Erre hóltig tartó barátságot tettek,
Egymástúl sok sírás között búsút vettek.

Mihent társaihoz a' Gróf el-érkezett,
Hogy merre mennyenek, arrúl értekezett.

Javaslása vala bé-menni Chínába,
Így hamar juthatnak ők Európába.

Tár-

Digitized by Google

Társaság időt kért a' gondolkodásra,
Ezeket fordíták ők más útazásra.

Szólltak, éjtszak felé hogy jobb léfzen menni,
Mivel Chína felé fokat kell kerengni.

A' Gróf bár kelletlen, nem ált ebbe ellent,
Mivel azon útrúl mindenik fzóllott fent.

De meg jövendölte, bár ő vólna kéfzen,
Hogy meg győzhetetlen akadállyok léfzen.

Az nap Ochotintúl ő egy levelet vett,
A' mellybe ő néki illy túdósitást tett;

Hogy Stefanov hozzá írott levelébe,
Vegye ötet, kéri, maga feregébe.

Hogy ha meg-elégfzik az ő fzeméllyével,
Alt' megy társaságnak, hozzá egy réfzével.

Stefanov meg-látván Ochotin emberét,
Más vágásba mindjárt fordítá kerekét.

A' Grófal magával kívánt befzélleni,
És egy új párt ütést néki jelenteni.

Első fzava az vólt, hogy öt el nem hadja,
És ha eztet tenné, öt ördög ragadja.

Ochotin levelét néki meg mutatta,
Alnok tsalárdfágát mind fzívére adta.

Meg némúlt, le esett mindkét térdére,
Engedjen-meg, kérte, I. fzerelmére.

Esküdött, fogadta, magát meg-jobbíttya,
Eféét illyenekre többé nem fordíttya.

Kérte Társaságnak tettét ne jelentse;
Ember; azért vétett, ő aztat tekíntse.

A' Gróf, mint kegyes Úr, néki meg engedett,
Kutyábúl fzalonna tsak úgyan még fem lett,

Digitized by Google

Huſzon ötöd napján, Május hólnapjának,
Vastag ködök között ők meg-indúlának.

Éjtſzak felé mentek, de Prófétálása
Bé-tele, a' Grófnak igaz vólt mondása,

A' nagy jég darabok hegyeket formáltak, (a)
Mint annyi roppant vár, hajó körül álltak.

Ennek minden réſzin, olly károkat tettek,
Hogy a' víz pumpától már el ſem mehettek.

A' víz bé-ſzivárgott ebbe minden felől,
Lett itt veſzedelem mind kívül, mind belől.

Két kis árbotz-fának látván el törését,
Várták a' hajónak már tsak ſüllyedését.

Reggelre virradván, bal óldalára dűlt,
Remegett a' ſzívek, a' vérek-is meg-hűlt.

De meg látta a' Gróf még-is ſzerentsére,
Hogy tsak egy bálvány jég nyomta azt at fére.

Ezt a' nép tsákſyákkal más felé taſzítá,
Így a' Gróf a' hajót helyére állítá.

Meg-rettenté őket e' nagy veſzedelem,
A' Gróf előtt dolgok vala már kérelem.

Kérték; merre tetſzik, úttyát arra vegye,
Valahol ott őket tsak ſzárazra tegye.

Ígérték, hogy ſoha rendeléseinek
Ellent nem állanak ſemmi végzésinek.

A'

(a) Bizonyos dolog az: hogy az éjtſzaki tengereken, főkép Norvégiába, Grönlandiába, a' jegek egéſz hegyeket formálnak, mellyek úſznak-is, és ezek között Tengeri lovak-is vannak, és kutyák. Lásd Kóknak, Magellannak, és több tengereken útazóknak írásait.

Digitized by Google

A' jég hegyek közzül ki-tsúſztak nagy bajjal,
Nem sírtak Afzſzonyok a' hajón már jajjal.

Itt minnyáját a' Gróf jól le-pirongatta,
Jót akarván, ſzavát hogy egy ſem fogadta.

Junius havának hatodik napjára,
Földet látván, értek tenger ſzorossára.

Mivel a' hajójok nagyon meg-vólt rontva,
És ſzámos réſzei egymástúl el-bontva,

Róla mindeneket a' Gróf le-hordatott,
Helyre hozásához azonnal fogatott.

Az alatt Kutnetsov kilentzed magával,
A' népnek majd tsak nem ſzínével, 's javával,

Az egéſz környéket vizsgálta és járta,
Az ő meg-térését Gróf nehezen várta.

Meg térvén, jelenté, hogy négy mért-földnyire
Egy falura talált, a' kunyhók többnyire

Mind üresek vóltak, tsak egy vén banyára
Akadott, és néhány anyák magzattyára.

A' falu állana tizen-négy Gunyhóbúl,
Majd ki ſem látſzatnak ezek a' nagy hóbúl.

Mihelyest a' hajó jól helyre hozatott,
Mindent mint elébb vólt, Gróf reá rakatott,

Szélnek ereſztette itt a' vitorlákat,
Menvén naprúl napra értek jobb klímákat.

De e' tájon még-is ez gyakran változott,
Véletlen ollyan nagy háborút-is hozott;

Hogy kevés reményſég vólt már életekhez,
Féltek vetik habok őket a' ſzirtekhez.

De hamar minnyájan megint örvendettek,
Mivel egy ſzigetet ők meg-ſejditettek.

Mindjárt Kutnetsovot, és vele Vintplátot,
Kikhez még adatott embert tizen-hatot,

Hajón el küldötte, a' Gróf meg- vizsgálni,
Hogy ezen szigetet mint fogják találni.

Kutnetsov estvére meg-tért két tsajkákkal,
Két sziget lakossal, és annyi Moszkákkal,

Ő a' Grófnak itten aztat jelentette,
Az egész szigetet hogy meg-tekíntette.

Nagy Kadik a' neve; láttak még déllére
Egy más szigetet-is, nem igen messzére.

Midőn a' lakosok velek aztat nézték,
Fekete Rókáknak szigettye: nevezték.

Mondotta aztat-is, hogy bé-ereszteni
Nem akarták őket, kezdték sjeszteni.

De meg-mondván, hogy ők baráti vólnának
Ochotinnak; velek roszszúl ne bánnának.

Leg-ottan fogadták őket betsülettel,
Ő felebaráti minden szeretettel.

Ochotint a' Moszkák Uroknak vallották,
Az Országba leg főbb embernek tartották.

Még a' Tajonnak-is, alatta vólnának (*a*)
Kik a' szigetekbe itt körül laknának.

Kérték ők a' Grófot, hogy tenné hitelét,
Hogy Ochotinnal vólt, mutátná-meg jelét.

Mindjárt-is levelét nékik meg-mutatta,
Önnön kezeikbe aztat oda adta.

Ezt

(*a*) Tajón Királyt tészen Japoniai nyelven, és sok illyen Tajónak, vagy-is Királyok vannak Japóniába, de ezek minnyájan adóznak az ott való Tsászárnak, Európába sok Hertzegek vannak, kiknek több jószágok vagyon, mint a' mennyibül áll azok birodalma.

Digitized by Google

Ezt Uruzumiri Tajonnak kezébe
Kell adnom, szóllt a' Gróf: jutván szigetébe.

Ök itten a' Grófot még jobban tiszteltték,
Hajóját, hogy magok bé-viszik, ígérték.

Más nap jókor el-is érték a' szigetet,
Vas matskákat a' Gróf, leg-ottan vettetett.

A' szárazra ki-szált, mind a' két Moszkával
Kutnetsov: és szóllt sok sziget lakosával.

Moszkáktúl meg-tudták, hogy ök kik legyenek,
Örömökbe majd nem tudták, mit tegyenek.

Kutnetsov meg-térvén, a' Grófnak mondotta,
Minden lakos magát mint nem ajánlotta.

De a' Tajont, hogy ma láthassa, nem lehet,
Meszsze van lakása, hólnap hozzá mehet.

Huszon nyóltzat hagyott hajó óltalmára,
A' többivel ki-szált a' tenger parttyára,

A' Gróf az hajót-is ki-üressítette,
Minden portékákat szárazra vitette.

Itten a' férfiak szállottak táborba,
Betegek, Aszszonyok, nem lehetvén porba;

A' sziget lakosi olly rendelést tettek,
Házakat a' Grófal nékik rendeltettek.

Más nap meg hallotta, látogatására
A' Tajon útba van, jönne szállására.

Egy szer 's mint Ochotin Úrnak hitvesével,
Egész udvarával, sziget sok népével.

Mindjárt-is készített szép ajándékokat,
Tiszteltni kívánta Tajont; 's a' Nagyokat.

De egy öreg ember előbb el-érkezett,
Ki egy iffiatskát kéz fogva vezetett;

Digitized by Google

Szóllott, hogy ezt néki ajándékba hozta,
A' melly nyelven beſzélt, a' pedig vólt Moſzka.

Szólltt a' Gróf, hogy vele nagy kedvét találllya:
De hogy Moſzka nyelven beſzél, azt tsudállya.

Felelt: e' ſzigetbe jöttem e' világra,
Jutottam tsak hamar akkor árvaſágra.

Midön körül belöl népek hadakoztak,
De főkép Kozákok akkor zsákmányoztak.

Engemet-is ezek rab ſzíjokra fűztek,
És mint barmot űzik, többekkel úgy űztek.

El-adtak Moskauba egy kereskedőnek,
Tizen-egyedikét töltvén eſztendőmnek.

Ő-is mint az Urak, ide jött egy hajón,
Szívesen látta öt az akkori Tajón.

Magával engemet ide viſzſza hozott,
Nagy örömöt ezzel ő nékem okozott.

Az itt való nyelvet el-nem-felejtettem,
Hallotta mindennel azon beſzéllettem.

Mindjárt kereskedést ő itt-is indított,
Mivel már ſok lakost magához hódított.

El-menvén, itt hagyott engemet talmátsnak,
És nagyon ajánlott az egéſz tanátsnak.

Moskau városába, az ott való nyelvet
Meg-tanúlván, leltem ezzel itt nagy kedvet.

Feleſégül nékem Tajon lyányát adta,
Hamar meg-hólt, minden jóſzágát rám hadta.

Mi több, hólta után Tajonnak tétettem,
És így e' ſzigetbe leg-főbb Úrrá lettem.

De meg-öregedvén, ezen Tajonſágot
Fiamnak ált adtam egéſz Uraſágot.

A'

Digitized by Google

A' Fiam-is lányát adta más Tajonnak,
Melly Európai, 's nagy vitéz, ollyannak.

Ez ſem Kozákoktúl, ſem másoktúl nem fél,
A' fiam már gazdag, ſzép békeſségbe él.

A' Gróf éſzre vette, Ochotinrúl beſzél,
Igy ſzóllott hozzája: még ez a' Tajon él;

Jól esmérem őtet, vagyok nagy baráttya,
Mondotta, itt vólna Feleſége Attya.

Egy levél van nálam, a' mellyet néki írtt,
Ezt hallván az öreg, nagy örömébe sírt.

Meg-ölelte, el-ment Grófiúl hamarſággal,
Leányánál kívánt lenni ez újſággal.

El-menvén itt a' Gróf, a' vadak böreit
Mind ki-ſzel őztette, tiſztíták ſzőreit.

Örült, hogy nem esett azokba ſemmi kár,
Mert hogy el-rakatta, nem vólt még akkor nyár.

Más nap jött a' Tajon igen nagy pompával,
Sok Urat, ſok népet, hozott ő magával.

Most említett öreg leg-elől bitzegett,
Szürke bárány kutsma vállára fityegett.

Ochotinnak társát, mint ſaját leányát,
Eleibe hozta, már két gyermek Annyát.

Éppen eztet tette maga gyermekivel,
A' Tajon-is több más ſzámos Nemesivel.

A' Gróf egy kerékbe őket állította,
Ochotin levelét Tajonnak nyújtotta.

Olvasta egy Moſzka itt ezt nagy fenn ſzóval,
Okos levél vólt ez, tele vala ſóval.

A' Grófot ajánlá maga Ipájának,
Mivel őtet tarttya leg-jobb baráttyának.

Digitized by Google

Hitvesének aztat adta értésére,
Hogy a' tél bé-nem-áll, jön ölelésére.
Sírásával adta jelét szerelmének,
Mosolygás követte bánattyát szívének.

* * *

Kiket a' mostani világ tart vadoknak,
Érzékenység nélkül való állatoknak,
Mind két nembűl valók, sok ollyan emberek,
Hívebb, igazabbak, mint sok száz ezerek
Ollyanok, kik tarttyák világosítotnak
Magokat: még mi több Filosofusoknak.
Tele tsalárdsággal Filosofiájok,
Fulánkos lépes méz egész Systémájok.
Házasok köztt főkép nem kell Politika,
Mert az Annya ennek ördögi praktika.
A' Nagy-annya pedig mostan koholtatott,
Gaz Filosofia, a' melly bé hozatott.
Ki Filosoficé hitvesét szereti,
Hogy hozzá hív légyen, soha sem teheti.
Illy Filosofusnak sok az objectuma,
Holnap nem szereti, a' kit szeretett ma.
De mért? azért: mert meg-világosíttatott,
Emberi szabadság kezére adatott.
Bolond vólna, úgy mond, ha azzal nem élne,
És ágyából mindég ő tsak eggyel kélne.
Minden jónak, szépnek, közösnek kell lenni,
Szabad természeten nem kell erőt venni.
Filosofus álly-meg a' köpönyegedbe,
Hadd szóllyak egy szótskát te szabad füledbe.

Mond-

Digitized by Google

Mond-meg! hogy mi légyen az igaz ſzabadſág?
Ne véllyed; hogy ő az, vak zabolátlanſág.

A' ſzabadſágnak-is vannak törvénnyei,
Mellyeken mehessen, ollyas ösvénnyei.

Ha ezekrül ki-hág, már nem megy ſzabadon,
Törvény és éſz nélkül, hág vakon, és vadon.

Szabadſágát Isten az embernek adta,
De mint éllyen vele, aztat is meg-hadta.

Világi törvény-is, ennek határt vetett,
Még ezen egy bölts is, által nem léphetett.

Ha mondod, azokat tartni nem akarom,
Igaz Filoſofus nem vagy, hanem barom.

Még a' baromnak-is ő érzékenyſége,
Törvényt vett, hogy légyen néki békeſſége.

Sem tűznek, ſem víznek vaktába nem ſzalad,
Teremſzet öſztöne ſzerént mindég halad.

De ezen öſztön-is határok köztt vagyon,
Máskép minden barom ölné magát agyon.

Nem engeded lovad zabla nélkül fusson,
Rajta ülvén veled hogy veſzélyre jusson.

De terméſzetednek fékit meg-botsátod,
Mert vak vagy; veſzélyed elötted nem látod.

Hogy ha mint benned van, lovadba éſz vólna,
Hidd-el; okossabban hogy náladnál ſzólna.

* * *

Barátſágos kötést Tajon Gróffal tenni
Kívánt, ez így ſzokott ottan véghez menni.

Hét bör hordót vízzel, meg-töltve hozatott,
Ötöt öt Nagyoknak itten ki-oſztatott.

Az

Digitized by Google

Az hatodik hordót magának hagyatta,
És a' hetedikét a' Grófnak adatta.

Ki ki az hordóból mindjárt vizet tsapolt,
A' Gróf nem értette addig, hogy mit papolt.

E' vízzel magokat meg-kellett mosdani,
És háromszor e' szót, *Fefure* mondani.

Tüz égett itt, abból ki ki egy üszköt vett,
Ezt kezébe tartván, illyetén mondást tett.

Én a' Kozákokat ezzel meg-égetem,
Avagy-is pokolba, hol tüz ég, kergetem

Mint az hét bőr hordó kösztök ki-osztatott,
Szint úgy kinek kinek egy nyíl adattatott.

Ki ki nyilát ketté törte illy mondással,
Soha mi háborút nem tartunk egymással.

Sok köveket Tajon hordatott rakásra,
Halmot építtetett, rakatta egymásra.

Tétette szövetség' emlékezetére
Ezt, Tzeremonia ekkép ment végére.

Estve a' lakosok egy hegyre szállottak,
Sátorokba azon táborba állottak.

Tántzoltak, vígadtak dobok hangja mellet,
Mind addig; aludni míg nékik nem kellett.

Opiumot isznak minden mulatságnál,
Végtére alusznak minden vígasságnál.

Azon öreg ember velek nem vígadott,
Opiummal sem élt, józanon maradott.

Azért-is ő vele a' Gróf beszéllgetett,
Többek között hozzá ő illyen kérdést tett;

Mért foszttya-meg magát azon iffiútúl,
Ki még meg-menthetné öt sok bajtúl, bútúl.

Fe-

Digitized by Google

Felelt: ſzülettetett ez Amerikába,
Az Alatsineknek gazdag orſzágába.

Az Aleutektül ez el-fogattatott,
Ajándékúl nékem Kadritbe adatott.

Most minden Alatsin a' mi ellenſégünk,
Tartok; hogy miatta lenne bajunk nékünk.

Ezen ajándékot Gróf örömmel vette,
Viſzont ajándékit néki érte tette.

Egy ſzép flintát néki ő ajándékozott,
Sok golyobist, egy font puska-port-is adott.

Öt font dohányt, és hogy butella égett bort,
Jól esett ez néki, érvén már öreg kort.

Az iffiat a' Gróf meg-kereſzteltette,
Zachariás nevét a' ſzent vízzel vette.

Maga leve ennek ő a' Kereſzt Attya,
Afanásia vólt az ő Kereſzt Annya.

Minekutánna már a' hajó meg-épült,
Mindent reá rakván, a' Gróf menni kéſzült.

Huſzon-hatodikán, ő meg-is indúla,
A' tenger tsendes vólt, a' habja nem dúla.

Tizenkét nap múlva, támadott nagy ſzélvéſz,
A' hajon mindenik gondolta, hogy el-véſz.

A' besantz-fa le-törtt, már tengerbe ázott,
Mindent a' hajóba a' ſzél nagyon rázott,

Mellyel ſok hordóknak feneke meg-romlott,
Sokbúl a' víz ki-folyt, ſokbúl a' liſzt omlott.

Szükſéget hogy vízbe főkép ne látnának,
Tsak egy itzét, a' Gróf akarta, kapnának.

Stefanov hozzá jött minnyájok fejébe,
Kérné a' Társaſág öt Isten nevébe.

Hogy

Digitized by Google

Hogy peſzmeget, vizet többet adatasson,
Pohár pályinkát-is mindennek jutasson.

Bár azt meg mutatta, hogy többet nem adhat,
Nem tudván, hogy édes vizes mikor kaphat;

Még ſem vólt Stefanov ezzel elégedve,
Rég már a haragtúl fel vólt ő gerjedve.

Morgással hagyta-el a' Gróf kajutáját,
Nem zárta lakatra motskolódó ſzáját.

Roſz következésnek hogy eleit vegye,
És miket tsak tehett, ő azokat tegye.

Égéſz Társaſágnak bé-gyüjté Nagygyait,
Kívánván hallani azok tanátsait.

Alíg gyültek egybe, már egy jelentette,
Stefanov nép réſzét hogy már arra vette,

Hogy egy hordó vizet ők tsapra vegyenek,
Kínos ſzomjúſágot hogy ne ſzenvedjenek.

És hogy a' földhöz is, ők közel vólnának,
A' hol édes vízhez eléghez jutnának.

Azért hagyássára reá ſe állyanak,
Illy Tirannus alatt ne-is ſzolgállyanak.

Hogy e' hír párt ütést közttök ne okozzon,
Káros meg-hasonlást közikbe ne hozzon.

Ki-mentek a' hajó leg-főbb piattzára,
Sok nép fegyverbe vólt már ſzemek láttára.

Stefanov mint Vezér, ő előttök álla,
A' Grófra ſok motskos ſzitkot kiabála,

Mondá, a' nép ötet Fő Vezérnek tette;
Mert a' Gróf igáját már nem ſzenvedhette.

Fogják meg a' Grófot, őket ſzóllította,
És hogy kötözzék-meg, nékiek mondotta.

Sze-

Digitized by Google

Szerentsére ide Kutnetsov érkezett,
Más fegyveres néppel; a' Grófhoz férkezett.

A' meg-fogatástúl ötet meg-mentette,
És egy jó ſzegletbe népét helyheztette.

Erre meg-indúla a' Stefanov népe,
Mivel már méreggel meg-tölt mája 's lépe.

Egy all Kamarába, erövel bé-rontott,
Négy hordó pályinkát, fejſzékkel fel-bontott.

Addig ittak abból, míg lábon állhattak,
Stefanov ſzavára többé nem hallgattak.

Ki hová dülhetett, le-dűlt, és aludott,
Leány-é, vagy férfi, magárúl nem tudott.

Stefanov Uramat akkor meg-ragadták,
A' kosnak az árát, véle meg-adatták.

Két lábait a' Gróf vasba verettette,
És az árbotz-fához lántzal ſzegeztette.

A' réſzegek éjjel még több roſzſzat tettek,
Mert mint alvásokbúl azok fel-ébredtek.

Mivel még egéſzſzen ki-nem-józanodtak,
A' ſok pályinkától nagyon ſzomjúhoztak.

Fel-törtek tizen-négy vízzel tölt hordókat,
Mellyek áraſztottak a' hajón folyókat.

Nem több csak harmad fél hordó víz maradott,
E' tettek a' Grófnak nem kis gondot adott.

Más nap minnyájokat itt egybe gyűjtette,
Stefanovnak dolgát eleikbe tette.

Az egéſz Társaſág, ötet káromlotta,
Veſzíttse életét, ki ki azt mondotta.

A' réſzegek éjjel nem tudták, mit tettek,
E' kárért minnyájan most ellene lettek.

Itt

Digitized by Google

Itt minden kiáltott, fogyjon-el élete,
Mivel minden roſznak ő vala kezdete.

A' Gróf meg-öletni őt most nem kivánta,
Tudta hogy roſz ember, de őt még-is ſzánta.

De a' Társaſágbúl ugyan tsak ki-tsapták,
Békóba fát vágni a' konyhához adták.

A' nagy Isten rajtok még-is könyörüle,
Fejek felett a' ſok felyhő öſzve gyüle.

Ezekbül nagy zápor esső le-tsordúla,
Ki-tett edényekbe alkalmas víz húla.

Egynéhány hordókat ezzel meg-tölthettek,
Hogy ennyit-is nyertek, nagyon örvendettek.

Tsúrin Úr-is mondá, hogy a' deſzkák alatt,
A' mellyek formállyák a' Cajuttya falat,

Még jó négy hordóval édes víz hogy vólna,
Mondá néki a' Gróf, ezekrül ne ſzóllna.

Ő ugyan nem tudta: de a' betegeknek
Szükſégbe jó léſzen, 's az Aſzſzony népeknek.

Julius más napján föld öttlött ſzemekbe,
Mellyért-is minnyájan jöttek nagy kedvekbe.

Közel ehez a' Gróf, vas matskát hányatott,
De ſokáig itten még ſem maradhatott.

Kutnetsovot küldé, hogy révet keressen,
A' mellybe a' hajó bátran bé-mehessen.

El-ment: de a' hajón az ellenkező ſzél,
Sok vitorlát rontott, tsak egy vala még fél.

Bé-verte a' hajót tenger magassára,
Merre kellett vólna, nem mehetett árra.

Gyakran lövéseket a' Gróf itt tétetett,
Hogy Kutnetsov el-véſz, méltán-is félhetett.

Az

Digitized by Google

Az hajó felette most-is rongáltatott,
Már néhol óldalán által lyuggattatott.

Estve felé a' nép tőle azt kívánta,
Mivel aztat a' ſzél, ide 's tova hányta,

Hogy aztat botsássa a' ſzélnek úttyára,
Avagy is ereſzſze fövénynek halmára.

Valamint Izráel meg nem elégedett
Moysessel, bár vele felette ſok jót tett;

Szintén úgy a' hajón e' nép ſem nyúgodott,
Bár ſok jót tett velek a' Gróf, és fáradott.

Most-is mindnyájának ſzóllott a' ſzívére,
Hogy miként vehetnék azt magok lelkére,

Hogy kilentz társokat ők el-veſzni hadnák,
A' vad embereknek mint prédát úgy adnák.

Ha hajót ereſzti fövénynek halmára,
Ki ki vele eggyütt jut így halálára,

Mert fövénnyel aztat a' ſzél bé boríttya,
Testekbűl lelkeket végre ki-ſzoríttya.

E' beſzéd mindnyáját haragra indítá,
Egy Bajlakin nevűt főkép fel-buzdítá.

Ez egy éles késsel a' Gróf ellen futott,
Hozzá lőtt pistollyal, míglen hozzá jutott.

Meg nem hólt ő ugyan; de nagy ſebet kapott,
Azért-is a' Grófnak többé nem árthatott.

A' többi ſem mert már tsak meg is mottzanni,
Tudták rájok mások fognának rohanni.

Setét vólt, társokrúl ők még ſem hallottak,
De a' hajó orrán ſtrázsákat tartottak.

A' Gróf két tűzeket mindég éleſztetett,
Magos lángjok légyen, ſzalmát égettetett.

Digitized by Google

A' Strázsa ſzól: : hallott ujjongatásokat
Mint tévettek teſznek, olly rikkantásokat.

Mindjárt a' Strázsához mindnyájan futottok,
Lövéseket itten már közel hallottak.

Szerentsésen ide el-is érkezének,
Nem vala határa a' Gróf örömének.

Többiek ellenbe ſzégyenbe maradtak,
Várni nem akarván, mint halak hallgattak.

Kutnetsov mondotta, hogy révre nem talált,
De mivel hajóján ő ſokat kiabált;

Emberek feléje, ſzólt: közelíttetek,
Kik nagy tiſzteletet ő nékie tettek,

Ő Chinaiaknak mindnyájokat tarttya,
Mert mindenikének kék vólt ruházattya.

Grófnak, 's mindnyájának vólt ez gustussára,
Erővel akartak már ők menni árra,

De lehetetlen vólt, mert meg-dupláztatott
A' ſzélnek ereje, a' hajó rázatott,

Tsak úgy kellett menni, mint a' ſzél akarta,
Sok' ſzíve remegett, ſok fejét vakarta.

Senki ſem vólt, a' ki e' tengert esmérte,
Már tsak hogy ſegíttse, ki ki Istent kérte.

Tsak hogy vége légyen ſok ſzenvedéseknek,
Tanátskozván, aztat tartották helyesnek,

Hogy már nem máshová, tsak Jappóniába
Mennyenek; mert ſok nints már a' kamarába.

Nem-is vólt, hanem tsak hat hordójok ſóval,
Kettő ſzáraz hallal, vízzel hat, de jóval.

De a' halak immár kezdettek rothadni,
Nem akarta a' Gróf éppen kárba hadni;

Azért-

Digitized by Google

Azért-is a' halak téſztává főzettek,
Ebből a' maſzából kenyerek ſüttettek.

Sebessen evedztek, mivel a' ſzél jó lett,
És mint a' tegnapi, olly károkat nem tett.

Virradván a' Quártély-mester kiáltott: föld!
Újra még kiáltott, föld! föld! még pedig zöld.

Mindnyáját meg-tsalta ebbe a' reményſég;
A' nap ſúgáritúl mihent lett fényesſég,

Látták, hogy az nem más, tsak egy darab felyhő,
Melly olly hamar el-tünt, mint tegnapi essö.

Halból ſült kenyeret kezdették most enni,
Savanyú, dohos vólt, de mit kellett tenni;

Az éhſég mindenkor leg-jobb leg-főbb ſzakáts,
Éhezök ſzájába retves ſa-is kaláts.

A' Gróf megint itten azt a' nagy jót tette,
Maga baráttyait reá beſzéllette;

Hogy ök kérjék ötet, és a' Társaſágot,
A' kik-is tegyenek olly irgalmaſságot,

Stefanovot vegyék-bé a'-Társaſágba,
Nem töri tán fejét többé roſzſzaſágba.

Meg-lett ez: Stefanov tett ſok öröm sírást,
Társaſágnak adott magáról olly írást,

Hogy ha még ö egyſzer illyen roſzſzat tenne,
Minden törvény nélkül halál fia lenne.

A' Társaſág előtt le-esett térdére,
Sok zokogások közt botsánatot kére

A' Gróftúl: a' ki-is nyakát ált' kótsolta,
Földrül fel-emelte, és meg-is tsókolta.

Ki-folyt egy hordóbúl ma a' víz egéſzſzen,
Hogy más kettővel-is a' dolog így léſzen,

Digitized by Google

Meg-mondván a'Grófnak, nagyon ſzomorkodott,
Miként jusson vízhez, azon gondolkodott.

Mert essö nem esett, ſöt harmat ſem vala,
A' nép ſzomjúſágtúl majd hogy meg nem hala.

Nem tudta, miböl áll azon tenger tája,
Hol van ſziget; kínos vala éjtſzakája.

Más nap a' ſzükſéget eleikbe tette,
Egéſz Társaſágot kérte ö felette,

Hogy egy ittze vízzel, fél font ſzáraz hallal,
Elégedjenek-meg kenyér kis karajjal.

Hogy ki ki láthassa az egéſz élelmet,
Melly által verhessen beléjek félelmet;

Fel-hozatott mindent hajó piattzára,
Ki-is rakattatta mind ſzemek láttára.

Kilentz ſzáz font halok, hogy még vólna, vélték;
De tsak négy ſzáz hatvan vala, hogy meg-mér-
Meg-töltek mindnyájan, látván, félelemmel, ték.
Meg nem tarttyák éltek' illy kis élelemmel.

A' ſzáraz halakat köztök fel-oſztatta,
Peſzmeg melly kevés vólt, Aſſzonyoknak hadta.

Ebből ötödfél font jutott mindeniknek,
Trágár beſzéd jött-ki ſzájából ezeknek.

Egy sírt, a' más morgott, és aztat átkozta,
A' ki Kámtsatkából, Ohotzkból ki-hozta.

Mind ezeket a' Gróf hallotta fülével,
Sok ezer gondolat küſzködött ſzívével.

Az harmadik éjtſzak vólt igen rettentö,
Minden felé húllott fellegből a' menykö.

A' Besántz árbots-fa ettöl el-töretett,
Az hab ſok fövenyet a' hajóba vetett.

Re-

Digitized by Google

Retsegett ez, minden tsinnyába tsikorgott,
Vitorlák köztt a' ſzél kegyetlenül forgott.

Tsak vizet, és tüzet láttak, ha villámlott,
A' két óldalárúl már a' ſzurok hámlott.

Sok dörgések között jött egy ſebes menykő,
Közel oda ütött, hol ált a' Magnes tő.

Hideg vólt, azért-ik tüzet nem gerjeſztett,
De a' népek közzűl ſokat meg-ſjeſztett.

Mert ez alatt vala egy kis Kamarába
Tíz mázsa puska-por rakva gármadába.

Sok itt az halálhoz magát kéſzítette,
Mert már eleſégét, mellyet nyert, meg ette.

Hogy valami módon bajokat enyhí se,
Az halál torkából őket ki-ſegítse,

Tengeri vidráknak hal zsírral bőreit,
Elől le kaſzálván azoknak ízőreit,

Főzettetett nékik, 's eleikbe tette,
Nagy apetitussal mindenike ette.

Áldották a' Grófot, hogy ezt fel-találta,
Már ki ki vígan vólt, ſzemeivel látta.

Több mint húſz pár tzipőt, magok így meg-főztek,
Ezen jó ragúból jól lakni nem győztek,

A' tengernek még ſem ſzünt-meg háborúja,
A' Grófnak áradott többről többre búja.

Más nap reggel még is ez le-tsendesedett,
Az ég fényes nappal nékik kedveskedett.

Jól lehet közzülök ſenki meg nem-hala,
Ámbár ſokra le-dült kajuttyának fala.

De a' Gróf ugyan tsak éjjel ſem alhatott,
Mert tudta, vizek nints, azért nem nyúghatott.

Méder Úr meg mondá: hogy tsak ötven korsó
Vólna tele; és így majd kell sok koporsó.

Ezeknek is felét a' Gróf ki osztatta,
Betegeknek pedig más felét hagyatta.

Magát által adta Isteni tetszésnek,
Az öröktül fogva bölts gondviselésnek.

Frissülést ö akkor vett lanka ságába,
Éjjeli levégöt mikor szitt magába.

Éhség, szomjúságtúl, ö olly erötlen lett,
Hogy már kajuttyába lépést-is alig tett.

Azért minnyájokat magához hívatta,
És maga mappáit a' kezekbe adta.

Meg-mutatta nékik, hogy merre mennyenek,
Kérte, hogy lelkérül meg emlékezzenek.

Láttya, meg-kell adni az halálnak zsóldját,
Nem-is fogja érni más hólnapnak hóldját.

Minnyájoknak szívén beszédje ált hatott,
Ki ki adott néki, mennyit tsak adhatott.

Szudiakov nevü közöttök egy vala,
Szóllott: hogy ö néki van még három hala.

És egy korsó vize vólna ezek mellett,
Mind ezt néki adja, több töle nem telhett;

Mert olly embert, úgy mond: szükség meg tar-
Kirül minnyájunknak aztat kell vallani, (tani,

Hogy egyedül ö vólt mi meg-szabadítónk,
Életünk istápja, leg-főbb gyámolítónk.

Tsapsolt a' Társaság, és ötet nevezte
Nagy lelkünek: Gróf is néki meg-köszönte.

Az adománnyának el-is vette felét,
Gyürüt adott néki, szívessége jelét.

Még

Digitized by Google

Még három nap hányta őket tenger zaja
Olly erősen, hogy fel-állott minden haja.

Már tizen-ötödik Júliusnak napját
Érvén, fel-vetette a' maga kalapját

Az hajónak orrán a' kis Zachariás,
Ő mit akar ezzel, nem tudta senki más.

Alatsin! Alatsin! itt nagyon kiáltott,
Vélte, hogy hazáját láttya, földet látott.

Senki más nem látta azt maga szemével,
De a' Gróf ezt látta jó tsövével.

Örömtül a' szíve miunyájának ége,
Tudván, hogy közelít inségeknek vége.

Mihent a' szárazhoz ők közelítettek,
Négy vasmatskát mindjárt a' vízbe vettettek.

A' Gróf ki-küldötte itt-is Kutnetsovot,
Tizen két emberrel, és vele Pánovot.

Hogy révet, vagy tenger szorost keressenek,
És hogy ha találnak, viszsza siessenek.

Hamar-is meg-jöttek, és vizet-is hoztak,
Melly ki-mondhatatlan örömöt okoztak.

Mert azt-is mondották, hogy igen szép megye,
Vólna vize, réttye, völgye-is, és hegye.

Vadgyának kell lenni, madara sok vagyon,
Ki-szállásra jó hely, örült ki ki nagyon.

Tizen-kilentzedik Július napjára
Ki küldötte ezen megye szárazzára

Mind az Aszszonyokat, úgy a' betegeket,
Ezek után mind a' többi embereket.

Két Tisztel négy embert hajó őrzésére
Hagyott: de változtak minden nap estvére.

Digitized by Google

Sátorokat a' Gróf itt ki-verettetett,
Néhány Gunyhókat-is mindjárt építtetett.

Vintplat egy Redutát gyorsan munkáltatott,
Három fontos ágyút kettőt rá vonatott.

Mivel itt ſok vad vólt, ſok gyümölts, és jó víz,
Mindnyájok ſzájának tetſzett e' ſok jó íz.

Hamar el-felejték ſanyarúſágokat;
De tsudálta a' Gróf balgatagſágokat,

Mivel innét tovább nem akartak menni,
Vélték, hogy Kanahán földjén fognak lenni.

Mert történt: erdőkön tétúl kalandoztak,
Ananást, 's több illy jó gyümöltsöket hoztak.

Sokan ſzarvast lőttek, mások nyuſztot, nyértzet,
Ki kristály darabot talált, ki meg értzet.

Mind ez fel-zavarta fantáziájokat,
És az itt maradás bántá mindnyájokat.

Mert úgy mond; hol kristály vagyon, van gyé-
Hol Értz találtatik, van ezüst, arany-is. (mánt-is,

Szólt a' Gróf, nem lehet kristályrúl gyémántra
Következést hozni, kóhárúl aranyra.

Mint a' ló: magokat még-is meg-baklották,
Ők tovább nem mennek, tsak aztat mondották.

Szólt a' Gróf: no tehát majd próbát tétetek,
Olvaſztó kementzét mindjárt építtetek;

Tudja mindenike, jó ötvös Ribnikov,
Híres bányáſz pedig vólna Andreakov.

Ha az Értzbül ezek aranyat olvaſztnak,
Azzal engemet-is ők itten maraſztnak.

De ha arany nem leſſz, el-jönnek-é ketek?
Mert én illy puſztába oſztán nem lehetek.

Fo-

Digitized by Google

Fogadták minnyájan, hogy ők-is el-mennek,
Hogy ha itt gyémántot, aranyat sem lelnek.

Az Értz el-olvadott, aranyat nem láttak,
Gyémántokat ásván eggyet sem találtak.

Vintplattal, Pánovval, a' Gróf más nap el ment,
A' megyébe mélyen a' mint valának bent;

Ananás, Pomaránts, sok Kókus dióra, (a)
'S több más gyümöltsökre akadtak, mind jóra.

Míg oda járt, addig nagy Kurutz világot
Indított Stefanov, tett illyen gazságot;

Egy részét a' népnek az erdőbe vitte,
A' Grófon erőt vesz, mostan aztat hitte.

Meg-esküdött velek ő le-vetésére
E' Kaján; hogy magát tehesse helyére.

Hogy meg-tért, meg-mondták, hogy mibe sántikál
Stefanov: ellene melly gonoszt praktikál.

Harmintz hatan vóltak a' Gróf emberei,
Kik őtet szerették, valának hívei.

Mindjárt tizenkettőt az ágyúkhoz rendelt,
Többi fegyverbe ált, és várták a' reggelt.

Dél vólt már a' midőn Stefanov meg-jelent,
Így látván a' Grófot, nem állt néki ellent.

Majd nem három része a' népnek vele vólt,
Fegyverhez nem kapván, a' Gróf hozzájok szólltt.

(a) Kókus dió: Amerikai gyümölts, ugyan tsak Diónak a' neme, igen jó ízű, nagyon olajos, és némellyike olly nagy szokott lenni, mint egy közép szerű tök, lásd errűl az útazók írássait, és Hübner természet Lexiconnyát.

Digitized by Google

Barátim! tudjátok, én mennyit ſzenvedtem
Értetek, és mennyi jót veletek tettem;

Nem de nem életem vetettem kotzkára,
Tsak hogy ki ki jusson ſzabadúlására.

Mind ſzárazon, vízen azért fegyverkedtem,
Hogy pártot üssetek; honnan érdemlettem?

Stefanovra nézett itt a' párt ütött nép,
Kiáltottak: no ſzólly! ne álly úgy, mint fa kép.

De nem ſzólltt: hanem a' Grófot káromlotta,
Hogy ötet, 's Pánovot meg öli, mondotta.

Szólltt a' Gróf: bár nékem nintsen kitül felni,
Fene vadak között még-is inkább élni

Akarok: mint ollyan változó nép közö't,
A' melly már ellenem annyiſzor köllözött.

Azért im le-teſzem most hivatalomat,
Hadd más-is kóstollya keserves ſorsomat.

De a' kinek kedve vagyon velem jönni,
Jöjjön: meg-fogja azt idövel köſzönni.

Hatvan ketten mindjárt ki-is válalkodtak,
Kik útánna mentek, és vele tartottak.

Tanátskozásba az egéſz éjtſzak el-telt,
Piros hajnal után a' ſzép nap hogy fel-kelt,

Stefanov népétül követek jövének,
Kik illy üzenetet a' Grófnak tevének:

Hogy ök már a' hajót hatalmokba vették,
Változhatatlanúl magokba fel-tették,

Azon hogy el-mennek, ötet itten hadják,
Társaival eggyüt a' vadaknak adják.

De hogy ha itt marad velek a' megyébe,
Leg-ottan koronát teſznek a' fejébe.

Ki-

Digitized by Google

Király léſzen; rajtok fog ő uralkodni,
Habok között nem fog velek nyomorkodni.

Szavoknak pediglen nagyobb hitelére,
Stefanovt kötözve adják a' kezére.

Az hajó a' Grófnak mint a' darab kenyér
Szükſéges vólt, máskép dolga véget nem ér.

Azért is hogy őket réſzire vonhassa,
Édes reményſéggel őket el-altassa,

Így ſzóllott hozzájok: én eddig nem ſzólltam,
Jól láttátok azt is, hogy az erdőn vóltam.

Ezen egéſz megyét én jól meg vizsgáltam,
Nagyon termékenynek, ſzépnek-is találtam.

Most tehát mondhatom, hogy itten maradok,
Városokat, falut, 's várakat rakatok.

De tudjátok, hogy tsak nyóltz Aſſzonyunk vagyon,
Nem fogunk tenyéſzni illy kevéssel nagyon.

Jobb leſz előbb mennyünk mi Japoniába,
Erővel ſzedjünk-fel a' lányok javába.

Nintsen igen meſzſze, hamar viſzſza térünk,
Úgy oſztán kedvünkre e' megyébe élünk.

Ezeket meg-hallván, nagyon kiáltottak,
Éllyen mi Vezérünk! éllyen! rikojtottak.

Az hajóra viſzſza mentek társaikhoz,
Mihent hallák ezek, a' követſég mit hoz,

Stefanovot mindjárt ők pórázra fűzték,
A' Grófnak elibe magok előtt üzték,

Kire mint ſelmára, ő ügyet ſem vetett,
Egéſz társaſágtúl lett ő meg vettetett,

Felette nagy vala közöttök az öröm,
Gyémántért, aranyért, már nem ſzakadt köröm.

Tsak

Digitized by Google

Tsak az el-menetelt már most únſzollották,
Éjfélkor a' hajót, meg-is indították,

Jó ſzelek vólt, még is tsak harmad napjára
Jutottak egy derék tenger ſzorossára.

Majd ezer hajókkal vólt ez körül véve,
Hálók vóltak rólok a' tengerbe téve.

Az haláſzok rájok nem-is tekíntettek,
Mert fogott ſok halbúl több haſznot vehettek.

Hozzájok egy hajó itten közelített,
Melly-is ſzép Záſzlókkal vala ékeſsített.

Ennek Kapitánnya őket köſzöntötte,
Mivel két ágyúit itten ki-sütötte.

A' viſzſza köſzöntést a' Gróf is meg-adta,
Mindjárt négy ágyúit ő-is durogatta,

A' ſzorosba menni, ezen új vendégek
Segítették őket; hogy nem ellenſégek,

Látta a' Gróf: azért ſemmi pénzt ſem vettek,
Szólltak: hogy ők mindent barátſágért tettek.

Más nap reggvel a' Gróf olly parantsolatot,
Minnyája fegyverbe hogy légyen, ki-adott.

Kartátsal az ágyúk mind meg-töltessenek,
Minden esetekre kéſzen lehessenek.

A' ſzárazra küldé a' Gróf itt Vintplatot,
Kutnetsovot: 's vele még más tizen-hatot.

Egy Holandiai nyelven írtt levelet
Adott a' kezébe, mellybe mindent ki-tett;

Ezen útazását mért, és honnan teſzi,
Hálá-adó ſzívvel e' mellett azt veſzi,

Hogy ha őt ſegítik élelem dolgába,
Mivel régen vólna már ezen úttyába.

Vint-

Digitized by Google

Vintplat Kutnetsovval hogy ſoká késének,
A' Grófnak fejébe nagy ſzeget ütének.

De éppen iránt ok a' midön aggódott,
Fel-kereséſekre kívánt tenni módot,

Látta több bajókkal jönnek a' ſzoroshoz,
Egy Japóniai embert egy hajó hoz.

Tsínos vala ennek ö egéſz ruhája,
Türkiz kövel ki vólt rakva a' ſzablája.

A' Grófhoz beſzédjét ez hoſzſzasan tette,
De Jappóni nyelvét ſenki ſem értette.

Maderer a' Grófnak itten meg-mondotta,
Hogy Boskirev Matróſz tudná ezt, hallotta.

Mindjárást a' Matróſz ide hívattatott,
De ez-is keveset, hogy mit ſzóll, mondhatott.

Az alatt a' Grófnak Vintplat beſzéllette,
Hogy mihent lábait a' ſzárazra tette,

Hogy két ſzázan gyalog, 's annyin ló-hátokon
Meg-jelentek, nyílak valának hátokon.

Meg-mondotta nékik, hogy maga társával,
A' kik vele vagynak néhány katonával

Menni kívánnának ök azon helyſégbe,
Mellyt látnak, lennének ök ott békeſſégbe.

Mindjárt is mindnyáját lovakra ültették,
Helyſég végin álló Kastélyba vezették.

Fogadtattak abba ök nagy betsülettel,
Vendégekhez illö minden tiſztelettel.

Bé-vezetvén öket egy nagy Palotába,
Szófán (a) ült itt egy Ur, ſzép nyuſztos ruhába.

Így

(a)-Szófa, avagy Kanapé, egyet tészen.

Digitized by Google

Így köszönt ez nékünk: *Viasz guzarimás!*
De ezt nem értettem sem én, sem pedig más.

Kérdéseire-is én nem felelhettem,
Honnyunkat kérdezte, a' mint ki vehettem.

Könyveket hozatott elönkbe, 's egy mappát,
Ezen mutogatta, Chinát, Jappóniát,

Indiát, Filippi nagy szigeteket-is,
A' mellyet nem esmért, olly világ részét-is.

Európa vólt ez; mert úgy vólt fekvése,
Ugyan azért nem vólt errül esmérése.

Észre vettem, hogy ő tudni azt szeretné,
Melly Országból valók vagyunk, ha érthetné.

Én Európára az újjomat tettem,
Hogy kétségeskedik, aztat észre vettem.

Namandabetz! e' szót nagyon kiáltotta,
Hogy arra mutattam, aztat tsudállotta.

Meg-mutattam néki, melly nagy útat tettünk,
Azért élelmünktül meg-fosztottak lettünk.

Úgy látszott én nékem, hogy azt meg-értette;
Mert parantsolattyát sok szolgája vette.

Erre egy Biberneк, egy Gerinynek bőrit
Ajándékul adtam néki, nézte szörit.

Soká nem akarta azokat el-venni,
Látván azért engem szomorúnak lenni;

El-vette: és ezen Tisztet mellém adta,
Gondja légyen reánk, nékie meg-hadta.

Erre bé-ment a' Gróf Pánov kajuttyába,
Fel-öltözött elébb katona ruhába.

E' Tisztet azután complementírozta,
Egy pár szép nyuszt börrel meg-ajándékozta.

A'

Digitized by Google

A' Tiſzt a' hajókat, mellyek vele jöttek,
Ki üresítette, mindent földre tettek.

Élelemre valót hoztak ezek, nem mást,
Kívántak mindnyájan nékik azért áldást.

Más nap meg más hajó a' Grófhoz érkezett,
Egy ſzép Iffiúval, ki is fogott kezet.

Sokáig beſzéllett, a' míg meg-érthette
Boskirev: ö ezen jelentését tette.

Hogy ſok nép kívánna meg-tiſztelésére
Jönni, 's hajójának meg-tekintésére;

De ök az ágyúktól nagyon tartanának,
Mellyek körös körül az hajón vólnának.

Szólt a' Gróf; ſzívesſen fogja látni öket,
Bé-dugatta fával mind az ágyú tsöket.

Látván az Iffiú eztet: örvendezett,
Maga meg-hajtása után el-evezett.

Egy óra múltával jöve három hajó,
Olly fejér Záſzlókkal, mint a' le-esett hó.

Tsak egy Úr ült egybe, magát meg-hajtotta,
Paraſzollyát ki ki kezébe tartotta. (a)

Viſzony tiſzteletét a' Társaſág tette,
A' Gróf az hajóra mind hármát vezette.

Mindent, mi ezen vólt, nézték, és vizsgálták,
Az ágyúkat még-is leg-inkább tsudálták.

Min-

(a) Paraſzol Franczia ſzó, annyit téſzen mint verőfény ellen való, azért-is ez olly eſzköz, mellynek vékony vas petzke vagyon, mellyhez ha fel-taſzíttatik, a' teteje kereket formál, bé vagyon viaſzkos vászonnal vagy tafotával fedve. Essés időbe Paraplünek neveztetik.

Digitized by Google

Mindenkép ajánlák ők barátſágokat,
Hajtogatták melyre tett kézzel magokat.

A' Gróf két Geriny bört adott miódeniknek,
Nagy meg-tetſzések vólt azokba ezeknek.

El-mentek: tsak hamar két hajót küldöttek,
A' mellyekre ők illy ajándékot tettek;

Édes vízzel küldtek huſzon-hat hordókat,
Égett borral kettőt, ſok főzni valókat.

Más nap harmintz hajók megintlen jövének,
Mellyeken ſok ſzínű Záſzlók lebegének.

Egygyen muzsikások egyedül valának,
Kik sípokat fújtak, főkép dobolának.

Meg-áltak mindnyájan egy kis meſzſzeſégre,
Három követ jöve Grófhoz a' térſégre.

Egy öreg Úr ſzált ki; két tzifrán öltözött
Iffiú-is vele ſzárazra költözött.

Boskirevvel ſzóllott: ennek jelentette,
Hogy az *Ulikamhi* (Király ez) fel-tette

Magába: a' Gróffal, hogy ő kíván lenni,
És illy nagy Vezérrel barátſágot tenni.

E' két Iffiakat úgy mint zálogokat
Küldi; hogy magánál tartsa-meg azokat.

A' Gróf az öregnek magát meg-hajtotta,
Mindeneket tenni magát ajánlotta.

Nem vólna ſzükſége, ſzólt, e' két Zálogra,
Ulikamhi nem jön véle roſſz dólogra.

Mindjárt a' hajókra, mellyeken érkeztek,
Gróf huſzad magával fel-ült, el-eveztek.

Mi-

Digitized by Google

Mihent a' ſzárazra ők ki-ſzállítattak,
Thével és gyümöltsel mindjárt traktáltattak.

Erre *Portschézekbe* minnyáját ültették,
Egy kert ajtajánál *Trogerek* le-tették.

Jött ide elikbe drágán fel-öltözött
Két Úr: kik kísírték muzsika ſzó között

Őket: egy igen ſzép, de kis épületbe,
Melly éppen középen állott egy ſzép kertbe.

Itt ült *Ulikamhi*, ſárga vólt ſzofája,
Sárga és zöld Atlas vala a' ruhája.

A' Grófhoz ſok féle kérdéseit tette,
Mivel tellyesſéggel ſzavát nem érthette,

Azért egy kép írót mindjárt hívattatott,
Sok képzelleteket ezzel rajzoltatott.

Elöl két ſzíveket feſteni kelletett,
E' kettő egymással lántzal ált köttetett.

A' Grófé az eggyik, más övé mutatott,
Hogy ő jó Baráttya, mutatni láttatott.

Ulikamhi képe tsak kitsiny formába
Falon függött; a' Gróf eztet hamarjába

Le-kapta; ſzívéhez itten ſzorította,
El-vévén ſzívétül a' mellyén tartotta.

Mellyre-is a' Gróffal mindjárt fogott kezet,
Talmáts által töle eggyetmást kérdezett.

Kérte, töltsön nála egynéhány napokat,
Mivel embereket várna ollyanokat,

A' kik a' beſzédjét meg-fogják érteni,
Nagy dolgokat ezek által fog kérdeni.

A' Gróf ezt annyival örömestebb tette,
Mivel ebbül maga haſznát reménylette.

Digitized by Google

Más nap Ulikamhi a' Gróf szobájába,
Bé jöve egy Bontzal, (*a*) szokott ruhájába;
Ez Holandus nyelven ő vele beszéllett,
A' Király nevébe, illy kérdéseket tett:
Ki légyen? és mért jött bé Japoniába?
Melly Fejedelemnek járna ő dolgába?
Meddig mulatt még itt? innét merre mégyen?
Kéri, mindenekrül túdósitást tégyen.
Vóltaképpen a' Gróf mindent meg-beszéllett,
Szánta Ulikamhi, néki ajánlást tett:
Ha Japoniába ő magát le-teszi,
Sok szenyvedésének nagy jutalmát veszi.
Fogja ajánlani ötet a' Tsászárnak,
Hogy ármádájánál tegye *Audárnak.* (*b*)
Meg-köszönte a' Gróf az ő Kegyességét,
Nem hagyhattya, szóllott, maga Feleségét,
Sem Attyafiait, és sok szép jószágát,
Azért-is kivánná látni tsak hazáját.
Ezek után ők az ebédhez ülének,
Rizskását, és sültet gyümöltsöt evének,
Nádmézzel készített több Confectumokat,
Ittak mindenféle erős italokat.
Ebéd után tőle aztat kérdeztette,
Keresztény vólna é, 's utánna vetette,
Hogy ő kész vólna-é halni a' Kereszténért?
És úgymint Keresztény ontani azért vért?

Szólltt

(*a*) Bontzok: Amérikai Papok, különössen Chinába, ét Japoniába.

Audár Japoniai nyelven, Generálist tészen.

Digitized by Google

Szólltt a' Gróf: a' Kereſzt réz, kő, avagy-is fa,
Azért meg-nem halok; de a' kit képzel, a'
Isten: 's ha érette meg-halni kellene,
Azért halnék, a' ki néki-is Istene,
Mert csak egy az Isten: mindent ő teremtett,
Érette meg-halok, mert velem ſok jót tett.
Meg-elégedett ő ezen felelettel,
Te Japoniai, mondotta, bírz hittel.
Déli álmot el-ment ő innét aludni,
A' Bontztúl kívánt most eggyet mást meg-tudni.
Tsudálta-is a' Gróf az ő böltseſſégét,
Kérdéseire tett ſzapora kéſzſégét.
A' Birodalomnak leg-kissebb ſzokását,
Ennek hány rendekből tétetett állását;
Az ő ſarkallatos ſok féle törvénnyét,
A' Tsáſzár erejét, és udvara fénnyét.
Olly ſzépen jelesen elő beſzéllette,
Hogy azt vóltaképpen, a' Gróf meg-érthette.
A' Gróf Ulikamhit meg-ajándékozni
Kivánván, parantsolt mindjárt ide hozni,
Börökből huſzon négy fekete Rókákat,
Nyuſztot-is ſzint annyit, három pár vidrákat,
Fényesre pallérzott negyven fegyvereket,
Lavéton két ágyút, öt ſzáz töltéseket.
Más nap a' böröket Baturin, Kutnetsov
El-hozták, fegyverrel jöve pedig Pánov.
A' mint el-érkeztek, az elsö jelentés
A' Gróf előtt ez vólt, hogy nagy kereskedés
A' Japoniakkal a' hajón támadott,
És már ſok böröket Pánov el-is adott.

Digitized by Google

Tizen-egy órakor Ulikamhi ki jött
Udvarával, és száz muzsikások között.

Mindenike külön muzsikai szerrel
Muzsikált: úgy tetszett, hogy vólna ezerrel.

A' köszönéseknek a' mint itt vége lett,
Az ajándékokrúl a' Bontz jelentest tett.

Maga mene mindjárt ezek nézésére,
Kivált a' fegyverek meg-tekintésére.

Nagyon örvendezett mind ezeket látván,
A' kertbe ki-mentek mindjárt ebéd után.

A' hol egy oszlopra egy tárcza tétetett,
Mellybe emberivel a' Gróf lövettetett.

Majd nem minderike lött a' feketébe,
A' Király nem látta ezt soha éltébe.

Kedve jött maga is kívánt itt próbálni,
Az Oszlopnál kellett egy lónak meg állni.

Ollyan derekassan ő ezt tzélre vette,
Hogy első lövéssel mindjárt le-fektette.

Ki-mondhatatlanúl ezen örvendezett,
A' Gróffal jól tenni főkép igyekezett,

Szólltt hozzá mit tégyen, mondja-meg, kedvére,
Mindeneket meg-tesz az ő tetszésére.

Fő meg hajtva kérte, hogy az Országába,
A' kereskedése mehessen folytába.

Leg-ottan ő eztet néki meg-ígérte,
De ezt hozzá tette, sőt mondbatni kérte;

Hogy új vallást ide soha bé-ne hozzon,
Erőszak tétellel ő kárt se okozzon.

Várost, erősséget ne-is építessen,
Ha akarja, hogy ő békével lehessen.

Szólt

Digitized by Google

Szólt a' Gróf: ezeket tenni nem kívánnya,
Kegyelmébe magát tovább-is ajánlya.

Szabad kereskedés levelet íratott,
Mellyre nevét tévén, kezébe adatott.

Küldött ezzel néki szép ajándékokat,
Érdemesnek látom ki-tenni azokat.

Egy kardot, a' mellynek arany vólt zomántza,
Szíj helyett gyöngyökkel fűzött vala lántza.

Porcellánból harmintz személyekre szervízt,
Sok dohányt, herba-thét, mellyek adnak jó ízt,

Sok drága kövekkel ki rakott kis szekrényt,
Édes italokhoz két szép arany edényt.

Egy hajóra való Zászlót ön' tzímjével,
Hogy bátran járhasson mindenütt jelével.

Úti költségére ötven aranyokat,
Minden darab nyomott harmadfél latokat.

El-mene a' Király más nap Killingébe,
Szép városai közt majd leg-szebbikébe.

A' Gróf is mindjárást úttyához fel-készült,
Hajójához sok más ott való hajó gyúlt,

Egyikén a' Bontz vólt, sok más Urasággal,
Kik kozzája vóltak nagy hajlandósággal.

Ezek két papirost adtak a' kezébe,
Olvasván ezeket, a' Gróf jött kedvébe;

Mert az állott bennek, hogy Japóniába
Szabadon meg-térhet, bár mellyik órába.

Az Iffiat pedig, melly vele el-mégyen,
Ajánlották néki, hogy gondja rá légyen.

Adott nékik a' Gróf bör ajándékokat,
Vissza indították ezzel hajójokat.

Digitized by Google

Míg ezek így folytak, Rontót ugyan látta
A' Gróf: de hogy tsendes, azt nagyon tsudálta.

Magához hívatta, hogy vele szóllhasson,
És bágyadtságárúl valamit tudhasson.

El-jött, de meg-apadt mind a' két ortzája,
Vékony lett két tzombja, 's két lába ikrája.

Szóllott hozzá, mond meg! Fiam Rontó, hogy vagy?
Nintsen itt, mint vala Kámtsatkába olly fagy.

Még is úgy lézengesz, mint tavaszkor a' légy,
Ne tsetely! ne botoly! talpon álly! vígan légy.

Szólltt: köszönnye Nagysád, hogy így-is járhatok,
És két lábaimra tsak hogy fel-álhatok.

Jól tudtam: illy dolgom lészen a' tengeren,
Mert ez, sem Angyalon, sem pedig emberen

Nem könyörül; hánnya, mint ördög az annyát,
Jó hogy meg-nem-mértem szirtek köztt padlan-
Fel-állott fejemen mindég minden haj szálI, (nyát.
Mert rajta sarkamba vólt mindég az halál.

Már tsak aztat lestem, mikor áll fenékkel,
Ég felé az hajó, 's mikor merülök-el.

A' remegés között az vólt még nagyobb kín,
Hogy egész testembe minden ér, minden ín

Meg gyengült, s' mint aggeb, lettem ollyan fáradt,
A' nagy koplalástúl bélem öszsze száradt.

Mert mikor kóstoltam tésztává vált halat,
Keserves ízt adott számnak minden falat.

Eddig azt tartottam, hogy a' zab kenyérnél
Nintsen rosszabb étel, és a' Sváb krumpérnél;

De sárga tsizsmámat hogy kéntelen lettem,
Hal zsírba meg-főzni, oztán abbúl ettem;

Ón

Óh melly nehezen ment talpa le torkomon,
Mert olly fojtós vala, bár nem ettem mohon;

Hogy mind a' két ſzemem az erölködésbe
Ki düllyett, mint júhnak, ha esik döglésbe.

Meg-akadt gégémbe, már tsomoſzló fával
Le-akartam nyomni, még-is nagy munkával

Gyomromba taſzítám, de nem kis erövel,
A' ſiintámba ſzokott lenni vas veſſzövel.

Így fözött tzipöktül láttam ſok mint nyögött,
Én is, hogy gyomrombúl zsír doha böfögött;

Görnyedtem, mint tsiga magam' öſzve húztam,
Titkon Véreimtöl, Hazámtól bútsúztam.

Mert a' Dohotnál-is ez átkozottabb ſzag,
Nints emberbe mellyet meg ne rázzon, olly tag.

Hogy ha Achilleske tzipöjét e' zsírba
Meg fözte, 's meg-ette, tudom ſzált már sírba.

Szólt a' Gróf: jó Rontó, mit tudtunk mást tenni,
Hogy éltünk' meg-tartsuk, illyet kellett enni.

De lásd! úgy é? egy ſem hólt-meg mi közzülünk,
Hogy meg-jobbúlt ſorsunk, most azon örülünk,

Vagyon Kókus diónk, van most Ananáſzunk,
Lövünk ſzarvasokat, ha erdön vadáſzunk.

A' borúlást mindég a' nap fény követi,
Hogy mindég jó dolgunk légyen, ki teheti.

Achilleske él, friss, mert öt' ſzáraz hallal
Peſzmeggel tartottam, 's édes víz itallal.

Titkon meg tartottam mindenböl ſzámára,
Máskép jutott vólna ſzegény halálára.

Heroicus actust, ſzólt Rontó: tett Nagyſád,
E' Kereſztényſégért az ég jutalmat ád.

Digitized by Google

A' kis Achilleske, *casus reservatus*,
A' vele tett dolog, *actus inculpatus*.

Igaz, hogy fanyarú dolgunk meg változott,
A' fok jegek közzül az Isten ki-hozott.

Szép ajándékokat egytül, 's mástúl veszünk,
Mint Magyar hazánkba, olly jól még sem eszünk.

Nem bánnám enne itt akár ki Ananászt,
Tsak én ott ehetnék jó foghagymás kolbászt.

Gyümölts, ez: bár szagos, édes levét adja,
Az Hatvani Dinnye még is fent haladja.

A' Kókusz dió-is tsak Mókusnak való,
Sok olajjá vagyon; de még sem ollyan jó,

Mint a' szalonnából tzipóra tsorgott zsír,
Óh magyar gyomornak nintsen ennél jobb ír.

Egy Jápon masolyás Rizskásáját hozta
Nékem: ennél-is jobb az hajdú kápolzta.

Bár tsak még valaha juthatnánk Hazánkba,
Ott óldalast tennénk, nem Kókuszt a' szánkba.

De tudom hogy megint a' hajóra ülünk,
Majd megint ki nem lesz habokbúl a' fülünk.

Kérem Nagyságodat, azon igyekezzen,
Hajó ne más felé, tsak oda evezzen,

Hol a' szöke Duna a' Tengerbe szakad,
Hogy ha ott a' sziklán talán meg is akad,

Semmit sem fog tenni, ülünk tsónakokra,
Avagy-is Liptóba munkált Tutajokra.

Ezeken mehetünk egész majd Szegedig,
Ottan meg a' Tiszán fel felé Füredig.

Jó Barátom Rontó! e' szamár kivánság,
Meszsze járunk attól; kérésed hitvánság.

Melly-

Digitized by Google

Mellybe Duna ſzakad, a' fekete Tenger,
Meg öſzül, míg innét oda megy az ember.
En rövidebb útat vettem itt elömbe,
Tsak Isten tartſon-meg tovább-is erömbe,
Tavaſzra Hazánkba fogunk már mi lenni,
Az Húsvéti bárányt Budán fogjuk enni.
Angyal ſzóll Nagyſádbúl, ſzólt Rontó a' Grófhoz,
Kérem ne-is fogjon Nagyſád már más úthoz.
Mindjárt most indúllyunk, már vagyon minde-
Az habok ſem leſznek talántán ellenünk. (nünk,
Indúllyon! indúllyon! ne késſen Nagyſágod,
Nem kell ſajnállani ſemmi fáradtſágot.
De elöbb Stefanovt itten egy füzfára
Tsapontassa Nagyſád, mert gyalázattyára
Egéſz Társaſágnak vagyon olly gaz ember,
A' kit még utóbb-is az Úr Isten meg-ver.
A' népet a' hajón hányſzor nem buzdíttya
Párt-ütésre, Nagyſád ellen fel-indíttya.
Avagy-is másoknak légyen példájára,
Akaſztassa Nagyſád a' nagy árbotz-fára.
De hóhérunk nintsen, ez talán leg-jobb leſz,
Katonássan fejét el-ütöm, így el-veſz.
Hallod-é te Rontó! az ember nem tsibe,
Roſſz a' boſſzú-állás, ha van valakibe.
Hadd éllyen! az eſze hogy ha meg fog érni,
Meg-látod, magába hogy fog még ö térni.
Boſzſzú-állást ſoha ſe végy a' ſzívedre,
Reggel meg-indúlok a' te kérésedre.

Digitized by Google

HETEDIK TZIKKELY.

A' mellybe Japóniából való ki-menetele a' Gróf-nak ki-tétettetik, ezen kívül némelly szigetekbe való jutása, különösſen Usmeligon szigettyébe nagy veſzedelmek között való érkezése, Lakosſainak jóſága, ebből való el-menetele, Formósa szigetbe való bé-menetele, itten a' Lakosokkal való tsatái elö-adattatnak.

Más nap egybe gyüjté Gróf a' Társaſágot,
Kérte, hogy mondjanak néki valóſágot.
Kívánnak-é ök itt rablani lyányokat,
Velek meg-fordúlni, el-vinni azokat.
De ſenki tsak ſzót ſem adott kérdésére,
A' Gróf így adta-ki ſzándékát végtére.
Én Chínába megyek; ott áll Kanton Város,
Mellybe lakik gazdag, 's vagyonos ſok áros.
A' böröket majd el fogom ottan adni,
Japóniát, Chínát, el fogom én hadni.
Egyenesen megyek én Európába,
Egy Fejedelemnek magam' óltalmába
Fogom ajánlani; onnat meg-fordúlok,
Egy Colóniához azután úgy nyúlok.

Ezt

Digitized by Google

Ezt tetszésem szerint rendbe fogom szedni,
Nem félek: mert azon Király fog már fedni.

Minnyájának tetszett ezen bölts gondolat,
Ök meg-is maradnak, szólltak, a' Gróf alatt.

A' Japóni Zászlót a' Gróf ki-tétette
Az hajóra; úttyát leg-ottan követte.

Mindjárt két nap múlva, egy szigetet értek,
Vas matskákat hánytak, a' mint ehez fértek.

Vélte a' Gróf itt-is majd mindent el-adhatt,
Es így a' Chinai úttya el-maradhat.

Kutnetsovt néhánnyal szárazra küldötte,
Öt hamar egy hajó viszsza kisírtette,

Ezen három Úr ült: mint a' Gróffal lettek,
Nékie sok féle kérdéseket tettek,

Vélték Gróf hogy Spanyol, többik-is lennének,
Mivel ollyan köntöst 's szakált viselnének,

Manila Városba minnyájan laknának,
Itt ök mit keresnek, haraggal szóllának.

Mert a' Spanyoloknak nagy ellenségeik,
Mérgessen el-mentek, szikráztak szemeik.

Látta a' Gróf, hogy itt nem lészen vására,
El-indúla, hogy ne következzen kára.

Nyóltzadik Augustus napjára virradott,
Szemeikbe megint egy sziget akadott.

Ez alatt feküdött egy szép és nagy Város,
Tsak közzel egy szoros, vélte nem leSz káros,

Hogy ha ebbe bé-száll; ök bé-is szállottak,
Lakosok lántsákkal ellenek futottak.

De ágyúkat látván, mindjárt meg-sjedtek,
Mint egy öt száz lépést futva hátra tettek.

A'

Digitized by Google

A' Gróf itt ki-mene a' ſzoros parttyára,
Kiáltott: jönnének hozzá parolára.

Sokára el-jövé egy meg-élemedett
Ember: és nagy bátran illy kerdéseket tett:

Ki ſzabadſágával mertek bé-ſzállani
Az ő ſzorossokba, 's ágyúkkal állani.

Az Hollandusok is engedelem nélkül
Eztet nem tselekſzik, tarttyák azért vétkül.

Szólt a' Gróf: nem vagyunk mi ſem Hollandusok,
Avagy-is Spanyolok, ſem pedig Angliusok;

Hanem tsak emberek, kiknek van ſzükſége
Vízre, élelemre; és mi ellenſége

Senkinek ſem vagyunk, mihent azt nyerhetünk,
Örvendeni fogunk, ha tovább mehetünk.

Szólt a' vén Úr, mindjárt mindent adattatok,
Vegyétek-el; oſztán innét lódúllyatok.

Küldött kilentz hajón vizet, eleſéget,
Egy ideig nem-is ſzenvedtek éhſéget,

Más nap hogy ſok hajók, látták, érkeznének,
Szoros parttyán gyalog, lovon-is gyülnének,

Seregbe gyült népek, kardokkal, lántsákkal,
Tegzekkel, nyilakkal, mások meg tsidákkal,

Pánov Urat a' Gróf tizen-nyóltz emberrel,
Eleikbe küldte, vóltak jó fegyverrel,

Nem tudván, jönnek-é úgy, mint ellenſégek,
Kik talán ſzeretnék, lenne nyereſégek.

De látván, Pánovval jönnek tsendeſſéggel,
Ezen jó Japonok, minden békeſſéggel.

Mindjárt futó tüzzel őket köſzöntette,
Négy ágyú lövéssel még felül tiſztelte.

Ezen

Digitized by Google

Ezen tiſztelletet olly nagynak tartották,
Mert ágyúk morgását még ők nem hallották.

Hogy itten minnyája feküdt ortzájára,
És eggyike ſem mert fel-állni lábára.

Ezt nem látta a' Gróf, 's nem tudta, mi történt,
Tüzeket adatott újra itten tüstént.

Mert látta hozzája egy nagy Úr érkezne,
A' ki-is ő vele ſzóllni igyekezne,

De ez úgy meg-íjedt, hogy mindjárt el-ájúlt
A' Nagy tiſztelettül, a' földön végig nyúlt.

Egy fél óra múlva, még-is fel-eſzméllett,
A' Gróffal kevessé durtzásan beſzéllett.

Mondá: árestomba teſzi minnyájokat,
Hogy ide bé-hozni merték hajójokat.

Hogy hatalma vólna, ki húzá keblébül
Egy papirost; a' mellyt ki-vévén kezébül

A' Gróf: Krustievnek azt el-tenni adta,
Hogy viſzſza nem adja; magát úgy mutatta.

Meg-eíjedett ezen, a' maga nyakára
Mutatott; hogy ezért jutt akaſztó fára.

Meg-ſzánta, és aztat viſzſza adta nyomba,
Szólltt: köſzönnye, hogy nem teſzi árestomba.

Egy pár nyuſztnak bőrit, és annyi Vidrákat
Adott néki, értek mondott nagy hálákat.

El-ment, barátſágát mostan már ígérte,
De már ágyú lövés itten nem kísérte.

Ezen nagy ſzigetnek neve vólt Xicócó,
Látván a' Gróf itt ſem léſzen vására jó,

El-indult; ötöd nap fel-veve ſzemére
Egy ſzigetet; a' mint a' Gróf ehez ére;

Szép-

Digitized by Google

Szépnek látszott: azért fel-tette magába,
Hogy bé fog szállani ennek szorossába.

Kutnetsovt 's nyóltz embert, meg-tekíntésére
Küldötte: hogy jó é? adná értésére.

Itt ezen szorosba egy szép nagy hajó ált,
Idegen vólt ez-is két hete, hogy meg-szált,

A' mint Kutnetsov Úr e' mellett evedzett,
A' Nép abból reá egynéhány lövést tett.

Meg-hallván azt a' Gróf, maga hajójával
Védelmére mene, lött két ágyújával.

Eztet tselekedvén, mint melléje jutott
A' nép azon mindjárt Kajuttyába futott,

El-fogta e' hajót ki-is raboltatta,
Maga hajójára a' Zsákmányt hordotta.

Ez állott Nádmézből, drága Portzelánból,
Selyemből, Pamutból, és sok bál dohányból.

Nyertek itt sok kardat, sok drága ruhákat,
Értek ezek négy száz frantz ezer livrákat.

Az hajó fenekét ki-fúrták végtére,
Hamar le is süllyedt tenger fenekére.

A' foglyokat a' Gróf útnak botsájtatta,
Ezen Takesina szigettyét el-hadta.

De más nap az hajó egy szirthez ütődött,
Mellyel-is óldalán, olly nagy lyuk törődött.

Hogy itt minnyájának kelletett pumpolni,
Mivel a' víz magát nagyon kezdte tolni.

Itt-is már a' hajó dült fél óldalára,
Mert a' tenger hányta habjárúl habjára.

De még-is e' szörnyű nagy veszedelembe,
Föld tüne itt, nem egy, hanem több már szembe.

A'

Digitized by Google

A' hajó kevesé megint helyre állott,
Kutnetsov Úr pedig kis hajóba szállott.

El-ment jó ki-kötő helyet ő vizsgálni,
A' mellybe a' hajó bé-foghatna állni.

Akadott-is hamar ő egy tenger révre,
De a' nap-fényétül igen nagyon hévre.

A' Gróf négy emberrel fel ült egy *Jelére*, (*a*)
Ezekkel maga ment meg tekintésére.

A' mint ő szemes Úr eztet meg-vizsgálta,
Nagyon félelmesnek a' torkát találta.

Mellyt nem reménylettek, negy szélvész támadott
A' tengert nem látták, csak tajtékos habot.

Bé-süllyednek, vélték, tengernek öblébe,
Sok már nem-is tudta mit tesz rémültébe.

A' Grófot felette nagy szerentsétlenség
Érte: de meg-tartá a' Mennyei Felség.

A' nagy szél Jelléjét egy szirtnek hajtotta,
És fenékel aztat fel-is fordította.

Nagy nehezen még-is ő a' parthoz úszott,
Bár nagyon fáradt vólt, ő arra fel-kúszott.

Érzékenység nélkül ő azon feküdött,
Majd csak a' halállal hogy már nem küszködött.

E' szigetnek vala Uzmeligon neve,
Felette nagy mindég itt a' napnak heve.

Csak négy óra múlva akadtak reája,
Látván, hogy még ő él, örült itt minnyája.

Mind-

---

a) Jele Japoniai szó, és hajó neve, a' mellyet ők fákhéjából munkálnak, némelyikbe nyóltz ember-is bé-fér, még-is ollyan könyű, hogy egyet egy ember a' fejére tévén, futva mehett azzal.

Digitized by Google

Mindjárt egész testét kendőkkel dörzsölték,
Erős illatokkal tagjait öntözték.

Jobban lett, és mihent aztat meg-hallotta,
Hogy az hajó kárát épen nem vallotta.

Sőt hogy bíztos révbe immár az vólna bent,
És a' nép szárazra belőle hogy ki-ment;

A' mellyen-is vertek immár sátorokat,
És le-is hordották mind a' butyorokat,

Hogy így ők az hajót helyre állíthassák,
Minden mi meg-ázott, meg-is száríthassák.

Egész egésége mindjárt ezért meg-tért,
Te Deum laudamust tartott többi azért.

Két sziget lakossa a' Grófhoz itten jött,
Egy hagyitásnyira állott tőlök más öt.

Egy papirost adtak ezek a' kezébe,
A' Gróf ezt tsudálta, és jött nagy kedvébe.

Mivel deák betük vóltak arra írva,
Majd hogy örömébe nem fakadott sírva.

Pater Salis Ignátz vólt, ki eztet írta,
Portugáliából való Jesovíta.

Missionárius vólt, jött ez Országba,
Téríteni a' kik éltek itt vakságba.

Le-írta ő itten, hogy mint fáradozott,
Anyaszentegyházba hány lelkeket hozott.

Két száz huszon hatot első esztendőbe,
Egy néhány ezreket a' többi időbe.

Az igaz Római Catholica hitbe,
Szent Keresztvíz által, tsak ő maga vitt be.

Meg-tsókolta a' Gróf ellőttök ez írást,
És viszsza-is adta nékiek mindjárást.

Igen

Digitized by Google

Igen tetszett nékik, hogy azt úgy tisztelte,
El-mentek: a' Grófot minnyája kedvelte.

Más nap három százan jöttek fegyveressen,
A' Gróf sátorához mentek egyenessen.

Két elő járójok mélyen meg-hajtották
Magokat, 's kezeket a' Grófnak nyújtották.

Erre szent Keresztet magokra vetettek,
Minnyájan olvasót kezeikbe vettek.

Négyen egy szönyegen Breviáriumot
Hoztak: tettek ezek nagy complementumot

A' Grófnak, és aztat kezébe nyújtották;
Mert nagy ereklyének ők aztat tartották.

Míg életbe vala, Pater Salisé vólt,
Kezeknél maradott, hogy ez Atya meg-hólt.

A' Gróf-is zsebébe olvasót keresett,
Nem talált, hogy úszott, a' tengerbe esett.

A' helyet kezébe vett egy Feszületet,
Látván ezek aztat, olly nagy tiszteletet

Tettek, hogy itt térdre le esett minnyája,
Eztet; *Hisás Kristos!* kiáltotta szája.

A' Keresztet a' Gróf tétette helyére,
A' két fövebbeknek adta értésére;

Hogy nintsen szállása még az ő népének,
Es ollyan sem vólna, mellyből ehetnének.

Valamit a' Gróf kért, ezek mindent hoztak,
A' mi tsak tőlök telt, ők ajándékoztak.

Mivel beszédjeket senki sem értette,
Egy illy szót, más meg mást papirosra tette,

Egy kis Gramatikát hamar-is formáltak,
Napról napra velek jobban discuráltak.

Más nap egy Fő Úr jött látogatására
A' Grófnak: 's hajója meg-vizsgálására.

Ég szín selyem kita vólt az öltözettye,
Fekete atlaszból pedig övedzettye.

Sárga Kamukából köpönyeg a' vállán
Függött: fa pantófli vala a' két lábán,

De veres Atlasszal vólt ez bé borítva,
Tsúfos selyem sapka fejébe szorítva.

Kezet fogo t vele, nagy fő meg-hajtást tett,
Szintúgy mint a' többi Kereſztet-is vetett.

A' Gramatikába fel jegyzett szavakkal
Köszöntötte a' Gróf, de esett hibákkal,

Mert nevetett: kezdett Portugallus nyelven
Beszélleni, a' Gróf tsudálkozott mellyen.

Mondotta: *Tunkinba* (*a*) jött ő e' világra,
Páter Salis hozta öt' ezen Országra;

Halála után lett itten Fejedelem,
Hogy illy nagy Úrrá lett Isteni Kegyelem.

Felette dítsérte a' nép szelídségét,
És ezen szigetnek nagy termékenységét.

Vintplat meg tekinté az egész szigetet,
Mellyről-is a' Grófnak illyen jelentést tett;

A' Paraditsomnak képe ez, és mássa,
A' ki ezt nem hiszi, járja-meg, és lássa.

Mert a' Természetnek minden adománnya,
Istennek sok féle drága alkotmánnya,

Olly bővséggel van itt, hogy azt kell tsudálni,
A' sok szépségeken szem nem tud meg-álni.

A'

(*a*) *Tunkin* Chínai Város, és feküszik Ázsiába.

Digitized by Google

A' vén Tunkint a' Gróf itt meg-szóllította,
Hogy nagy kedve volna nékie, mondotta;
Hogy ha meg engednék, itt egy Coloniát
Építni: bé-hozna sok szép Familiát.
Felelt: örömökre fog néklek válni,
Hogy ha több Keresztény meg fog itten szállni.
Miklós vólt a' neve ezen vén Tunkinnek,
Gróf szándékát hírül adta kinek kinek.
Szóltak a' lakosok, mindjárt fel-osztoznak
A' földel ő vélek, lyányokat-is hoznak,
Hogy a' ki nőtelen, itt meg-párosodjon,
És így nemzetségek hamar szaporodjon.
A' Gróf meg-köszönte szép ajánlásokat,
Most el-megy, de meg tér, hoz még több máso-
Ollyakat, kik tudnak minden mesterséghez, (kat,
Tsudállani fogják majd, mit viznek véghez.
Egy szomszéd faluba Gróf más nap ki-sétált,
Ezen helység mintegy nyóltzván házakból ált.
Minden ház körül vólt sok egyébb épület,
Szép kert, pajta, udvar, 's e' körül kerület;
Az öreg Miklós Úr a' Grófot bé-vitte
A' maga házába; szomját enyhítette
Thével, és sok féle gyümölts italokkal,
Böven meg vólt rakva asztala azokkal.
Míg az ebéd készült, a' falu ide gyült,
A' Gróf mit itt látott, azon nagyon el-hült.
Az iffiak itten igen nagy készséggel,
Birkóztak, 's futottak pályát sebességgel.
Tántzoltak a' lánykák gyönyörűségesen,
Énekeltek, mint a' Syrenek, ékesen.

Digitized by Google

Az ebédhez ültek külön Aſztalokhoz,
Mert nem üll a' férfi itt az Aſſzonyokhoz.

Leányok ſzolgáltak mind a' két aſztalnál,
A' mellynél ök ültek, a' ſzépe vólt annál.

Sok beſzédek között Miklós végső ſzava
E vólt: itt van Uram! lyányok ſzépe, 's java.

Válaſzſzál közzülök edjet Feleſégnek,
Tartsd kívánſágomat igaz ſzívesſégnek.

Mert te az ég alatt nem találſz illyekre,
Illy erköltsösökre, és illyen ſzépekre.

Grófot a' vén Miklós addig ſarkallotta,
Nem menthetvén magát; míg nem ajánlotta,

Hogy igen-is edjet fog ő válaſztani,
De Copulátziót fogja halaſztani

Akkorra, a' mikor honnyából viſzſza-tér,
Addig az ideig ő várakazást kér.

Reá állt Miklós Úr ezen ſzándékára,
Hogy most jegyezze el, kénſzerité árra.

Látta hét Aſzſzonyſág már az házhoz vezett
Hét ſzüzet; mindenik fogott edjel kezet.

Fejér ſelyem kïta vólt az öltözetek,
Kék ſelyem kötényből állott övedzetek.

Szép barna hajokat fésülték vállokra,
Sok féle virágot fel-töſztek azokra.

Az öreg Miklós Úr, egy fátyol keſzkenöt,
Mellyet Ariadne talám, és nem más ſzött;

Gróf kezébe adott, ſzólltt: annak fejére
Vesse: a' mellyike léſzen tetſzésére.

A' ſok ſzép köztt igen nehéz válaſztani,
Egy bokorrúl leg-ſzebb rózsát ſzakaſztani.

Ezek-

Digitized by Google

Ezeknek ha látná Páris itt formáját,
Törné fejét, mellyik nyerje-el almáját.

A' Gróf is ezeket, bár miként vizsgálta,
Szépség remekének minnyáját találta.

Végére ugyan tsak választott magának
Edjet: nevezték ezt Tintó Volangtának.

A' fátyolt vetette ennek a' fejére,
Vólt az öreg Úrnak ez nagy örömére.

A' többi leányok mindjárt körülötte
Tántzoltak, tsókolták, mindenik törlötte

Rózsa vízbe mártott kendővel ortzáját,
Intették, szeresse el-jegyzett mátkáját.

Ezzel házrúl házra ötet el-vezették,
Ezen tiszteletet muzsikával tették.

Mindenütt hírdették, hogy el-jegyeztetett,
Szép ajándékokat minden háznál-is vett.

Néhány órák múlva, az édes Annyával,
A' Grófhoz viszsza jött, és a' nagy Attyával.

Igen tisztességes öreg ember vólt ez,
Az édes Annya is tudott betsülethez.

Az öreg a' Grófot mindég tsókolgatta,
A' leányát pedig az Annya állt adta.

Miklós Úr így szóllott, mostanság a' Grófhoz,
Hogy kisérje őket most önnön házokhoz.

Elöl ment, a' Grófot maga-is kisérte,
Mihent ház ajtaját a' Gróf velek érte,

Bé-mentek, meg-hajták magokat itt sorba,
A' Gróffal viszsza ment Miklós a' táborba.

Más nap az öreg Úr a' Grófhoz érkezett,
Mivel kötést tenni vele igyekezett.

Digitized by Google

Ez csak abból állott, hogy hamar itt lenni
Fog ő: 's vele sokan meg-fognak jelenni,

Vagy húsz házat nékik addig építsenek,
És minden szükségre valót készítsenek.

Lakosoknak adott itt ajándékokat,
Fegyvert; mert ez nem volt, golyóbist 's porokat.

Volangtának küldött köveket, gyöngyöket,
Miklós Urnak adott sok féle böröket.

A' Társaság közzül ötten itt erővel
Mararadtak: nem gondolt annyi kevés fővel.

Sőt a' lakosoknak őket ajánlotta,
Úgy-is ő viszsza jönn hozzájok, mondotta.

Hogy indúlni akart, tett a' nép jajgatást,
Kértek, hamar járjon, kívántak sok áldást.

Sajnálta, hogy itten ő nem maradhatott.
Illy jó emberek közt hogy ő nem lakhatott.

Mivel ezek éltek bár együgyüségbe,
De nem voltak még-is soha-is szükségbe.

Mint Európába, leg-kissebb álnokság,
Szívekbe nem vala két szín, áll ortzaság.

Természétes vala Filosofiájok,
Soha hazugságot nem szóllott a' szájok.

Mint azoknak, kik meg-világosítottak,
Fényekkel sok ezer embert vakítottak.

Mindenkép a' hajó már helyre hozatott,
Édes víz, élelem bőven rá hordatott.

Az egész Társaság egésséges friss volt,
A' rekkent melegbe csak egy-is meg-nem-hólt.

Huszadik Augustus volt, hogy a' Gróf indúlt,
Volangta el-mentén sírt, és nagyon búsúlt.

Egy

Digitized by Google

Egy Holandus hajó feléjek érkezett
Harmad napra, mint már jó közel evezett;
A' Gróf hajójára arrúl lövést tettek
Flintákbúl; de még-is ſenkit ſem ſértettek.
Passust mutassanak nagyon kiáltottak;
Másként roſzſzúl járnak, felette zajgottak.
Erre a' Gróf felét mindjárt a' népének
Fegyverbe állíta, á' kik fel-menének
Hajó' piattzára, ott ſzép rendbe álltak,
Mit fog parantsolni, már tsak arra vártak.
Tsudálta vakmerö tselekedeteket,
Mert tsak Algiri nép téſzen illyeneket.
Mindjárt is ágyúkkal ellenek dürgetett,
Apro fegyverrel-is reájok lövetett.
A' Holandus hajó ſebessen el-lódúlt,
Kétſég kívül mivel azon ſok ember húlt.
Huſzon hatodikán Formosa ſzigettyét
Meg-látták mind térjét, mind pedig ligettyét.
Meg állott itt a' Gróf a' ſzigetnek ſzélin,
Embereket látott, egy dombnak az élin.
Vintplat és Kutnetsov kis hajóra ültek,
Tizen-hat emberrel bé menni kéſzültek.
El-indúltak ezek, hajóbúl ki-ſzáltak,
A' ſziget ſzélinél minnyájan meg-áltak.
Tizen-két emberrel ezt Kutnetsov járta,
A' többivel Vintplat a' hajót ſtrázsálta.
Mindjárt-is Kutnetsov Indiaiakra
Akadott, de még itt nem igen ſokakra.
Még-mondotta nékik hogy ök tsak élelmet
Keresnek; tegyék-le ök minden félelmet.

Digitized by Google

Egy közel faluba ők bé-vezettettek,
Rizskását, diſznó húst itt elikbe tettek.

Felső végin látván több több embereket,
Bé-nem kívánták ők várni már ezeket.

Hanem lassan lassan ők itt viſzſza-tértek,
Mint már a' falubúl a' mezőre értek,

Nagy ſereggel mindjárt itt ellenek jöttek,
Mint a' Zápor essö, nyilakkal úgy lőttek.

Kutnetsov reájok jó tüzet adatott,
Mellyre is közzülök ſok fűbe harapott.

Még egyſzer akarván ezek rájok ütni,
Itt a' Gróf parantsolt egy ágyút ki ſütni.

Ennek morgásától nagyon meg ijedtek,
És az erdő felé futottak, siettek,

Kutnetsov érkezvén már tenger parttyára,
Más ſereg lármával jött megint nyakára.

Mivel itt Vintplat-is jött ſegítſégére,
Hamar tizen ötöt a' földnek ſzínére

Le-fektettek, 's ötöt kötözve el-hoztak,
Azon nap, és éjjel több bajt nem okoztak.

Illyen ütközetek látván, nem haſznosak,
Sőt gyakorta ſzoktak lennie károsak;

El-hagyni kívánta azért a' Gróf eztet,
Jól lehet ö embert még edjet ſem veſztett.

De a' többieknek nagy kívánſágára
Bé-mene a' révbe, ki is ſzált parttyára.

Krustievt, Baturint, huſzon nyóltz emberrel,
Kik fel-övedzettek mindenkép fegyverrel,

Patrolba küldötte egy kis meſzſzeſégre,
A' mint ezek értek egy kies térſégre,

Fe-

Digitized by Google

Felejek Indusok jöttek zöld ágakkal,
Virágokkal tzifrált ſok terpedt gallyakkal.

Mintha kivánnának lenni békeſégbe
Ő velek, és edjet értő tsendeſſégbe.

E' bizodalomba egynehánya bé ment
A' faluba, de tsak alíg vóltak még bent;

Mindjárt nagy tüzellés, kiáltás hallatott,
A' Grófnak tudtára a' lárma adatott,

Azonnal kívánt ő lenni védelmekre,
Tizen-öt emberrel ment ſegedelmekre.

Meg-indúlván látta, hogy a' népe ſzalad,
Meg van veſztegetve, és tsak alíg halad,

Hat már meg foſztatott minden fegyverétűl,
Minden gúnyájátúl, mi több, az ingétűl.

És így a' Gróf felé futnának meſztelen,
Így jár a' vakmerő, és a' ki eſztelen.

Ő a' ſebeseket hajóra küldette,
És a' kik bé mentek, árestomba tette.

Hirtelen rá tsapott itt a' Indusokra,
Az el-estek ſzáma mene hamar ſokra.

Kutnetsov-is el-jött itt ſegítſégére,
Futván az ellenſég ment kergetésére.

Mint jó vitéz őket meſzſze-is kergette,
A' falut meg-gyújtván, azt hamuvá tette.

Két ſzáz Indiai ember esett itt el,
A' többi el-ſzaladt, ſzámos ſebesekkel.

Ezen tsata után, Gróf innét el-mene,
Nem jó olly nép között lenni, a' melly fene.

Hamar-is két hajót jönni ſzemre vettek,
Mellyekrűl reájok emberek intettek:

Digitized by Google

Mennének utánnok, aztat jelentették,
Mentek: egy szép révbe ők bé is vezették.

Jöttek ide mindjárt számtalan Indusok,
Náoméz, és sertés hús, mellyet hoztak, vólt sok.

Holmi aprószágért el-tsereberélték,
Főkép tükrötskéket adjanak, azt kérték.

De a' Gróf ő nékik már most semmit sem hitt,
Tizen-két fegyveres ember állt mindég itt.

Dél után egy sereg Indusok érkeztek,
Ki az hajós Vezér? arrúl értekeztek.

Elöl járójokon fél Spanyiol gúnya,
Fél Európai, vólt ez azért tsúnya.

Ezt Hieronimus Pasechónak hívták,
Az Ország könyvébe a' nevét így írták.

Spanyol fínak magát lennie tartotta,
Madritba született vólna, azt mondotta.

Ez a' Grófnak maga házát ajánlotta,
Népét melly itt lakik, igaznak vallotta.

Nagyon örülnének, hogy ellenségeket
Tegnap jól meg-verték, azon gaz népeket,

Kik őket szüntelen nyughatatlanítták,
A' kiket tsak lehet, ellenek indíttyák.

Valameddig tetszik itt maradhatnának,
Mindent, mi szükséges lészen, ők adnának.

Szólltt a' Gróf nékiek, hogy víz kivántatna,
Kérte-is, egy forrást nékik mututtatna.

Igen szép forráshoz maga el-vezette,
Egyszersmint a' Grófot itt arra intette:

Hogy ha merítenek, ők jól vígyázzanak,
Hogy ellenségeik rájok ne tsapjanak.

Pá-

Digitized by Google

Pánov Útra bízta a' Gróf ezen dolgot,
Nagyobb dologba-is már ő sokszor forgott,
Adott ő melléje jó tizenkét embert,
Sokszor mindenike már ellenséget vert.
Ezek után ő a' Grófnak meg-mondotta,
Hogy ezen Formosa szigettyét tartotta
Sokáig olly vad nép, kik mindég üldözték
Egymást, 's ha lehetett, rakásra öldözték.
Most Chinaiaké e' szigetnek fele,
Fele vad népekkel még mostan-is tele.
Egészlen meg-venni, kevés faradtsággal
Lehetne; kéri ött azért barátsággal,
Vegye azt magára; igen nagy Úr lészen,
Fellette sok kintset 's hasznot ebből vészen.
Fel-is tette szentül a' Gróf azt magába,
Hogy ha meg-tér, veszi aztat hatalmába.
Mivel vízzel egynek sem esett meg-térte,
A' Grófot Pasechó azért itten kérte:
Hogy küldgyön valakit mindjárást hozzájok,
Mert tán bajok vagyon, avagy más hibájok.
Kutnetsov mindjárt-is hozzájok küldetett,
Kevés idő múlva már viszsza vezetett
Sebeseket: és egy halottat-is hozott,
Mellyt vigyáztalanság egyedül okozott.
Szóllt: a' forrás körül ember nyoma sem vólt,
Mellyet hozott, meszsze feküdt tőle e' hólt.
Hanem Pánov 's többi förödni mennének,
A' mint a' víz partján ők le-vetkezének,
Az Indianusok, mindjárt rájok tsaptak,
Popovot meg-ölték, sokan sebet kaptak.

Pánov

Digitized by Google

Pánov, és Langinov nagy halálos sebbe
Estek, ő azt tartja, meg-is halnak ebbe.

Kedvez Pánovjához menni igyekezett
A' Gróf, 's éppen akkor hozzája érkezett,

Mikor a' többinek ötet ajánlotta,
Hogy szavát fogadgyák, kérte 's javaslotta.

Meg-látván a' Grófot, kezeit tsókolta,
Könyvek tsorgásával a' többit pótolta.

Kevés szókkal még-is köszönte kegyelmét,
Ha ött meg-bántotta, kérte engedelmét.

A' Gróf nagyon sírván, egy szót sem szólhatott,
Pánov itt nyújtózni kezdett, el-hallgatott.

A' Gróf karjai közt ki-is adá lelkét,
Kár vólt, hogy illy móddal végezé életét.

Mihent nagy pompával ötet el-temette,
Pasecho nékie mindjárt jelentette:

Hogy Indusok ellen akarnak ők menni,
Ezen gaz dologért bosszút rajtok tenni.

A' Társaság úgy-is nagyon mérgelődött,
Meg-hallván ezt, mindjárt hozzájok szegődött.

Véletlen Pasecho egy közép szer hajót,
Illyeneknek neve ő előttök Canót,

Meg-látott, és ezen valának Indusok,
Meg-mutatta nékik, mivel vóltak búsok.

A' Gróf híre nélkül rajta rohanának,
Mint mérges Tigrisek, olly szörnyen vivának.

Húsz Indus fegyvertől jött itt halálára,
Többit akasztták mind az Árbotzfára.

Vélte a' Gróf, hogy meg-fognak elégedni,
Nem kivánnak többé velek verekedni.

De

Digitized by Google

De tellyességgel nem: sőt kintették arra,
Hogy a' vezérséget vegye fel magára.

Nem-is tudott a' Gróf itten már mást tenni,
Kéntelen vólt azon hivatalt fel-venni.

A' hartzot más napra a' Gróf halasztotta,
Pasecho is mindjárt magát ajánlotta,

Hogy néhány száz embert ád ő segítségre,
Kik örömest mennek azon ellenségre.

Estve felé a' Gróf hajóját indítá
És az Indusokhoz közel meg-állítá.

Hajnalkor negyven-hat ember ki-küldetett,
Pasecho népével ez edjesítetett.

Kevés idő múlva már az apró fegyver
Ropogott, 's tsatázott már itt minden ember.

Egy meredek hegyre futott az ellenség,
De esett közöttök itt szörnyű vesztesség.

Mivel a' hajórúl nagyon kartátsolták,
Mellyekkel is őtet úgy meg korbátsolták.

Hogy ezer száz ötven, 's még hat itt maradott,
Ölésékbe a' nép már ki is fáradott.

A' kik meg-maradtak, le-estek térdekre,
Nem engedte a' Gróf ezeket kezekre.

Hat száz negyven hármat mint rabokat hozta,
Pasechónak őket itt ajándékozta.

Más nap a' mint a' Gróf Te Deumot löve,
Éppen akkor hozzá a' Bamin el-jöve.

Ő egy rész Indusok nagy Fejedelmének
Vezére, parantsol fegyveres népének.

Tsászára küldötte köszönni nevébe,
Hogy illy tetemes kárt tett ellenségébe.

Tá-

Digitized by Google

Táborba ſzállott ez katonaſágával,
Ebédre el-vitte a' Grófot magával.

Kérte, hogy dél után egy Tzélt ki-tétessen,
És ebbe ágyúval a' Gróf lövettessen.

Öt ſzáz lépésnyire egy deſzkát tétetett,
Az elsö lövéssel ez ált' lövettetett.

A' Bamin, 's a' többi Indusok tsudálták,
Még ágyút nem láttak, nézték azt's vizsgálták.

Az után a' Grófnak azt adta tudtára,
Hogy Huapo Tsáſzár látogatására

Fog jönni, kérte öt' hogy meg ne indúllyon,
Míg vele nem léſzen, az úttya hadd múllyon.

Ez által adatna néki nagy kegyelem,
Mivel hozzá jönne egy illy Fejedelem.

Szóllott: ö Felſégét igen-is bé várom,
Nem nagy várakozás két nap avagy három.

A' Bamin igen nagy, 's ſzép ſátort veretett,
Mesterſéges tüzet a' Gróf kéſzíttetett.

Más nap reggel el-jött nagy ſzám gyalogſággal,
Datzos paripákon ülö lovasſággal

Huapo; és mene Bamin táborába,
Bé-ſzállott ſzámára ki-vert ſátorába.

A' Gróf is pántzélba maga embereit
Eleibe küldötte: látván fegyvereit,

Nagyon meg-tetſzettek; kiváltképpen Rontó,
Mert Magyar köntösét, ſzép keretsen forgó

Díſzesíté, vállát pedig kerítette
Párdutz bör: a' lova lejtöit ejtette.

Bellonát mutatott itt a' kis Achilles,
Görög öltözettye vala igen ékes.

Fény-

Digitized by Google

Fényleti aranyozott ſisak az ő fején,
Szél jádzott a' Daru tollak közt tetején.

Kellemetes vala úgy is ábrázattya,
Ki ki aztat véite, Hanibal magzattya.

Dél tájba a' Grófot Huapo hívadta,
Nagy tiſztelettel-is ő ötet fogadta.

Szólt: nem kétli, lenne ő azon idegen,
Kirül egy Próféta azt hírdette régen;

Egy idegen vitéz meg fog itt jelenni,
Formósa ſzigettyét mentté fogja tenni

A' Chínaiaknak ſúlyos igájától,
A' népét ſzabaddá teſzi adójától.

Szólt a' Gróf: igen is, én nagy Fejedelem
Vagyok; de nem ſzabad meg-mondani nevem.

Márs Istentül vagyok ide rendeltetve,
Nem másért, csak azért vagyok én küldetve,

Hogy ezen ſzigetet én meg-ſzabadíttsam
A' Chínaiaktúl: 's ellenek fordíttsam

Fel ſzentelt karomat; őket el-kergessem,
Kívánt ſzabadſágba a' népét tehessem.

El hidte Huapo; őt' mindég ſzemlélte,
Isteni ihléssel tellyes, aztat vélte.

El-vitte a' Grófot maga ebédjére,
Baldakinum alá ültette helyére.

Szólt végre: ki-menni kíván táborába
Dél után: uzsonnát enni fátorába.

Gondolta azt a' Gróf: ki fog oda menni,
El-fogadására mindent kívánt tenni.

Mihent látta Vintplat, hogy immár jönnének,
Apró fegyverekkel, ágyúkkal lövének.

Trom-

Digitized by Google

Trombiták harsogtak, a' dobok zengettek,
Az húros muzsika eſzközök tsengettek.

Lovaik illyeket ſoha ſem hallottak,
Azárt-is felette nyughatatlankodtak.

Itt egy ló, amott más Urát le-vetette,
Huapo lova-is majd tsak ezt nem tette.

De néki felette tetſzett e' lármázás,
Ágyúk dörgései, 's a' nagy muzsikálás.

Maga ſátorába a' Gróf bé-vezette,
Néki itt Huapó mind el beſzéllette:

Szomſzéd Monárchákkal melly nagy baja légyén,
Chinaiak ellen most tsak hamar mégyen.

Kérte, ha leltetne, a' Gróf vele menne,
Mert így tudja, hogy ő győzedelmes lenne.

Szóllt a' Gróf: nem vólna ez most hatalmába,
Mert viſzſza kelletik menni Orſzágába.

Alkonyodótt menvén a' Gróf hajójára,
Le-ültette ötet egy bársony ſzofára.

A' tűzi mesterſég mindjárt meg-gyújtatott,
Míg tartott, igen ſzép muzsika hallatott.

Igen tetſzett néki, nagyon tsudállotta,
Mert illyet nem látott, hírét ſem hallotta.

Egy Tiſzttye egy kardot nyújtot itt kezébe,
A' Grófhoz így ſzóllott, mert vólt jó kedvébe:

Nagy Vezér! én néked, ezt ajándékozom,
E' kard jele légyen, hogy veled oſztozom

Hatalommal, mellyel ármádámon bírok,
Hogy el-hid én erre levelet-is írok.

Ezzel el ment; a' Gróf harmintz muskétákat,
Hat hordó puska-port, négy vadáſz flintákat,

Két

Digitized by Google

Két ágyút, és két ſzáz vas golyóbisokat,
Ötven font ágyúkat gyújtó kanótokat

Küldött ajándékba, néki Vintplat vitte,
A' ſátora elött ſzép rendel le tette.

Sietve a' Grófhoz jöve mindjárt más nap, (Pap.
Tsak két Tiſzt vólt vele, és még egy Brächmán

Ajándékát, úgy mond, nagy örömmel vette,
De hozzája ezen kérdéseit tette:

Hogy nem adhatna-é néhány embereket?
Kik nála muskétát hordanak, illyeket.

Ha meg-tér, hozhat-é többeket magával?
Mondja-meg ezeknek jöhet melly ſzámával?

Es olly nagy hajókat ſzerezhetne,
A' mellyeken ötven 's több ágyú lehetne?

Az hozással eggyütt mennyibe telnének?
Mert mind ezek néki igen kellenének.

Ezek után Grófnak magát ajánlotta,
Nagy ſumma pénzt néki fog adni, mondotta.

Tsak egy táborozást ha fog vele tenni,
Chinaiak ellen mellette fog lenni.

Avagy-is Hanangxin tartományát adja,
Minden városival a' kezébe hadja.

Tsak Európai néppel öt ſegíttse,
Ollyakkal, mint maga népe, erősítse.

Mind ezekre a' Gróf ezeket mondotta,
Népéből edjet ſem hagyhatt itt, ſzóllotta.

De mind véghez viſzi, valamiket tsak kér,
Fel-is teſzi árát, a' miket kér mit ér.

Magával ezeket mind el-fogja hozni,
Kárt tett vólna néki, nem fogja okozni.

Digitized by Google

Vele az háborút pénz nélkül meg-teſzi,
Reményli-is, néki tán jó haſznát veſzi.

Hanangxin tartományt azon ajánlásſal
El-veſzi, ebbe ſem léſzen meg-tsalásſal.

Mivel mindenekbe már egyet értettek,
Egymással ök erös kötéseket tettek.

Mellyre hitet tettek, egymást meg-tsókolták,
Már most Bátyák legyünk, egymásnak mon-
(dották.
Erre bé hozatott ollyan öltözetet,
Minöt ök viseltek: 's fel-venni kelletett

A' Grófnak; 's vezette ötet táborába,
Tapsoltak mindnyájan, látván e' ruhába.

Szólt hozzája: hogy ha ö most vele menne,
Néki melly nagy haſznot, melly igen jót tenne.

Mert Hapuasingo ſzomſzéd Fejedelem,
Kibe emberiſég nintsen, ſem Kegyelem;

Tsak hogy ne hagyhassa ötet békeſſégbe,
A' Chinaiakkal esett ſzövetſégbe.

Ezekkel, 's népével ellene ki ſzállott,
Ö kevés népével ellent nem is állott;

Hanem békeſséget kéntelen vólt venni,
Mellyért nagy ſumma pénzt kelletett le-tenni,

Chinaiak ezzel meg nem elégedtek,
E' dologba, úgy mond: ök leg-többet tettek,

Ezek is kívánták fáradſágok árát,
Segítſégeknek nem ſzenvedhetik kárát.

Igazſágtalanúl ök egy Tartománnyát
El-vették, Atyai igaz hagyománnyát.

Azért akarna most ö ellene menni,
El-rablott ſajáttyát megint viſſza venni.

A'

Digitized by Google

A' Gróf ſegítſégét mindjárást ígérte,
Indúlása napját mondja meg, azt kérte.

Felette örvendett, kéſzült-is ſzaporán,
Indúlni akarok, ſzóllott, hólnap korán.

Gróf tőle haza ment, negyven embereket
Válaſztott; forgatni ezek fegyvereket

Jól tudtak: a' hajót bízta Krustyievre,
És vele maradott bíztos emberekre.

A' Trupnak Vintplat ált a' jobbik ſzárnyára,
Kutnetsov pedigen ennek a' ballyára.

A' közepe vala a' Grófnak állása,
Innét minden felé jól esett látása.

Mindnyáját itt a' Gróf lovakra ültette,
Huapó ezeket alájok küldette.

Ő négy ágyúkba-is lovakat fogatott,
Így a' golyóbisok, a' por-is vonatott.

Gróf népe elől ment, utánna Huapó;
Népe vitte, mi vólt élelemre való.

Nem-is mehettek ők azért hamarſággal,
Az emelés esett nékik fáradtſággal.

Két nap mentek immár, még-is ellenſéget
Nem láttak, de tűrtek igen nagy hévſéget.

Pasechó elől ment, mindnyáját vezette,
A' mint minden felé ſzemeit vetette,

Harmintz, avagy negyven lovast ő élzre vett,
Mellyekrűl a' Grófnak mindjárt jelentést tett.

A' Gróf meg-indúlt itt tsak hat katonával,
Rontóval, 's népének válaſztott javával.

Ő nagy rikojtással ezekre rá tsapott,
Meg fordúltak: ki ki lántsájához kapott.

Digitized by Google

A' Gróf itt keménnyen rájok tüzeltetett,
Le-esett lovárúl két ſebesíttetett.

Vélték, hogy ördögök minnyájan vólnának,
Kik mérges tüzeket rájok okádnának.

Mindjárt-is a' dolgot vették ſzaladásra,
A' két ſebes pedig juta itt rabſágra.

Ezek azt vallották, hogy az ármádájok
Már nem meſzſze vólna innét ő hozzájok,

A' fő Város-is tsak hat órára vagyon,
Addig gyalognak is nem kell menni nagyon.

Meg-állott itt a' Gróf, a' többit bé-várta,
A' környéket maga vizsgálta, 's bé-járta.

El-jöttek: ágyúit egy kis dombotskára
Vonatta, a' Truppot ennek az allyára

Alíttatta, és így várta a' vendéget,
Kívánt nékik adni egy kis jó ebédet.

Ugyan tsak dél tájba magát meg mutatta
Száz lovas; ezeket ő békével hadta.

Utánnok tsak hamar több Truppok jövének,
Nyomokba tíz ezren itt meg-jelenének.

Ezek kiáltással jöttek, és handázták,
Vélték úgy leſz dolgok, mint eddig tsatáztak.

De mihent kartátsal az ágyúk durrogtak,
Az apró fegyverek ſzün nélkül ropogtak.

Két ſzázan lovokrúl hamar le- húllottak,
Többi meg-íjedvén halálba futottak.

Próbáltak még egyſzer, a' Grófra siettek,
De itt nem Ananást, hanem ſzurkot ettek.

Mert most meg engedte közel jöhessenek,
Hogy apró fegyvertül többen eshessenek.

Úgy-

Digitized by Google

Úgy is lett, mert mihent tüzet rájok adtak,
Mint őſzſzel fa levél húltak, és ſzaladtak.

Míg bé-ſetétedett, mindég, vágták, üzték,
De a' nagyobb réſzét rab ſzíjjakra fűzték.

Hogy meg-koronázott diadalt tegyenek,
Szükſég, hogy hajnalkor még rajtok mennyenek.

Így ki ki meg-nyeri maga Borostyánnyát,
Huapó is maga ösi Tartománnyát.

Reá állott ki ki a' Gróf tanátsára,
Kéſzítette magát holnapi tsatára.

Mihent rájok tsaptak, mind ſzéjjel futottak,
A' Városba még-is leg többen jutottak.

Huapó Vitézi vér ſzemet kapának,
Ezek a' Városnak néki ſzaladának,

De mivel ſzegények viſſza verettettek,
Jó hogy Gróf népéhez életbe érhettek.

Hogy Hapuasingó kézre kerülhessen,
A' Városból titkon ő ki ne ſzökhessen,

Egy Komandót küldött a' túlsó réſzére,
Kit kit, ki arra megy, vehessen ſzemére.

Egy fél óra múlva négy Feleſégével
Immár fogva hozták, 's néhány tselédjével.

Mivel el-fogatott, mindjárt-is vége lett
Egéſz háborúnak, mert ő már mindent tett.

Pardont kért magának, 's Familiájának,
Huapónak mondja-meg a' Gróf magának,

Hogy ő mindenekért eleget fog tenni,
Kéri, ne kívánnya életét el-venni.

Gróftúl Huapónak ő által adatott,
De nékie töle az is meg-mondatott:

Digitized by Google

Hogy ha ő mindenét néki viſsza adja,
Öt' még ne ölesse, hanem élni hadta.

Mert gyilkoſság lenne, ha ő eztet tenné,
Az emberiſséget, Istent is ſértené.

Fogadta-is, hogy ő azt nem tselekeſzi,
Mihent Tartományát, 's pénzét viſsza veſzi.

A' Gróf vitézſégét égik magaſztalta,
Hogy viſsza fog jönni, magát vígaſztalta.

Ugyan tsak mostan-is kérte, itt maradna,
Ő néki tartományt, pénzt-is ſokat adna;

De látván a' Grófot meg nem maraſzthattya,
Bár kívánt ő lenni Attyánál jobb Attya.

Nagy zokogások közt ő tőle bútsút vett,
El-ment: más nap illyen ajándékokat tett:

Társaſágnak küldött két mázsa ezüstöt,
Mellybe főzhessenek, ezüstből nagy üstöt.

Tizenkét font aranyt, ez vólt egy darabba,
Huſzon-öt nagy hordót, élelem vólt abba.

Grófnak különösen küldötte ezeket:
Nagy Orientális ezer ſzem gyöngyöket,

Száz nagy aranyakat, kis arany ládába,
Tizenhárom, 's fél font vólt ez átallyába.

Gróf azon ágyúit emlékezetére
Itt hagyta, mellyekkel lőtt ellenſégére.

Generálissával, ſzáz húſz gyalogokkal
Kísértette őtet, annyi lovasokkal,

Orſzágába ingyen mindnyáját tartatta,
Hogy mindenek nem vólt, azt egy ſem mondhatta.
Nyóltzadik September vólt, hogy a' táborba
Értek: el-fáradtak, nagy hévſégbe, 's porba.

Jó

Digitized by Google

Jó rendbe találat a' Gróf mindeneket,
Vígan egésségbe mind az embereket.

A' Társaság ne tsak róla gondolhassa,
Azt kívánta a' Gróf szemmel is láthassa,

Hogy öket szereti, és magához nem szítt,
Egy sem vala itten, kit magához nem hítt.

Az ezüstöt, 's aranyt köztök ki-osztotta
Egyenlö mértékkel; 's magát meg-foszt otta.

Maga gyöngyeit-is az Asszonyok között,
Hányan vóltak, annyi sinórra kötözött.

Az arany ládát is, 's a' nagy aranyokat
Fel osztá; gazdaggá tette mindnyájokat.

Látták, hogy magának ö semmit sem hagyott,
Tett velek illyen jót, 's barátságot nagyot.

Ki ki futott hozzá kintsének felével,
Sok ötet kínálta maga mindenével.

De ö el nem vette; ha szüksége lészen,
Mondotta: hogy akkor nálok kérést tészen.

Ezzel úgy bé vette ö az ö szíveket,
Hogy kívánták érte áldozni élteket.

El-oszlottak: más nap reggel hozzá jöttek,
Egy szívvel elötte mindnyájan esdegtek,

Hogy ezen Formósa szigetbe maradna,
Mint egy Fejedelem, rajtok uralkodna.

Szóltak: arany, ezüst, gyöngy van itt bövséggel,
A' földje termékeny, tele van szépséggel.

Felelt a' Gróf: mi most itt nem maradhatunk,
Még kevesen vagyunk, ellent nem álhatunk

Annyi Monarcháknak, a' mennyin itt laknak.
Nem kell hinni nékik, ellenünk támadnak.

Digitized by Google

Én Európába majdan kötést teſzek,
Egy nagy Monárchával Aliá'us leſzek.

Sok népeket gyűjtök, kikkel viſſza térünk,
Így nem csak reménylem, de tudom jót érünk.

Reá állt mindnyája a' Gróf tanátsára,
Sőt már öt' kintették el-indúlására.

Mivel már mindenek rakattak hajóra,
Indúlni is kívánt, várt csak ſzélre jóra.

Ha valaha jót tett Rontó, 's bölts vólt dolga,
Jót tett most, 's mutatta, hogy ő egy hív ſzolga.

Látván a' ſok kintset a' Gróf el oſztotta,
És magát egéſzlen attúl meg-foſztotta;

Látván azt-is, ki ki hogy néki réſzt adni
Kívánt: de ő még-is mindent nálok hadni

Akar: ezen dolgot, ő le nem nyelhette,
A' Társaſág pedig ötet ſzenvedhette.

Magyar ſzokás ſzerint, kit kit Sógorának,
Az Aſſzonyſágokat pediglen Angyának

Nevezte ő: elől ment a' férfiakhoz,
De mindég csak egyhez: így ſzóllott azokhoz:

Sógor! te a' Grófnak az ő természetét
Nem esméred; láttad, bár ſok tettét, 's eſzét.

Tudjad! hogy nálánál nints nagyobb Gavalér,
Nagy lelkűſégével ſenki fel ſem-is ér.

Bizonyſága ennek a' kints fel-oſztása,
Önként ettűl való maga meg-foſztása.

Kínáltátok ugyan mindennek felével,
El pirúlt ő akkor, de vette jó névvel.

Soha azt töletek maga el ſem veſzi,
Benne nagy ſzív lakik, ezt azért nem teſzi.

Só-

Digitized by Google

Sógor! az arany lántz többet ér a' gúsnál,
Nagyobb a' bètsület a' kápoſztás húsnál.

Illetlen dolog leſſz ötet puſztán hadni,
Azon ſok kintsekbül réſzt néki nem adni.

A' mit néki ſzántál, add Sógor kezembe,
De meg ne mond néki, lévén vele ſzembe.

Mert néked azt vélem ö viſzſza adattya,
Mert mindenbe hogy ö Gavalér mùtattya.

Ne is gondold aztat, magamnak tartani
Akarnám; azt mondván: hogy nem kell ſzóllani.

Egéſz te kintsedért a' betsületemet
Nem adnám; fenn tartom mindég jó nevemet.

Ha Európába egyſzer mi bent leſzünk,
Ott mond-meg, addig is tán illy nyerést teſzünk.

Rontónak beſzédje köztök azt okozta,
Hogy hozzá mindenik kintse' felét hozta.

Az Aſſzonyokat-is ſzintúgy ſorra járta,
Egyike elött-is ſzáját bé nem zárta.

Hason móddal nékik a' Grófot ajánlta,
Minden Angyókáját ſzépen tzirókálta.

Dítsérte, hogy ſzépek, 's vólnának kegyeſek,
Legyenek ſzavára ök engedelmeſek.

Öt ſzáz ſzem gyöngyöket tölök ki-is tsafart,
Mellyeket ſzép fejér pamut közzé takart.

Ki az Aſſzonyſágot, hogy ſzép, úgy dítséri,
Bizonyos lehet ö, hogy tzéllyát el-éri.

De ſzomſzéd Aſſzonyát ſzükſég hogy ótsállya,
Mert másképpen hidje, kedvét nem találja.

A' Grófnak haſznos vólt a' Rontó Qvestája,
Mert meg-tölt ſok kintsel jó forma ládája.

Digitized by Google

A' Gróf azon napon maga ebédele,
Azért-is szólhatott Rontó bárran vele.

Kérdezte itt Rontót: hány hét még a' világ,
Látom néked szoros, de nékem elég tág.

Tudom hogy Nagysádnak elég tág, nem szoros,
Nagy kár az: pedig már Nagysád elég koros.

Mert sok szép javait a' világ tágára,
Úgy szórja mint pelyvát, önnen nagy kárára.

Te Filozofus vagy; nem értem szavadat,
Igen mélyen beszélsz, add ki jól magadat.

Ki adom: mert máskép óldalam' ki-ütné,
Hogy ha szaváimat a' szám ki nem sütné.

Hogy ha én Nagyságod, Nagysád Rontó lenne,
Akkor mit Nagyság tett, Rontó ollyat tenne;

Jó ötvent vágatnék a' Rontó farára,
Hogy gondosabb lenne ezentúl magára.

Nagyság a' sok aranyt, gyöngyöt szórta, hányta,
E' nagy tékozláson lelkem sírt, úgy bánta.

Ollyan emberekre aztat vesztegette,
Kiknek nagyobb része gállyát érdemlette.

Magának tsak egy fél latotskát sem hagyott,
Mondja-meg Nagyságod! nem vétett-é nagyot?

Öt hat márjás elég lett vólna itt soknak,
Valamit adhatott vólna a' Nagyoknak.

Asszonyaink közzül, rá tér Nagysád árra,
Orientális gyöngy úgy illik nyakára

Soknak: mint az öklöm, ha tekzem szememre,
Vagy kalpagom helyett szitát a' fejemre.

Nem-is érti e' szót, gyöngy Orientális,
Jó illyennek öt hat pólturás kaláris.

Nagy-

Digitized by Google

Nagysádnak az Isten adhat magzatokat,
Vajmi jó lett vólna mind az aranyokat
Számokra el tenni, mert nem rozsdásodnak,
Bár meddig állyanak, meg nem molyosodnak.
Nem mást, tsak a' Grófnét, gyöngy illette vólna,
De halgatok: mert ha a' szám többet szólna,
Nagyságod Kegyelmét könnyen el-veszteném,
Igaz mondásomért büntetésem venném.
Szólt a' Gróf: ne bánnyad kedves fiam Rontó!
Él a' régi isten, Kegyelmes ö, és jó.
Adhat még ö nékünk illyen nyereséget,
Tsak szeressük ezen Isteni Felséget.
Óh nem mindég nevet mi reánk Apolló,
'S nem minden szigetbe lakik olly nagy Apó,
Ki nékünk illy gazdag ajándékot tégyen,
Azon felül hozzánk olly sok jóval légyen.
Mosolygott itt a' Gróf, szólt: nem nagy apónak
Hívják, kirül beszélsz, hanem Huapónak.
Ha Tóldi Miklósnak hívják-is, nem bánom,
De az el-pazarlott kintset mindég bánom.
Hallgass, már el-úntam sok fetsegésedet,
De mindazonáltal szeretlek tégedet;
Készülj, mert mi hólnap meg fogunk indúlni,
Gazdagabb, mint eddig, szigeteket dúlni.

Digitized by Google

NYÓLTZADIK TZIKKELY.

A' mellybe ſzigettyébül való hi-menetele, Makaóba lett meg-érkezése: ott tett dolgai, Európába való bé-menése, onnan való ki-jövetele, Madagaskárba lett meg-telepedése, Rontó Pállal való beſzélgetéseivel edgyütt elő adattatnak.

September havának tizenkettedikén,
Formóſa ſzigettyét el-hagyták idején,
Bánták e' ſzigetet, mert jó dolgok vólt itt,
Sok kintset magával ki ki innét ki-vitt.
Itt akart Stefanov erővel maradni,
De nem akarta a' Társaſág itt hadni,
Tudták, hogy roſſz ember, nékik kárt tehetne,
Huapónak rólok roſſzat füllenthetne.
Tengerbe akarta azért magát vetni,
Mellyért árestomba kellett öt' tétetni.
Tizen ötödikén Chínai rév mellett,
Arra lévén úttyok, evezniek kellett.
Ebbe felette ſok haláſz hajók áltak,
Azért-is Kutnetsov Vintplattal ki-ſzáltak,
Mennyi tsak halok vólt, ők azt mind meg-vették,
A' Gróf bé-ſózatta, 's így hordókba tették.

Meg-

Digitized by Google

Meg-alkudott Vinlplat itten egy emberrel,
Fizetni kellett ezt két ſzáz Piásterrel (*a*)

Kalaúzok lett ez; ült egy kis hajóba,
Elöl ment, vezette öket Makaóba. (*b*)

Más nap Tanaósa révébe mennének,
Három ágyú lövést itt mingyárt tevének.

Ezekkel a' várat itten köſzöntötték,
Mellynek ellenébe állásokat vették.

A' Vár Comendánsa ſzint annyi lövéssel,
Viſzonlotta eztet, és ſebes lépéssel.

Egy Mandarin (*c*) mingyárt a' Gróſhoz érkezett,
Talmáts-is jött vele, ez mindent kérdezett.

Elsöben-is: a' Gróf honnan való lenne?
Okeit Úttyának, 's innét merre menne?

Rövideden a' Gróf mind el-beſzéllette,
Néki ſzép börökkel ajándékát tette.

Meg-engedte mingyárt, hogy a' Gróf vehessen
Élelmet; 's a' merre tetſzik, el-mehessen.

De ez is ö néki ſzép ajándékokat
Küldött, meg-érdemlik tudnia azokat,

Egy

(*a*) Piaster, Spanyiol pénznek neve, régenten két forintot ért, mostanában mint egy 34, leg-fellyeb 35 garast téſzen

(*b*) Makaó Chinába egy nagy kereskedö város, a' Cantoni megyébe, mellyet a' Portugallusok bírnak.

(*c*) Mandarin annyi Chinába, mint Hazánkba egy Fö Ispány, illyenrül van itt a' ſzó, mert alatsonyabb Mandarinak-is vannak, mivel közöttök kilentz rang vagyon, de a' mint ki-tettem, Fö Ispányt, vagy-is egéſz tartománynak Gubernátorát teſzi.

Digitized by Google

Egy Portzellán ſzervizt, Thét meg két ládával,
Tizenkét nagy ſertést, hat tehént borjával,

Baromfit: kéz alatt azt adta tudtára,
Hogy örömest venne ő maga ſzámára

Több böröket: hogy ha vólnának a' Grófnak,
Árát-is meg- tudni kívánná azoknak.

Küldött két ſzáz nyúſztot, és ſzáz ötven Bibert,
Ezekért hat ezer nyólz ſzáz piaſztert nyert.

Makaó ſzigetnek az ő ſzorossára,
El-értek huſzadik September napjára.

Portugalliai Záſzló réve parttyán
Lobogott: a' Gróf-is eztet itt meg-látván,

Tizenkét ágyúknak löttével tiſztelte,
Mellyért az itt való nép ötet kedvelte.

Saldagéa Úrhoz, ki itt Gubernátor
Vólt; és háza elött állott egy nagy Sátor,

Mene: Sátorába Gróf ötet tiſztelte,
Egéſz dolgát néki ő el-is beſzélte.

Meg-engedte mingyárt, hogy ők építhetnek
Házakat, mellyekbe mind addig lehetnek,

Meddig csak indúlni ők Európába
Nem fognak; lakjanak itten ~~ſzabadgyába.~~

A' Grófnak házába ſok féle ſzereket,
Kárpitokat, Aſztalt, Tükröket, Székeket

Küldött, és gyakran is hívta ebédgyére,
Valamit lehetett, mindent tett kedvére.

Bár mikor ment hozzá, 's a' Gróf vala nála,
Házába mindenkor ſok Papot tanála,

Az hajó, 's házaik meg-töltek ſok Pappal,
Azon igyekeztek ezek éjjel nappal,

Hogy

Digitized by Google

Hogy a' Gróf társait Pápistákká tegyék,
Annyival gazdagabb az Úr akla legyék.

Mivel a' Városba minden vólt bővséggel,
Hús, szalonna, gyümölts, több más eleséggel,

A' Gróf népe nem élt itt mértékletesſen,
A' Klíma forró vólt, nap sütvén hevesſen,

Azért sokan estek forró nyavalyába,
Tizenhat közzülök meg hólt hamarjába.

Virágokat tudjuk a' hévség fonnyaszttja,
Tavasz szaporíttya, a' nyár meg-fogyaszttja.

Ezeknek gyümöltsét igaz hogy érleli,
De sok evésétül sok halálát leli.

Afanásiátska itt éppen úgy jára,
A' ki alíg jutott élte tavaszszára,

Virágzani kezdvén; ez Országnak heve
Úgy el-fonnyaszttotta, fájdalom! hogy leve

Az halálnak tárgya; és ez a' kegyetlen
Nyilát bele lötte, meg-hala véletlen.

Sok gyümöltsöt évén, forró nyavalyába
Esett: a' Doktorok fáradtak héjába.

Élete virágja a' hévségtül el-húlt,
A' Gróf karjai közt e' világból ki-múlt.

Ezt látván, ágyánál mindjárt el-ájúla,
Fel-eszmélvén, könyve mint zápor úgy húla.

Az egész Társaság siratta, lármát tett,
Mert soha éltébe eggyiknek sem vétett.

A' Gróf nagy pompával el-takaríttatta,
Fejér márványnyára ezeket íratta.

* * *

Ally-

Digitized by Google

* * *

Ally-meg itt Útazó! tekints ezen köre,
Gondold meg; hogy te-is így járſz jövendőre.

Ki ez alatt nyugſzik, hidd-el! vólt ártatlan,
Még-is az halál vólt hozzá irgalmatlan.

Tizen-hét eſztendőt hátra tsak most teve,
Afanásia vólt ezen ſzűznek neve.

Iegek, hávak között ő Siberiába
Születtetett: vólt tsak nyiló virágjába.

Még-is erköltsinek ritka vala mássa,
Jele az, nagy nembűl hogy vólt ſzármazása.

Hazájába ötet ſok bal fátum érte,
A' ſzerentsétlenſég poharát rá mérte.

Nem akart maradni ott a' latrok között,
Achilles név alatt onnat ki költözött.

E' nagy vitéz nevét meg-is érdemlette,
Mert erős ſzívének nagy vólt minden tette.

Tengereken, földön ſzámtalan ínſégnek
Ellent állt: itt hódolt a' forró hévſégnek.

Harmat gyengeſégű testét öſzve főzte,
Örvend az irígyſég, hogy így őt' meg-győzte.

Vígyáz te vándorló! illyen ſorsra ne juss,
Olvasván ezeket, sirasd meg, 's innét fuss.

* * *

E' Temetést hamar követte megint más,
Mert himlőbe meg-hólt a' kis Zachariás.

Minthogy vad ſzüléktül esett ſzületése,
Erköltse-is olly vólt, 's egéſz nevelése.

Egy

Digitized by Google

Egy Pálma-fa alá a' Gróf temettette,
Pedig eredetét tán bik-fák közt vettte.

Egy Dominicánust, a' kit Zunitának
Hívtak, tette a' Gróf maga baráttyának,

Vólt-is ez hozzája olly nagy ſegítſéggel,
Hogy minden böreit ő nagy nyereſéggel

El-adta: huſzon nyóltz négy ſzáz negyven ezert
Kapott a' Vevőktől, kéſz pénzül Piastert.

A' Várostól-is meg-ajándékoztatott,
Két ezer piaster nékie adatott.

Negyven-két ſetét kék darab poſztókat-is,
Tizenkét fekete Atlaſz végeket-is.

De ezért kivánták, hogy Diáriumát
Uttyának, mellyet tett, írt Protoculumát

Hadja nálok: teſzik az Archivumokba,
Tudták, hogy találnak nagy dolgot azokba.

Maga hára nelkül ő ezt nem tehette,
Mivel egy nagy Főnek aztat kéſzítette.

Más egy Angliai társaſágba lévő
Gór nevű Kapitány, láttya fletve jő,

Ez-is jegyzéseit, 's írásait kérte,
Adná ide, jól meg-jutalmazzák érte.

Mert nagy hívatalba ő közöttök léſzen,
Vagy azokért ſok pénzt, ha tetſzik, fel-véſzen.

De úgy, hogy azokról más Fejedelmekkel
Ne ſzóljon, ſemmit ſe közöljön ezekkel.

Szólt a' Gróf: ígen-is ált' adom írásom,
Velem olly Tiſztſégre, ha kap minden Társom,

Mellyből eſztendőnként légyen jövedelme,
Ezer Gviné, hogy így lehessen élelme. *(a)*

Felélt a' Kapitány, az Úr ſzólt nagyon fent,
El-mene a' Gróftúl, Kazanov vele ment.

Kevés napok múlva más két kereskedők,
Anglus Társaſágból nagyból válának ők.

Plenipotentziát a' Grófnak mutattak,
Fő Tanátsossaik mellyt kezekbe adtak.

Hogy ha írásait mind ő nálok hadja,
Meg-esküſzik, párját ſenkinek ſem adja;

A' tizen-öt ezer font Gvinét le-teſzik,
Magát, 's néhány Társát magok közzé veſzik.

Négy ezer Gvinét kért önnön ſzemélyére,
Ha meg hal, ſzint' annyit minden gyermekére.

Minden Tiſzttyeinek ſzázat eſztendőre,
Harmintzat pediglen egy köz ember főre.

Mivel Coloniát fognak építeni,
Tartozzanak akkor őket ſegíteni.

Mivel Gróf Benyovſzki Móritz Német nyelven ki-adott életének le-írásában nintsen kitéve, hogy mi okokra való nézve valamint Makaó Városa, úgy ſzintén az Anglusok-is ſőt ezek még jobban, kívánták magokévá tenni az ő útazásának jegyzéseit, avagy Diáriumát, ímé én ki-teſzem úgy, valamint önnön maga nékem Nagy Szombatba, és Rontó Pál Budán beſzéllették. Sok eſztendőktűl fogvást keresték a' Spanyolok, de főkép a' Holandusok, Frantziák, és Anglusok, a' tengereken egy olly útat, a'

(a) Gviné: Angliai pénznek neve, egy Gviné téſzen kilentz forintokat hufzon-négy krajtzárt.

Digitized by Google

a' mellyen a' Jeges Tengerre juthatnának, és így kereskedéseiket azon részébe a' világnak bé-vihetnék; de számtalan fáradtságok mind hasztalanok vóltak; még azon híres *Kók* sem találhatott erre: midőn Gróf Benyovszki Kámtsatka tartománnyába Ohotzk várát (a' mint fellyebb ki-tettem) meg vette, és onnat mint számkivetésének helyéből, szént Péter és szent Pál nevezetű hajón több másokkal, a' kik szabadúlásokat egyedűl nékie köszönhették, el-ment: valamerre vette úttyát: azon részeket, tenger szorossait, szigeteket, azoknak neveit, azokban uralkodó Fejedelmeknek neveivel eggyütt fel-jegyzette, és jegyzéseiből, történettyeiből egy Diáriumot formált, eztet akarták a' fent nevezettek ő tőle meg-nyerni, hogy így abból ki-tanúlhassák azon útat, mellyen ő a' Jeges Tengertől, egész a' Jó reménység fejéig (*Cap di bona Speranza*) szerentséssen érkezett. Nem lehet a' dologrúl másképpen ítélni, hanem hogy ötet ide az öröktűl való Gondviselés, vagy-is ha szabad mondani, a' vak szerentse vezette. Mint bölts Úr, által látta aztat, hogy ha ő maga írásait egy Fejedelemnek által fogja adni, fáradtsága, sok szenvedései meg fognak jutalmaztatni; azért-is el-tökéllette magába, hogy mindenekről a' Frantzia udvart fogja tudósítani: tudtára-is adta a' jó Reménység fejéből Eguillon Hertzegnek, a' mint fellyebb ki-tettem. De itt aztat-is még szükséges tudni, hogy ő vele a' hajón mindennémű Mester emberek vóltak, még kép-író-is, és a' merre ment, az Atsokkal Oszlopokat munkáltatott, erre pedig

Digitized by Google

az Aſztalosokkal Táblákat, mellyekre a' fejér Liliomokat a' Frantzia Király Tzímjét a' képſí ókkal feſtettette, és a' hol ítélte, ezen oſzlopokat fel állíttatta, 's mintegy azon megyéket, a' Frantzia Király réſzére el-foglalta. Frantzia Orſzágból már Frantziákkal ezen az úton kéntelenítetett viſzſza menni, hogy azok mind az útat ki-tanúlhassák, mind a' meg jegyzett megyéket-is ſzemmel láthassák. A' kik Kámtſatkából vele jöttek, mindnyájan el-hagyták ötet, tsak Rontó állotta-meg a' sarat. Mind ezekért mint játalmazta meg a' Frantzia Király, alább ki fogom tenni.

Ők ſoknak tartották a' Gróf kívánását,
De hogy el-nyerhessék, még is az írását,
Fel-tették magokba, pénzel meg rontani
Fogják embereit, magokhoz hajtani.
Stefanov vólt első, ki ſzavokra állott,
A' mit nem tehetett, ollyast-is ajánlott.
Öt ezer Gvinéért Gróf papirossait
Által adja nékik, minden írásait.
Mihent ezt meg tudta, mingyárt egy ládába
Írásait zárta; és ezen dolgába
Rontón kívül ſenki tsak egy ſzót ſem tudott,
Sok drágaſágokat még ő abba dugott.
A' Mitepolisi Püspöknek házába
Küldötte: zárta ez egy titkos bólttyába.
Októbernek tizen ötödik napjára,
Egéſz Társaſágot a' Gróf ſzállására
Gyüjtötte, és ſzóllott: érzékenyül vette,
Melly-is nem kevessé ſzívét meg-sértette,
Hogy

Digitized by Google

Hogy ſokan vólnának a' Társaſág között,
A' kikbe ellene a' harag meg-rögzött.

Illyenek ő vele meg nem elégſzenek,
Szerentsétlen légyen, azon igyekſzenek.

Azért-is a' kinek vele maradása
Nem tetſzik, hadgya-el, a' mit teſz, ő lássa.

Szólt; tudom adóssa ſenkinek ſem vagyok,
Sőt azt gondollyák-meg, vóltak igen nagyok

Ajándékim, mellyet Formósába adtam,
Mellyekből magamnak egy bogmát ſem hágy-
A' Gróf mind ezeket alíg beſzélte-el, tam.
Mingyárt ezen ſzókkal Stefanov állott-fel:

Ezen ajándéknak oka vólt ravaſzſág,
Mert a' ſzívét bírta mindenkor álnokſág.

Minnyájunknak adta azokat Huapó,
Hogy réſzét id' adta, vólt tsak arra való,

Hogy éſzre ne végyük, ſőt meg-vakíttassunk.
E' praktika által mi meg-tsalattassunk.

Ő a' nagy dolgokba ne tudgyuk mit mivel,
És mindennel bírjon, mi pedig ſemmivel.

Egéſz Társaſágot itt meg-ſzóllította,
Jöjjön ki ki velem, nagyon kiáltotta;

Vegyük-el erővel minden írásait,
Ki-tanúllyuk abból ſok hamisſágait.

A' Gróf, hogy Stefanov mind ezeket tette,
Éppen nem tsudálta, de ſajnossan vette,

Látván itt Vintplatot, leg-kedvesb baráttyát,
Ki a' Gófnak vette ſok jó akarattyát;

Hogy hozzájok állott; olly nagyon fájt ſzíve,
Mintha azt fértette vólna halál íve.

Digitized by Google

Mingyárt tizen-edgyen mentek ſzállására,
Kezeket rá tették ők azon ládára,

Mellybe írásait lennie ítélték,
Stefanov házába aztat el-is vitték.

A' Gróf húſz emberrel rajta ment házára,
Bé-törték ajtaját nem kis boſzúſzúja.

Mihent ſzobájába a' Gróf itt bé-lépett,
Stefanov hozzája pistolyal lövést tett.

Nem érte: de öt' itt mingyárt meg-fogatta,
És meg-kötöztetve rejtekbe dugatta.

Vintplaton kard függött, pistoly vólt kezébe,
Hogy vágjon, vagy lőjjön, nem jutott eſzébe.

Kertbe futott, falán ált' nem ugorhatott,
A' Gróf emberitől el-is fogattatott.

Hogy mind a' kettővel több baja ne légyen,
Rólok a' többi is hogy példát ne végyen;

Társaſágtól őket mingyárt el-válaſztá,
Dolgokat egy napról másra nem halaſztá.

A' Gubernátortól engedelmet kére,
A' Várba zárhassa, hogy legyenek fére.

Ezt meg-nyervén tőle, egy Kasamatába
Rekeſzté; nem-is vólt lenki már lármába.

Ezek után a' Gróf hideg-lelést kapott,
Mellytől majd négy hétig nem ſzabadúlhatott.

Gubernátor ſzállást a' maga házába
Adott néki, a' hol vólt nyúgodalmába.

Kutnetsovra bízta addig Comandóját,
És ez kormányozta mind népét, 's hajóját.

Betegſége után ládáját vizsgálta,
De ſok gyűjteménnyét abba nem találta.

Meg-

Digitized by Google

Meg-tudta, hogy Vintplat's Kutnetsov el-adták,
Tsak ezer tallérért egy Zsidónál hagyták,
Pedig ötször annyit értek tsak gyöngyei,
Hát még sok kövei, 's szép öltözettyei.
Itt ezen Országba igazság törvény nints,
Légyen saját vagy-is el-lopatott nagy kints;
Örökre az övé, ki aztat meg-veszi,
Vigyázzon a' kié, azt a' választ veszi.
Jelen vala immár tizedik December,
Meg-tudni akarta Gróftú! minden ember,
Hogy dolgát ezentúl mint fogja intézni,
Mert a' sok változást el-únták már nézni.
Szóllott: hogy fel-tette szentül azt magába,
Két Frantzia hajón ő Európába
Mégyen: ki nem akar vele oda menni,
Tegye azt, leg-jobbnak mellyet ítel lenni.
De vele el-menni minnyájan készültek,
A' szállása mellett egy házba bé-gyültek,
Az Ostindiai Frantz Kompániánál,
Mellynél nagyobb egy sem vala akkor annál,
Vala egy Kapitány, Szent Hilár vólt neve,
Mihent a' Gróf ezzel barátságot teve,
Száz tizen-öt ezer Frantzia livrába (*a*)
Meg-alkudt, két hajón hogy Európába
Minden bátorsággal ez őket ki-viszi,
Hamar hogy ott leszsnek, maga-is úgy kívánsi.
Vintplatot a' várbúl a' Gróf ki-vétette,
Mivel sokat kérte, kegyelmébe vette.

(*a*) Egy Frantzia liver, vagy-is font, nyóltz garast tészen.

Digitized by Google

Stefanovnak adott négy ezer piastert,
Úttyára botsátá ezen nagy gaz embert.

A' Hollandusokkal tett ő barátságot,
Kik gondolták, töle hogy sok valóságot

A' Gróf úttya felöl ki fognak tanúlni,
Így kereskedések még fogna újúlni.

El-küldötték mindjárt öt' Batáviába,
E' szigetet bírják ők Amérikába.

Szüksége már nem vólt Grófnak hajójára,
El-adó tzédulát veretett orrára.

Mindjárt-is akadott egy igen jó vevő,
Portugalliai gazdag kereskedő.

Tíz ezer piastert le-olvasott érte,
Hadi szereit-is Grófnak nagyon kérte.

A' Gubernátornak ezeket engedte,
Mivel míg itt lakott, sok kegyelmét vette.

A' Gróf mindeneket itten ki-fizetvén,
Több apróbb hajókra társaival ülvén,

Ezer hét száz hetven kettedik esztendő
Íratott, havas vólt mind mesö, mind erdő.

Mert tizen-negyedik Januárius vólt,
Sem a' Fülemile, sem Kakuk még nem szólt.

A' midőn érkeztek Taju szorossára,
Házakba szállottak, ki-menvén parttyára.

Itten várakozni nékiek kelletett,
Míg Kantonból (a) a' két kajó érkezhetett.

Hu-

(a) Kanton nagy és gazdag kereskedő Város Chína Országába, a' kerületi öt Németh mérföldeket foglal magába, igen szép tengeri rév van itt.

Digitized by Google

Hufzon kettedikén Januáriusnak
Itt vóltak; mindnyájan már ők Mártiusnak
Tizenhatodikán rajtok evezének,
És Isle de Frantzba, (*a*) bé is érkezének.
E' fzigetbe vala Roche Gubernátor,
Egy nagyon efzes Úr, 's dolgaiba bátor.
Katona mód fzerént a' Grófot fogadta,
Szállásúl a' maga házát néki adta.
Hozzája felette jó fzívet mutatott,
Úttyára-is kőltsön fzép fumma pénzt adott.
Negyedik Aprilis napján el-is indúlt,
Mivel az eftendő már tavaffzal újúlt.
Tizen-kettedikén Madagaskár mellett, (*b*)
Vasmatskákat vetni és nyúgodni kellett.
Gubernátor azon fzigetet dítsérte,
Tekéntse meg aztat, Grófot nagyon kérte.

(*a*) Isle de Frantz: Ez itten nem téfzi azon kerületet, avagy-is megyét, a' melly Frantzia Orfzágba vagyon, és a' mellybe Páris Városa-is áll, hanem ez fziget, Afrikában vagyon, erre leg-előfzör a' Portugallusok akadtak, tőlök el-vették az Hollandusok, ezektől a' Frantziák, és most-is bírják; ők adták ezen nevet ennek, azon kerülettől, a' mellybe Páris áll.

(*b*) Madagaskár: Ez a' világon egy a' leg-nagyobb fzigetek közzűl az Aethiopiai tenger mellett Afrika fzélin fekfzik. Az hofzfza 200, a' fzélesfége 70. mért-földeket téfzen, a' terméfzetnek gazdag adományival bővelkedik. Igen heves, fok Fejedelmek bírják, vad emberek-is találtatnak itten. A' Frantzia Király ide küldötte Gróf Benyovfzkit, a' mint alább ki fogom tenni.

Digitized by Google

De ez nem lehetett, mert nem múlathattak,
Két napnál ők tovább nem is nyúgodhattak.

Huszon hetedikén innét el evedztek,
És a' Jó reménység szigethez érkeztek,

Huszon nyóltzadikán: de meg nem állottak,
Jó szelek vólt, azért tovább el-hajtottak.

Tsak tizen-nyóltzadik Julius napjára,
Szent kereszt szigetnek érték szorossára,

Port Luisbe a' Gróf egy Tisztet magához
A' Frantzia Király kórmányozójához

Küldött; érkezését néki jelentette,
A' ki-is mingyárást néki meg-egedte,

Hogy hozzá Népével ő bízvást be-szálhat,
Meddig fog tetszeni, ottan addig álhat.

Köszönté, hogy el-jött, ő nagy tisztelettel
A' Grófot, 's hozzája vólt nagy betsülettel.

Kérte, egy követet Hertzeg Eguillonhoz
Küldjön: ki meg-mondja, a' Gróf hogy sok jót hoz.

Második Augustus Napján egy levelet
A' Hertzegtől hozott, megtérvén a' követ.

Kérte ebbe: jönne hozzá Campagnába,
Másová ne szállyon, hanem kastéllyába.

Mingyárt ment, fogadta öt' illendőképpen,
Sokáig beszéllett vele igen szépen.

Kínálta végtére öt' egy Regimentel,
A' Gróf ez ajánlást vette-is nagy kedvvel.

De ugyan tsak még-is illyen állatással,
Ha reája bízzák, és nem közlik mással;

Egy Coloniának az ő építését,
Itélete szerént való rendelését.

A'

Digitized by Google

A' Jó reményſégnek ſzigettyén túl tenni
Fogja aztat: mellyből nagy haſzon fog lenni.

Itt a' Gróf akadott egy Attyafiára,
Már meg-élemedett Gróf Benyov báttyára.

Comendánsa vólt ez Bár erősſégének,
És kedves embere maga Felſégének;

Comendátora-is ſzent Lázár Rendjének,
Réſzese ſzent Lajos érdem kereſztjének.

A' Királytúl nyert a' Grófnak engedelmet,
Passust-is; a' mellyet nézett mint védelmet;

Hogy Magyar Orſzágból bé-hozattathattya
Grófnéját: 's Frantzia Orſzágot lakhattya.

Egy eſztendő múlva Grófnéja el-jöve,
Kinek a' Gróf népe három Salvét löve.

A' midőn embere Bétsbe értt hozzája,
Éppen akkor hólt-meg egy kis Úrfitskája.

A' Király tengeri első Ministere,
Kereskedésekbe leg-hittebb embere,

Boine Úr, itten a' Grófnak mondotta,
Hogy ő a' Királynak ſzájából hallotta,

Hogy Madagaskárba kívánnya küldeni,
Hogy egy Coloniát hagyna építeni;

De úgy, hogy ő abba tégyen ſok népeket,
Kik-is Isle de Frantz, 's Burbon ſzigeteket,

Gyakorta ſzegítsék élelem ſzerekkel,
Mert nem bövelkednek azok mind ezekkel.

Nyitna is ott egy új kereskedő útat,
Madagaskárt nézze mint egy gazdag kútat;

Mellynek ki nem ſzárad ſoha-is forrása,
Sok földeket hízlal annak ki-folyása.

'S mi-

Digitized by Google

'S mivel Napkeleti Indiai részen
A' Királynak mostan háborúja lészen,

Mennyit fog kívánni, annyi rekrutákat
Küldjön, hogy ezekbe ne lásson hibákat.

A' Gróf mindenekre magát ajánlotta,
A' Ministereknek ezeket mondotta,

Hogy eleint néki leszz bátorságára
Szüksége; néhány száz vitéz katonára.

Erre Ministernek ajánlását vette,
Ki-is a' Királynak ezt meg-jelentette.

A' Király leg-ottan comandirozíatott,
Ezer két száz Vitéz alája adatott.

Szólt a' Gróf: illy nagy szám félelmére lenne
A' népnek, a' mellyel magának kárt tenne.

Mert kívánnya, tőle el ne vadúljanak,
Sőt inkább jó szívvel hozzá hajoljanak.

Ő tsak öt százat kért, elég ennyi látta,
A' Király költségen maga verbuálta.

Papirosra tette az egész Plánumát,
Kereskedésnek-is az ő projectumát.

Boine Minister mind ezeket tűle
El-vette, 's olvasván, Gróf eszén el-hüle.

Az ezer hét száznak hetven harmadikán,
Március havának tizenhatodikán,

Ministeriumtól vett ő egy levelet,
Mellyet el olvasván, nagyon meg-ijedett;

Mert látta, hogy Ternei, Mailárdt Úr kezekbe,
A' kik parantsoltak Isle szigetekbe;

Adatott hatalma, 's ezektűl függene,
A' mit ők akarnak, tenni azt kellene.

Nem

Digitized by Google

Nem tetszett ez néki, a' Ministerrel szólt,
Ez vállat vonított, mert nagy Udvari vólt.

Eguillon Hertzeg üzyét fel válalta,
A' Gróf miket szóllott, mind jónak találta.

A' Királynál sokat a' Hertzeg tehetett,
Azért-is a' dolga jól el-végeztetett.

Mingyárt a' szigetbe más parantsolat ment,
Mellynek nem álhatott immár senki ellent.

A' parantsolatnak ez vólt foglalattya,
Hogy örömére vált, ki ki ált' láthattya.

Benyovski Móritznak adatik hatalom,
Ha kívánni fogja, még ehez óltalom;

Hogy Madagaskárba szabadon mehessen,
Coloniákat is ottan épithessen,

Ezen nagy szigetnek mind azon részein,
A' hol tetszeni fog, bent, avagy szélein.

De tárgya a' léfzen az ő Plánumának,
Mert másképpen haszna nem lesz munkájának;

Hogy mivel ott lakik néhány Fejedelem,
Azért-is adatik néki engedelem,

Hogy azokkal ő olly erős kötést tégyen,
Mellyből egy tserélő kereskedés légyen.

Mindent pénzen venni tőlök ne kellessen,
Portéka tserével ez véghez mehessen.

Egy könnyű Postillon hajó (*a*) is kezére
Bízatik; Saunier lesz ennek vezére.

Mailardt Úr néki ád egy Borbélyt, egy Doktort,
Vigyenek magokkal sok orvosságot, 's port.

Mezei

(*a*) Postillon hajó; jelent egy könnyű hajót, melly a tengeren posta szolgálatot tészen.

Digitized by Google

Mezei Káplánt-is, és jó egy számvetőt,
E' mellé fog adni Cancellistát kettőt.

Comissáriussa Maizon Úr légyen.
A' mit ő parantsol, tsak azt 's mást ne tégyen.

Ternei Úr nékie rekrutákat adgyon,
A' szép iffiak közt válaſztani hadgyon,

Tizenkét ágyúkat, mind hat fontosokat,
Ezekhez még négyet, de már nyóltzasokat;

Három ágyú pedig tsak egy fontos légyen;
Mert az illy mind hegyen, Vólgyön futva mégyen.

Még két kis Mozsarak néki adassanak,
Mellékek szekérre bombik rakassanak.

Öt száz gránátok-is el-kéſzíttessenek,
Ezek mind ládákba hozzá vitessenek;

Apró porral három hordó meg-töltessen,
Vastaggal egy, hogy így eleget lőhessen.

Öt száz font büdös kőt, annyi ſalétromot;
Vont fegyverbe illő két ezer ſlastromot

Nyerjen: és ezekhez négy ezer font ónt-is,
És annyi golyóbis öntő formákat-is.

Müſzereket, mellyek az aſztalosoknak
Szükſégesek ſzoktak lenni, vagy Atsoknak.

Muskétákat, pistolyt, tsákányt, vas ſzegeket,
Mivel a' lakosok ſzeretik ezeket.

Tükröket-is, hogy így mingyárt indíthassa
A' tserét, népét-is ehez ſzoktathassa.

És mivel a' Truppok majd Madagaskárba
Roſſz időbe érnek, és talán víz árba:

Isle Frantzból pedig nem ſegíttethetnek,
Mellyért ſok inſéget roſſzat ſzenvedhetnek,

Azért.

Digitized by Google

Azért-is olly ſumma pénzt a' ſzámvetőnek
Mailardt Úr adasson, hogy így minden főnek
Hat holnapi zsóldja ki-adattathasson,
Senki a' Gróf ellen ne zúgolódhasson.

Egy író Deáknak az légyen munkája,
Sózatlan hús, liſztye, hala, 's pálinkája,
Leg-alább-is légyen ſzint' úgy hat hólnapra,
Mindennek adgya-ki réſzit napról napra.

Semmi kereskedő más idegen hajó,
Akár melly réſziről Világnak az való;
Coloniájokhoz ne közelíthessen,
Az ő Megyéikbe tsak ollyan mehessen,
Melly portékákkal jő a' Király ſzámára,
Avagy marhákat hajt parantsolattyára.

De a' hajónak-is Ura bár ki légyen,
Kereskedést maga ſzámára ne tégyen,
Maisonville Úr fog a' kereskedésre
Vígyázni, és ő fog vétetni kérdésre.

Két bíztos Talmátsa fog a' Grófnak lenni,
Kik a' föld népével tudnak beſzélleni.
Ez vólt a' Minister Boin levelének
Foglalattya, mellyt írt Mailardtnak, Ternének.

De a' Grófnak-is ez keményen meg-hagyta,
És Sinór mértékül nékie meg-adta,
Nem tsak e' kettővel hogy ő levelezzen,
A' Ministerrel-is fókép értekezzen.

Itt a' Ministertül Gróf bútsúját vette,
Úttyát Orientbe ſietve ő tette.

Ült Marquiſz Malborug nevű nagy hajóra,
És már tsak dolgait vette gondolóra.

Ő Isle

Digitized by Google

Ő Isle de Frantzba hamar-is el-juta,
Bé-érkezésének híre itt el-futa.

Érkezése nem vólt mindenek' kedvére,
Sok pedig örömmel ment köſzöntésére.

Trupjának egy réſzét már itten találta,
Többi Orientbe még a' hajót várta.

Gubernátor Ternei Úrtól mind azt kérte,
Mellyeket a' Király adatni ígérte.

A' mi a' Truppoknak fel-állíttatását,
Postillon, 's a' többi hajók ki-adását

Illette: azt mingyárt ő tellyesítette,
A' többi dolgokat Maillárdtra vetette;

Ki ezen ſzigetbe vala a' Kints-Tartó,
De magának főkép nagy haſznokat hajtó.

A' Gróf hozzá menvén, felette meg-rémült,
Mert a' miket mondott, ő azokon el-hült.

Szólt: nagyon tsudálja, hogy ezéket teſzi
Az Udvar, mellyekből majd tsak kárát veſzi;

Mert Isle de Frantzba minden kereskedő
El-puſztúl, majd nem leſſz kenyere-is evő.

Nem-is tudná, hogy most mit fogna ő tenni,
Míglen az Udvartúl bizonyost fog venni.

Mellynek meg-is írja a' nehézfégeket,
És melly kár követni fogja mind ezeket.

Észre vette a' Gróf, hogy maga dolgába,
Az irígység miatt majd nem megy-folytába.

Maisonville Úr már Madagascárba
Nem akart bé-menni; mellyel ötet kárba

Hajtani kívánta: majd mindenbe ellent
Fog Párisba tenni, kit Maillárdt meg-kent.

Comis-

Digitized by Google

Comissáriusnak helyette Maillárt,
Ollyat adott, a' kit tudta, hogy tehett kárt.

Tsalfa rosz ember vólt, neve vala Báhis,
Szóltt; Madagaskárba jobbat adni kár-is.

Látván: Isle de Frantz szíget' fő Tisattyai
Vólsának minnyájan az ő irígyei,

Fel-tette magába, hogy Madagaskárba
Bár esik az essö bé-megy vízbe sárba;

Es ott az Udvarnak várja ajánlását,
Irígyeinek meg-veti lármázását.

Mingyárt-is December hetedik napjára,
Az hajós Hadnagyot Suviert úttyára

Harmintz emberekkel küldötte elöre,
Tudván, hogy dolgait bízhattya illy före,

Olly parantsolattal: hogy ha bent fog lenni,
Ne késsen azonnal raportumot tenni,

Valamit a' földröl, úgy az emberekröl,
Hogy mi jót tehetne, reményli ezekröl.

Indúlása elött már tudosította
A' révből a' Grófot, hogy meg nem tartotta

Maillart Úr a' Király tett rendeléseit,
Miniſteriumnak az ő végzéseit.

Pályinkát nem adott, ſem egyéb ſzereket,
Tsak egynéhány díb dáb kis tsekélyſégeket.

Maga a' Gróf nála ezekrül panaſzt tett;
De töle illy válaſzt ſzemtül ſzembe ő vett;

Hogy a' mitsodás vólt Don Quixod munkája,
Ez ſzint ollyan vólna; ſoha-is hozzája

Segítſéggel nem leſz, ſöt azon fog lenni,
Hogy ezt meg-ronthassa; Udvarhoz fog menni.

Digitized by Google

Mind ezekre a' Gróf tsak egy szót sem felelt,
El-ment, egész teste nagy méreggel meg-telt.

Frantzia Országba nagy szerentsére
Indúla egy hajó, esett ez kedvére.

A' Hertzegnek küldött ez által levelet,
Itt mint bánnak vele, abba mindent ki-tett.

Kevés napok múlva a' Grófot kérette
Maillárt, hogy hozzá jönne; ezt meg-tette.

Leg ottan hogy a' Gróf szobájába ére,
Mindenekrül töle botsánatot kére;

Ajánlotta, magát, hogy fog tenni mindent,
De nem tett: szívébe az irígység vólt bent.

Az alatt el-maradt része Gróf Trupjának
El-jött: néhány napig, míg itt nyugovának.

Transport hajókat kért, 's szükséges szereket,
Orvosságot, etztet, és szürő köveket, (*a*)

Mellyekkel e' sziget hináros vizeit
Tisztíthassa, és meg-adhassa ízeit.

A' Gubernátortúl ágyúkat, porokat,
És több más tüzellő fegyvert, és kardokat.

Nyert; és itten már várt, egy Transport hajóra,
Melly Burbonbúl itt lesz, múlván kevés óra.

Del Forges a' neve rá teszi Transporttyát,
És Madagaskárba fogja venni úttyát.

Mailardt Úr sajnálta de tsak állortzával,
Hogy ő most tserére való portékával

Nem szolgálhatt; mondta: szürő köve nintsen,
Etzet-is kezénél tsak egy tsep is sintsen.

De

(*a*) A' szürő kövön itten azon kő értetik, a' melly Németh nyelven Filtril-Steinnak neveztetik.

Digitized by Google

De utánna fogja ezeket küldetni,
Ha mindjárt kész pénzen kell-is meg-vétetni.

Végtére annyira a' Gróf ötet vette,
Hogy Bakis helyébe Senan Urat tette.

Ezer hét száz hetven negyedik esztendö
Vólt; Januárius napja vala elsö,

Hogy Madagaskárbúl tudtára adatott,
Hogy már az irígység oda-is bé-hatott.

Mivel a' lakosok ellenek vólnának,
És sok szigetekbe fegyverbe álnának.

A' Komandójának fogyna az élelme,
Minnyájának azért lenne-is félelme.

Azért is hozzájok jönne, és sietne,
Bajokrúl nintsen más, tsak ö, ki tehetne.

Hátra hagyta részit betegen népének,
Azt-is tapasztalta, hogy sokan szöknének.

Betegeknek tették nehányan Tisztjei
Magokat: meg rontva valának szívei.

A' Gróf fel-tételét tsúnnyán le-festették,
Elöttök azokrúl kétségessé tették.

Sőt kéz alatt küldtek ök Madagaskárba,
Követet; kivánták ötet hozni kárba.

Hiső ott való nagy Fejedelemhez,
A' követ illy állnok képpen szóllott ehez.

Hogy kivánná, hidje, Gróf birodalmától
Ötet meg-fosztani egész hatalmától;

Iga alá vetni minden jobbágyait,
Erövel el-venni azok vagyonnyait.

Ezt hallván, hajóját szélnek eresztette,
Madagaskár felé mindjárt úttyát vette,

Digitized by Google

Tizenkét nap múlva igen rekkent hévbe,
Bé-ment az Antongil nevezetű révbe.

A' földre ki szállván, vált nagy örömére,
Mert a' népnek talált néhány nagy fejére.

A' kik víg ortzával eleibe mentek,
És el érkezésén felette örvendtek.

De ellenbe hamar meg is szomorodott,
Látván, hogy a' népe már el-nyomoredott.

Mivel szegényeknek semmiek sem vala,
Az erös munkába sok majd meg nem hala.

Mert a' Négereknek (a) ök nem fizethettek,
Így magok dolgozni kénteleníttettek.

Nem vala Sátorok, avagy Gulyibájok,
Nem volt betegeknek való Ispitállyok.

A' Trup komendánsát a' hideg gyötrötte,
A' Doktor el-esvén, bal lábát el-törte,

Ki az ágyából-is most fel nem kelhetett,
Orvossága sem-volt, 's így nem segíthetett.

Lakosoktúl pedig mivel ök tartottak,
Bár bágyadtak voltak, strázsákon állottak.

Leg-elsöben a' Gróf itt meg-esmérkedett
A' Szeretsenyekkel, 's barátságot vetett.

Meg-is vett ö tölök néhány gulyibákat,
És kákából füzött apró sátorkákat;

Ezekbe már a' nép mind addig lehetett,
Számokra házakat míg építtethetett.

Gróf azon hajóba, a' melly ötet hozta,
Hogy semmit sem talált, bánattyát okozta.

Pe-

(a) A' Néger néven a' fekete emberek, vagy-is Szeretsenyek értetödnek.

Digitized by Google

Pedig néki Maillárt mindeneket ígírt,
De hozzája mindég hamis lélekkel bírt.

Itt egyebet a' Gróf már nem tudott tenni,
Hajós Kapitánytúl mindent kellett venni.

Így tizen-négy ezer öt száz Frantz livráról,
Váltó levélt adott nékie magáról. *(a)*

A' melly megyét a' Gróf leg-elöl meg szálta,
Azt Louisburg névre leg-ottan bérmálta.

Az Antimaroa szomszéd nagy szigetet,
Sok nép lakta, küldött abba egy követet.

A' népnek nagygyait magához kérette,
A' gyülés helyének Louisburgot tette.

Elsö Mártius vólt, hogy meg-jelenének,
Huszon-nyóltzan vóltak, kik ide jövének.

Bátorságokra ök két ezer fegyverest
Hoztak: lovassággal, 's gyaloggal egyvelest.

A' Gróf Talmáts által nékik jelentette,
Jó Orátor vólt ez, szavát jól ejtette.

A' Frantzia Király, szóllott: azt szeretné,
A' Madagaskári népet ha vehetné

Maga óltalmába, így mentek lennének,
Kárt más Fejedelmek nékik nem tennének.

A' Király Tárházat itten állíttatna,
Mellybe mindenféle portékát tartatna.

Réz müveket, tükröt, késeket, flintákat,
Kardokat, golyóbist, tüzellö kovákat.

Részesek lehetnek ezekbe tserével,
Magokhoz válthattyák földjök termésével.

(a) Váltó levélen értetödik olly levél, a' mellyet a' Németh Wechselbriefnek nevez.

Digitized by Google

Ezekért a' Király mást nem kíván venni,
Tsak barátſág kötést akar velek tenni.

De egy megyét néki ſzükſég engedjenek,
Mellyen a' népei le-telepedjenek.

Ezen megyének-is meg-adja az árát,
Nem kivánnya, Orſzág hogy ſzenvedje kárát.

Mivel a' Tárházak nagyon ſzükſégesek,
Legyenek népei-is egésſégesek;

Engedjék Tringballe vizének parttyára
Építeni, melly leſz minnyájok haſznára;

Ispitályt, és néhány tágas Tár házakat,
Mind ſzép portékákkal meg-töltik azokat.

Mihelyest a' Talmáts el-végzé beſzédét,
Mutatta mindenik nagy örömét, kedvét.

Reá áltak mindjárt ők minden pontokra,
Kötést tettek; meg-is esküdtek azokra.

Tsak Tingballe vízrül fognának ſzóllani
Egymás köztt, 's tanátsot fognának tartani.

És aztat ki-vették, hogy erösſégeket
Ne építhessenek, 's illy más egyebeket.

Erre nékik a' Gróf jó ebédet adott,
Egy hordó pályinkát velek meg-itatott.

Azután Saunier Urat ſzóllíttatta,
Illy parantsolattyát nékie ki-adta:

Hogy a' Postillonon mennyen Fulpointbe,
Ha idegeneket talál e' ſzigetbe,

Kiket a' lakósok fel-ingerellettek,
És ellenek való ellenſégnek tettek;

Kergesse-el őket, mennyenek dolgokra, (kokra.
Ne várják, hogy ſzállyon nagyobb roſz nya-

Adott

Adott a' kezébe ſzép ajándékokat,
Hiavi Királynak, hogy vigye azokat.

Mondja-meg, hogy ha ki ötet háborgatná,
Segíteni a' Gróf mindenkoron fogná.

A' négerek hamar hitetlenek lettek,
Mér a' ſtrázsákra-is éjjel rá ütöttek.

De mivel egynéhány lövetett rakásra,
A' többi a' dolgot vette ſzaladásra.

Hogy a' Grófnak itten békeſſége légyen,
Alkalmatlanſágot ſenki ſe-is tégyen.

Itt az körül belöl lakozó Nagyoktúl,
Valamennyi ház vólt, meg vette azoktúl.

Ezeket mindjárást rakásra ontotta,
Csak helyeit látták, fáit el-hordotta.

Ez által mondhatta magát már Urának,
A' Madagaskári ſziget oromjának.

De békével még ſem vóltak a' Négerek,
Mivel ök még eddig félig vad emberek.

Egy Néger Menyetske a' Grófnak mondotta,
Hogy nem egytúl, hanem ſokaktúl hallotta;

Hogy meg-mérgeſítik mind az élelmeket,
Úgy fogják árúlni azután ezeket.

A' Gróf ezt népének tudtára adatta,
Semmit ſe vegyenek, meg-parantsoltatta.

Más nap el-is jöttek ök mindenfélével,
Ki-gyümöltsel, ki meg-főzött ételével.

Illy ételbúl enni egy kénſzerítetett,
Mindjárt hánni kezdett, és meg-is gebedett.

A' többi ezt látván, mindjárt el-ſzaladtak,
Mivel nem üzettek, kézbe nem akadtak.

Digitized by Google

Más nap Silolaut nevü Fejedelem
Kérte, adatasson néki engedelem,
A' szomszéd erdőbe Gróffal hogy lehessen,
És ott egyrül másrúl vele végezhessen.
Ez egy más Királlyal vettet szövetséget,
Úgy nézték a' Grófot már mint ellenséget.
Azt végzék, hozzájok ha jönn az erdőbe,
Ottan mindjárt őtet verik agyba főbe.
Gonosz szándékokat már mások tudtára
Adták: igyekszenek hogy ők halálára.
Leg-ottan egy Tisztet ötven katonával,
A' kit más követett két nagy ágyújával,
Ki-küldött: hogy ezek reájok tsapjának,
Löjjék, vágják, pardont egynek se adjanak.
Meg-sejdítvén őket ezen rosz emberek,
Szaladtak; azt nézték, hol vólna a' berek.
Két nap múlva megint jött egy Néger Leány,
Mert gyömöltsöt hozni szokott már egynehány.
Szólltt: hogy ezekhez jött erős segedelem,
Kötést tévén vélek Kaul Fejedelem.
Mind ezeknek a' Gróf hogy eleit vegye,
Gonosz szándékokat hamar-vízzé tegye;
Fő Strázsa-mesterét hatvan vitézekkel
Ki-küldé; mert tudta, meg-veri ezekkel,
Falujokba ezek reájok ütöttek,
Mihent két ágyúkat ellenek fütöttek,
Itt a' berek mindjárt az erdőt nyakokra
Vették, bé-nem-várták azokat magokra.
A' Fő Strázsamester földig égetette
A' falut, sántzait mind semmivé tette.

Az

Digitized by Google

Az ő kötéseknek lett illyen szép vége,
A' Grófnak-is tőlök lett már békessége.

Kevés napok múlva követek jövének
Hat Tartományokból; a' mint bé lépének

A' Grófhoz: mindjárást artzokra borúltak,
Az ajándékokhoz, mellyet hoztak, nyúltak.

Lábaihoz tették minden tisztelettel,
Szóllottak hozzája ők nagy köszönettel;

Mivelhogy meg-verte ellenségeiket,
Kik gyakran rablották saját öveiket,

Kívánnának ők-is vele kötést tenni,
Tudják, bátorságba fognának úgy lenni.

A' Saphierbai nép-is békességet
Kért, és kívánt tenni Gróffal edjességet.

Rá ált, 's meg-engedett e' sziget népének,
De úgy; hogy ne tartsa Kault ez fejének.

Ötöd napon jöttek ezek seregessen,
A' Gróf szállására mentek egyenessen.

Meg-mondták: hogy Kault immár le-vettették,
A' Grófot szeretik, eztet azért tették.

Eggyesség kötésre minnyáját itt hozta,
Holmi edjel mással meg-ajándékozta.

Szintén eztet tették az Angontzlei
Szigetekbe lakó dús gazdag Fejei.

A' mint a' Tartományt ő egyszer vizsgálta,
Egy hegy tetejére menvén, ottan látta,

Hogy itt réz értz volna a' földnek gyomrába,
A' nagyobb hegy tarthatt aranyt is magába.

Ezt a' Ministernek adta értésére,
Hogy mi tévő légyen, vár rendelésére,

Digitized by Google

Első Aprilis vólt, éjjel a' posztokat
Tekénteni mene, mint leli azokat.

Vélte; hogy mindenütt strázsa áll; azomba
Hét el szökött, küldött ezek után nyomba.

Ezek más nap hamar el-is fogattattak,
A' mint Gróf elibe minnyájan hozattak;

Meg-vallották, hogy még ötvenen, 's két Tisztek
Ő utánnok szökni, 's jönni igyekeztek.

Árestomba mingyárt minnyáját tétette,
Ki ki büntetését, mint érdemlé, vette.

Örökös munkára a' két Tiszt adatott,
Köz nép vefzfzött futott, ki meg-páltzáztatott.

Más nap Fulpointbúl Postillon meg-téré,
Mihelyest Senan Úr a' Grófhoz itt éré;

Meg-mondá: Hiavi kötést kíván tenni,
Bár sok kereskedő ellene fog lenni.

Mind azon nagy Fők-is, kik szent Máriának
Szigetébe laknak, így gondolkoznának,

Minnyájának a' Gróf magát ajánlotta,
Aliátusoknak már ökét tartotta.

Illyen mindenféle nagy változásokkal,
A' Grófnak dolgai folytak sok módokkal.

Rontó nagy dolgokba nem törte a' fejét,
Szabadúlásának várta csak idejét.

A' Gróf el érkezvén már Europába,
Hertzeg Eguillonhoz menvén Campagnába:

Csak Rontó vólt vele, a' többi mind el-ment,
A' mint Verseimbe ki-tettem oda fent.

Látván, hogy a' Grófné ide el-érkezett,
A' Gróftúl sok féle dolgokat kérdezett.

Első.

Digitized by Google

Elsöben-is így szóltt; azon esedezem,
Nagyság elött szívem' titkát fel fedezem.

A' Grófnét Nagyságod ide mert hozatta?
Mi drága hazánkba ötet mért nem hagyta?

Úgy-é? hogy hazánkba nem kíván bé-menni?
Hanem itt Frantzia szolgálatba lenni?

Méltóságos Uram! én itt nem maradok,
Azért most Nagyságnak végső válét adok.

Én ezen szíszegő nyelven beszélleni,
Muszie, Muszie, Új! vagy fütyülleni

Nem tudok: szívemnek nintsen tsendessége,
Végre meg romlana testem egéssége.

Kérem Nagyságodat; egy Passust szerezzen
A' Birodalomtúl; 's engem' el-eresszen.

Magyar Kanahánba haza fogok menni,
A' mint ki fog telni, gazda fogok lenni.

Szólltt a' Gróf kozzája; tartóztasd magadat,
A' vak tetű nagyon tsípi a' talpadat.

Mert mindég tsak menni, tsak szaladni akarsz,
Gyakran magad alá nagy heveddel kaparsz.

Nem de nem mind eddig valamit szóllottam,
Mind igaz vólt, 's bé-tölt az, miket mondottam.

A' mit most is mondok, ved bé jól fejedbe,
Mint szent igasságot, óltsd-bé a' szívedbe,

Nem más, tsak én vóltam, ki Siberiából
Ki-hoztalak, súlyos keserves rabságbúl.

A' többi el-hagyott, ez a' köszönetem,
Bár hol lássam öket, szemekre nem vetem.

Hogy te el-nem hagytál, aztat nagyra veszem,
Mindent a' mit kívánsz, kedvedért meg-teszem.

Meg-

Digitized by Google

Meg-tetszik, Magyar szív vér a' te melylyedbe,
Nemes azon lélek, melly éleszt testedbe.

De hátra vagyon még két fekete leves,
Azért fiam Rontó kérlek, ne légy heves.

Meg-vallom itt néked, hogy Királynénk ellen
Én nagyot vétettem; törödöm a' mellyen. (*a*)

Te pedig ellene még többet vétettél,
Mert kétszer Desertor, egyszer gyilkos lettél,

Hazánkba mi ketten ha menünk vaktába,
Hidgyed; hogy majd esünk ottan galyibába.

Dolgunkat akarom én jó kárba hozni,
És abba kívánok már mostan dolgozni.

Két esztendö alatt bóldogúlásunkat
Érjük; én intézni úgy fogom dolgunkat.

A' Frantzia Király, Királynénknak veje,
Ez reménységemnek leg-nagyobb ereje.

Már eddig-is néki sok hasznot hajtottam, (*b*)
Mert hatalma alá sokat hódítottam.

Reménylem dolgunkba magát közbe veti,
Meg-enged Királynénk, ezt véghez viheti.

A' más leves ez; hogy pénzre kell szert tennünk,
Hazánkba szégyen lesz puszta kézzel mennünk.

Ha már eddig Fiam mellettem szenvedtél,
Mindenkor hív vóltál, nékem sok jót tettél:

Két

(*a*) Ezen vétkéről tettem én egy kis homályos emlékezetet, elö járó beszédembe.

(*b*) A' nyóltzadik Tzikkelybe NB. jegyzésbe ki-tettem, hogy sok szigetbe Gróf Benyovszki ki-tétette a' Frantzia Király tzímjét, ezen hasznok értetödnek itt.

Digitized by Google

Két eſztendő nem leſz örökké valóſág,
Most engem el-hagyni, lenne nagy bolondſág.

Dolgunkat végezvén, el-fogunk mi menni
Hazánkba; fogunk ott békeſségbe lenni.

Felelt erre Rontó, meg-tsapván homlokát,
Mért marad itt Nagyſád, most értem az okát.

Úgy ſegéllyen régen már el-felejtettem,
Hogy kétſzer ſzöktem-el, és gyilkos-is lettem.

Igaz biz' az, hogy ha én hazánkba mennék,
Majd buksi fejemet, had el, hadra vennék.

Pedig már a' halál egyſzer Cseh Orſzágba
Kötelen vezetni akart más Világba.

Hogy ha eſzembe jutt, még most-is izzadok,
Jobban mint a' tenger habjától borzadok.

Itt a' Grófnak az ő lábaihoz borúlt,
Tsókolta azokat, könnye mint essö húlt,

Szólltt: kegyelmes Grófom! életem gyámola,
Enged! lábaidnak lehessek zsámolya;

Mert te vagy én véddöm, te vagy én Istápom,
Mindenkor jót tenni kívánſz velem, látom.

Két eſztendöt kívánſz, hogy még ſzolgállyalak,
Oh kevés az, hogy tsak addig urallyalak.

Hét eſztendöt ſzolgált Jákob Rachellyáért, (a)
Lábánál; hogy társúl adgya néki azért.

Oh ſokkal többet ád Nagyſád nékem ennél,
Drágább ſemmi sintsen az ember élténél.

Azért-is én nem két, vagy hét eſztendeig
Szolgálom Nagyſádat, de éltem végéig.

Erre

(a) Gen. Lib. I. cap. 29.

Digitized by Google

Erre azon ládát Rontó bé-vitette,
Mellybe a' Gyöngyöket 's aranyakat tette,
Szólltt a' Grófhoz: pénze hogy vagyon tudná-é?
Itt az alamisna, ez mint Nagyſágodé,
Ki-nyitván a' ládát, e' kintset tsudálta
A' Gróf, a' mint ennek nagy ſzámát meg-látta.
Rontó miként *questált*, mind el-beſzéllette,
Dítsérte Gróf ötet, hogy ezt böltsen tette.
Adott-is ö néki abból alkalmas réſzt,
Illö jutalmazni a' fel-találó észt.
A' gyöngyöt Grófnénak maga adta Rontó,
Szólltt térd meg-hajtással, ez Nagyságának leſz jó.
Meg-köſzönte néki, tsudálta nagyſágát,
Azoknak érdemre való méltóſágát.
Egy ezüstbe foglalt ſzép pípát nyert azért,
Szólltt, hogy nem adná azt ö egy köböl gyöngyért.
Ezek után történt Rontónak illy dolga,
Mivel a' Gróf mellet vólt ö, úgy mint ſzolga.
A' Gróf Fraimaurer vólt, 's míg itten mulatott,
A' Hertzegnél igen nagy Lózsi (*a*) tartatott.
Estve a' kastélyba a' Grófot kisérte,
Majd hogy a' fényes nap öket ott nem érte.
Látott egy ſzálába ſok Urat bé-menni,
Sok gyertyákat égni; vélte bál fog lenni.
De mivel nem látott bé-menni Dámákat,
Zengeni ſem hallott itten muzsikákat;
Nem tudta, oda bent hogy mit mivelnének,
Ha vatsorálnának, étkeket vinnének.

De

(*a*) Midön a' Fraimaurerek gyülést tartanak, aztat ök Lózsinak nevezik.

Digitized by Google

De nem vittek, azért a' dolgot tsudálta,
Ásítozott: Grófját ő nehezen várta,

Nagy sokára ki-jött, őt haza kisérte,
Mingyárt le-is feküdt, az álom el-érte.

Más Nap ebéd felett, őt meg szóllította:
Te szabad kőmives leszel-é? mondotta.

Majd bé-írattatlak ezen Társaságba,
Igen nagy Urakkal jösz Atyafiságba.

Az Isten mentsen-meg, kőmives nem leszek,
Inkább tsépet, kapát, a' kezembe veszek.

Mert ha magos tornyot kéne építeni,
El-kellene akkor életem vesztteni,

A' deszka állásra talám tsak fel-mennék,
De hogy ha le-néznék, ha egyszer ott lennék;

Le-zuhannék arrúl mingyárt nyakra före,
Melly a' földön lenne, azon rakás köre.

Nem merek fel-menni semmi magosságra,
Azért nem-is vágyok illy Atyafiságra.

Szédül fejem, mellyért sem Áts, sem kömives
Nem leszek; katona vagyok, nem kézmives.

Rontónak szavait a' Gróf mosolyogta,
Mivel őt szerette, a' kezénél fogta,

Szólltt a' Gróf: én szabad kömives lásd vagyok,
Meg-vallom munkáink nehezek, és nagyok;

De még sem dolgozok sem kövel, sem mészszel,
Hanem okossággal munkállok és észszel.

Szólltt Rontó; lehet a' kömivesnek esze,
De ha nem lész köve, sem pediglen messze,

Se tornyat, se házat, nem fog építeni,
Sem Várost kő fallal körül keríteni.

Hazám.

Digitized by Google

Hazámba tanúlt vólt, 's okos a' Plebánus,
Püspöki Megyébe vala ő Decánus;

Még-is új templomot maga nem épített,
Hanem meſzet és ſok köveket kéſzített.

Úgy dolgoztak oſztán azon kömivesek;
Kiknek nem vólt annyi, mint-nékie eſzek.

Nem érted a' dolgot, ſzóllt a' Gróf hozzája,
Illy épités, ollyan kömives munkája.

A' melly mester ember kezeivel munkál;
Szabad kömivesſég egy Társaſágbúl áll,

Az egéſz Világon, melly el van terjeſztve
De tüze mind eddig nints még fel-gerjeſztve.

Ez a' Frantzok között tám hamar lángot vett,
Mert elömenetelt itt titkon nagyot tett.

Gyönyörűſség illyen Társaſágba lenni,
Nagy Uraſágokkal a' *Lózsiba* menni,

A' hol nagy, és titkos dolgok munkáltatnak,
Nem kövek, mint véled, rakásra rakatnak.

Szóllt Rontó: én aztat itt meg nem foghatom,
Névének az okát fel-nem találhatom;

Mert e' név illene hozzá; Bölts Társaſág!
Mivel ebbe vagyon ſok túdós Uraſág.

Kömives mesterſég illik csak durváknak;
Illy formán hihatnák ezt ſzabad vargáknak.

Mondja-meg Nagyſágod, melly vallásba vannak?
Annak, a' ki bé-áll, mi fizetést adnak?

Avagy-is az illyen meg gazdagodik-é?
Azon nagy munkák közt, okossabb léſzen-é?

Kömives mesterſég, ſzóllt a' Gróf: nagybúl áll,
Roppant Templomokat, várost, várat munkál;

Mivel

Digitized by Google

Mivel e' Társaság nagy munkákat téfzen,
Azért illy *analog* nevet arrúl véfzen.

A' ki ebbe bé-áll, lehet a' Pápista,
Lutheránus, Oroſz, vagy-is Kálvinista,

Quakker, Adamita, és Mahometánus,
Lehet Epicurus, bár Sociniánus.

Bé véſzik, ha mingyárt léſzen-is Deista,
Főképpen ſzéretik ha Naturalista.

Fizetést nem adnak, mert a' mulandóra
Itt nem tekéntenek, hanem tsak köz jóra.

Munkánkat nem ſzabad nékünk ki-mondani,
Ki ki meg-esküſzik, hogy nem fog ſzóllani;

Azért nem-is veſzünk mi bé Aſſzonyokat,
Nyelvesek ők, ki-is fetsegnék azokat.

Szólt Rontó: bizonnyal tsudálatos dolog,
Ezer á' gondolat, melly elmémbe forog.

Mert magával hozza azt a' kereſztényſég,
A' Terméſzet, és az igaz emberiſég;

Hogy ha egy Társaſág emberek haſznára
Haſznos jót fel-talál, adja azt tudtára.

Az egéſz világnak: hogy abból réſzt végyen
Minden felebarát; 's haſzna néki légyen.

A' hol a' jó dolog ki nem jelentetik,
Jó lelki esméret ott ſzámkivettetik.

Illyen Társaſágnak tagjai kajányok,
Az emberi nemet ölő oroſzlyánok.

Bé venni tsak azért kéne Aſſzonyokat,
Mivel bé nem tudják fogni a' ſzájokat,

Azon fel-találót jót majd ki trombitálnák,
Egéſz Társaſágot böltsnek kiabálnák.

Digitized by Google

Soha sem szükséges hasznost palástolni,
Olly jót, melly embernek használ, el-titkolni.

A' szeretet nem illy fundamentomon áll,
Felebaráttyának ez örömest használ.

Melly a' jót titkolja, vad szeretet, és rossz,
Azért nem mutattya, mert a' tárgya gonosz;

Minden vallásbéli hogy bé-vétettetik,
Úgy tetszik, az Isten itt nem tiszteltetik,

Mivel bé vétetik az Epicurista,
Ennél-is kedvesebb a' Naturalista;

Én e' Társaságnál semmire sem mennék,
Mert e' nagy bolygásnak ellensége lennék.

Az illyen Társaság nem más, tsak habarék,
Minden roszbúl öszve firtzelt szem takarék.

Naturalistának való, mert ötet kár
Nem érheti; mivel meg-döglik mint szamár.

Értem már, Nagyságtok minő kömívesek,
De Bábelt munkálnak, bár elég eszesek;

Előbb, avagy utóbb ez el-is fog dülni,
Szent Lélek tüzének nem lehet meg-hülni.

Cagliostro Úr-is e' tornyon épített,
De fáradtságáért ő nem leg-jobb bért vett.

Mert Bábeltül vitték Angyalok Várába,
Ott hínlódik vason a' jámbor Rómába.

Frantzia Országnak szabad kömívesi,
Filosofussai, Jacobinessei,

Építettek ugyan igen nagy machinát,
De már dül! darabja veri soknak inát.

Addig tanátskoztak ezek a' *Lózsikba*,
Míg belé nem veszték edgyik a' másikba.

A'

Digitized by Google

A' *Gvilotin* (*a*) mű ſzer vértűl ritkán ſzáraz,
Mivel Társaſágok tagja mindenik gaz.
Törvényes Királlyok vérit ki-ontották,
A' Szent Egyházakat, vallást el-rontották.
Sok ezer ſzenvedett Párisba rút halált,
Mind ezeknek véri az egekre kiált.
Ugyan azért már most a' Magyar kard éli,
Mint Méſzáros a' húst, ſzintén úgy metéli.
Ellenek támadtak a' ſok Fejedelmek,
Nints ſehonnan nékik leg-kissebb védelmek.
Egéſz épületek dűl, jön puſztúlásra,
De nem is érdemes illy gaz munka másra.
Kérem Nagyſágodat, hogy hadja-el őket,
Úgy nézze azokat, mint ſzemfény veſztőket.
Kívánom e' mellett, hogy ſokáig éllyen,
De *Fraimaurer* én nem leſzek, úgyſegéllyen.

(*a*) Gvilotin, azon eſzköz, mellyel Frantzia Orſzágba fejet veſznek.

Digitized by Google

KILENTZEDIK TZIKKELY.

Ebbe elő-adattatik, Gróf Benyovszki Móritz miként szállotta meg a' Tingballe nevezetű víznek környékét, ottan történt betegsége, és Assises kereskedővel lett dolgai elő-hozattatnak. Nem külömben miképpen kiáltatott-ki a' Sambariverek Királlyok neméből válónak, mint kötött Hiavi Fejedelemmel békességet, és melly szerentséssen végzette a' Saphierbajerekkel, és Szeklaverekkel háborúit.

Senan Úr véletlen 's hírtelen meg-hala,
Ez pénzbe 's mindenbe fő számvető vala,
Tudta a' Gróf, hogy a' számodása hibás,
Mert ritkán dolgozott, vitte ezt mindég más.
Sem azt, a' mit bé-vett, sem azt, mit ki-adott,
Fel nem írta, dolga mindég így maradott.
Nem tudhatta a' Gróf, melly nagy a' Kassája,
Azért tartott, hogy majd nem mégyen munkája.
A' kereskedéshez pedig kívánt fogni,
Mivel leg-főbb hasznot ez szokott okozni.
Ugyan tsak el-küldé Majör Úrt próbára,
Számos katonákkal Tingballa partyára;
Hogy ott Angovane falu ellenébe,
Melly Szeklaverekhez vala a' kezébe,

Te-

Digitized by Google

Telepedjen-le, és építsen helységet,
Ott lakó Nagyokkal tégyen békeséget.

Tanúlja-ki, azok miként kereskédnek;
Melly nagy az erejek, mivel ditsekédnek.

Az ő erköltsöket, tulajdonságokat,
Ha lehet kötésre hozza mindnyájokat,

Jó-e ott a' klíma, azt-is fel-jegyezze,
Szóval mi jót tehet, azt mind el-végezze.

Utólsó Április napjan el-érkezett
A' Királyi Corvet, (e' hajó nevezet.)

E' hajónak neve vala *le Necessér*,
Corbi Úr vólt ezen Kapitány, 's fő Vezér.

Az Isle de Frantzba maradott Gróf népét
Hozta ezen hajó, 's Kapitány Sangliét.

Nem leg-jobb karba vólt a' Grófnak dolga itt,
Mert sokat népéből a' halál sírba vitt.

Komandóba, vagy-is beteg vólt sok Tisztye,
Magazinumokba kevés vala lisztye.

Orvosfága sem vólt, sok vólt a' haldokló,
Doktora sem vala valamire való.

Maillárt Úrtól várta ő mindég ezeket,
De ez szánt szándékkal róla felejtkezett.

Maga vólt ő Borbély, maga vala Doktor;
A' betegek körül mivel vólt mindenkor,

Hideglelést kapott maga-is végtére,
Jól esett Aiguillon szigetbe hogy ére;

Mert a' levegőnek meg-változtatása,
Lett egésségének vissza adattása.

Innét Grófnéjának meg-tekíntésére,
Louisburgba mene; mihent oda ére,

Digitized by Google

Meg ijedt; mert öt' is a' hideg gyötörte,
Egy napon kétszer is ez ötet ki törte.

Rajta maga vágott eret 's azzal tette,
Hogy öt' a' haláltúl még-is meg-mentette.

Le betegedtek itt Obrislaidnant Marin,
Tizen-öt köz ember; Kapitány Savarin,

Kevés napok alatt ezek mind meg hóltak,
Kár vólt; mivel meg hitt emberei vóltak.

Ez eset szívébe bánatot okozott,
Egésségesbb helyre menni kívánkozott.

A' Tingballe víznek ki-küldé parttyára
Marigni Hadnagyot: ez azt hogy bé jára;

Vissza jövén mondá; egy kies térségre
Akadott; keresni kell párját szépségre.

Lakosok hívják ezt egésség térének,
Leg-jobb lessz, ha azon le-telepednének.

Hogy vólna felette, a' mellyre-is egy várt
Lehet építeni, így nem szenvednek kárt.

Mert a' Tingbal vizét abból, 's a' térséget,
Lehet óltalmazni, látván ellenséget.

A' Gróf e' jelentést nagy örömmel vette,
Rendeléseit-is mingyárást így tette:

Corbi Urat küldé oda munkásokkal,
Hogy ottan házakat építtsen azokkal.

Az alatt Majör-is küldött egy levelet,
Hogy ő mindenféle vizsgálásokat tett.

Akadott egy útra, melly Antagviébe,
Gazdag tartományba egésszlen vezet be.

Bé-is akart menni, de ennek Nagygyai,
Vóltak katonákkal nagy akadállyai.

Leg-

Digitized by Google

Leg-ottan tizenhat vitéz embereket,
Ezekkel huſzon-négy nyilas Négereket

Küldött a' Gróf oda az ő óltalmára,
Tudván e' ſziget is léſzen nagy haſznára.

Egy más nagy ſzigetbe laktak Szeklaverek,
E' nemzetbe roſſzak vóltak az emberek.

Mert némelly Nagyokat, kik Grófhoz állottak,
El-tsábítván; ezek már velek tartottak.

Meg-tudván ezt a' Gróf, népét kéſzítette,
Bár bádjadtak vóltak, fel-fegyverkeztette.

Azon Szeklaverek táborba feküdtek,
Véletlenül éjjel reájok ütöttek;

Ki merre mehetett, futottak, ſzaladtak,
Nem leg-roſſzabb prédát Gróf népének hagy-
(tak.
Mind eddig óhajtva várt ő ſegítſéget,
Hogy Isle Frantzból kap népet, eleſéget.

De mivel nem kapott, írt kemény levelet
Maillárdtnak; a' mellyet ablak mellé nem tett.

Népet kért, és liſztet, pálinkát, gúnyákat,
Hajókat, 's tserére való portékákat.

Meg-írta, kilentz ſzáz ezer font rizskását,
Nád mézből pediglen két ſzáz ötven mázsát,

Három ſzáz ökrökkel fog nékik küldeni,
Ha kérését fogják bé-tellyesíteni.

Kilentzven hat ezer ſzáz hatvan livrákat,
Hogy kipótolhassák a' Kassa hibákat,

A' Madagaskári Kassirernek le-tett,
Ön' ſaját pénzéből még interest ſem vett.

A' Guberniumtól ezt-is viſſza kérte,
De végét kérése ſemmibe ſem érte.

Digitized by Google

Mostan Marigni Úr, 's Úrfia meg hóltak.
A' Grófnak dolgai nem jó karba vóltak.

Mind ezekért szíve úgy meg illetődött,
Hogy súlyos beteg lett, 's halállal vesződött.

Öt' az egésségnek ki-vitték térére,
Sátort vertek néki egy domb tetejére.

A' friss levegő ég azt által járhatta,
Egésségét Isten hamar meg-is adta.

Azon hegyre, mellyről már felyebb szóllottam,
Jó vár helynek lenni ki tettem, 's mondottam.

Épittetett hamar egy jó erősséget,
Az egész megyének adott ez szépséget.

Ezt Augustusburgnak maga kereszteltte,
Vienne Hadnagyot ő ebbe rendelte

Komendánsnak: ötven, és hat katonákot
Adatott alája tsupa Frantziákat.

Vásárt-is ütött itt, sok marhákat a' nép
Hajtott; portéka-is vala itten sok szép.

Vissza mene a' Gróf innét Louisburgba,
Itt-is szintén úgy tett, mint Augustusburgba.

Egy szép Tzitadellát itt-is épittetett,
A' melly Fort-Louisnak tőle neveztetett.

Vízen kellett néki ide vissza jönni,
A' mellyet sok Anyák meg fognak köszönni.

Oka annak az, hogy itt Madagaskárba
Régi szokás, a' melly szülőket nagy kárba

Gyakran hozza, mivel ollyan gyermekeket,
A' kik é' világra testeken jegyeket

Hoznak, vagy születnek bizonyos napokon,
Szerentsétlenségek ha estek azokon,

Illyen

Digitized by Google

Illyen gyermekeket mind a' vízbe hánnyák,
Mint kutya kölyköket, az Atyák nem ſzánnyák.

Hajójáról látván három embereket,
Víz parttyára hozni három kisdedeket;

Mivel Aſſzonyokat nem látott itt lenni,
Kérdé, mit akarnak ők ezekkel tenni?

Feleltek: az egyik ſzerentsétlen napon
Jöve e' világra, másika meg vakon,

A' harmadik jegyes; mi nem ſzenvedhettyük,
Azért mind a' hármat a' vízbe most vettyük.

A' három ártatlant tölök el vétette,
És barom attyokat jól meg-verettette.

Hajójára nékik kelletett fel-menni,
Míg a' várost érte, árestomba lenni.

Louisburgba érvén, a' Fejedelmeket
Bé-gyüjté, és ezen három gyermekeket

Meg-mutatván, ſzóllott: hogy Istentelenſég,
És ki-mondhatatlan ſzörnyü kegyetlenſég:

Maga gyermekével Atyának ezt tenni,
A' ſene Tigrisnél még fenébbnek lenni.

Illy rettentö dolgon természet meg-indúl,
Még a' vad állat-is, kölykét veſztvén, búsúl.

Tehát az emberek azt mint követhetik,
Saját magzattyokat vízbe mint vethetik.

Illy atyákra nem ſzáll az Isten áldása,
Rontasson-el, kéri, ez Orſzág ſzokása.

Leg-ottan keményen ez meg-is tíltatott,
Illyenek fejére e' törvény ſzabatott:

Hogy irgalom nélkül fel-nyársoltattatik
Olly Atya, a' mellyre ez bizonyíttatik.

Digitized by Google

A' ſzeretet nagyobb ſokkal az Anyába
Maga gyermekéhez, mint ſem az Atyába.

Nem tsuda, mert eztet a' méhe formállya,
Szíve alatt hordgya, örvend ha ki-állya

Fájdalmit: és mihent magzattyára tekínt,
El-felejti mingyárt, hogy ſzenvedett ſok kínt

Itt-is az Anyáknak ſzívek fel-indúla,
A' ſzerelem' tüze lángola, és gyúla.

A' Gróf udvarába egybe ſereglettek,
A' hozott törvényért köſzönetet tettek.

Térdeikre estek a' Grófné lábához,
Hitet tettek, hogy ők magok magzattyához

Hívek leſznek; vízbe nem engedik vetni,
Inkább az Attyokat meg fogják öletni.

Jelen vala immár tizedik September,
Sok Saphierbajer ez nap, és ſok Néger,

A' Gróf ellen hittel tettek ſzövetſéget,
És úgy nézték őtet már mint ellenſéget.

Hiavi nékie ezt tudtára adta,
Hogy ő jó baráttya, azt-is meg-mutatta.

Küldött mingyárt ſzáz húſz jó fegyvereseket,
Ajánlotta magát, hogy küld még többeket.

Azon fejedelmek, kik ſzent Máriának
Szigetébe laknak, hogy hívek vólnának,

Bizonyíták; mert ők hat ſzázat küldöttek,
Kik már ellenſégre gyakorta ütöttek,

Saphierbajerek hogy ezt meg-hallották,
El-mentek; a' megyét ők üressen hagyták;

Egéſz ſzigettyeket el-vehette vólna;
De jobbnak ítélte, hogy ha velek ſzólna.

Üzent

Digitized by Google

Üzent is nékiek, hogy hozzá jönnének,
Békességet, ha úgy tetízene, tennének.

El-is jöttek, 's álltak a' Grófnak réízére,
Hitet tettek, leíznek mindég védelmére,

Ezen dolog mint egy nagy gyülésbe történt,
A' mellybe felette ſok nagy Úr meg jelent.

Azt is itt végzették, hogy ha kik hír nélkül
Gyülést tartanának, tartasson az vétkül.

El-veſztik illyenek minden jóſzágokat,
Sclávusoknak teſzik ez által magokat.

Saphierbajerek itt meg-büntettettek,
Húſz ökröket adni kéntelenítettek.

Itt már minden dolog lévén békesſégbe,
Érkeze egy hajó az itt való révbe.

Anger Úr vólt ezen, egy parantsolatot,
Mellyet Maillárdt küldött, Gróf kezébe adott.

Hogy küldjön három ſzáz ezer font rizskását,
Mert láttya most ennek nagy fogyatkozását.

De nem küldött, mivel fösvény vólt árával,
Fizetni kívánta tizenhat livrával

Fonttyát: holott helybe egy fontnak az ára
Huſzonkét livra vólt, lett vólna nagy kára.

Kik e' hajón vóltak, igen rút dólgokat
Vittek véghez, lopást, 's több otsmányſágokat.

Mellyekért Gróf öket árestomba tette,
Tetteket Maillárdtnak postán jelentette.

Egy más levelet-is ezen hajó hozott
A' Grófnak: ez néki örömöt okozott.

Ebbe Ternei, 's Maillárdt azt adták tudtára,
Hogy küldeni fognak néki nem ſokára,

Asis-

Digitized by Google

Asisses Úr által egy helyes Számvetőt,
Iró Deákokat, és szolgát is kettőt.

Ő fog Louisburgba Bel pul hajón menni,
Mellyen élelemre való is fog lenni.

Első napja vala Octóber havának,
A' Gróf katonái illyen hírt adának:

A' kik Massasárba vóltak Komandóba,
Melly szigetbe részek vólt igen sok jóba,

Hogy a' Sambarivek sziget bíztossai,
A' kiket küldöttek annak lakossai,

Jelentették nékik, hogy ők kötést tenni
A' Gróffal kívánnak, és alatta lenni;

A' magok megyéjét el fogják ők hagyni,
Ha Saphierbait nékik fogja adni.

Az honnan, ha néki háborúja lészen,
Négy ezerből álló segítséget vészen.

Mingyárt barátságot, kötést is velek tett,
Egy Komandót hüldött nékik; hogy ez meg-lett

El-mene azután egésség térére,
Ottan Majör, 's Corbi Urakhoz bé-tére.

Meg-tudta ezektől, Napnyúgotta részen,
A' melly husz, vagy harmintz mértföldeket té-
(szen,
A' lakosok igen gazdagok vólnának,
Sok pamut, gummival, 's ökrökkel bírnának.

Fekete Hebánum, szép magos Tzédrusok,
A' mint nálunk tölgy-fák, nálok van annyi sok.

És ha a' Nagyoktól ezek nem félnének,
A' Gróffal örömest ők kötést tennének.

Október hólnapnak hetedike vala,
Hogy a' révbe Bel pul hajó bé-szalada.

Isle

Digitized by Google

Isle de Frantzbúl jött Assises Úr ezen,
A' nagy ſzél-véſz között evezett nehezen.

Ternei, Maillárdt Urak azt adták tudtára,
Hogy ő a' Tárházból elég pénzt ſzámára

Vett vólna fel, mellyel nem tsak eſztendeig
Fizetheti népét, hanem több ideig.

A' Gróf Assiseſtől kérte azon ſummát,
Felelt, hogy ő nem nyert, ſem aranyt, ſem bog-
Söt maga pénzén vett portékát tserére, (mát.
Úti költſégre-is pénzt másoktól kére.

Ez-is álnok ſzívét hamar látzattatta,
Mert itt a' Nagyokat ő mind fel-bizgatta

Kéz alatt; nékik mindég azt hírdette,
Hogy a' Gubernium öt' azért küldötte,

A' Gróf' dolgaira hogy itten vígyázna;
Látván ha kárt tenne, 's nagyokba hibázna,

A' Guberniumnak adná értésére,
Vígyázna ferénnyen minden lépésére.

Panaſſza-is hogy ha valakinek vólna
Ellene: ne mással, tsak ő vele ſzólna.

Meg-tudván ezt a' Gróf, magához hívatta,
Ezen gazſágáért most tsak pirongatta.

Itten megint a' Gróf recidivát kapott,
Rontó az ágyától el nem ment egy tapot.

Nem engedte, hozzá mostan hogy mennyenek,
Alkalmatlanſágot nékie tegyenek.

Kik Madagsakárba ſzülettek 's lakoztak,
Ha ſzóllott hozzájok, mingyárást távoztak.

A' Frantziák vóltak nagyon ſzemtelenek,
Bátrak mint a' vak tyúk, és embertelenek.

A'

Digitized by Google

A' Grófhoz akartak mindétig bé-menni,
Bár nagyon beteg vólt, nála inni, 's enni.

Vakmerőségeket ő nem szenvedhette,
Nyelveket kevessé immár meg-érthette.

Ha Frantziát látott a' szobához jönni,
Tudta: *Bon Zsúr Rontó!* hogy így fog köszönni;

Szervitör Muszie! aztat így fogadta,
De a' Grófhoz még-is bé nem botsátotta.

Ha erővel akart bé-menni, 's nem ment el,
Akkor így szólt hozzá, *alé vu ul diabel.*

Egy Frantzia eztet nagyon orrollotta,
Vu zet ün zsán futter! haraggal mondotta.

E' még nem vólt elég, a' spádéjához nyúlt,
Látván eztet Rontó, a' vére fel posdúlt.

Nem húzott ő kardot, egy husangot kapott,
A' keze fejére ezzyel úgy rá tsapott,

Hogy mingyárt spádéját a' földre ejtette,
Dolgát szaladásra, nem tréfára vette.

Mivel már heves vólt, öt' nem tágította,
Végig az udvaron vágta, és hajtotta.

Kiáltott: *par gyiö! Zse szvi ün Svalyé!*
Hogy a' kaput érte, szólt Rontó: *adjió.*

Kapun túl kiáltott, *vuzot szán conduit*,
De a' hátán még-is sok kék fóltot el-vitt.

Mások-is teszsnek így, nem tsak a' Frantziák,
Hívelkedve hánnyák a' reverentziát,

Invitálás nélkül nagy házakba mennek,
Mindennap ezt teszik, szünete nints ennek.

Tizenkettőt üt már a' Város órája,
Még-is ott van, mert nem füstöl a' konyhája.

Kan-

Digitized by Google

Kanditsál, teſznek-é néki tányért 's ſzéket,
Addig az Aſſzonynak beſzél ö ſok ſzépet.

Az aſztalnok nem tud itten már mit tenni,
Láttya; e' ſzemtelen hogy itt akar enni,

Néki is tányért teſz, hozzák az étkeket,
Mintha tsudálkozna, úgy nézi ezeket,

Hát immár dél vagyon? ſzóll: az lehetetlen!
Zseb órájára néz, bútsúzik kelletlen.

Most már a' betsület azt hozza magával,
Hogy öt' tartóztassa az Úr Aſſzonyával,

De magát általok ſoká nem kéreti,
Spádéját, kalapját egy ſzuglyába veti.

Le-üll, eſzik, iſzik, olly dolgokról beſzél,
Hogy maga ſem hiſzi, 's ha aſztaltól fel kél,

Hajtogatásait tzikornyásan teſzi,
A' háznak Aſſzonyát jobb karjára veſzi,

Bé-vezeti ötet napló ſzobájába,
Maga dítséretnél nints egyébb ſzájába.

Az Úrnak felette nagyon hízelkedik,
Familiájával föképpen kérkedik.

Illyek nem Nemesek, hanem mind Mágnások,
Tsekély eredetük ezek előtt mások,

Most is majrot bírnak az Ararat hegyén,
Palestina övék, nints-is köztök ſzegény.

Jobb eztet el-hinni, mint ſem oda menni,
A' hol ſzülettettek, rólok kérdést tenni,

Ha le-ült az Aſſzony a' kanapéjára,
Bé-hozzák a' kávét kis aſztalkájára,

E' vendég ebből is iſzik egy finzsával,
El nem meg, mert még van rozólis híjával,

Ezt-is

Digitized by Google

Ezt-is fel-hörpenti, 's hogy itt vatsorára
Maradhasson; vár míg nem hívják Vojtára.

Az illyen minden nap e' házba bé fétál,
Kevés napok múlva már abba preſcribál.

Végre úgy köſzöni-meg az el-vett ſok jót,
Hogy e' házellen ejt ſok motskos, 's trágár ſzót.

Nem jó illyeneknek kis újjat mutatni,
Mert a' karhoz fognak még fellyebb-is kapni.

Ha ki barátſágba illyekkel nem merül,
Szerentsés ember az, ſok roſzſzat el-kerül.

Grófot nem tágíták a' forró ſpasmusok,
A' mennyit ſzenvedett, kevessé vala ſok.

Az alatt Assises mene a' Tiſztekhez,
Fel-fuvalkodással így ſzólla ezekhez:

Nints bizonyosb annál, hogy a' Gróf most meghal,
En pedig küldettem olly parantsolattal,

Maillárdt Úrtól ide; hogy minden írását
Kezem alá vegyem, több egyebét mássát.

Tartoznak az Urak ebbe ſegíteni,
Bajba nem akarván magokat ejteni.

De e' roſſz ſzándékba egy ſem ſegítette,
Söt minden Tiſzt Grófnak est meg-jelentette.

Mihent jobbatskán lett, mingyárt el-hívatta,
Hogy egy álnok ember, néki meg-mutatta.

Szólt: Maillárdtúl vett illy parantsolatot,
A' mellyről írást-is a' Grófnak mutatott.

Ezen írást mingyárt le-páriáltatta,
Minister hogy lássa, a' postára adta.

De Assises még ſem maradott békével,
Rágalmazta rútúl mindenütt nyelvével.

Azt

Digitized by Google

Azt hírdette: ötet majd Madagaskárból
Viſſza hivják, ki kop' ezen Uraſágból.

Öt' nem-is esmérné elöjárójának,
Hanem az Országot foſztó zsivánnyának.

A' kikkel Várakat, Sántzokat építtet,
Falukat, útakat, tavakat kéſzíttet,

Azokat nem fogja ſoha ki-fizetni,
Mert az erſzénnyébe ſzokta a' pénzt vetni.

Szavára el-hagyták mingyárt a' dolgokat,
Szóltak; nem fáraſztyák ingyen ök magokat.

Ö a' Tiſzteket-is félelemre hozta,
Sok trágár beſzédje e' roſſzat okozta.

Ha új Gubernátort, véltek, fognak tenni,
Minden fáradtſágok tsak füstbe fog menni.

Nagyokba-is fogyott már a' bizodalom,
Másé leſſz ítélték, itt a' birodalom.

A' Gróf e' zavaros környül állásokba
Nem tudott mást tenni, nem bízván másokba;

Itt mind a' Tiſzteket öſzve hívattatta,
És az egéſz dolgot eleikbe adta.

Ezek azt végzették, mivel olly goromba,
Mint álnokat, trágárt, tegye árestomba.

Aumont Úr tétessen ennek a' helyébe,
Senkinek ſem gázol ez betsületébe.

Egy otsmány betegſég már régen kínozta,
A' tömlötzbe majd hogy halálra nem hozta.

A' Grófnak könyörgö ſok leveleket írt,
A' Strázsa mondótta, hogy éjjel nappal sírt.

Meg-engedett; látván, magát meg alázta,
De úgy, hogy kik elött a' Grófot gyalázta;

Digitized by Google

Azok előtt vonnya viſzſza ő ſzavait,
Ezt mért tselekedte, vallya meg okait.

Meg'vallotta, hogy mind hazugſág, a' mit ſzólltt:
De Isle de Frantzba míg múlatott, és vólt;

Ott való Társaſág őtt' ezekre vette,
Néki ſokat ígért; ezt így beſzéllette.

Tudgyák övé léſzen a' Gubernátorſág,
Azért irígykedne reá e' Társaſág.

Ezeket ki-valván, a' Gróf meg-engedte
Vétkét, és előbbi hívatalba tette.

Tizenegyedikén *Curör* nevű hajó,
E' név aztat téſzi, hogy illy hajó futó;

El érkezett; hozott mester embereket,
Két útazót, és hat katona Tiſzteket.

Nagy ſzükſége-is vólt a' Grófnak ezekre,
Munkákat adhatott eleget kezekre.

Ezer hét ſzáz hetven ötödik eſztendő
Alt-bé; látta a' Gróf hozzá sietve jő

Saphierbajerek leg-főbb Fejedelme,
Kaul: kihez járúlt már ſokſzor kegyelme.

Mint jó ſzívű ember néki meg-mondotta,
Bizonyossan tudja, és nem tsak hallotta;

Hogy Simanongú Úr, Szekláverek feje,
'S Saphierbájerek' egynéhány eleje,

Bojánának az ő gazdag Királlyával,
Kötést tettek; jönne mindenik hádával

A' Gróf ellen: ſzükſég, hogy ő ébren légyen,
Ennyi ſok ellenſég ne taláu kárt tégyen.

Negyven ezren vannak tsak a' Szekláverek,
Többieknek ſzáma pedig több ezerek.

Nem

Digitized by Google

Nem tetszett a' Grófnak, de még sem mutatta
Félélmét: Sántzait mint eddig ásatta.

Kevés Napok múlva Sambarierektül
Követek érkeztek, mint hív emberektül.

Ajánlottak ezek két száz iffiakat,
A' kik ön kedvekbül jönnének, ollyakat.

Mellyekbül azonnal Compágniát formált,
Mint szép tzédrus erdö, ha ki rukkolt, úgy ált.

És ha meg-támadják még ellenségei,
Még öt ezret küldnek, mint igaz hívei.

Egy más Fejedelem, Maserton vólt neve,
Fent említtetekkel ez is kötést teve.

Mivel közel lakott, a' Gróf hozzája ment
Egynéhány Nagyokkal, látott ez nagy szé-
Szemére vetette a' hitetlenséget, (gyent,
Ki is üzte népe úgy mint ellenséget.

Méltó, hogy egy dolgát pennájára vegye
Múzsám: melly így történt a' Gróffal, ki-tegye.

Ö Isle de Frantzbúl konyha szolgálónak,
Egy vén Néger Aszszonyt, hívták Susannának,

Ki-hozott: mindenütt ez aztat hírdette,
De nem tudta senki, e' hírt honnét vette;

Ramini Larison hogy a' Grófot szülte,
Nagy lett e' mondásán a' Népnek el-hültte.

Leánnya vala ez Rohandriérének,
Manansár tartomány nagy Fejedelmének,

Anpansacabé vólt ennek titulussa,
Tsak e' nemnek vala ez országhoz jussa,

Mivel Rohandrier Nemzetsége ki-hólt,
Anpansacabé is Manasárba nem vólt.

Digitized by Google

A' Sambariverek úgy meg-kábíttattak
E' hír által, hogy ők ſok gyűlést tartattak.
Anpansacabénak végre ki hírdették,
És Fejedelemnek Manansárba tették.
Sem akkor egy öreg ember Manansárba
Aztat prófétálta, hogy a' jövő nyárba
A' birodalomba nagy változás léſzen,
Egy Ramini ág él, ki majd ſokat téſzen.
Mihent meg-hallotta a' Gróf e' híreket,
Hogy küldni akarnak kozzá követeket,
Miogyárt Corbi Úrnak íra Manansárba,
Kit már régen küldött ezen tartományba;
Meg-tanítá ötet vélekedésébe,
Mint tartsa a' népet jó reményſégébe.
Susannával-is ſzólltt ezen történetrűl,
Ez itt térdre esvén, 's lábát fogván körűl,
Szóllott: hogy a' Grófnak egéſz ábrázattya,
Mint Raminié vólt: ollyan 's mozdúlattya.
Álmába Czahanzár meg is jelentette
Néki: hogy ő fia, bizonyossá tette.
Felelt a' Gróf: nékem nem ſzabad ſzóllani,
De néked e' titkot ki lehet mondani.
Más nap jött két nagy Úr Saphierberektűl,
Szólltak; meg-értette a' Gróf itt ezektűl;
Hogy nem engedhetik a' Sambarivekkel,
Hogy ő kötést tégyen nagy ellenſégekkel.
A' Szeklaverekhez ők inkább állanak,
Sambariverekkel ſoha ſem tartanak.
Fel-indúlá a' Gróf; 's nékik azt mondotta,
Meg-láttyák mit nyernek, 's öket ki hajtotta.

Nyom-

Digitized by Google

Nyomba ezek után Kaul Fejedelem
Érkezett; már ebbe más vólt az értelem.

Ö a' Seclaverek minden Caballáit,
El-beſzélte Grófnak ſok álnokſágáit.

Leg-főbb oka vólna mindennek Maherton,
Uralkodni kíván maga minnyájokon.

Ramini Larison nagy Familiáját,
Ösei, nem mások, ölték-meg minnyáját.

Antimaroának ſok tartománnyait
El-ragadták; ezzel több hagyománnyait.

Mind viſzſza kérik most a' Sámbireverek,
Mert ezek jó lelkű, és igaz emberek.

Mivel Ramininek fia találkozott,
Melly dolog ſzívekbe örömöt okozott.

Észre vette a' Gróf, hogy mit mondanának,
De Kaul nem tudta, öt' tartnak fiának.

Igérte ſegítni öt' minden dolgokba,
Bizonyſágúl fiát itt hagyta zálogba.

Ezek után el-ment egéſség térére
A' Gróf, a' munkáknak meg-tekíntésére.

Örült; Louisburgbúl jövő ſok útakat,
Hogy kéſzen találta; ſzint úgy a' kútakat.

Hogy ezeken ki ki mennyen bátorſággal,
Sántzokat hányatott néhol hamarſággal.

Az Europaiak nyertek itt földeket,
Egyaránt oſztotta közöttök ezeket.

Mellyek-is termettek tzukrot, és pamutot,
Takamahaka fát, dohányt, és Indikot.

Louisburgba megint hogy viſzſza érkezett,
Munkája jól menvén, nagyon örvendezett.

Digitized by Google

Követeket is itt egynéhányat talált,
Az Ura nevébe ki ki kötésre állt.

Ketteje ezeknek jöve Mananhárbúl,
Ketteje pediglen vala Manansárbúl.

Megintlen más kettő vólt Tamatárai,
Az utólsó kettő Matatatárai.

Szent Mári szigetbül jött utánnok kettő,
Minnyájához minden tiszteletteel vólt ő.

Nyóltzadik Mártius napján jött Assises
A' Grófhoz: kihez ez soha sem vólt szíves;

Resignált; obsittyát ki-adatni kérte,
Ezen kívánságát mindjárt el-is érte.

Tsak akkor tudta-meg a'Gróf, hogy már el-ment,
Hogy ő sok edjet mást a' Tárházbúl el-tsent;

Saphierbajaknak ezeket osztatta,
Hogy fegyvert fogjanak, felette bíztatta.

Nem kis fáradtsággal nehány darabokat
Kapott a' Gróf viszsza, de tsak ollyasokat.

Ezek így történvén, egy követ sietve
Fuilpontbúl jöve a' Grófhoz lehegve,

Ez hírrül azt hozta a' Faviaverek,
És még ezekkel a' Bitalimenerek,

Hogy már Hiavinak háborút üzentek,
Hogy öt meg-támadják; táborba-is menték.

A' Gróf el-sietett mindjárt Fuilpontba;
A' hová bé-érvén, nem késett, de pontba

Öt ezer fegyverest maga mellé veve,
Mellyekkel Hiavi bátorságba leve.

De még-is ő ötet magához hívatta,
Jobb lesz, ha meg-békél, okát meg-mondotta.

Kész-

Digitized by Google

Kéſz-is vólt ö arra, hogy ha a' más két fél
Illö pontok alatt ö vele meg békel.

Más nap e' két félnek a' Gróf vezéreit
Magához hívatta, Népnek-is Eleit,

Kívánta minnyáját békeſſégre hozni,
Mivel a' háború tsak bajt fog okozni.

Sok féle dolgokon ezek versengettek,
Soká tzivakodtak, majd meg-verekedtek.

De mivel fegyverbe Gróf népe itt állott,
Azért vér ontásra dolgok nem-is ſzállott.

Pöröket itt a' Gróf el-igazította,
És ki mibe vétett, azt-is meg-mondotta.

Meg-is esett köſztök mindjárt az edjeſség,
Jó barátok lettek, ſzent lett a' békeſség.

Az alkú közöttök írásba vétetett,
Hitet tévén reá bé-petséltetett.

Ötven ökröt minden réſz le-vágattatott,
A' Truppok köztt a' hús itt fel is oſztatott.

A' két féltül kapott negyven Sklávusokat,
Ezer két ſzáz ökröt, baromfikat lokat.

Hiavitúl pedig ötven Sklávus embert,
Szint annyi ökröket, 's két ezer piastert.

Tsak azért, mert oka vólt a' békeſségnek,
Vére nem fog folyni annyi ezer népnek.

Újra ſok helyekrül öt' tudoſították,
Bizonyos dolognak lennie mondották;

Hogy Bojanna Király, a' Saphierekkel
Ellene kötést tett, 's Antaboerekkel.

Mindjárt Isle Frantzba el-küldé Grófnéját,
És vele leg-drágább minden portékáját;

Digitized by Google

Sanglie Kapitányt küldötte ezekkel,
Térjen viſzſza onnat ſok hadi ſzerekkel.

Maga pedig mane egéſség térére,
Mindent el-rendelni maga védelmére.

Öt ſzáz katonái, és harmintz Négerek,
Vóltak itt, a' kikben bízott, olly emberek.

Viſzſza térvén, látott Maherton mezején
Tábort, sisak vala a' katonák fején.

A' mint ment, néhányan reá tüzet adtak,
De hogy meſzſze vóltak, néki nem árthattak.

Aprilis holnapnak az utólsó napján,
Két követ érkezett, kik ültek paripán.

Az Sambáriverek ezeket küldötték,
A' kik-is nékie eztet jelentették:

Hogy nékik ámbátor ő ellenſégei,
Nagy ſummát ígérnek: még is emberei

Leſznek ők ſzavoknak; melléjek nem állnak,
Öt ezer katonát ſöt inkább ajánlnak.

Szívessen-is vette e' barátſágokat,
Szólltt; mindenbe bízzák reája magokat.

Mert ezen Nemzet van leg-inkább kedvébe,
Mivel Ramini vér buzog a' ſzívébe.

Más nap a' Grófhoz jött Kaul Úr hírtelen,
Nagyon el-rémülve, majd nem mezítelen.

Tőle rejtek helyet kére ő magának,
És vele érkezett Familiájának;

A' Grófnak meg-esett rajta nagyon ſzíve,
Mert a' többek között vólt leg-bíztosb híve.

A' várba mindjárást őtet ſzállította,
Fejedelmi módon minnyáját tartotta.

Szólltt,

Digitized by Google

Szólltt: hogy a' Pártosok véletlen rá tsaptak,
Embereibül is sokakat el-kaptak.

Sok drágaságait magokkal el vitték,
Épülettyeit-is mind hamuvá tették.

Kevés óra múlva magát az ellenség
Mutatta, 's jött tőle a' Grófhoz követség,

Kérték, táborokba hogy hozzájok menne,
Ott panaszszaikról tanúságot venne.

Kérések nem vala mindenkép kedvére,
De hogy meg-mutassa, félsz nem száltt szívére;

Ki ment; de népe köztt rendeléseket tett,
Azon helyen osztán, hol kívánták, termett.

Köz mondás; hogy igen sokat kér a' szarka,
De ha mind meg-nyerné, nem bírhatná farka.

Ők-is azt kívánták: az egésség térrül
Vigye ki a' népét késedelem nélkül.

Azon épült várat földig le-rontassa,
Többi sántzokat-is mindjárt el-bontassa.

Tsere portékáktúl ő adót fizessen,
Ha vásárt tart, hírek nélkül meg-ne-essen.

Felelt; hogy ezeket ő nem fogja tenni,
Mindent szükség nékik gondolóra venni.

Láttya, hogy nem bírnak lélek esmérettel,
Mivel rá állottak ezekre ők hittel.

Adót sem ád, mivel a' zsebekbe mégyen
A' haszon, bár vásár avagy tsere légyen.

Ezen szavaira nagyon fel-indúltak
A' Nagyok, mint mérges darázsok zúdúltak.

Lárma lett, és ötet körül kerítették;
Jó hogy még életét néki el-nem-vették.

Digitized by Google

De egy jó baráttya ötven Négerekkel,
Segítſégére jött körmös legényekkel.

Ez rajtok fegyverrel kereſztül is rontott,
Míg a' Grófhoz ére ellenſég vért ontott.

A' Gróf itt ezekkel mihent edjesüle,
Két Nagy a' kardjától mindjárt földre düle.

Kiáltott a' többi, hogy oda vólnának,
Mert a' Gróf bü bajos, el-is ſzaladának.

A' várnak fókain a' kik állottak fent,
Meg-látván, hogy a' Gróf immáron vólna ment.

Az ágyúkkal őket rútúl lövöldözték,
Erdőbe ſzaladván, még ott-is üldözték.

Tudta erköltstelen népet keményſéggel
Juházni nem lehet; azért békeſéggel

Meg-kínálta őket; de ezt meg vetették,
Vakmerőſégeket még nagyobbra vitték.

Mivel még azon nap Gróf minden poſzttyára
Rá ütöttek, de nem lehettek kárára;

Mert katonáitúl úgy viſzſza verettek,
Hogy népeik közzül ſokat el-temettek.

Más nap öt ezerrel a' Sambariverek,
'S Sansé Fejedelem vele öt ezerek,

Sietve érkeztek Gróf ſegítſégére,
Így már tíz ezerrel ment Márs mezejére.

Az új Colonia, 's egéſſég tér között
Az ellenſég három Táborba költözött.

Egy Komandót küldött ezeknek hátokra
Éjjel: hogy ha reggel ütt ő Táborokra,

Éppen akkor üssön rájok e' Komandó,
A' Tiſzt ezt meg-tette, attákja vala jó.

Mert

Digitized by Google

Mert mihent ágyúkkal rájok durrogtatott,
Szaladt mindenike, a' mint ſzaladhatott.

A' Gróf ezt meg-látván, ment ſegítſégére,
El-is ért Maserton tágas mezejére.

Már az ellenſéget ezen nem találta,
Hanem a' Komandót itten álni látta.

A' Tiſzt Raportumát nékie így tette,
Hogy a' mint ágyúik reájok lövette.

Vélték a' Gróf itt van egéſz erejével,
Futottak erdőbe azért ſzerte ſzéjjel.

Nyert itt a' Gróf népe két ſzáz muskétákat,
Fogott negyven rabot, 's két Néger lyánkákat.

Egy Fejedelemnek magzati valának,
Gyengék vóltak, azért el-nem-futhatának.

Ès így Ura leve Maserton térének,
Réſze ez Antimár gazdag megyéjének.

Egy nagy ſántzot ezen mindjárt építtetett,
Szent János ſántzának tőle neveztetett.

A' Coloniával, 's egéſség térével,
Edjesült ez által mind a' kettejével.

A' maga népével ki-ſzált e' térſégre,
Reá ütni akart ő az ellenſégre:

A' melly ide közel erős ſántzba állott,
Mint egy nyóltz ezer vólt, melly ebbe bé-ſzállott.

Egy éjjel tsak két ſzáz harmintz katonával
Ki-rukkolt, hat ágyút el-vive magával.

Hajnalkor ellenſég táborát lövette,
Sántz paliſzádait mindjárt le-törette.

Az ellenſég eztet egybe el-is hagyta,
De egy redutába magát bé-vonhatta.

Ő mi-

Digitized by Google

Ő mihent erre-is parantsolt ágyúzni,
Az ellenség viszsza kezd'te magát húzni.

Egy szigetbe ebbül magát bé-vetette,
Ampangú moisárok között helyét vette.

A' sok essözéstül ezen hely fel-áradt,
Ott-is ingovány lett, hol elébb vólt száradt.

Azért a' Gróf ebbe bé sem-is mehetett,
Hanem egész népe jöjjön, rendelést tett.

Mihent el-érkeztek, részekre osztotta,
Minden rész mit tégyen, jól meg-tanította.

A sziget leg ottan úgy körül vétetett,
Hogy abbúl ki vagy bé egér sem mehetett.

Sátorok nem vala, szenyvedtek inséget,
De mindenek felett szörnyü nagy éhséget.

Meg tudván ezt a' Gróf, könyörült azokon,
Rizskását, pálinkát nehány tsónakokon

Küldött, és nékiek aztat üzentette,
Hogy nagyon szívére ő ügyöket vette.

És nem-is kívánná öket ki-írtani,
Söt minnyáját ki-is fogja botsátani.

Tsak fegyverjeiket rakják-le rakásra,
'S ne vetemedjenek többé támadásra.

Mindjárt-is állt jöttek néhány seregekkel,
Fogadta-is a' Gróf öket Tisztelettel.

El botsátá öket, itt el-is mehetett,
Kinek merre tetszett, ő ezekkel így tett.

Hanem egy kis sereg bent maradott, kélt, 's járt,
Mivel harmintz ezer Szeklaverekre várt.

Ezek ellen mindjárt indúla sebessen,
Hogy közelítése tudtokra lehessen;

Egy

Digitized by Google

Egynehány ágyúkat itten ki-ſüttetett,
Azon ſereg ezzel úgy meg-ſjeſztetett,
Hogy Antimansárnak túlsó határára,
Szaladott; a' Grófot nem várta nyakára.

Magok Orſzágokból Saphierbájerek,
Ki vóltak már üzve mint pártos emberek.
Az erdőkön mint a' vadak bollyongottak,
Életeket hogy tartsák, azon gondolkodtak;
Mert a' ſzomſzédjai ſemmit élelmekre
Nem adtak; juttatni akarták veſztekre.

A' Gróf e' dolgot-is fordítá haſznára,
Szóllott a' Nagyokhoz ezeknek javára.
Kérte, fogadják-bé őket magok közzé,
A' lelki-esméret őtet öſztönözé,
De úgy, ha a' fegyvert le fogják ők tenni,
Pártosok ſem fognak ſoha többé lenni.

Sambáriver Nemnek eleibe adta:
Mivel Antimára Tartományt el-hagyta,
A' Saphierbajer Nemzet; azért bizvást
Szállja meg, és végyen itt magának lakást.

Örömmel ők eztet mindjárt fel-vállalták,
Adót is fizetni magokat ajánlták.
Azon réſzt, melly jobbján van Tingbal vizének,
Rendelte általok meg-ſzálló megyének.

Coloniát a' bal réſzin épittetett,
E' két réſzek között egy várt emeltetett.

A' fent ki-tétetett egynehány tsatába
Rontó-is jelen vólt, mert bízott karjába.

Főképpen a' Grófot a' hol körül vették,
És hol a' Négerek őtet meg-mentették,

A'

Digitized by Google

A' Secláverekkel ott úgy meg-ütközött,
Mint a' bús oroſzlány a' több vadak között,

Mert vélte a' Grófját ezek most meg-ölik,
Vagy ſebekbe ejtik, mert majd meg-döfölik.

Nem rántott ő kardot, kapott egy dorongot,
Soknak mint az üres hordó hátok kongott,

De többeknek feje lágyját úgy bé-törte,
Hogy vagy Lámához mint, vagy kórſág gyötörte.

Jól látta, hogy ſzalad immár az ellenſég,
Tiſzta ettül egéſz Masertóni térſég.

Látta, hogy már a' Gróf ſzabad, 's nintsen baja,
Háborúlt ſzívének még ſem ſzűnt-meg zaja.

A' Secláverekket vette itt üzőbe,
A' síkról kergette őket az erdőbe.

Más nap délig ötet senki sem-is látta,
A' Gróf búslakodva viſzſza-tértét várta.

Féltette, hogy éjjel majd a' Seclaverek
Píkákkal ált-verik, mert ez a' fegyverek.

Azomba dél-után még-is elő kerülltt,
A' Gróf ezt meg-hallván, felette meg-örült.

Egy rabot hozott ő, mellynek a' két karját
Hátra köté, rab ſzíj keríté két marját,

Bé-mene ő ezzel a' Gróf' ſzobájába,
Szikrázott akkor-is ſzeme haragjába.

Szólltt a' Gróf hozzája: kedves Rontóm, itt vagy?
Bánatom utánnad, hidd-el, hogy vala nagy;

Mert véltem, hogy éjjel azon nagy erdőbe
Által-ſzúrtak, vagy-is vertek agyba főbe.

Nem egy; ellenſéget ki illy meſzſze üzött,
Laurus helyet tziprust homlokára füzött.

Gya-

Digitized by Google

Gyakran a' ſetét éj ember' ellenſége,
Vak akkor, meg-ſzűnik az ő vitézſége.

Bé botlik a' néki kéſzíttetett lesbe,
Nagy dolgokon ált'-ment, itt el-véſz kevesbe.

A' ki vakmerően maga dolgát teſzi;
Oka, hogy ha nem várt bal jutalmát veſzi.

Hát ez mitsoda rab, kit elömbe hoztál?
Meg-vallom, hogy vele örömöt okoztál.

Mivel méltóſágos egéſz tekéntete,
Nem alatson Nemből léſzen eredete.

Felelt Rontó: magát ő mondotta Králnak,
Azért-is gondolom lenni öt' Királynak.

De tám négy, öt Telek léſzen Birodalma,
Lak-várát-is talán fedi nád vagy ſzalma.

Mert a' Sceptrum helyet Píka vólt kezébe,
Veres sipka, és nem Korona fejébe.

Trónusa is ollyan léſzen ezen Őſznek,
Mint dinnye földeken Hazánkba a' tsőſznek.

Erſzénnyébe ſem vólt több húſz piaſzternél,
És ezekkel egybe vegyűlt tíz Aspernél. (*a*)

Míg telhetett töle, addig mind ſzaladott,
De mint öreg ember, végre el-fáradott.

Le-düllött egy Pálma-fának a' tövére,
Itt értem; két kezét tette a' mellyére.

Észre-vettem arról, ne bántsam, azt kéri,
Reſzketett; mert vélte, most halálát éri.

Én-is kezeimet a' mellyemre tettem,
Azután ezekkel vállát veregettem.

Mind-

(*a*) Asper; pénz neme, melly-is egy kis pénzetskét, és még annak negyed réſzét téſzi.

Digitized by Google

Mindjárt-is bátrabban nézett a' szemembe,
Erszénnyét is ide adá a' kezembe,

Sokat beszéllt hozzám, szavát nem értettem,
Feleleni tem tudott, ha miről kérdettem.

Hogy a' piros hajnal súgárit nyújtotta,
Fénnyével az erdőt világosította,

Píkáját el-vévén, a' földről fel-költem,
Intettem nékie, hogy mennyen előttem.

Már a' Nap is fénylett a' sürü fák között,
Mint az öz vatzkából az útból ki-szökött.

Sebessen szaladni akart egy mély völgybe,
Üzvén őt', meg-botlott egy le-düllött tölgybe.

Itten ő Felségét jól meg-dögönyöztem,
Mint Nagysád előtt áll, így meg-is kötöztem.

A' Gróf Rontó által itt ki-kötöztette,
Szóllott-is hozzája, de őt' nem értette;

Mert mint a' Harisnak a' szava reszegett,
Mint kígyó a' fübe, ollykor úgy piszegett.

Talmáts által a' Gróf ugyan tsak meg-tudta,
Hogy ő Fejedelem vólna, nem hazudta.

És éppen az, a' ki Kaúlt vagyonnyából
Ki-pusztítá, és ki hajtá Országából.

Azért-is Kaúlnak őt' ajándékozta,
Száz Gvinét nyert Rontó, hogy hozzája hozta.

Meg-térvén, szólltt Rontó: itten egy Királlyal
Úgy bánnak, mint nálunk egy szegény jobbágyal.

Mert mihent Kaúlnak ezen ajándékot
Alt'-adtam, mint kannak szája a' tajtékot,

Úgy túrta; 's meg-üté mellyét az öklével,
Hogy majd ki-ütötte a' falat fejével.

Így

Digitized by Google

Így ſzólltam Kaulhoz: kérem; ő Felſégét
Felſéged ne bántsa; de mint ellenſégét,
Adja ált' a' Törvényt tévő hatalomnak,
Engedjen Felſéged, kérem, az én ſzómnak.
De hogy engedett-meg; ſzolgáit hivátta,
Mint latrot előttem meg-is lántzoltatta.
Úgy vitték, hogy lába a' földet nem érte,
Bár öſzſze tett kézzel sirások köztt kérte.
Nem kívánok ſoha illyen Királyſágot,
Lakja kinek tetſzik az illyen Orſzágot.
Szólltt a' Gróf Rontóhoz: tehát ezen Orſzág
Nem tetſzik tenéked? az ugyan bolondſág;
Látod arany, ezüst, itt bővſéggel vagyon;
Kő helyett arannyal verik egymást agyon.
A' Terméſzet kintsét itten pazarollya,
A' mi igen ritka, a' ſzáj azt kóstollya.
Ananás, Pomarantz, Tzitron, Gránát alma,
Több van mint tsürökbe nálunk morva ſzalma,
Pálma fának, vagy-is tzédrus árnyékába
Hever itten a' nép, nem ſár gulyibába.
Gyümöltsel, virággal, tele van térſége,
Ritka madarakkal pedig erdőſége.
Mind ezekre ez vólt Rontó felelete,
Szép ezen Orſzágrúl Nagyſád ítélete;
De errűl az enyim nagyon külömbözik,
Hogy eztet dítséri, abba meg-ütközik.
Én ezen Orſzágot másnak nem tárthatom,
Hanem tsak a' pokol padjának mondhatom;
Mert itten a' hévſég él-ſzenvedhetetlen,
Fökép közép nyárba tűrni lehetetlen.

Digitized by Google

Szakoltza vásosa, hogy a' pokol felett
Allana, hallottam, de értem ott telet.

Való; körül belöl a' hó foká fekfzik,
Ennek a' megyéje hamar fel melegfzik.

Földjein a' gazda majd végzi fzántását,
Mikor az hó kezdi másut olvadását.

Tsak ezért alatta mondják poklot lenni,
De gyakran a' bundát fel-lehet ott venni.

Egyfzer másfzor ottan magam-is meg fáztam,
Mert a' jeges essö meg vert, hogy vadáztam.

Fejér nép lakja azt, nem pedig fekete,
Abba nem egy fzüz lány fzépfégnek remeke.

De ezen Orfzágba az ember majd meg sül,
Véli petsenye lefz fara, ha földre ül.

Azért a' pokolnak ez a' bóltozattya,
Hévfége ez Orfzág' népét úgy ált' hattya;

Hogy mint maga Plúto, fzint ollyan feketék,
A' korom ábrázat köztök leg-nagyobb ék.

Igaz nevezetek ezen fzó: Négerek,
Kérdés; vólnának-é valódi emberek?

Mert az orrok lapos mint kanálos gémnek,
A' fzájok meg-pittyett, mint a' vén tehénnek.

Haj fejeken nintsen, tsak olly forma bodor,
Mint mikor láng perzse, hajat öfzve fodor.

Azért vagy ördögök, vagy-is kéményt feprök,
Mert emberek miként lehetnének-is ök?

A' Gróf itt Rontónak befzédjét nevette,
Mért ezek feketék, az okát ki-tette.

Ez Orfzág a' *Zóna torrida* alatt áll,
A' nap Súgárival egyenest rá fzolgál;

Nem

Digitized by Google

Nem más, hanem éppen ezen egyenesség
Teſzi; ez Orſzágba hogy van illy nagy hévség.

Próbáld, egyenesen égő gyertya felett
Tartsad tenyeredet, fogſz érzeni hevet,

Ha pedig lángjának tartod tsak mellette,
Nints olly egyenesség itt mint vólt felette;

Azért itt tenyered nem ſzenyved hévséget;
Mert a' láng nem érhet most egyenességet.

A' világot Isten midőn teremtette,
Ő minden dolgait igen böltsen tette.

Tudta; ez Orſzágba hogy léſzen nagy hévség,
Naptúl el-füttetne ebbe a' fejérség;

Azért feketéknek őket teremtette,
És e' ſzínt ő velek meg-is ſzerettette.

Tölök a' fejér ſzín rútnak ítéltetik,
Azért itt az ördög fejérnek festetik.

Emberek ők mint mi, vagyon bennek lélek,
Tsak hogy ők feketék, mi vagyunk fejérek.

Ugyan azért őket mondjuk otsmányoknak,
Ők is viſzont minket tartnak ollyanoknak.

Mivel ők feketék, hívják Négereknek,
Magyarúl Szeretseny a' neve ezeknek.

De vesd fiam Rontó ſzemed a' Lyányokra,
Tsak egy újjadat tedd az ő ortzájokra;

Meg-látod; mint bársony, puha testek, 's gyenge, (a)
Valamint a' harmat, vagy tavaſzi zsenge.

(a) Valóſágos dolog az, hogy a' Szeretsenyek börei olly gyengék, és puhák, valamint a' bársony, nem egynek ábrázattyát és kezeit magam-is megtapogattam.

Digitized by Google

Mint rózsa, olly piros ſzájok' kerületi,
Fogok' fejérſégét hó fel-nem-érheti.

Egyet ezek közzül te el-is-vehetnél,
Új módi hitves társt Hazánkba vihetnél.

Felette katzagott, hogy a' Gróf ezt mondta,
Szólltt:bizony jó léſzen;gyermekünk mint bonta

Léſzen; vagy mint Párdutz pettyegetett,'s babos,
A' ſelyem kita-is a' ſzép a' melly habos.

Hogy ha a' falunkba én ötet bé-vinném,
Annak lakossait föld-futóvá tenném;

Mert ha látnák, hogy tsak a' foga fejérlik,
Szeme mint matskának éjtſzaka úgy fénylik,

Szája körös körül hogy veres, ítélnék
Hogy ö tüzet okád,vagy mennyköt ſzór,vélnék.

Mihelyest meg-látnák, mindjárt el-futnának,
Mert gondolnák lenni öt' Proserpinának.

Azért Lucifernek ſem húga, ſem nénnye,
Nem kell nékem, ſzurkos fekete edénnye.

Hazánkba-is Oláh, Tzigány leányzóra
Akadhatok; illy ſzép fekete rigóra.

Az én ſzabad ſorsom nem fog meg-változni,
Mert Hymennek ſoha ſem fogok áldozni.

A' ſzámnak ſem tetſzik ez Orſzág' gyümöltse,
A' ki azt ſzereti, egésſéggel költse.

Dſtséri Nagyſágod ſok ſzép madarait;
Mert nem táták, mint rám, Nagyságra ſzájjait.

Minap' ki-ſétálván egy ſzép zöld erdöbe,
Nagy lármát hallottam egy ſetét ſüröbe.

Beſzédet, ſüvöltést, matska mayúkolást,
Gödölye mekegést, ugatást, nagy zajgást.

Vél-

Digitized by Google

Véltem, hogy emberek ezen lármát teſzik:
Fel-tettem magamba, majd éſzre ſem veſzik,
Úgy megyek hozzájok; ki téſzi ezen zajt,
Meg-tudom; magamnak tettem ezzel tsak bajt.
Itten minden fákon ültek Publikányok, (a)
Ezek, hogy meg-láttak, valamint ſárkányok
Rajtam jöttek, ſok a' nyakamat karmolta,
Sók a' füleimet, 's hajamat rontsolta.
Leg inkább két ſzemem' ki vágni akarták,
Karom, lábaimat orrokkal vagdalták.
Miólta én élek, ſok ütközetekbe
Vóltam, és forgottam nagy veſzedelmekbe,
De ſoha úgy mint itt, én meg-nem-rettentem,
Söt az ellenſégre bátran mindég mentem.
Közikbe löttem én, de még többen gyültek,
Mint mérges darázsok én reám tsödültek.
Szörnyű kiáltással minden-felől tsaptak,
Föképpen körmökkel a' gégémhez kaptak.
Már le-vertek vólna, de kardot rántottam,
Vágván minden-felé, ſokat le-kontzoltam.
Míg az erdő tartott, nem-is tágítottak,
Hanem magok előtt, mérgessen hajtották.
Egéſz a' mezőig tartott Retirádám,
Itt el-is végződött velek Batálliám.

(a) A' publikány madaraknak Áfrika 's Ámérikába vagyon lakások; igen ſzépek, ki zöld, ki kék, ki veres, ki hamu ſzínű, a' terméſzet ſokra taníttya őket, beſzéllenek, füvöltenek, minden állatokat majmozzák, ellenbe mérgesek, a' hol ſok vagyon, az embert meg-támadják, és meg-is-ölik.

Digitized by Google

Számtalan karmolást kaptam én ő tőlök,
Tsak hogy ki nem vájták szemeim', örülök.

Nevettébe a' Gróf ledült az ágyára,
Ssólltt: szükséged vala illy bataliára.

Tudtad, viaskodni mint kell emberekkel,
Meg tanúltad mostan sasckkal, ölyvekkel

Mint kell meg ütközni, vagy publikányokkal
Pulyka gúnárokkal, 's több illy bajnokokkal

Már Angliába-is te bátran bé mehetsz,
Erőt a' sarkantyús kakasokon vehetsz, (a)

Mellyért szok száz Guiné nyereséged lészen,
Fejedre maga Márs zöld borostyánt tészen.

Szólltt: könnyű Nagysádnak engem boszszontani
Próbálja! meg látom, ha vérit ontani

Nem fogja-é? mennyen tsak azon erdőbe,
Úgy-is Nagysád mostan van tsak heverőbe

De a' nadrágja-is majd meg-nedvesedik,
Ha publikányokkal ott meg verekedik.

Jobb lesz, meddig nevet, ha dolgunkba munkál,
Hogy ezen pokolba ne maradjunk sokál.

Hadd bírják kedvekre aztat a' Négerek,
Mi meg oda mennyünk, a' hol az emberek

Nin-

(a) Nagy szokás Angliába, hogy a' Gavalérok kakasokat setét kamarákba záratnak, és ottan hízlaltattyák, sarkantyút, vágy-is lántzétát köttetnek homlokokra, egy Gavalér a' másnak kakassával nap fényen verekedteti maga kakassát, sok száz Gvinékbe fogadnak magok kakassai mellett, hogy ezé hamarébb meg-öli a' másikét. Nagyon mérgesek ezek világosságra jövén, és sok sebeket ejtenek egymáson, miglen egyik a' platzon marad'

Digitized by Google

Nintsenek teremtve ördögi képekkel,
Lakjunk velek, és nem ezen perzseltekkel.
Nem ſzóllt a' Gróf többei, Rontót csak hallgatta,
Hanem a' dolgait tovább így folytatta.

TIZEDIK TZIKKELY.

A' mellyhe elő-adattatik a'. Grófnak ſúlyos betegſége, fel gyógyúlása, a' Seclaverekkel való háborúja, azokkal tett békeſſége, az Országba ſok féle rendelések tételei, Anyanſancabeſégre lett fel-emeltetése, első Kabar tartás alatt le-tett hite, mind addig, a' meddig a' második Kabar tartatott, egyſzersmind Kontó Pálnak-is a' Négernékkel esett dolga ki-tétettetik.

Kilentzedik napja Augustus havának
Vólt, mellyen baja lett a' Grófnak magának.
Mert őt' érte ollyan nagy forró betegſég,
Hogy mindennek vala életérül kétſég.
Azért Commandóját meg-hítt emberének
Által kellett adni, Májot Malendrének.
A' Tiſztek, hogy meg hal, bizonyosnak vélték,
Hozzá menvén, tőle minnyájan azt kérték;
Hogy mutassa nékik parantsolattyait,
Hólta után hogy ők, mint ſzükſég, dolgait

Digitized by Google

Folytathassák, a' mint a' Király kívánnya,
Az Ország ne légyen mások ragadványa.

Mindjárt-is azokat nékik meg mutatta,
A' Király' szándékát értésekre adta.

Meg-is tanította, mi tévők legyenek,
Hogy fáradtságokért jutalmat vegyenek.

Szólltt: halála után a' Testamentomát
Meg-lelik, és azon levelek lajstromát,

Mellyeket ő íra a' fő Ministernek,
Tengeri Tanátsos Úrnak is Rójernek.

Királynak-is ott egy Mandátuma lészen,
Melly a' Successorát illeti egészszen.

A' Tisztek magokat meg-hajták szavára,
Ön magoktúl mindjárt Truppok tartására

Le-tettek tíz ezer és két száz livrákat,
A' Gróf-is szint annyit, venni portékákat.

October elein már jobban érzette
Magát a' Gróf, és már ágyát sem őrzette.

Azért-is a' Tiigbal vizéhez indúla,
Tökélletessen-is ottan fel-gyógyúla.

Ő azon tartományt, itt meg-tekéntette,
Sambarivereket, mellybe helyheztette.

Már ez előtt Corbi fel-ült egy hajóra,
A' szárazon pedig Major ült-fel lóra.

Küldötte e' sziget éjtszaki részére,
Ott fekvő Megyéknek meg-tekintésére.

Tizen negyedikén October havának,
Két követek tőlök levelet hozának.

Irták, hogy Lambuings Király országába
Bé-értek, Királynak maga lak Várába.

Ki-is

Digitized by Google

Ki-is bé-vezette öket, 's vólt olly kegyes,
Szóllt: kívánna Gróffal, ha lehetne, edgyes.

Ez meg-lett; a' Grófnak esett-is kedvére,
Mivel húsz ezerrel mindég védelmére

Jöhetett Lambuing, melly nem kis segítség,
Fökép akkor, mikor jön rá sok ellenség.

Az alatt Hiavi itt tudtára adta,
Hogy öt ellensége megint meg-támadta.

A' Gróf Fulpointbe azon Tisztnek íra,
A' melly tőle egész hatalommal bíra;

Hogy közöttök tartó békességet tenne,
Ezen felül mikor Hiavival lenne,

Mondja-meg népére kegyetlen ne légyen,
Mert errül a' Grófhoz gyakran panasz mégyen.

Ezen dolgok itten mind jól mentek végbe,
De a' Gróf nem egyszer sohajtott az égbe,

Mivel túdosítást ö Europábúl
Nem vett, Sanglier sem tért-meg még úttyábúl.

Gondolta, mind eddig végzett sok munkája,
Az irígységnek lész óhajtott prédája.

Ez már Isle Frantzba ollyan hírt támasztott,
A' melly Trupjaira félelmet áraszstott;

Mert Madagascárba más Úr fog adatni,
El-fognak minnyájan akkor botsájtatni.

Tsupán Tisztyeibe veté bizodalmát,
Kik híven mind eddig meg-tarták hatalmát.

Hívek-is vóltak ök, ámbár segitséget
Nem vettek, sem Isle Frantzbúl eleséget.

El-múlt a' mindennel bövelkedö szép nyár,
November havának negyed napja vólt már,

Digitized by Google

Érkezett a' Grófhoz Saphierbájerek
Fejedelme, kiknek vólt vele sok perek.

Esfonslabe, kinek feje vólt beretvált,
Térdeire esett, a' Gróf elötte állt,

Kérte, hogy népével venné kegyelmébe,
És ne kételkedjen többé hűségébe.

Felelt: bár népestül meg-szegte a' hitét,
Ellenségévé lett, még is ezen vétkét

Meg-botsájttya; hanem e' jövő hólnapba
Követeket küldjön; majd dolgozik abba,

Hogy a' Frigy közöttök olly karba tétessen,
Hogy mind a' két félnek hasznára lehessen.

El-is jöttek ezek, zokogással szóltak;
Jó dolgok vólt, meddig magokéba vóltak.

Most mint szarándokok ők úgy bollyongnának,
Végtére idegen földön meg-halnának;

Kérték; tsak egy részit engedné honnyoknak,
A' mellyen házakat építni magoknak

Kívánnak, és mindég hívei lennének,
Míg élnek, ellene ők fel-nem-kelnének,

Látván a' Gróf az ő nagy töredelmeket,
Malaszttyába vette mind ezen népeket.

Esfonslabe mihent a' hitet le-tette,
Részit e' Megyének nékiek engedte.

Ez meg-lévén, esett a' Grófnak tudtára,
Mondták Aszszonyok-is füle hallottára:

A' Frantziák ellen hogy a' Seclaverek,
Kik mindenkor vóltak dagályos emberek;

Háborút akarnak mostan indítani,
Mihent tavasz nyílik, mezőbe szállani.

Több

Digitized by Google

Több Királyokat-is, hogy már fel-ültettek,
Harmintz ezer népet egybe-is gyüjtöttek.

A' Sambariverek, a' mint ezt hallották;
El-veſztve magokat lennie tartották;

Mert vélték, hogy a' Gróf ott nem maradhatna,
Kevés népe lévén, ellent nem állhatna.

El-menvén, ellenſég majd rajtok töltené
Boſzſzúját; 's haragját fejekre ötené.

Tudnák, hogy a' Gróffal vannak edgyeſſégbe,
Ezen okért tsak hogy nem estek kétſégbe.

Demosthenesnek a' Grófnak kellett lenni,
Hathatós beſzéddel öket arra venni,

Hogy az ellenſégtül ök ne tartanának,
Minden bátorſágba alatta vólnának.

Maga Frigyessihez küldött követeket,
Kérni; hogy küldjenek ök ſegítſégeket.

Minden Fejedelem erre mindjárt kéſz vólt,
Tsak maga Hiavi a' Gróftúl el-pártólt.

De nem tartott töle, mivel jobbágyai
Szerették a' Grófot, 's vóltak baráttyai.

Azomba ellene a' Farianerek
Fel-költek, 's ezekkel Betaliménerek;

Sietvé a' Grófhoz küldött követeket,
Hogy ſegítſégére küldene népeket.

Szólltt a' Gróf hozzájok; hite ſzegéséért
Bünteti Istene ezen nagy vékéért.

Viaskodjon tehát ellenſégeivel,
Ö ſegítſégére nem leſz övéivel.

A' követek térdre elötte esének,
Engedje meg vétkét, könyveket ejtének.

Meg-

Digitized by Google

Meg-engedett néki, meg is békéltette,
Farianerekkel; és hogy eztet tette,

Leg ottan Hiavi segítséget sgírt
Hogy a' Gróffal így bánt, szégyenlette, és sírt.

Ezer hét száz hetven hatodik esztendő
Bé-állt, első napján láttya Sanglie jő

Isle Frantzból, nem több tsak négy Rekrutával,
De ezek-is rakva vóltak sok hibával.

Illy nagy segítséggel vólt a' Birodalom
Hozzája: meg-is szűnt minden bizodalom

A' Grófba; mert látta, hogy ez ellensége,
'S kívánnya dolgának ne légyen jó vége.

Vélte, hogy levelet hoz a' Ministertűl,
De tsak kettőt hozott, Maillardtúl, 's Ternejtűl.

Sanglie Úr azt-is néki jelentette,
Hogy a' Gubernium immár elő vette

Dolgát, és ellene folynak Processusok,
Rágalmazó nyelvnek a' száma igen sok.

És tizen-ötödik Lajos Király élni
Meg-szűnt: lehetett-is már a' Grófnak félni.

Mert Ministerium majd meg-fog változni,
Ellenségei sok bajt fognak okozni.

Az alatt egy követ másikát váltotta,
Hogy jön az ellenség, mindenik mondotta.

Azért kevés népét mindjárt rendbe vette,
Rendeléseit-is, mint lehetett, tette.

Sok tüzes golyóbist, és sok Rakétákat
Készíttetett; húztak ide Lafétákat.

A' mellyekre nehéz ágyúkat rakatott,
Sántzokat épített, 's árkokat vonatott,

Míg

Digitized by Google

Míg ezek épültek, két nagy Fejedelmek
Jövének a' Grófhoz, hogy ha engedelmek
Lenne, kívánnának ö vele ſzóllani,
Melly haſznára lenne, ollyakat mondani.
Tsudálkozott; mivel vóltak Secláverek,
Kunifalus, Rosai vala az ö nevek.
Az elsö rég' bírja a' Santiak megyét,
Többi Seclaverek ennek térjét, hegyét,
Sok ſzép ſzínek alatt mind el-puſzítottak,
Annak lakossait kóldusſágra hozták.
Rosai Hertzegé vala Bojánának,
Párja nem ſok megye vólt Tartománnyának.
De Secláverekneк mostani Királlya,
Kinek az írígyſég ſzívét most-is állya,
Ezen Tartománnyát erövel el-vette,
Magát, gyermekeit Sclávussává tette.
De még-is ö nékik vannak baráttyai,
Több megyéknek velek tartanak Nagyjai,
Azért is a' Grófnak ök ſegítſégére
Leſznek, ha ſzándékok vagyon tetſzésére.
Nagy örömmel a' Gróf ezeket fogadta,
Es mind a' kettönek jobb kezét-is adta,
Aliátussival hogy leſz védelmekre,
Egymás köztt hitet-is tettek ök ezekre.
Más nap' a' Nagyoktól meg-vendégeltettek,
Fökép' Sambairek magokért ki-tettek.
Ellenſégét a' Gróf a' nyakára éppen
Nem várta, mivel ö védelmezöképpen
Ezen háborúját nem akarta tenni,
Mert jobb ártóképpen ellenſégre menni.

Mind-

Digitized by Google

Mindjárt a' Nagyoknak adta-is tudtára,
Hogy ki ki kéſzüljön Márſnak piattzára.

Az holnap' végével táborba fog ſzállni,
Es ellenſégeit meg fogja próbálni.

Meg-jelentek; 's a' mint ſátorába gyültek,
Nagy Hadi-tanátshoz fogtak, és le-ültek.

Valamit a' Gróf ſzólltt, mind jónak tartották,
Az egéſz rendelést tetſzésére hagyták.

Sanglie Kapitányt a' várba rendelte,
Maga helyett abba Commendánsnak tette.

Rendelt-is alája négy jó Fő-Tiſzteket,
Száz húſz katonákat; 's Mosambiquereket,

Hat ſzáz nyóltzvan erős Malagokaikat,
Ezekhez hatvan-hat Európaikat,

Tsak négy ezer négy ſzáz tizen-három főből
Allott ármádája, nem nagyobb erőből.

De vitézek vóltak, 's mind gyakoroltattak,
Sok rendetlen néppel ſzembe-is állhattak.

Fél-oſztá ezeket három Colonára,
Melandre Major Urt a' jobbik ſzárnyára,

Bouille Hadnagyot ő melléje adta,
Hol ki attakíroz, újjal meg-mutatta.

Bal ſzárnyára pedig Kapitány Czerft tette,
Hadnagy Karbit pedig melléje vetette.

A' Centrumot hagyta a' maga ſzámára,
Hadnagy La Tourt küldte ennek a' balára.

Három ágyút minden oſztálynak adatott,
Pattantyúst, *Handlangert* oda állíttatott.

Segítſégekre-is két két embereket,
Rendele ezekhez négy Mosambireket.

A'

Digitized by Google

'A' Fejedelmektűl érkezett Truppokat
Fel-oſztá, 's illy rendel állítá azokat,

Három ezer hat ſzázt a' jobb ſzárny hátára,
Szint annyit hát megett az oſztály balára.

A' Centrum megé meg öt ezret rendele,
Könnyű fel-ſzámlálni, mennyi nép vólt vele.

Ez meg esvén, mindjárt a' várnak fokára
Ki-tette a' veres záſzlót, és tudtára

Az egéſz ſzigetnek ez által adatott,
Hogy már az háború meg-határroztatott,

A' táborozáshoz népét hogy ſzoktassa,
Azt mint ſzenvedhetik, maga-is láthassa;

Negyedik Aprilis napján egy térſégre
Ki-ſzállítá öket egy ſzép kieſſégre.

Hiavinak ötse Mulem nevezetű,
Gyönyörű iffiú bátor tekíntetű,

Kevés napok múlva ide el érkezett,
Ezer két ſzáz ötven iffiat vezetett.

Hogy ezek legyenek a' Gróſnak Gárdája,
Mindenik deli vólt, ſzép vólt a' ruhája.

Aprilis havának utólsó napja vólt,
A' Gróf maga minden Tiſzttyeihez így ſzólltt;

Jelen van az idő, fegyverhez kell nyúlni,
Az ellenſég ellen ſzükſég meg-indúlni.

Száz kilentzven három hajóra ültette
Népét: az elsőbe maga ült 's vezette.

Sok idegen Trup jött az útba hozzája,
Minden nap nőttön nött Népének ſummája.

Igen ſzerentsésſen mindenütt evedztek,
Tsak egy helyt ſziklához a' mint el érkeztek;

Két

Digitized by Google

Két hajó, mellyeken nehéz ágyúk vóltak,
Víz ſebeſſégétűl itt ehez tsapódtak,
Mindjárt is le-ſzállítak ennek fenekére,
Agyúk ki-vonattak még-is a' ſzélére.
Azért a' bal oſztályt ezeknél hagyatta,
A' melly az ágyúkat utánna vonatta.
Negyed Majus napján Herbajhoz jövének,
Aliátusok-is oda érkezének.
Még nem indúlt, mikor már ezt így rendelte,
Szavát-is fogadták, mert minden kedvelte.
Még tábort nem ütött, már ollyan hírt kapott,
Hogy Malendre Úrra az ellenſég tsapott.
Tizen-két hajóra ſzállíttatott népet,
És így küldé néki elég ſegítſéget.
Maga oſztállyából valók vóltak ezek,
Tsak néhányan vóltak a' Malagozerek.
Ezek Kapitánnya a' Grófnak tudtára
Adta; hogy egy helyt ért víznek ſzurdokára;
És itt az ellenſég reája támadott,
De meſzſze vólt, azért ö tsak el-haladott.
Újra megint esett Grófnak értésére,
Hogy a' Szeklaverek Antongin térére,
Meg-rémülvén viſzſza vonták már magokat,
És ott akarnának gyűjtni több Truppokat.
Azért-is utánnok ſebes marsokat tett,
Bár hegyeken által nehezen mehetett.
Fökép az ágyúkkal dolgot adott menni,
De meg-kellett még-is mind ezeknek lenni.
A' mint az hegyeket immár hátra hagyta,
Négy ezer Frigyese magát hozzá adta.

Meg-

Digitized by Google

Meg tudta itt a' Gróf, hogy egy erdő megett
Állna az ellenség, a' kit-is ez fedett.
Rajtok mene a' Gróf hajnal hasattával,
Meg-virradt, hogy szembe lett ez ármádával.
De mihent ágyúit reája lövette;
Mindjárt szaladásra ez a' dolgát vette.
Három tábora vólt, de mindenikébül
Ki űzte: szaladott minden erejébül.
Nehány napok múlva el-jött Tihenbató,
Ez Fejedelem vólt Antoingból való.
Le vólt beretválva haja, és szakálla;
Nagy meg alázodva a' Gróf előtt álla.
Meg-követte őtet; hogy Szeklaverekkel
Tartott, és terhelte magát illy vétekkel.
Tartományát önként néki ajánlotta,
Kérte, mondja, őtet hogy meg-hódította.
Tsak kormányozását Országának kérte,
Mellyért-is hogy adót fog fizetni érte.
Szeklaverekek-is hatalmas Királlya,
Látván, a' háborút vele ki nem-állya:
Követeket küldött békesség pontokkal,
A' mint eleibe jöttek ők azokkal;
Szóllt a' Gróf, hogy ha ő kíván békességet;
Kövesse-meg elől, úgy tám ér jó véget.
El-mentek, de hamar mágok Királyokkal
Meg-tértek; sok drága szép ajándékokkal.
Sok hízott ökröket, követ, 's pénzt hoztak;
Szlávusokat sokat ők ajándékoztak.
Hitet tett minnyájá a' Gróf hűségére,
És így immár dolgok kívánt véget ére.

Digitized by Google

Az óhájtott követ sok idő vártára
El-jött Juniusnak ötödik napjára,
A' Grófot felette meg-örvendeztette,
Általa az Udvar' leveleit vette.
Meg tudta azokból, hogy a' fő Minister,
Syren nevű hajót küldené már egyszer.
Mellyet terheltetett sok hadi szerekkel,
Portékákkal, arany, és ezüst pénzekkel.
Hamar segitség-is fogná ezt követni,
Mellyet egy Obester fog hozzá vezetni.
Öröme a' Grófnak nem sokáig tartott,
Mert a' hajó Düfén révénel egy partot
Érvén; itt hírtelen támadott nagy szélvész,
Látván a' Kapitány, hogy a' Syrén el-vész;
A' népet két kissebb hajóra ültette,
Az el-süllyedéstül még-is meg-mentette.
De a' hajó szirtrül szirtre hányattatott,
A' zúgó haboktúl el-is boríttatott.
Ezt meg-tudván, mindjárt Louisburgba indúlt,
A' hol-is leg-ottan a' pennájához nyúlt.
Ministernek ezen szerentsétlenséget
Meg-írta; aztat is, hogy szenved inséget.
Utánna el-jöttek mind az ő Trupjai,
Azok-is, kik vóltak Aliátussai.
Vóltak ezek néki nem kevés terhére,
Mert ki ki tőle várt mindent élelmére.
Kéz alatt tudtokra ezen dolgot adta,
De még-is csak egy-is ötet el-nem hagyta.
Mert Isle de Frantzbúl Hiavi levélt vett,
Mellybe baráttyától illy tudósítást vett,

Hogy

Digitized by Google

Hogy Grófnak Párisba kelletik el-menni,
Ott minden dolgait elő fogják venni.

Végtére tsak arra kérte már ezeket,
Leg-alább, hogy küldjék viſzſza a' népeket.

Szólltak: hogy ők eztet éppen nem tehetnék,
Mert ötet erővel oſztán el-vihetnék.

Ezek után hozzá jött négy Fejedelem,
Minden ſzolgájoknak ruhája vólt ſelyem,

Ramarsombé vólt edjik, más Rasfangúr,
A' harmadik Manding, negyedik Kaul Úr.

Számos katonákkal a' mint érkezének,
Tábori muzsikák közöttök zengének.

A' Zászlók lobogtak, ſzép rendel meg áltak,
A' Gróf háza előtt már tsak arra vártak;

Hogy adjon nékiek ő Audientziát,
Mert ők is értették jól a' Politziát.

A' Tiſzttyeit a' Gróf magához hivatta,
Mivel, mit akarnak, aztat nem tudhatta,

A' Grófnak Tiſzttyei őket meg-tiſzteltték,
A' négy Fejedelmet hozzá bé-vezették.

A' köſzöntés után alatsony ſzékekre,
Mert illyen pompánál ülnek ők illyekre,

Le-ültette ők: hárma ezt meg-tette,
Tsak Rasfangúr állva beſzédjét kezdette.

Áldasson azon nap, a' melly nap tégedet
E' világnak adott, 's láthatta képedet,

Áldottak legyenek azon kegyes ſzülők,
Kik ſzültek, neveltek, és nékünk adtak ők.

Áldott azon óra, mellybe a' ſzigetbe
Lábadat bé-tetted, 's vetted ezt kedvedbe;

Digitized by Google

A' Madagaskári minden Fejedelmek,
A' kiknek te hozzád igen nagy szerelmek;
Mivel szíveiket szívedhez szegezted,
Mellyel hűségedre le-is kötelezted,
Meg-hallották; hogy a' Frantziák Királlya
Kívánnya helyedet, hogy más Úr meg-szállya;
Haragszik, gondollya, hogy pártossá lettél,
Mivel Slávussává te minket nem tettél.
Azért gyűltek ide, hogy veled végezzék,
E' környül állásba dolgod el-intézzék.
Nagy hajlandóságok, a' mellyel te hozzád
Viseltetnek: nékik éppen nyugtot nem ád.
Hogy titokba hadják nagy eredetedet,
Fejedelmi vérből lett születésedet,
És hogy Ura vólnál egy nagy tartománynak;
A' mellynek népei tégedet imádnak.
Azért is jelentem mostan én, Rasfangúr,
Mivel világ tarttya, én vólnék abba Úr;
Minthogy Ramininek az ő Nemzetéből,
Csak én magam élnék, és vólnék Neméből:
Ellent mondok világ vélekedésének,
Én tartlak Ramini igaz Hæresésének.
Istennek szent Lelke, melly Kabarunk *(a)* felett
Repdes; hitt tettünkel ollyan rendelést tett,
Hogy

(a) Kabar: ezen szó a' Madagaskári lakosok között annyit tészen, mintha mondanák: Nagy tanátskozó gyűlés.

Digitized by Google

Hogy tégedet vallyunk Anpansancabének, (*a*)
Urának azon nagy Tartomány népének

Vallunk-is; e' nép fog tégedet fedezni,
A' Frantzia Király ellen védelmezni.

Ezen beſzéd után karokra fel-vették
A' Grófot: 's el-kéſzült Trónusra emelték.

Nagyon kiáltoztak, nem hallatott más hang,
Hanem tsak ez: *mule! buzmir! Tihang! Tihang* (*b*)

Kérték ezek után, más nap gyülés lenne,
A' mellybe maga-is, a' Gróf hogy bé-menne.

De hogy ne kisérné önnön katonája,
Hanem a' Nemzettül állított Gárdája.

Száma ezer két ſzáz főbül állott ennek,
Gyönyörü ſzép vala, tetſzett minden ſzemnek.

A' Gróf itt kedvekre meg-tett mindeneket,
Még-kölſzönte az ő nagy tiſzteleteket.

Mind a' négyen erre lábához borúltak,
El-bútsúzván magok úttyokra indúltak.

Tsak alig hogy ezek Gróftúl bútsút vettek,
Ön Tiſzttyei közzül hárman itt termettek.

Ötven katonák-is jöttek még ezekkel,
Mutatták, vólnának hozzá jó ſzívekkel.

Szólltak: ők jól tudnak, hogy Isle de Frantzba
A' Grófot kivánnák fogni minő rántzba.

(*a*) Anpansancabe: annyit tészen, mint minden Fejedelmeknek Fejedelme.

(*b*) Mule, Buzmir, Tihang: ítéletem ſzerént ezen ſzavak ollyak leſznek, a' mellyeket valamelly öröm napján ſzokott kiáltani azon nép, mint mi Európaiak: Vivat! éllyen! ſzoktuk kiáltani.

Digitized by Google

Azért a' ſzigetet mint ſem hogy el-hadják,
Inkább életeket minnyájan ők adják.

Lakossokkal vannak ők egy értelembe,
Azért-is ne légyen a' Gróf félelembe,

Ne-is nézze őket úgy, mint katonákat,
Hanem mint jobbágyit, avagy-is ſzolgákat.

A' dolgot ki-verni kivánta fejekből,
Nagy roſz következik gyakorta illyekből.

De az ő ſzavára éppen nem hajlottak,
Kérése után-is hozzá így ſzóllottak:

A' Ministernek ők jól tudják munkáit;
Isle de Frantnak is az ő Caballáit.

Lakosokat ezek rá akarták venni,
Hogy ha őt' meg-ölik, nagy haſznok fok lenni.

Egéſz Isle Frantzot ők inkább ki-vágják,
Mint ſem Madagaskárt, 's a' Grófot el-hadják.

Kérte; hogy legyenek egy kevés türéssel,
Míg az ég hozzájok léſzen kedvezéssel.

Vólt tizen-hetedik Augustus napja már;
A' mellyen tartatott az el-rendelt Kabár.

Pontba, hogy kilentzet el-vere az óra,
Hatván Fejedelmek ülének-fel lóra,

Jövének felette díſzes nagy pompával,
Sok katonaſággal, ſok tzifra ſzolgával.

Huſzon-öt ágyúkkal a' Gróf dürögtetett,
Így fogadta őket, így tett tiſzteletet.

Azok' népe egy nagy kereket itt formált,
Minden Fejedelem, Gróf-is ebbe bé-állt.

De lovárúl itten ki ki már le-ſzált vólt,
Mononganor fel-állt, elsö vólt, ki így ſzólltt:

Mi

Digitized by Google

Mi nagy Fejedelmek, kik itt egybe gyültünk,
Mint népnek fejei, e' tanátshoz ültünk;

Tégedet illető igaz örökſéged,
Mérték nélkül benned lévő bőltseſſéged

Kénſzerített minket Anpansancabének
Válaſztani téged minnyájunk fejének.

Azért ved-fel, kérünk e' nagy Méltóſágot,
De úgy hogy el-hidgyed, bennünk álnokſágot.

Nem remélſz; mert hozzád igaz a' mi ſzívünk,
Felely e' ſzavakra mostan arra kérünk.

Felelt a' Gróf: az én belső érzésemnek,
És hozzátok vonſzó nágy ſzeretetemnek

Nints határa: mivel Anpansancabének
Válaſztottatok Ti, magatok Fejének.

Fogadom; hogy leſzek egyedűl haſznára,
Az orſzágnak, 's Tagok boldogítására.

Ajánlom én néktek a' jó egyeſſéget,
Egymás között való tsendes békeſſéget.

Gazdag orſzágtoknak így haſznát veſzitek,
És annak gyümöltsét békével eſzitek.

Sok kintsel leſz tele a' ti Tárházatok,
Ha kereskedésre adjátok magatok.

Meg-mutatom néktek igen könnyen úttyát,
Ki-ſzáradhatatlan forrásos ſzép kúttyát.

A' Gróf itt beſzédgyét mihent el-végzette,
A' négy Fejedelem mingyárt ki-hírdette:

Anpansancabének hogy ő válaſztatott,
A' nép közt nagy öröm, víg ſzózat hallatott.

Egy fertályig tartott a' nagy lövöldözés,
Az illyen kiáltás, és a' Tihang zengés.

Digitized by Google

Mihent tsendesség lett, Sanse Fejedelem,
Többibe, mint ebbe, nem vólt oly értelem.
Fel-állott, és szóllott: a' népnek fejébe,
A' Grófhoz mivel ő jött ennek képébe:
Frantzia Királynak hogy ő a' malasztyát
Köszönnye-meg, hadja el a' szolgálátyyát.
Kik Madagaskárba kivánnak maradni,
Népe közzül nékik engedne itt lakni.
Mondja-meg aztat is hogy mellyik megyébe
Kíván lakni, mert ez álna tetszésébe,
Ott fognának néki várost építeni,
Azt Királyi módon fel-ékesíteni.
A' két első pontra réa állott mingyárt,
Utolsóról így szólltt; hogy ne szenvedgyen kárt
A' Ország: leg-jobb lesz, hogy ha közepére,
Építi a' várost, nem pedigen fére.
Mert így egyaránt lesz minden Tartományhoz,
Annyi fáradtsággal megy egyhez mint máshoz.
Szólltt továb; hogy kíván ollyan törvényeket
Bé-hozni; a' mellyek a' lakó népeket
Bóldogságra hozzák, mert az igazságot
Szolgáltatni fogják, és a' hamisságot
Ki-írtják, mindennek magáét meg-adják,
Az erőszak tételt pedig el-háríttyák.
Bé kivánnya hozni a' kereskedést is,
Hogy nagy haszsnok légyen, a' föld mivelést-is.
Az Országot pedig ellenségek ellen
Oltalmazni fogja, bár mennyi fel-kellyen.
Sokakat emelni fok ő Tiszteségekre,
Kik vigyázni fognak nem tsak tengerekre;

Hanem

Digitized by Google

Hanem megyékre-is, azok határára,
Így nem jön az Országh semmiképp kárára.

E' beszédgye csak a' sok kérdést okozta,
Minden Fejedelem, mint tesz, tudakozta.

Sokáig kelletett néki magyarázni,
Mint a' szénát szokás, szavát úgy meg-rázni.

Mert minden szavait ők latra vetették,
Miglen a' dolgoknak velejét értették.

Meg-értvén mindenik örüle felette,
Végtére Rasfangúr eztet jelentette

A' Fejedelmeknek, Grófnak-is kell menni
A' Pagódba; 's hitet Láma előtt tenni.

Vér lesz ezen hitnek le-petséltetése,
Kezébe-is vélt már Rasfangúrnak kése.

A' Pagódba menvén, a' hitet le-tették,
És a' Grófot félig meszteleníttették.

Egy kiss sebet vágott bal mellyén Rasfangúr,
Szitt abból egy csep vért itten mindenik Úr.

Nagy átkokat mondtak ollyannak fejére,
Ki közzülök jutna hite szegésére.

Forró szurkot két Pap, míg átkoztak, kavart,
Illy ájtatossággal végzék-el a' Kabart.

Gróf ki-ment: Zászlókat földig le-hajtották
A' Truppok, az után a' földre le-rakták

A' Fegyvert; 's mellyekre tették a' kezeket,
Mutatták hozzája ezzel hűségeket.

(a) Pagód a' Chinai, Japoniai, és Madagascári Pogányoknál-is Templomot tészen, Láma pedíglen az ő bálvány Istenek, mellyetűl az én Nótáriusom bővebb meg-világositással szóll.

Digitized by Google

Húsz ökröket nékik a' Gróf le-vágatott,
Pályinkát tizenkét hordóval adatott.

Tizen egy ezeren vóltak öszveséggel,
A' Gróf hogy ezt tették, vette szívességgel.

Napnak le száltával jött hat száz menyetske,
Nyomokba ezeknek annyi lány szűzetske;

A' Grófnak érkeztek ök köszöntésére,
Énekeltek, tántzba menének végtére.

Keszkenőket, gyűrűt, tükröt, pántlikákat,
Osztatott közöttök, 's bőven pályinkákat.

Fejér személy egy sem vala ezek között,
Mind négernék vóltak, ki ki úgy öltözött;

Hogy mind örülteknek kelletett mondani
Azokat; vagy váznak lehetett tartani.

Mert ábrázattyokat tarkára festették,
Mint a' habos márvány, ollyanokká tették.

Fejekre fel-szúrták sok színű tollakat,
Meg-foszlottak ettül sok Publikányokat.

Mert egy sárga vala, más kék, zöld vagy veres,
Ki olly szín, mint mikor zúztúl a' fü deres.

Nem egy szajkót, herkályt, ök meg-mellyesztettek,
Rigók tollait-is ök fel-bigyesztettek.

Nyakokra kötöztek apró réz tsörgöket,
Tarka Üvegekből kaláris fűzöket.

Apró lántz, 's gyűrű vólt fülökön ált szúrva,
Orrokba karikák, mert ált vóltak fúrva.

Szoknyájok tarka vólt, olly vala kötények;
De mind felyem vala, bár vóltak szegények.

Nem tzipőt; fa tzókót vontak-fel lábokra,
Borítottak veres tafotát azokra.

Mint

Digitized by Google

Mint a' kása törö, ha mentek, dobogtak,
Ha nyáj Júh meg-szalad, tántzba úgy kopogtak.

El-szenvedhetetlen vala énekléſek,
Sikojtottak, mintha száz borotva kések.

Metélné testeket, vagy böröket nyúznák,
Vagy is kínzásokra minnyájokat húznák.

Tántzok pedig állott ſok tsúfos hajlásbúl,
Mint kabótza ugrik, olly forma ugrásbúl.

Tsak fejérét akkor ſzemeknek láttatták,
Görbére vont ſzájok fogait mutatták.

Álmélkodva nézte e' tantzot Rontó Pál,
Látta a' Gróf, hogy ö hozzájok közel áll.

Így ſzólt hozzá: Palkóla'tántzba mért nem mégy?
Ládd, ma nagy Úr lettem, azért hát vígan légy.

Szóllt: Nagyſágos Uram! tsak hadd ordítsanak,
Tántsolni férfival látom nem ſzoktanak.

Sárkány módra ugyan tudnék ordítani,
De nem öt, hat rétre, mint ök, úgy hajlani.

A' Fejedelmeket Gróf itt ſzólíttotta,
Hogy kedves embere vólna, meg-mondotta.

Azért-is ſzeretné, hogy ha aztat tennék,
Hogy a' Néger Dámák ötet tántzba vinnék.

Ezekhez mihent a' Fejedelmek ſzóltak,
Parantsolattyokat tenni kéſzek vóltak.

Mingyárt-is ki ide, ki oda rántotta,
Hajlongtak körülte, de egy ſem bántotta.

Két fülét bé-dugta, mert majd meg-siketült,
Nagy sikójtásokkal hozzája annyi gyült.

Végtére maga-is nem tudott mást tenni,
Látván, hogy néki-is a' tántzba kell menni.

Kegyet-

Digitized by Google

Kegyetlenül, mint a' farkas' úgy ordított,
Hajlott, bukfettyet hányt, mint örült visított.

Mind ezeket ő a' Gróf' kedvéért tette,
Nevette-is ezen tántzot ő felette.

Tántz után Rontónak földre kellett ülni,
Két Néger lány kezdé a' haját fésülni

Újjával: és aztat nyállal simították,
Mert előbb a' tzopfját ők már ki-bontották.

Más két lány tollakkal meg-töltött nagy kosárt
Hozott: mi leſz ebből, már Rontó arra várt.

Mindjárt-is a' haját tollakkal tzifrázták,
Sok-féle ſzínükkel fejét meg-tarkázták.

Most immár a' földről fel állni kíntetett,
Már mit teſznek vele tétúl tekíngetett.

Látván, egy Néger lány jön egy hegyes árral,
Más pedig valami zsíros büdös ſárral,

Fel gyürközve vala mind kettőjök karok,
Gondolkodott, ugyan mit akárnak azok.

Hogy ált fogják fúrni az orrát, mutatták,
Immár a' tzimpáját fogni-is akarták;

Szép tsörgős karikát teſznek fúrt lyukába,
Szint' úgy két fülének ált'-ſzúrt gombájába.

Bíztatták, fájdalma nem fog néki lenni,
Mert a' büdös ſárral ſebét fogják kenni.

Azután bé-festik tarkára ortzáját,
Veres miniummal körös körül ſzáját.

Meg-ſzeppent, nem tetſzett Rontónak a' dolog,
Mivel ſok Néger lány körülötte forog.

Ki lábát, ki karját, ki nyakát tartotta,
Már az egéſz testét alig mozdította.

Né-

Digitized by Google

Négernék azt vélték, hogy ők jót munkálnak,
Mivel ő belölle majd szépet formálnak.

Tudta Rontó, hogy ők azt észre sem veszik;
Hogy ezekkel ötet kész bolonddá teszik.

Vadak lévén, tudta vad a' természetek,
'S hogy illy vad szépségbe gyönyörködik eszek.

Látván itt, hogy már az operátzióhoz
Hozzá akar fogni, nyúlni kezd orrához;

Illyen teremtette orromat nem fúrod,
Kiáltott; sem pedig fülem' ált' nem szúrod.

Egyet jobbra, a' mást balra tasztította,
De mindnyájját ezzel fel-haragította.

Szaladr Rontó, mert itt mást már nem tehetett,
Még jó hogy a' házhoz életbe érhetett.

Mert melly nagy zúgással esik a' jég-essö,
Olly zúgással érte a' hátát a' sok kö.

Mint füz-fának pihe, a' sok toll szint' úgy szállt
Fejéröl; a' merre futott, a' föld tarkáltt.

Ki a' Burkusoktól, Kozákoktól sem félt,
Néger lányok előtt most szaladásra kélt.

Néhány kö a' hátát derekassan érte,
Látván a' Gróf; a' négy Fejedelmet kérte;

Hogy a' Négerneket le-tsillapítanák,
Egész múlatságot végére hajtanák.

Mindjárást is eztet ök meg-tselekedték,
Mivel már a' Grófot magát is féltették.

El-is mentek azok magok tanyájára,
Szintúgy az Urak-is, ki ki szállására.

Rontó fel-öltözött, 's hogy a' Gróf vátsorált,
Háta megé állott, tányért tartván, szolgált.

Szólltt

Digitized by Google

Szólltt hozzá: a' Bálba magad' ki-tántzolád,
Hát hova lett az a' szép tollas frizurád?

Felelt: üsse mennykö az illy átkozott hált,
Kevés híjja vólt, hogy nem szenvedtem halált.

Elöl fülem', orrom' akarták ált'-fúrni,
Erövel karikát rézből abba szúrni.

Hogy azt nem engedtem, kövel hajigáltak,
Dagadt-is a' hátam, néhányan találtak.

Soha többé ezen fekete tsókákkal
Nem fogok múlátni, az illyen adtákkal.

Mint a' kutyák ezek úgy karazéroznak,
Mert szerelmek után fájdalmat okoznak.

Nem láthatta Nagyád, hogy a' földön ültem,
Ök belém szerettek, én pedig szédültem.

A' nagy szeretetből ki hátam' harapta,
Ki karomat marta, ki lábamat kapta

Foga közzé; és már tsak alig állottam
A'nagy szeretet köztt, hogy nem káromkodtam.

Kutya szerelmeknek testemen lesz jegye
Két hétig-is, hogy ö mindnyáját meg-egye.

Szólltt a' Gróf: ök eztet szeretetből tették,
Nagy indúlattyokat mert el-nem-rejthették.

Ha ált' hagytad vólna fúrni az orrodat,
Tán nem marták vólna akkor a' karodat.

Orron fogva húztak vólna úgy magokhoz,
Könnyebben jutottál vólna a' tsókokhoz,

Az ö tsókok nem más, hanem marakodás,
Övék légyen az illy eb karazéroznás.

Nem jó vad marhával embernek jádzani,
Mert meg-fogja ötet végre martzongani.

Nagy-

Digitized by Google

Nagyságnak kívántam tenni múlatſágot,
Míg élek, nem teſzek több illy bolondſágot.
Ki kutyával jádzik, bot légyen kezébe,
Mert máskép' meg-marja, tartsa azt eſzébe.

TIZEN-EGYEDIK TZIKKELY.

A' mellybe az előbbi tzikelybe elő-adatott dolgai a' Grófnak tovább-is folytattatnak. Megint Kubar tartatik. A' Gróf mint Anpansankábe meg-eskűſzik, a' maga hívatallyát leteſzi, az Orſzágot jó rendbe hagyván, végképpen Frantzia Orſzágba mégyen. Rontó Pál-is vele mégyen, el-bútsúzik Sibériától, és azon meleg tartományoktól-is, a' mellyekbe járt, egyſzersmind a' Tengerektől-is.

Más nap' azt végezték itt a' Fejedelmek,
Mivel véghez-mene már az ő értelmek,
Hogy haza mennyenek a' magok népekkel,
Sause Úr maradjon itt három-ezrekkel;
A' Grófnak ezekkel leſz bátorſágára,
És figyelmezni fog parantsolattyára.
Haſznos vólt a' Grófnak Kabárnak e' tette,
Mert egy kereskedő néki jelentette
Fuilpontból, dolga hogy roſzſz karba vólna,
És Isle de-Frantzba minden árról ſzóllna;

Hogy

Digitized by Google

Hogy öt' minden órán árestomba teſzik,
Processusa léſzen, ſzámodásra veſzik.

Ennek a' mondása hamar valóſág lett:
Mert egy baráttyától a' Gróf levelet vett.

Írta ez: Sevrő Úr, 's vele Bellecombe,
Egy Fregátán, mellynek neve Consolante,

Hogy Isle de Frantzba már bé-érkezének,
Kgyedűl a' Grófot el-vigyék, jövének.

Magokkal bé-viſzik öt' Europába,
Le ſem teſzik hanem Páris városába.

Nagy hajlandóſága a' Fejedelmeknek,
Szint olly ſzeretete a' földi népeknek;

Mindenképpen ſzívét még-bátorította,
De a' Miniſternek bánása bántotta.

El-is tökéllette a' Gróf azt magába,
Hogy nem marad tovább ö ſzolgálattyába.

Így baráttyainak több haſznot fog tenni,
Sok Cabaláktúl-is azzal ment fog lenni.

Louisburgba éppen az ablakjába állt;
Mikor Eguillonnál e' hajó révbe ſzált.

Egy levelet mindjárt Bellecombe 's Sevrő;
Mellyből alá írá a' nevét e' kettő;

A' Grófnak küldöttek, és adták tudtára,
Hogy ők a' Királynak parantsolattyára;

Komiſáriusok lettek, 's úgy jöttenek,
Es parantsolatot ők ollyat vettenek,

Hogy Párisba küldjék öt' ezen Fregátán;
Mivel itten dolga nem léſzen ez után.

Az első pontra vólt a' Gróf mindjárt kéſzen,
De a' másodiknak ellent állt egéſzen;

Fe-

Digitized by Google

Felelt, 's kérte őket: ſzárazra jönnének,
Hozzá bátorſággal, 's éppen ne félnének.

Más nap a' ſzárazra ők el-is érkeztek,
Köſzöntötték egymást, de mást nem végeztek;

Hanem egy papirost a' Grófnak nyújtottak,
Huſzon öt kérdések a' mellyen állottak.

Ezekre felellyen ſzükſég, jelentették,
Egyrűl másrúl oſztán beſzédjeket tették.

Sétáltak azután, az épületeket
Vizsgálták, a' várat, 's több erősſégeket;

Az Ispitályokat, és a' Tárházakat,
Lakosok ſzámára épített házakat.

Számadásait-is mind kettő nézgette,
A' hadi Státusról végtére itt tette

Gróf relátzióját; azt melly rendbe hozta,
Munkája a' népnek javát mint okozta.

A' két Úr a' Grófnak harmad nap egy írást
Adtak megint, de ez foglalt magába mást,

Mert ebbe mind jóvá hagyták a' dolgait,
Minden rendelésit, és ſzámodásait,

Száz tizen-öt ezer livrát a' Tárháznak
Hogy ő költsön adott, tartották igaznak.

Obligátziót nyert tőlök e' ſummárúl,
Nem félt, hogy ezentúl fejére roſz hárúl.

Bellecombe Úrnak más nap hivatalát
Örömmel állt adta, meg-hajtván itt magát.

Sangliéhez fordúlt, néki a' Truppokat
Adta által, 's kérte, viselye gondokat.

Komissáriusok el-mentek itt tüle,
Hogy illy jól ment dolga, ő azon örüle;

Digitized by Google

De parantsolatot hamar tőlök veve,
Hogy hivatallyát ö ámbár már le-teve,
A' Coloniára még-is gondja légyen,
De épületeket, 's tseréket ne tégyen.
Míg parantsolatot az Udvartúl veſznek,
Akkor majd meg-tudják, hogy mi tévők teſznek.
Felelt a' Gróf: mivel immár mindeneket
Által adott, többe ö ezen terheket
Magára nem veſzi; már más folytathattya,
Leg-kissebbe magát ö nem avathattya.
Irtak megint, hogy ők a' resignálását
Éppen bé-nem-veſzik, míglen az írását
Az Udvarnak arrúl ők nem fogják venni,
Addig ö tartozna ſzolgálatot tenni,
Látta, Fulpointba hogy viſzſza eveznek,
De azt nem tudhatta, hogy ott mit végeznek.
Kevés napok múlva, Truppoktúl követek
Érkeztek a' Grófhoz, jelentették ezek;
'S általok Sanglie; hogy ö fel nem veſzi
A' Komandót: velek, ha e' roſzſzat teſzi,
El-pártolni fognak mindjárt a' Királytúl,
A' néphez állanak egéſz ármádástúl.
Hogy ö a' Királynak illy kárt ne okozzon,
Rebelliót dolgok nép közé ne hozzon.
A' Komandót megint illy móddal fel- vette,
Hogy magát a' hittúl ö ſzabaddá tette.
Mert ennek a' lántza akkor el-ſzakadott,
Mikor Sangliének az által adatott.
A' Fejedelmeknek esvén értésekre,
Hogy Gróf resignált, vala nagy kedvekre.

Mint

Digitized by Google

Mint Anpansancabe, kérték, hitet tégyen,
Tizedik Október napján hogy ez légyen.

Egyebet itt a' Gróf immár nem tehetett,
Hanem újra megint egy Kabart hírdetett.

Szólltt itt: a' Királynak hogy ő ſzolgálattyát
El-hagyta: de tudni ki ki akarattyát

Kivánná: mondják-meg; a' Coloniákat,
El-hadják-é? vagy is teſznek több munkákat?

Mert ő a' Királynak mind meg-jelentené,
És a' mint jobb leune, dolgokat végzené.

Kevés tanátskozás után ök fel-keltek,
A' Gróf ſzavaira imígyen feleltek;

Ha jót kívánſz te a' Frantzok Királlyának,
Irj néki; hogy tartson minket baráttyának;

De jobban ſzeretnénk te alattad élni,
Mert úgy nem kellene ſenkitűl-is félni.

Te vagy a' mi Urunk, te vagy a' mi Atyánk,
Allattad nem hárúl ſemmi roſz mi reánk.

De ha a' Frantziák tégedet útálnak,
Mi-is öket, és majd mind mi mellénk állnak.

Sok ellenſégeik, 's rajtok erőt veſzünk,
A' mi lehet, érted mindeneket teſzünk.

De kérünk igérd meg, hogy jobban ſzeretel,
Mint a' Frantziákat, ſoha meg ſem vetel.

Szólltt: engedelmesek ha leſznek hozzája,
Köſztök akar élni, itt léſzen házája.

Itt Madagaſkárba olly nagy ſzeretettel,
Grófhoz a' földnépe vala, 's tiſztelettel,

Hogy nagyra vihette vólna á' hatalmát,
Ha kivánta vólna meg-tenni ſzorgalmát.

Digitized by Google

De meg-vetette ő emberiség kényét,
Nem követte ezen Nemzetnek törvénnyét,
Melly Fejedelmének őtet választotta,
Földi Istenének tsak nem majd tartotta.
Hanem azt magába ő meg-határozta,
Látván e' szigetet olly formára hozta,
Mint egy Birodalom kíván; ő el-mégyen
Párisba, melly karba ezen sziget légyen,
Meg-jelenti: de itt ő nem fog mulatni,
Szerentse más útat fog néki mutatni.
Talál olly hatalmat, a' melly Madagaskárt,
Oltalmába veszi, tudja nem szenved kárt.
A' mint fel-virradott tizedik December,
Mind a' Fejedelmek, 's számtalan sok ember
Meg-jelentek, a' hit ünneplés tartásra,
A' Gróf-is készen vólt már az el-mondásra.
Mihelyest az ágyúk három Salvét tettek,
Fejedelmek hatan a' Grófhoz siettek,
Le kisírték őtet egy tér közepére,
Mellyre harmintz ezer vitéz már el-ére,
A' kik egy nagy tágas kereket formáltak,
Ebbe egyedül tsak a' férfiak áltak.
Hátok meget pedig állott az Aszszony nép.
Az egész rend tartás vala itt igen szép.
Fel-állott, így szóllott itten-is Rasfangúr,
Hallgatta szavait mind szegény, és mind Úr:
Áldasson Sananhár! ki maga népéhez
Viszsza tért örökös, és kív seregéhez.
Áldott légyen a' mi Öseink Törvénnye,
Mert e' Nemzetünknek Istápja, 's reménnye.

Ez

Digitized by Google

Ez ád most e' népnek ingyen Kegyelmébül
Olly főt melly származik Ramini vérébül.

Miólta a' Nemzet illyen fővel nem bírt,
Iga, nyomorgatás alatt szüntelen sírt.

Úgy élt mint vad állat; egymást veszтegette,
Rokon a' rokonát ölte, vagy kergette.

Tulajdonságok vólt az erkölтstelenség,
Az igazság meg-holt, élt a' hitetlenség.

Itten Rasfangúr Úr a' Grófra mutatott,
Kiáltott: az egész Nemzett itt hallgatott.

Népek! im ez azon hatalmas és Nagy Fő,
Ki Ramini vérbül való, nem más: ő! ő!

Ramini Atyánk vólt, és Ombiasabé,
Ő is az lesz, azért ezen nyilat, lád-é?

Majd kezébe adom, mellyel védelmezzen,
Örök békességet köztetek szerezzen.

Esmérjétek ötet Ampansancabének,
És maradékjának Ramini vérének.

Intlek! hogy a' Törvényt, és öt szeressétek,
Így bóldogok lesztek, bizonnyal hidjétek.

Ezeket így szóllván, a' Grófhoz fordúla,
Hozzája meg így szóllt, a' nép könyve húla.

Te Ramini vérnek igaz Maradvánnya,
Népünknek záloga, égnek adománnya.

Kérd ama nagy Lámát, légyen erősséged,
A' ki szent lelkével világosít téged.

Légy igaz; szeressed ezen híveidet,
Úgy tekíntsed öket, mint gyermekeidet.

Az ő szerentséjek szerentséd fog lenni,
Dolgod 's az ő dolgok, mind jól fognak menni.

Digitized by Google

Légy ezek paissa, légy erös óltalma,
Így téged meg-nem ront senkinek hatalma.

Most ádta a' nyilat a' Grófnak kezébe,
Es közelébb álla a' Gróf ellenébe,

Abbb Fejedelmekkel borúlt ortzájára,
A' nép is azt tette ezek példájára.

Szólltt ezekre a' Gróf, 's ezeket mondotta
Fent szóval; a' mellyet a' nép jól hallotta.

Soká éllyen amaz Nagy Ramini vére,
Mert ez léfzen a' ti életetek bére;

Sokáig éllyen a' Madagaskári nép,
Mert ez a' fzívemre fel-rajzoltatott kép.

A' Fejedelmek-is fokáig éllyenek,
Aldást az Egektül minnyájan végyenek.

A' nép teve itten nagy öröm kiáltást,
Tihang! tihang! a' mint el-hagyák a' zajgast,

A' Gróf itt a' népnek többet-is befzéllett.
Sok Panegyerisnek hogy egyfzer vége lett,

Kissebb kerekeket minden megye formált,
Es így minden Nemzet egy egy kerékbe állit,

Rosfangúr ezeket forrúl forra járta,
Hogy hitet tegyenek tölök azt hiványa.

Rohandriérekhez a' Grófot vezette,
A' hol egy ökörnek ö fejét-is vette.

Le-is tette itten az áldozat hitét
Mindenik; meg-iván a' vérnek egy tseppét.

Nagy átkokat mondott a' maga fejére,
Ha Grófhoz hív nem lefz, fzintúgy gyermekére.

Minden kerekekbe ötet el-vezette,
Mint az elsöbe tett, másut-is azt tette.

Így

Digitized by Google

Így lett vége ezen Tzeremoniának,
Végre Sanancharnak hálákat adának;
Mivel tőle nyertek ollyan nagy kegyelmet,
Ramini Véribül adván Fejedelmet.

A' Fejedelmeknek köſzönetét tette
A' Gróf, és minnyáját meg-is vendéglette.
Három ſzáz Aſzſzonyi ſzemélyek estvére
Grófnéjának jöttek még-tiſztelésére.

Ök mint fejér népek, néki hitet tenni
Kivánták, mellette fegyverbe-is lenni.
De úgy hogy férfiak az ő dolgaikba
Ne ártsák magokat, ſemmi jussaikba.

A' hóldnak fénnyénél ök hitet-is tettek,
Hajnalig tántzoltak, vígan énekłettek.
Mind a' Fejedelmek más nap el-jövének,
Grófnak ſzép köſzöntést minnyájan tevének.

Kezébe nyujtottak ök egy nagy levelet,
Ez bizonyſág vólt, hogy Ampansancabé lett.
Minden Fejedelem maga ſaját nevét
Alá írta, és rá nyomta a' petséttyét.

Más nap megint gyülés általok tartatott,
A' Gróf egy Plánumot nékiek mutatott.
Szólltt: egy nagy tanátsot ſzükſég állíttani,
A' melly tudjon mindent jó véghez hajtani.

Tagjai Indusi Rohandriérekbül,
És Európai Anakandriekbül (*a*)

Kk 4 Állya-

(*a*) A' Madagaskari nagy ſziget több kerületekbül állatt, valamint Hazánk több Vármegyékbül, mellyeknek nevei valának, az elsö ugyan csak Rohandrie vólt, és

Digitized by Google

Állyanak, és ezek mint Gubernátorok,
És mint a' népeken való Protektorok,

Kórmányozzák egéſz Orſzágnak réſzeit,
És virágoztassák a' magok népeit.

Ezek vígyázzanak a' kereskedésre,
A' Törvény tartásra, és Földmivelésre.

Az Hádi rendet-is földön, tengereken,
Szemmel tartsák, légyen hatalmok ezeken.

Kissebb Tanátsoknak e' nagy alatt lenni
Szükſég; kik rendelést ettűl fognak venni.

Anpansancabének fő tanátsa légyen,
Ez mindenkor állyon, és leg-többet tégyen.

Ezen leg-főbb tanáts többire vígyázzon,
Mindenike ehez minden dolgot hozzon.

Végső ítéletet mindenbe ez tégyen,
A' mellyet ez egyſzer hoz, állandó légyen.

A' Madagascári főkep ſzabadſágot
Tartsa fel, ſzolgállyon minden igasſágot.

Mihent a' Gróf ezen beſzédgyét végzette,
Öröm kiáltását mindenike tette.

Szólltak, mindeneket ő reája hadják,
Valamiket rendel, azt mind jónak tarttyák,

Eleibe tette megint minnyájának,
Hogy igen jó lenne, ha reá álnának;

Frantzia Királlyal egy jó kötést tenni,
Vagy Aliátúsnak más Királlyal lenni.

És Európából Mester embereket
Bé-hozni, és velek ſok féle ſzereket.

Mind

és az Ankandrie kerületbe a' Gróf már Európaiakat-is tett, azon nagy Tanáts minden kerület' emberei-ből állíttatott-fel.

Digitized by Google

Mind ez véghez viſzi, magát ajánlotta,
Európába ő ki-mégyen, mondotta.

Reá állt minnyája, de hogy ő ki-mennyen,
Rasfangúr felette állott úttya ellen.

Szólltt; magába érzi, hogy ő ott maradna,
És Europába, nem köztök meg-halna.

De mivél már Úttyát magába fel-tette,
Fejébül Rasfangúr már ki nem verhette.

Ugyan tsak tovább-is az Orſzág dolgába
Munkált, és állított itten hamarjába

Védelmekre egy kis álló hadi Testet,
Három Liliomot Záſzlóikra festett.

Állott ez tizenkét ſzép Compániából,
Az iffiúſágnak ſzépébül, 's javából.

Száz ötven ember vólt egy Compániába,
Tiſztek nem vétettek ezeknek ſzámába.

Rohandrie Sanſe vala a' vezérek,
Mert ehez leg-inkább buzgott az ő vérek.

A' midőn már egyſzer a' Gróf el-végzette
Az Orſzág dolgait, Törvényt rendbe ſzedte;

A' nagyokat megint magához hívatta,
És fontos okokkal eleikbe adta;

Hogy Europába ő mért fog ki-menni,
Az Orſzág haſznára miket nem fog tenni.

Adtak-is már néki ők egéſz hatalmat,
Tsak bóldoggá tegye ő a' Birodalmat,

És dolgokat bár a' Frantzok Királlyával,
Bár akár mellyik más erős Monarchával

Folytathassa: mellyel tetſzik, kötést tégyen,
Boldogúlásokra tsak a' dolog légyen.

Digitized by Google

Kérték, hogy magával hozzon Túdósokat
Mester embereket, Borbélyt, Orvosokat.

Meg-igérték néki, más fél esztendeig,
Valamiket munkált, egész az ideig,

Meg-tarttyák, és abba változást sem teszsnek,
Az Országokba-is idegent nem veszsnek.

A' szabott időre ha itt nem fog lenni,
Minden Frantziáknak tőlök ki kell menni.

E' fel-tételeket Gróffal együtt tették,
Azokat vérekkel le-is petsétlették.

Ezeket végezvén, minnyája itt síra,
Rasfangúr főképpen magával sem bíra.

Essedezett, kérte, őket el ne hadná,
És veszedelemre személlyét ne adná.

De minden kérését haszontalan tette,
Mert már indúlását ő el-is rendelte.

Végtére ő tőlök azt az edgyet kérte,
Ha már annyit tettek, tegyék ezt-is érte;

Hogy míg ő oda jár, a' Fő Tanáts feje
Rasfangúr Úr légyen, népnek-is eleje;

Ha pedig Rasfangúr halni meg-találna,
Akkor e' Fő Tisztség Sansé Úrra szálna,

December havának tizen negyedikén
Bútsút vett ő tőlök a' Gróf jó idején.

Sírás zokogás közt öt' sokan követték,
Aldás kívánással a' révig késérték.

Bel Artúr Brigantin hajóba bé-szállott,
El-ment, és ő elébb még meg sem-is állott,

Tsak jó Reménységnek révébe hogy jutott,
Itten övéivel három nap meg-nyúgott.

Innét

Digitized by Google

Innét a' Frantzia Király országába
Mene: bé-is ére Páris városába.

Mihent meg-indúltak, szólltt a' Gróf Rontóhoz:
Úgyé! ez útazás nagy örömöt okoz

Néked; nem is félsz most a' Tenger zajától,
Nem irtózol szirthez tsapható habjától,

Utólsó útunk ez, mellyet hátán teszünk,
De még-is általa mi szabaddá leszünk;

Mert ha a' Tengerre nem szálhattunk vólna,
Ma-is lántznak hangja fülünk körül szólna.

Kámtsatkába most-is kutyákon szánkázznának,
Fekete Rókákat Nyusztokat vadásznának.

E' jó Elementum visz Európába,
Oka hogy jüthatunk a' Magyar Hazába.

Nem meg-jövendöltem? hogy még jót tesz velünk,
Bár szélvésze, habja gyakran vólt ellenünk.

Itt Rontó szemeit az égre vetette,
Mint kárt vallott Tzigány, sohajtott feléje.

Fel-ment a' hajónak leg-magasb orrára,
Térdre esett, így szólt a' Gróf mondására:

Ditsöség Istennek a' nagy magasságba,
A' ki ottan lakik, fénylö méltóságba.

Hogy ki-szabadított minket sok inségbül,
Számtalan sok roszbúl, hidegbül, hévségbül.

Le-törte testünkrül a' békót szent karja,
Mellyért-is ditsérje öt Angyalok karja.

Énekellye, hogy szent, erös halhatatlan,
Munkállásaiban nagy 's meg-foghatatlan.

Méltóságos Grófom! kegyes gyámolítóm,
Jól tudom Nagyság vólt mindég bátorítóm,

Digitized by Google

O jól emlékezek bíztató szavára,
Midőn a' Tenger hányt habjárúl habjára.

Le-tört az árbotz fa, Vitorlák húllottak,
Az hajó óldalt dült, szelek ordítottak.

Véltük, hogy tekergős örvénnyébe temet,
Könyvekkel töltött bé a' félsz minden szemet.

Nagyságod egyedúl bíztatott bennünket,
Isten után nem más tartá-még éltünket

Jól tudom, nem egyszer mondotta mért félek,
Mivel még többször is a' tengerre kélek.

Hogy tenger szakaszttya végét rabságunknak,
Segítsége lészen szabadúlásunknak.

Látom Nagysád szava most bé-tellyesedett,
Háborodott szívünk már le-tsendesedett.

Mert látom evezünk mi Europába,
Bé jutunk reménylem a' Magyar hazába.

De hogy ha Nagysádat én meg-nem bántanám,
Ezen kérdésemet eleibe adnám,

Hogy Europába már egyszer bé-jöttünk,
Frántzia országbúl meg viszsza evedztünk.

Ha szabad Nagysádat kérdezni, és kérni,
Vallyon nem fogunk-é megint viszsza térni?

Felelt ere a' Gróf, ne törjed fejedet,
Soha többé nem hány a' tenger tégedet.

Mért tértünk-meg akkor, okát meg-mondottam,
De most már dolgunkat végére hajtottam.

Hiddj szavamnak; soha én viszsza nem megyek;
Idéje, Hazánkba békességbe legyek.

Éppen akkor tette a' Gróf e' beszédét,
Midőn a' tengernek érte végső révét.

Ki-

Digitized by Google

Ki-ſzállván hajóbúl ennek a' parttyára,
Fel-ſzaladott Rontó egy kis halmotskára,

Ugrált, tántzolt, vélték, hogy talán meg örült;
De tsak hogy a' tengert el-hadja, most örült.

Kiáltott: örömtül helyem alig lelem,
Méltóſágos Grófom, őrző Raphaëlem,

Kisírő Angyalom, és meg-ſzabadítóm,
Sok inſégek között kegyes vídámítóm.

A' nyugodalomnak jutottunk parttyára,
Tsak Nagyſád vezetett minnyájunkat árra.

Engedje-meg Nagyſád, bútsúmat vehessem
Azon orſzágoktúl, és meg-köſzönhessem.

A' mellyekbe jártunk, hogy eddig tápláltak,
Afonyával, 's Kókus dióval kínáltak.

Illő tengernek-is köſzönetem tenni,
Hogy nem méltóztatott bennünket el-nyelni.

Nevettek minnyájan, ſzólltt a' Gróf: tsak mond-el
Prédikátziódat: egy kar ſzékre álly fel.

Elsőben-is hozzád fordítom ſzavamat,
Már ſzabadon vagyok, meg-hajtom magamat:

Tenger! Neptunusnak ditső örökſége,
Kinek ellent nem áll hajók erősſége;

Köſzönöm hátodon engem' meg-ſzenvedtél,
Bár eleget hánytál, el-nem merítettél;

Sem ott, hol jeges vagy, jegeid tornyára
Nem vetettél, ſem a' hasadék allyára.

Köſzönöm ſzirtekhez habjaid nem tsaptak,
Sem nyakás vadaid öblödbe nem kaptak.

Köſzönöm, hogy végső partodra ki-tettél,
Veſzedelmeidtül engem meg-mentettél.

El-

Digitized by Google

El-hagylak: habjaid' többé nem hasítom,
Hajóval hátadat fel nem túrosítom.

Zúghatsz én miattam ezentúl kedvedre,
Fordíthatsz hajókat, gállyákat mélyedre,

Mint ördög annyával, úgy velem már nem bánsz,
Jég-halomra, szirtre soha engem nem hánsz.

Szemem' ha rád vetem, már mindjárt szédülök,
Hogy töled meg-váltam, szívemből örülök.

Kívánom, Syrénid szépen szépen danoljanak,
Benned Najádesek vígan úszkáljanak,

Nem veszsznek rá még-is tsalóka hangjai,
Hogy meg-áztassanak testednek habjai,

Vár nagyságú tzet-hal benned kevélykedjen,
Orrából fújtt vired égig emelkedjen,

Jádzodjon elibe vettetett tonnával, (a)
Beléd még sem viszen mind ezen példával.

Tojjanak békáid számtalan gyöngyöket,
De belőled még sem hozom-ki ezeket.

Tenger! míg én élek, néked békét hagyok,
Benned nem úszkálok, Stokfis hal nem vagyok.

Most téged' szóllítlak átkozott Fúria,
Hóval bővölködő, jeges Sibéria,

Ha kitől, te tőled vég bútsúmat veszem,
Hiddjed! buzgó szívvel hogy én eztet teszem.

Mert te kebeledbe mihent bé fogadtál,
Egy gőzös tömlötzből a' másba zárattál,

Hóltakkal azokba mind addig sínledtem,
Míg azok' dohától meg-nem-betegedtem.

Ezt

(a) Lásd azon Németh könyvetskét: mellynek tsímje: Märchen von der Tonne.

Digitized by Google

Ezt látván, meg-vallom, ki-vettél közzülök,
De ha meg-gondolom, még most-is zödülök.

Mert engem' kantzáknak tejével itattál,
És rothadtt halakat eledelül adtál.

Te megyéid közzül a' leg-fagyossába,
Mint ſzámkivettettet küld'tél Kámtsatkába,

Súlyos nagy munkákra ott kénſzerítettél,
Illyen terhes ſzakmánt nyakamra vetettél,

Hogy ennyi, meg-ennyi nyuſztokat, vidrákat,
És ſzint annyi bíbert, fekete rókákat

Fogjak, és böreit vigyem Tár-házadba;
Mert ha nem tselekſzem, fel-tetted magadba,

Hogy ſzokásod ſzerént meg-batoskáztatol,
Vagy-is bányaidnál munkára adatol.

Rendes múlatſágot énnékem ſzerzettél,
Hogy az idöm múljon, vadáſzni kéſztettél.

Köſzönöm velem tett nagy ſzívesſégedet,
Szaggassák a' Knotik velödet, béledet,

Meg-botsáss, ellened ha talán vétettem,
És több Tatáridnak fejeket nem vettem;

El-ütém ugyan tsak néhány Moſzkáidnak
Gombokat, talán még több Kozákjaidnak.

Mert gondoltam drágább az embernek böri,
Mint nyuſztnak, rókáknak, bíbereknek ſzöri.

Ha lehetne, ma-is én ezt véghez vinném,
Te tár-házaidat én gazdaggá tenném,

Mert nagyon ſzeretlek; mit ördög a' lelket,
Adjon Orſzágába ö néked egy telket.

Kívánom, jegeid fel-ne-olvadjanak,
Örökké nagy havak téged' takarjanak.

B6.

Digitized by Google

Bóreásnak ſzele ſoha meg-ne-ſzűnjön,
Phœbusnak ſúgara ſzemedbe ne tünjön.

Múlasd magad' kutya fejű Tatáriddal,
Mint vakondak, ollyan ſzemű Nymfáiddal.

Körültted hangossan ezek ugassanak,
Lopatkába gerényt, nyuſztot foghassanak.

Lakosid már tőlem békével lehetnek,
Ló húst, kantza tejet ihatnak, ehetnek.

Nem ülök kutyákkal bé-fogott ſzánnyokba,
Ajánlom magamat én grátziájokba.

Szemeim mint Biblis végre könyvezzetek,
Folyót áraſzſzatok; és viſzſza hézzetek

Azon ſzigetekre, mellyek közti úſzkáltam,
Majd életem' veſztém, míg beléjek máſztam.

Tölök fogom mostan vég bútsúmat venni,
Mivel nem kivánok ſoha bennek lenni.

Ha mind meg-nevezném, ſzívem meg-hasadna,
Mert vélné, közöttök tovább-is maradna.

Tsak az jelesbbekhez téſzem bútsúzásom',
De mindenik vegye magára ſzóllásom.

Te vagy hát az első, kegyes Uzmeligon,
Míg té benned vóltam, véltem vagyok otthon,

Mert a' vén Miklós Úr, hogy belém ſzeretett.
Mident tett kedvemre, a' mit tsak tehetett.

Gróffommal Volongtát ő el-jegyzettette,
Velem együtt éjjel nappal vendéglette.

Igaz; réſzünk vala nékünk ſzámos jóba,
Azért Volongtát itt hagytuk eb adóba.

Másodikba te vagy, dús gazdag Makaó,
Sok fű-ſzerſzám terem benned, és Cacaó.

De

De én mind ezeknek kevés haſznát vettem,
Mivel itt ſós halat, Kókus diót ettem.

Harmadik te ragyogſz gyönyörü Formosa,
Virágzik te benned ſok Ananás, 's rózsa;

Drága illattyokkal te örvendeſztettél,
De jobban ſzeretem, hogy jól fel-pénzeltél.

Szigetek' Királyja! te nagy Madagaskár,
Soha benned essö nem esik nints is ſár.

Sírok, de örömmel te tőled bútsúzom,
Mert örökre lábam' belőled ki-húzom.

En Sibériába dedereglem, fáztam,
Benned éjjel pappal izzadástól áztam.

Amabba a' hideg guta majd meg-ütött;
A' rákba máſzott nap benned majd meg-ſütött.

Köſzönöm, hogy illyen égö ſzeretettel
Szerettél; ez után ne ſzeress, de veſzſz-el.

Testemet ſoha ſem fogod többé főzni,
Mert míg éleg, téged' el foglak mellőzni.

Pokol vagy, és nintsen benned maradásom,
Kegyessebb ég alatt válaſztom lakásom'.

Hol kormos kezekkel orrom' karikázni
Nem fogják Nymfáid, ſem tollal tzifrázni

Fejemet: békével leſznek a' Négerek,
Perzseltt fejü, holló ſzínü vad emberek.

Meg-botsásd vétkeim', néped-is, *agyiö!*
Te nagy Madagaskár, üssön a' malőm kő.

Eddig, és nem tovább vagyon Gróf Móritz Benyovſzkinak, azon Németh nyelvre fordított könyvben életének le-írása, de annak folytatásával ezen tsekély munkámba én to-

Digitized by Google

vább megyek, mivel minekutánna Párisból Hazánkba érkezett vólna, maga elő beszéllette nékem, úgy Rontó Pál-is Budán, mi történtt vele Párisba; Hazánkbá pedig bent lévén, nem tsak én, hanem számtalanok mások-is tudják történeteit, azért-is ezeket-is ki-teszem azzal együtt; hogy Rontó Pál hol vált-el végképpen a' Gróftól, és hová lett. De itt sem állapodom még meg, hanem ezzel fejezem-bé munkámat, a' mellyet Richolson Angliai író felőle ki-tett, hogy Hazánkból Londonba, Angliának fő Várossába menvén, onnat megint mért mene Madagaskárba, és ottan mint végezé életét.

TIZEN-KETTŐDIK TZIKKELY.

A' mellybe ki-tétetődnek Gróf Móritz Benyovszkinak Páris Várossába tett dolgai, Magyar Hazánkba lett meg-térése, abba végzett történetei. Rontó Pálnak a' Gróftól való elválása. A' Grófnak Londonba való menetele, onnat megint Madagaskárba lett jövetele, és ottan végzett dolgai után következett halála.

Nem lehet embernek nagyobb ellensége,
Mint egy Fő-tanátsnak az ő irígysége;
Mert

Digitized by Google

Mert mikor gondolja, hogy a' fő póltzon áll,
Akkor taſzítja le, Labyrintusba ſzáll.

A' Grófot is érte illy fekély, és mirígy,
Fel támadt ellene Párisba ſok irígy;

Sok Minister vélte, hogy majd elöſéget
Nyér a' Király előtt; 's így ſok ellenſéget

Támaſztott ellene, a' kik követ fújtak,
Mint kígyók; 's a' Király' háta megé bújtak.

Súgták a' fülibi, hogy ſok kárt okozna,
Tsupán tsak magának dolga haſznòt hozna.

Észre vévén, hogy itt már elő nem mehet,
Semmit irígyei ellen hogy nem tehet,

Mindjárást fel tette ő aztat magába,
Hogy Párist el hagyja, ki-megy Hazájába.

De melly tsudálatos Isten rendelése!
Emberekkel bánó, kegyelmes tetſzése!

Mert Második József, Királyunk, Tsáſzárunk,
Kinek halálával történe nagy kárunk;

Akkor Párisba vólt látogatására,
Frantzia Királyné Húga láttására.

Meg-hallotta, a' Gróf hogy melly dolgokat tett,
Hogy Sógra réſzére ſok ſzigetet el-vett;

És olly útat talált a' fagyos tengerig,
Mellyt ſenki fel nem lelt, még mind az ideig.

Azért is a' Grófot magához hívatta,
Hozzá nagy Kegyelmét mindenkép mutatta;

Parantsolta néki, mivel vasallussa,
Mennyen Bétsbe, léſzen *Salvus conductussa*,

E' nagy Kegyelméért lábaihoz borúlt,
A' Gróf ſzemeibűl a' ſok örőm könyv hűlt.

Digitized by Google

Mert tudta: hogy egyszer vétkezett ellene,
Lengyel Országába mellyért ki-is mene.

Essedezett, kérte, mutassa Kegyelmét
Rontó Pálhoz-is, és tágittsa félelmét.

Mert ő egyszer gyilkos, kétszer vólt desertor,
De ezen vétkeit meg-siratta sokszor.

Dolgaiba ő vólt leg-főbb segedelme,
Kérte: hogy járúllyon hozzája Kegyelme.

Leg-ottan-is ezen nagy lelkű Monárcha,
Meg-engedett néki, sőt aztat akarta,

Hogy ő ez után-is a' Gróf mellet légyen,
És szolgálattyával néki hasznot tégyen.

Mindjárt-is ő néki obsitot íratott,
A' pardon írás-is kezébe adatott

A' Grófnak: Rontót itt magához hívatta,
És mind a' két írást a' kezébe adta.

El-vette: sohajtott Istenhez az égbe,
Le nem lehet írni, mit nem vitt itt végbe.

Mert hol sírt, hol lábát tsókolta,
Hol meg térdre esett, a' Tsászárt áldotta.

Mit ád a' Tsászárnak, a' Grófot kérdette,
Mivel hogy ő vele e' Kegyelmét tette.

Szólltt: hálaadatlan nem akarok lenni,
Ő Felségéhez most mindjárt fogok menni.

Majd bé nyújom néki azon szép pipámat,
Mellyt jobban szeretem, mint anyám 's apámat;

A' mellyet a' Grófné adni méltóztatott,
Midőn Bétsből el-jött, itt köztünk mulatott.

Katzagva szólltt a' Gróf, te bahó! a' Tsászár
Nem dohányzik; néki, ha adnád, lenne kár.
Kár!

Digitized by Google

Kár! nem kár! mivel ſzép, tudom hogy el-veſzi,
Leg-aláb majd Bétsbe Tárházába teſzi.

Ha pedig Nagyſágod ezt nem javasollya,
Vagyon egy beretva ſzijam, ha gondollya,

Majd azt adom néki, nagy újſág ez, 's nagy kints,
Egéſz Bétsbe tudom, hogy ennek párja nints.

Egy meg-ölt nagy kövér Tatárt én meg-nyúztam,
Nyaka tsigájárúl ezen bört le-húztam;

A' beretva ezen igen jól fenödik,
Mert zsíros; a' ſorja ſzépen ki-vévödik.

Szólltt a' Gróf nevetve, ezt is tartsd magadnak;
Illy tsekélyſégeket Tsáſzárnak nem adnak.

Ezek után a' Gróf Béts felé meg-indúlt,
Hogy a' Tsáſzár el-ment, már két napja el-múlt.

A' Gróf harmad napra utánna érkezett
Bétsbe; mert jol menni ö-is igyekezett.

Mária Trésia dolgait tsudálta,
Hogy hamar láthassa, öt nehezen várta.

Maga kívánt mindent ki-venni belöle,
Mert a' Tsáſzár ſokat beſzéllett felöle.

Hamar-is nyert nála ö audientziát,
Térd meg-hajtva vetett mély reverentziát;

El-beſzéllte a' Gróf, ſúlyos ſok rabſágát,
Moſzkákkal, vadakkal, vólt háborúſágát.

Miként ſzabadúlt-meg ſzámkivetésébül,
Siberiának nagy havábúl, jegébül.

Melly titkos útazást a' tengereken tett,
Melly ſok hajó törést azokon ſzenvedett.

Frantzia Királynak birodalma alá
Mennyi ſzigeteket hajtott, el-ſzámlálá;

Digitized by Google

Madagaskárt is, melly jó, 's ſzép rendbe vette.
Vad Fejedelmeit mint ſzelídítette.

A' Királynak melly nagy haſzon folyt ezekbűl,
Mert a' jövedelem áilott ſok ezrekbűl.

A' Miniſterium dolgát irígylette,
Király előtt mindég tsúnyáúl feſtette.

Látta, el-akarják vég képpen temetni,
Mert nem akart nékik térdet, fejet vetni.

Azért ki-jött, 's borúl mostanſág lábához
Járúl Fejedelem örök Aſzſzonyához,

Méltóztassa őtet Kegyelmébe venni,
Kegyessen valamelly hivatalba tenni.

Ezen Kegyesſéggel tellyes Fejedelem,
Kiben mérték nélkül vala a' Kegyelem;

Nagy érzékenyſéggel hallgatta ſzavait,
Szánta ſzenvedésit, tsudálta dolgait.

Soká beſzéllt vele, kegyelmébe vette,
Szóllt: el van feledve hibás régi tette.

Mostan fel-emelem Grófi Méltóſágra,
Hárúllyon ezen díſz Fiú, 's úgy Lány ágra.

Mennyen mostan a' Gróf tőlem a' Tsáſzárhoz,
E' menetele-is reménylem, majd jót hoz.

Ezek útán kezét a' Grófnak nyújtotta,
Ő nagy tiſztelettel ezt meg-is tsókolta.

Meg-köſzönte ę' nagy Kegyelmét, malaſzttyát,
Ki-ment: 's a' Tsáſzárhoz vette mindjárt úttyát.

Bé-menvén hozzája, térd fő meg-hajtással
Köſzöntötte: ſoká beſzélltek egymással;

Végtére a' Tsáſzár vállát veregette,
Székely Huſzároknál Obesternek tette.

Szól-

Digitized by Google

Szólloit: mostan mehett látogatására
Attyafiainak, 's meg-vizsgálására

Jószáginak: de ott soká ne mulasson,
Szükség a' Regiment által adattasson

Néki; mert ez hamar Erdélybül ki mégyen,
Nagyon szükség tehát, hogy akkor ott légyen.

Meg-köszönte itten ezen nagy Kegyelmét,
Sírt, midőn el-hagyta Kegyes Fejedelmét.

Bétsbül más nap el-ment, Pozsonyba mint ére,
Itten az arany lúd fogadóba tére.

Kéntelen vólt itten öt napot tölteni,
Mivel ki ki akart vele beszélleni.

Fökép Albert Hertzeg, 's több nagy Méltóságok;
Kiknek ötet látni vala kívánságok;

Minnyájan szívessen látták öt' 's fogadták;
Nagy álmélkodással dolgait hallgatták.

Kristina Hertzegné fökép tsudálkozott,
Mert néki arany szín szép Publikányt hozott.

Ég szín vólt két szárnya, szint olly réfnyi farka,
Tetszett feje görög betükkel hogy tarka.

Szolgák szolgálói Négerek valának,
A' Hertzegné előtt ezek tántzolának.

De visitásokra fülöket bé-dugták.
Az Urak, 's azoknak hajlásit katzagták.

A' hol illett, ottan mindenütt meg-jelent,
Végre el-bútsúzott, 's a' fogadóba ment.

Még az nap Rontó Pál vele szembe leve,
Es illy beszédeket a' Grófhoz ö teve.

Méltóságos Uram! Életem védelme,
Érdemimnél több vólt Nagyságod Kegyelme;

Digitized by Google

Mellyeket áraſztott ſzegény ſzolgájára,
Úgy vigyázván reám, mint önnön magára.

Én azokat ſoha meg nem hálálhatom,
Annyival is inkább viſzſza nem adhatom.

Azoknak jutalmát égtül fogja venni,
Én most Nagyſágodtúl bútsút jöttem venni.

Engedje meg, kérem, hogy haza mehessek,
Vándorlásom után békével élhessek.

Nagyságat a' Tsáſzár Obesteré tette,
Régen e' hivatalt meg-is érdemlette.

Hallom, hogy bizonyos immár a' háború,
Tudom fejére ſzáll borostyán koſzorú.

De többé már én nem katonáskodhatom,
Kardomat mint hajdan, úgy nem forgathatom.

Gyenge vagyok; meg-vont a' ſok nyomorúſág,
Öreg-is; őſznek tett rabſág, 's a' boſzſzúſág.

Bellona iffiat ſzeret, és erősset,
Nem illyen göthösset, és illy köhögősset.

A' Gróf beſzédjére majd ſzavakat ſem lelt,
Nagy ſzomorún még-is nékie így felelt.

Fiam! a' ki vóltam, nem vagyok már én-is,
A' hol én vajlódtam, ott ſzenvedtél te-is.

A' mint látom, el kell háborúba mennem,
Ha Tsáſzár akarja, nem lehet mást tennem.

Pedig én-is, mint te, olly meg-aggott vagyok,
Szenvedéseim-is vóltak ſzint olly nagyok.

Ha én el-mehetek, te mért ne jöhetnél,
Királynak, Hazánknak, még haſznot tehetnél.

És te oda haza, mond-meg, mint fogſz élni
Roſzſz következéstül illő mindég félni.

Sok-

Digitized by Google

Sokkal különbözőbb, ſzólltt, Nagyſágod dolga,
Mert ottan-is Úr leſz, én pedig tsak ſzolga.

Strapátziám nékem ezerſzer több lenne,
Mellyekből Nagyſágod kevés haſznot venne.

Mert a' mint mondottam, meg-erőtlenedtem,
Egéſz Invalidus, és Maródi lettem.

Ott tsak tárgya lennék én a' nevetſégnek,
Keveset árthatnék Burkus ellenſégnek.

Ha Atyámrúl reám valami maradott,
E' kevésből élek, mennyit Isten adott.

Ha pedig utánna ſemmit ſem találok,
Falunkba egy könyü ſzolgálatra álok.

Vagy Egyházfi leſzek, vady pedig dinnye tsőz,
Illy könyü ſzolgálat annak való, ki ősz.

Templomba gyertyákat még tsak meg-gyújtha-tom,
Nem nagy a' harangunk, azt-is meg-vonhatom.

A' tsengetyüvel-is még körül mehetek,
Coledálásbúl-is edgyet mást nyerhetek.

Ha pedig tsősz leſzek, Filagoriámra
Fel-máſzok, jó gondom leſz a' ſzámra,

Javát a' Dinnyének én fogom meg-enni,
Bár az Uraſágé, bár Papé fog lenni.

A' tolvajt pediglen meg fogom foſztaní,
Egy két garast fogok így is fordítani.

Hogy ha vénſégemre kóldulnom kellene,
Fortélyos egy kóldús belőlem tellene,

Mikor Péter Úrnak ſzamarát vezettem,
Minden manöverit jól fejembe vettem.

Minden kóldusoknak ſzája aztat vallya,
Hogy ő minnyájoknak vala Feldt Marsallya,

Digitized by Google

Tudta a' Gróf, hogy ő ezekkel csak réfal,
Tudta, pénze vagyon, nem leg-roſzſzabbúl ál.

De látta aztat-is, hogy már nem ſzolgálhat,
Lóra nehezen üll, gyalog allig járhat.

Felelt, de ſzemébúl köny tsepet húllatott,
És tsak ſzó ſzaggatva, hozzá így ſzóllhatott.

Hív ſzolgám: leg meg hitt emberem, ó Rontó!
Hogy lehetſz mostan nyert örömöm el-bontó?

Most akartam élni veled víg napokat,
Mert eddig ſzenvedtünk ſanyarúſágokat,

Homállyából napunk most jutott fénnyére,
Szerentsének ſorsunk, most ült fő ſzékére.

És éppen most kivánſz el-hadni engemet,
Mikor öröm érte ſzívedet, 's ſzívemet.

Ennyimre el-mented hoz nagy bánatokat,
Nálad nélkül nem ér többé víg napokat.

Test őrzöm valál te minden veſzéllyekbe,
Véddőm, és paiſom az ütközetekbe,

Hogy ha meg-gondolom, nékem mint ſzolgáltál,
Betegſégeimbe ágyam mellet áltál;

Az egéſz testemet a' fájdalom járja,
Hogy el-mégy, boríttya ſzívem' bánat árja.

De hogy meg-gyengültél, magam meg-esmérem,
Hogy nálam maradgyál, már azt nem-is kérem,

Vezérellyen Isten! többet nem ſzóllhatott,
Zokogás a' testét rázta, el halgatott.

Végtére egy erſzényt nyújtott a' kezébe, (a)
El-ment, el-tűnt, mert nem nézhetett ſzemébe.

(a) Rontó Budán, azt mondotta nékem, hogy azon erſzénybe 500 holandiai aranyak vóltak. De ezen felül-

Digitized by Google

Szobája ajtaját bé-tsukta magára,
Keservesen síra sokak hallottára;

Ugyan tsak Rontónak egy tzédulát íra,
Ez-is nedves vala, mert hogy írta, síra.

Mint írni fiának szokott édes attya,
Ennek-is olly vala egész foglalattya.

Kérte, hogy mennyen-el, hogy öt' ne láthassa,
Irja-meg, hol áll-meg, hogy aztat tudhassa.

Hogy ha meg-szorúlna, hozzá folyamodjon,
Áldást, és szerentsét Isten néki adjon.

Rontó e' tzédulát hogy kezébe vette,
Olvasván, kezébül a' földre ejtette.

El ájúlt, le rogyjott, a' szolgák öntözték,
Vólt-is dolgok vele, míg fel-ébresztették.

Hogy magához téré, szóltt; óh kegyes halál!
En nékem melly édes nyugodalmat adál.

Óh mért irígylitek barátim sorsomat,
Mért költöttetek-fel, rontátok álmomat.

De körül tekintvén, látta, hogy hol lenne,
Eszre vette, hogy tsak üres szókat tenne.

Bár kemény szívü vólt, de most már sírhatott,
Magával ez által jobban-is bírhatott;

Azért-is, mint mikor felyhök tsatornái
Meg-nyílnak, 's essőtül ürülnek aknái,

Rontó szemeibül olly folyás áradott,
A' nagy zokogásba már el-is fáradott.

De

---

felül-is vólt néki hövetskén pénze, mert Madagaskárba, és a' több szigetekbe el-nem felejtette magát.

Digitized by Google

De még-is kiáltott, kedves Grófom, hol vagy?
Felely! mert a' lélek mostan mingyárt el-hagy.

Oh melly fájdalmak közt válok-meg te tüled,
Életem nem élet, de halál kívüled.

Enged meg még egyszer személyed láthassam,
Lábadhoz borúlva lelkem ki-adhassam.

Nagy Isten! vétkezem, már eztet nem kérem;
Te szent kegyelmedbül, még látom, azt érem.

Terjeszd ollyan böven reá áldásodat,
Melly böven botsájtod földre harmatodat.

Tartsd-meg sok időkig ezen árvák attyát,
Te nagy jóvóltodnak érezze malasztyát.

Szívét háborúba kérlek erősíttsed,
Mint Dávidnak karját, karját úgy segíttsed.

Illyés Prófétának ad tüzes pallosát
Kezébe, hogy ezzel vághassa gyilkosát.

Esseдezem; tartsd-meg minden veszélyekbe,
Mikor fog tetszeni, vid végre Egekbe.

Szépen el-bútsúzott a' Grófnéjától-is,
Egész udvarától, a' köz-szolgáktúl-is,

Más nap egy kalmárnak fel-ült hajójára,
Dunán ment le Pestre, Medárd vásárára.

Itten egy Miskóltzi Görög szekerére
Fel-ült, hazájába hamar el-is ére.

A' hol látta, hogy már szülői meg-hóltak,
Még azok-is, a' kik esmérői vóltak.

Rég az attya házát Uraság el-vette,
Más parasztt jobbágyát abba helyheztette.

Mert az Uraságnak vala ez fundussa,
Meg esmérte, hogy nints ehez néki jussa.

Pénze

Digitized by Google

Pénze vólt, el-mene Eger városába,
Egy ſzép házat meg-vett ott a' Rátz utzába.

Fel-ékesíté ezt ſzép házi ſzerekkel,
Nyoſzolyákkal, aſztal, tükör, karſzékekkel.

Két ſzép ſzöllöt-is vett, és három réteket,
Földeket, mellyekbe jó böven vethetett,

Tíz ezer forintot adott uzsorára,
Jól élt, nem-is ſzorúlt mások aſztalára.

Hogy Grófját láthassa, mindég igyekezett,
De ſoha már hozzá többé nem érkezett.

Hanem, hogy az Orſzág gyüle Diætára,
Kilentzvenedikbe fel-jött ö Budára.

Leopold Királynak az ö válaſztását,
Kivánta ott látni koronáztatását,

De mivel Pozsonyba ez által-tétetett,
Hogy olly meſzſze mennyen, töle nem telhetett.

Meg-tudta, hogy én-is a' Diætán vólnék,
Nem más, ki Majorja vóltam, hogy az lennék.

Pesten ſzálltt, örömmel ált' jöve Budára,
Hogy láthatott, vala vígaſztalására.

Én ötet kilentz nap magamnál tartottam,
Pozsonyba fel-menvén, haza botsátottam.

El-beſzéllte nékem ott egéſz életét,
Mind maga, mind pedig Grófja történetét.

Írtt három levelet nékem Szakoltzára,
De hogy egy dologról nem írtt utóljára;

Egy jó akarómnak felöle levelet
Írtam, a' mellyre-is jött illyen felelet:

Hogy immár nem vólna az élök' ſzámába,
A' múlt öſzön tették sírjának halmába.

Epitá-

Digitized by Google

Epitáphiumot idöm' töltésére
Munkáltam felöle, de aztat kövére
Nem metszették; ide még-is bé-iktatom,
Illyekkel magamat gyakran múlatgatom.

Epitáphium.

Rontó Pál fekszik itt, míg élt sokat rontott,
Mert sok Moszka, Tatár, 's Néger vért ki-ontott,
Tár-házakat és tár-szekereket bontott,
Ki emelt azokból ö sok ezüst fontot.

Vitéznek mondhattya, ki ötet esmérte,
Sok ellenség' nyakát az ö kardja mérte,
Egyed hegye alatt halál ütól érte,
Eger lyukba dugta, bár ötet mind kérte.

Borostyánt érdemlett sok vitézségéért,
Hazájáért ki-folyt ártatlan véréért,
Tziprust nyert fejére ennyi sok tettéért,
Imádkozz vándorló! szegénynek lelkéért.

* * *

A' Gróf póstára ült, el-ment Hazájába;
Meg-szállt Nagyszombatba, mert vala úttyába;
Az arany korona fogadóba ment-bé,
Ki lenne szomszédja, a' Kelnertöl kérdé.
En vóltam: a' Kelner meg-mondá nevemet,
Meg-is látogatott mindjárást engemet.
Meg-öleltük egymást, nagyon örvendettünk,
Hogy illy véletlenül egymással lehettünk.
Kedvéért én négy nap itten meg-maradtam,
Dolgait beszéllvén, tsudálva halgattam.

Meg-

Digitized by Google

Meg-újúlt közöt ünk a' régi barátſág,
Mert máskép' is vala közttünk atyafiſág.

Ötöd' nap' el-mentünk mind ketten útunkra,
Szükſég vólt tekíntni kevés jóſzágunkra.

Ő a' magáéba nem ſoká múlatott,
Mivel a' Tsáſzár'ól vett parantsolatot,

Hogy ne késsen, vegye ált' a' Regimentet,
Mert a' környűl állás háborút jelentett.

Kevés idő múlva el-indúlt Erdélybe,
De úttyába majd hogy nem esett veſzélybe.

Mert Hóra, az Olah latroknak Marsalja,
Tudta hogy jön, vélte, hogy ötet fel-falja.

Obristlaidinántja eztet meg-hallotta,
Oſztályát feléje mindjárt indította.

Tordán ſzerentsésen ez hozzá is jöve,
Le-esett ſzívéről a' félelem' köve.

Bátran ez oſztállyal Székelyek földére,
Leg-kissebb kár nélkül Quártéllyára ére.

Levelébe adta e' dolgot tudtomra,
Örúltem, nem jutott mindene potomra.

Alig hogy ált'-vette ő a' Regimentet,
Bellikumtól mindjárt parantsolatot vett:

Hogy indúljon azzal Márſnak piattzára,
Mert az ellenſég-is meg indúlt már árra.

Ő a' Regimenttel mindjárt meg-is indúlt,
Hallván a' háborút, a' ſzíve meg-vídúlt.

Fel-tette, a' Burkust hogy majd meg-próbálja,
Tudta, hogy a' Székely a' ſarat meg-álljа.

Ezer hét ſzáz hetven és nyóltzadikába
Szerentséssen bé-ért ő Silésiába;

Digitized by Google

De

De hamar meg-tsökkent minden reménysége,
Mert a' háborúnak hamar leve vége.

Minden Regimentek visszza maséroztak,
Igazság, békesség együtt tsókolkoztak.

A' nyúgodalomhoz ő hozzá nem szokott,
Most mi tévő légyen arról gondolkodott.

A' Fejedelemnek kívánt ő hasznára
Lenni, fel-is méne Bétsbe utóllyára.

Kérte Székelyekhez más Obestert tégyen,
És ha meg-eugedi Fiúmébe mégyen.

Egy nagy kereskedést fog ott állítani,
Mellyel nagy hasznot fog nékie hajtani.

Plánumát a' Tsászár' kezeibe adta,
Valamiket ki-tett, ő mind jóvá hagyta.

Más Obestert neyere mindjárt a' Regiment,
Gróf-is Fiúmébe siettséggel el-ment.

A' szerentse itt-is nékie nem szolgált,
Mint Madagaskárba mindég ellene állt.

Szomorodott szívvel el-ment Angliába,
A' mint bé-érkezett London Városába,

Audientziát nyert menni a' Királyhoz,
És e'képpen szóllott ő önnön magához:

Hogy hatalma alá veti Madagaskárt,
A'mellyből nagy hasznot fog venni, és nem kárt.

A' belső dolgokba magát nem avattya,
A' Ministérium ezeket hajthattya.

És ha Indiába háborúja léfzen,
Öt ezer katonát segitségül vészen

Ő tőle a' Király: Matrózt két ezeret,
Flottáját ki-tarttya, ád ennek kenyeret,

So-

Digitized by Google

Soha más portékát bé sem is fog hozni,
Hanem Angliait: és ajándékozni

Fog bizonyos summát edjik Hertzegének,
Minden esztendőbe, akar mellyikének.

Ellenbe ezeket kérte a' Királytól,
Mind a' felső, mind az all Parlamentumtól:

Hogy ha Madagaskár ellen ki támadna,
Akkor segitséget néki illyet adna.

Haiókat, úgy fegyvert, más hadi szereket,
Nem többet tsak két száz Mester embereket.

Előre illy hajót mostan hármat nyerjen,
Kettőt fegyver, élés, edjet meg-terhellyen.

Öttven ezer Sterling font légyen az ára,
Mert nagy szüksége lesz eleintén árra.

De a' summát ö négy esztendök folytával,
Ki fogja fizetni egész uzsorával.

Mind ezekre a' két Parlamentum nem állt,
Azért-is fejébe illen gondolat szállt,

Angliát el-hagyta, ment Amerikába,
Bé ére Mariland ékes Városába,

Szorgalmatosaknak Lakossait látta,
Azért a' nyereség reménnye táplálta;

Hogy rá-veszi öket a' kereskedésre,
A' Madagaskári néppel egy értésre.

Indúlása előtt ment Baltimorébe,
Irlandiának, a' szélső szigetébe.

Nagy kereskedövel tett itt barátságot,
Tett-is ez ö vele ollyan nagy jóságot,

Hogy mindjárt egy hajót, számos portékával
Meg-rakott; 's fegyveres negyven katonával.

Digitized by Google

Húsz szép ágyúk vóltak e' hajóra téve,
Szükséges golyóbis, és por meg vólt véve.

E' hajón evezett ő bé Marilandba,
Éppén nem mulatott sokáig ő abba.

Hanem el-ment innét Agostony révébe,
Madagaskár sziget' nap költe részébe.

Itt vélte, hogy majd nagy nyeresége lészen,
Mert esmeretséget föld népével tészen.

Marilandba hagyta Grófnéját azomba,
Mert tudta, hogy lészen ott nyugodalomba.

Ezen Saeculum írit nyóltzvan öt esztendőt,
Julius hetedik napján, a' nap fel-költ.

Hogy ért Antegare szép tágas révébe,
Szent Sebestyén hegynek, vala ez végébe.

Antongil révébe innét el indúla,
A' mint ebbe ére, kevés idő múla,

Hogy a' Madagaskár éjtszaki részének
Királlya, Lambuing, 's Szeklaver népének

Királlya is jöttek látogatására,
Hit-kötéssel állott mind kettő pártyára.

Föld népe közzül-is sok melléje állott,
És fel fegyverkezve hajójára szállott.

Tíz napok multával ezekkel meg indúlt,
Angoueit érvén, itten keménnyen dúlt.

Frantziaké vólt ez, a' kikre neheztelt,
Itten most elöször ezek ellen fel-kelt.

El is vette mindjárt egy nagy Tárházokat,
Földig le-rontatta az itt állt sántzokat.

Egy új Várost akart itten állíttani,
Frantziáknak kívánt mindenkép ártani;

Azért

Digitized by Google

kodások, mint a' mellyek vannak jó barátom Uram Elő járó beſzédgyébe, el-mellőzhetők, és benne ſemmit ſem indítanának; ne-is indítsanak, mert másképpen nehezebb munkát fognak néki okozni, a' mellyet könnyebb el-kerülni, mint ſem munkálni. Leg-inkább az tetſzik nékem tsudálatosnak, hogy azt írja: hogy tsak a' ſzavaknak keresésében állíttják, nem a' velős dolgok Válaſztásában a' Magyar Poësisnek terméſzetét. De okát ennek nem adgya, hogy mért vólna a' két ſoros versekkel épült munkákba velősebben ki-téve az igaz Magyar Poésisnek terméſzete, mint a' négy ſorosba; kolott több ſzavakkal jobban, velősebben-is lehet egy dolgot, nem tsak ki-mondani, de Poésisi terméſzetit-is ízléssel ki-találni. Soha ſem-is fogja tudni ennek okát adni, hanem *ſiat pro ratione voluntas*. Ez éppen ollyas dolog, mint a' midőn egy útazó siett, hogy hamar oda érhessen, a' hová ſzándékozik, déli étetéskor több 's jobb ételekből álló jobb ebédgye' el-kéſzülését nem várja, hanem gulyás hússal, mivel ez mindjárt kéſzen vagyon, meg-elégſzik, mert ez-is jó. A' két verseléssel tett munka-is jó, azért mért kellene négy ſorral való munkát tenni, mivel ennek munkállása fáradtſágos. El-hitetheti kedves jó Barátom Uram Zoilusa magával, a' régi Deák Poéták úgy mint Virgílius, Ovidius, Horatius, Juvenalis &c. hogy ſokkal jobbak vóltak, mint a' mostani deák Poéták, de egy ſe tért ki a' ſzokott deák ver-

Digitized by Google

felés úttyárúl, hanem azon jártak, szintén úgy a' régi Magyar Poéták-is, mint Balassa, Benyitzki, Gyöngyösi István, Gróf Kohári István 's a' t. jobb Poétak vóltak minnyájunknál, és mi ôket tsak majmozzuk, és gondolattyaikat lopogatván, új festékkel mázollyuk; azok pedig minnyájan négy soros versekkel írtak, és így nem értették-é ezek a' velôs Poésisi terméfzetet; ítéllye-meg a' Világ. Az újjab Poéták közzûl-is fokakat hofzhatnék elô, de a' többek között tsak edgyet hozok elô, ama régi jó Barátomat, bóldogúlt T. T Szilágyi Sámuel Superintendens Urat; ezen túdós, Universalis, és Polihistor Urnak-is minden Poésisi munkái négy forral vannak munkálva, de talám nem értett az igaz Poésisi terméfzethez, pedig———— Ha pedig kedves Barátom Uramról, a' mint ki-teszi: szép a' régi fzokás, ha rosz is: aztat érti, mintha nem tudna a' jórúl, és rofzrúl ítéletet tenni; meg ne ütközzön ezen, mert meg-lehet, hogy ezen Author több frós Vajat, és lépes mézet evett, jó barátom Uramnál, következés képpen jobban is megfogja tudni a' jót válafztani, és a' rofzfzat kárhoztatni, mint kedves barátom Uram. Ha pediglen azt találná azokon a' fzavakon érteni, hogy kedves barátom versei rofzfzak vólnának, mellôzze-el ezen ítéletét, valamint ô el mellôzi a' négy soros munkát. Nagy jele ám ez a' jó Poésisi terméfzetnek, ha egy valaki olly hiedelembe vagyon, hogy

önnön

Digitized by Google

önnön munkája helyes, a' mássé pedigen rosz. A' mit Pétzeli Úrrúl ír, magam-is reá állok, hogy ezen meg-halálozott emberséges embernek versei gyönyörük, de aztat-is ide tefzem, hogy 1790-dik eſztendőbe bóldogúlt Leopold Fejedelmünk koronáztatásának alkalmatosſágával Pozsonba, mint régi jó esmérőm, és Földim, Szállásomon meg látogatott, kinek-is tréfásan ezt mondottam: Mért lett T. Uram az igaz régi Magyar Poésisnak Desertora? betsületemre mondhatom: ez vólt felelete: Jól tudom én, hogy négy ſoros Versekkel írtt Magyar munka, ſzebb a' két ſorosnal, mert több ſzavakkal több gondolatok, helyessebben tétethetnek ki; de mivel Egyházi ember vagyok, felette ſok a' dolgom, és az illyen munkákra tsak lopom az időt, két ſoros verseléssel hamarébb végzem azokat, mivel a' négy ſoros munka ſokkal több időt kíván. — Én azon is tsudálkozom, hogy Attya Urának ki nem ütötte pennáját kezébűl, mikor dítséretire ezen egy pár négy ſoros Strófáit írta; *A' Jó fiú nem tsak a' maga haſznára* &c. de tudom, Attya tiſztelő fiú. De már elég légyen ezen penna kis tsata; ſzent a' békeſség, nem foly ſenki ſebének véri. Kedves jó barátom pedig írjon ezentúl-is négy ſoros versekkel, én úgyan ezen munkámat két ſoros versekkel írtám, de okát ennek már fellyebb ki-tettem, mivel a' Damák így kivánták, mert azok a' Rytmust

Digitized by Google

ſzeretik danlani, mellynek rövidebb a' Nótája. De ha ugyan tsak kedves Barátom Zoilussa nem ſzünne-meg kotzódni, adgya akkor a' Magyar Gyáſz érdemes Authorának remek munkáját a' kezébe, 's mondja-meg néki, hogy a' mint ezen Author felel munkája végin, maga Zoilussának, az légyen kedves barátom Uram felelettye-is.

Magam pedig még néhány ſorokat ezen Elő-járó Beſzédemhez függeſztek, mellyekkel ki-fejezem, hogy ezen Munkámat két réſzekre oſztottam, és az elsőt, melly egyedül Rontó Pál történeteit foglallya magába, hat Tzikkelyekre: a' második réſzt pedig, a' mellybe Gróf Móritz Benyovſzkinak dolgai vannak, tizenkét Tzikkelyekre. Ezen egyenetlenſéget az okozta, mivel a' Gróf-nak történetei mind ſzámossabbak, mind fontossabbak, mint a' Rontó Pálé, de ezekbe-is ki-teſzem azon történeteit, a' mellyek azon idő alatt történtek, a' melly alatt ő, a' Gróffal vólt. Bóldognak fogom magamat tartani, ha ezen tsekély munkám valamint Hazám Dámái előtt, úgy annak közönſége előtt-is, egy kis meg-elégedést fog érdemleni.

KNIHOVNA
KUBELÍKOVA
(SZÉLLOVA)

Költ Munkám Szabad Szakoltza Királyi Városba lévő házamba, Szent Iván havának 30. Napján, 1793. Eſztendőbe.

Azért népe részét hajókra szállítá,
És Fulpoint felé azokat indítá.

Hogy a' Frantziáknak ottan Faktorájját, (a)
Vegyék-el, hozzák-el minden portékájját.

De ez előtt állott fegyveres Fregátta,
Hogy él-nem-vehetik, mindenike látta.

Leg-kissebbet ők itt nem-is tehetének,
Ugy viszsza-is tértek, mind ide jövének.

Az Isle de Frantzba lakó Gubernátor,
Ki nagy elméjű vólt, 's mindenképpen bátor,

Meg-hallván a' Grófnak ellenkeskedését,
Leg ottan meg-tette ezen rendelését,

Egy hajót mindjárást fel-fegyverkeztetett:
Hatvan katonákat reá helyheztetett,

Ezer hét száz nyóltzvan hatodik esztendő
Irattatott, vólt ez a' Grófnak keserő;

Mert huszon harmadik Májusnak napjára,
El-jött azon hajó, a' Gróf nagy bajára.

Egy Redutát ugyan ő fel-épittetett,
A' mellybe két ágyút, bé-is helyheztetett.

Ez igen kevés vólt védelmezésére,
De még-is ő bátran várt ellenségére.

Mihent a' hajórúl az ágyúk süttettek
Négerek szaladtak, erdőkbe siettek.

(a) A' Tengereken kereskedő Nemzeteknek ollyatén Tárok, a' mellyekbe portékájok vagyon, ez annál lévő Cancellária'val eggyüt Faktorájnak neveztetik, a' melly személy ennél a' fő, az Faktornak hívattatik.

Digitized by Google

Nyóltzvan ágyú a' fok golyóbist okádta,
Egyjike jobb részét mellyének találta.

Mindjárt hanyat-is dűlt, feitengett vérébe,
El-este mihent tűnt Frantziák szemébe,

Haján fogva húzták ötet ki sántzából,
Senki sem vehette ki ezek markából.

Nehány minuta vólt, a' lelkét ki adta,
Gyászos özvegységbe, a' Grófnéját hagyta.

K' hallván fátumát, a' Magyar hazába
El jött, példásan él ma-is józságába.

Ímé így húnya el e' nagy Magyar vitéz,
A' kibe bátor szív lakott, 's különös ész.

Nagyra születtetett, nagy próbákat is tett,
Kár hogy az irígység ellenségévé lett.

Senki más, egyedül ő vala Pajtássa
A' föld fel-lelésben, Kolumbusnak mássa.

Egész Európa dolgait tsudállya,
Tsak a' Kaján ember azokat ótsállya.

Sokszor fogja a' nap Hazánkat kerülni,
Míg egy Magyar Anya illy fiat fog szülni.

Mondj áldást hamvára, ditső Magyar Nemzet,
Annyának-is, a' ki illy remeket nemzett.

Én-is azt kiáltom, nagy lelked az égbe
Örvendjen! és Munkám ezzel menny-en

VÉGBE.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google